

ถอดบทเรียนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน
: กรณีศึกษาสมาชิกกลุ่มวรรณกรรมคลื่นใหม่และกลุ่มนาคร

มานิช ดินลานสกุล

พฤษภาคม 2564

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

**ถอดบทเรียนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน
: กรณีศึกษาสมาชิกกลุ่มวรรณกรรมคลื่นใหม่และกลุ่มนาคร**

มานิช ดินลานสกุล

สนับสนุนโดย

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

มนุษยศาสตร์

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกสว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

สารบัญ

บทที่	หน้า
๑ บทนำ	๑
๒ การทบทวนวรรณกรรมและสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง	๘
๓ ถอดบทเรียนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน	๒๓
สมาชิกรุ่นคลี่ใหม่	๒๓
สมาชิกรุ่นนาคร	๔๒
บทเรียนองค์รวม	๕๖
๔ รูปแบบการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนแบบบูรณาการ	๖๘
รูปแบบการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกรุ่นคลี่ใหม่	๖๘
รูปแบบการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกรุ่นนาคร	๗๔
๕ บทสรุปและอภิปรายผล	๘๓
บรรณานุกรม	๑๐๓
ภาคผนวก	๑๐๗
ก. ภาพถ่ายการวิจัยและการถอดบทเรียนบางส่วน	
ข. ภาพถ่ายการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกรุ่นคลี่ใหม่	
ค. ภาพถ่ายการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกรุ่นนาคร	

บทคัดย่อ

งานวิจัย เรื่อง ถอดบทเรียนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน : กรณีศึกษาสมาชิกกลุ่มวรรณกรรม คลื่นใหม่และกลุ่มนาคร มีวัตถุประสงค์เพื่อถอดบทเรียนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มวรรณกรรม คลื่นใหม่และกลุ่มนาคร และเพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนที่บูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้จากการจัดค่ายพัฒนาการเขียน ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๕๐ จนถึง พ.ศ.๒๕๖๐ เป็นเวลา ๑๐ ปี ใช้ ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาข้อมูลเชิงลึกของค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิก กลุ่มวรรณกรรมคลื่นใหม่และกลุ่มนาคร จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งการพูดคุยและเอกสาร ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ผลจากการถอดบทเรียนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ พบว่า ได้บูรณา การการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ที่สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ได้วางไว้ คือ การคัดเลือกคณะ วิทยากรและการแบ่งหน้าที่ในค่าย โดยอาศัยความสัมพันธ์ในกลุ่มสมาชิกที่ได้จัดค่ายร่วมกันมาอย่างยาวนานเป็นหลัก และ วิทยากรอื่นตามเหมาะสม เพื่อสนองเป้าหมายหลักของค่ายที่เน้นจินตนาการและการเขียนอย่างมีความสุข ปลูกฝังระเบียบ วินัยแก่สมาชิกค่าย กระบวนการจัดค่ายมีรูปแบบกำหนดอย่างเป็นระบบมีลักษณะเฉพาะตัว มีหลักสูตรการจัดค่ายที่เป็น แบบแผนเดียวกัน แต่อาจปรับกิจกรรมหรือระยะเวลาให้เหมาะสมไปตามสถานการณ์ ซึ่งเป็นแนวทางที่ใช้กับค่ายระดับทั้ง ประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษา สามารถสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างวิทยากรกับสมาชิกได้อย่างแนบแน่น และมีกิจกรรมต่าง ๆ ต่อเนื่อง ส่วนการถอดบทเรียนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มนาคร พบว่า เป็น การส่งเสริมการอ่านการเขียนแก่คนรุ่นใหม่ เป็นการเพาะสร้างหรือผลิตแนวคิด ความเชื่อ ความศรัทธาบางประการ หรือ อาจจะเรียกว่า “ตัวตนของกลุ่มนาคร” มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมให้แก่สมาชิกค่ายทุกระดับชั้นตั้งแต่ประถมศึกษาจนถึง ระดับอุดมศึกษา แต่จะเน้นกลุ่มที่ด้อยโอกาสหรือสมาชิกค่ายที่มีปัญหาในชีวิต แต่มีความตั้งใจ มุ่งมั่นในการร่วมกิจกรรม การอ่านการเขียน เน้นการอ่านการเขียนอย่างมีอิสระและเป็นการเยียวยาบาดแผลทางจิตใจของสมาชิกค่ายด้วย รูปแบบ ค่ายของกลุ่มนาครมีความยืดหยุ่นสูงในการจัดการระบบ ไม่ยึดแบบแผนที่ตายตัว และที่สำคัญมุ่งเน้นให้สมาชิกค่ายมี ความสนุกสนาน เน้นความเป็นกันเองระหว่างวิทยากรกับสมาชิกค่าย ไม่เน้นการบรรยายบนเวที และเปิดโอกาสให้สมาชิก ค่ายพูดคุยกับวิทยากรมากขึ้น จนกลายเป็นที่ปรึกษาเรื่องต่าง ๆ หลังจากค่ายจบลงแล้ว

การจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่และกลุ่มนาครนั้น แม้ว่าจะมีความ แตกต่างกันบางประการ กล่าวคือ กลุ่มคลื่นใหม่จะมีกระบวนการจัดค่ายที่เน้นแบบแผนกิจกรรมหรือหลักสูตรอย่างชัดเจน ขณะที่กลุ่มนาครนั้นจะเน้นกระบวนการที่ยืดหยุ่นอย่างมากตามสถานการณ์ แต่ค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของทั้งสอง กลุ่มกลับมีเป้าหมายและแนวคิดแบบเดียวกันคือ ต้องการให้สมาชิกค่ายมีความสุขในการเขียน ลดความเข้มข้นของความรู้ หรือทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเขียนลง และเน้นกิจกรรมที่สร้างความใกล้ชิดระหว่างวิทยากรกับสมาชิกค่าย กำหนดกิจกรรมให้ สมาชิกค่ายได้เรียนรู้และฝึกเขียนงานจากการลงมือปฏิบัติจริง โดยเน้นการเขียนด้วยความรู้สึกหรือเขียนจากจินตนาการ มากกว่าการยึดติดกับทฤษฎีหรือหลักการแบบเข้มงวดมาจำกัดความคิด ซึ่งถือเป็นคุณูปการที่สำคัญและสร้างทัศนะใหม่ใน การจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนแก่เด็กและเยาวชนผ่านรูปแบบที่ยืดหยุ่นและนำเสนอของทั้งสองกลุ่ม.

คำสำคัญ : ถอดบทเรียน, ค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน, กลุ่มคลื่นใหม่, กลุ่มนาคร

Abstract

A study on Lesson-Learned Visualizing of Reading and Writing Camp Organizing: A Case Study of Klue Mai and Nakorn Literary Group Members aimed to visualize reading and writing camp organizing of Klue Mai and Nakorn literary group members, and present an effective and integrated model of reading and writing camp. Data for this study were collected from writing camp organizing in ten years, from 2007 to 2017. Qualitative research method was introduced to examine in-depth data of reading and writing camp organizing of Klue Mai and Nakorn literary group members given by related informants through discussions and related documents. The findings were revealed below.

The study found that in camp organizing reading and writing were integrated and made them relevant to the expectations of the Klue Mai members. That is, key speakers were carefully chosen from group members who co-worked collaboratively for a long period of time and responsibilities were shared basing on their relationship. Other speakers were appropriately assigned in order to make the camps meet the objectives, which concentrated on imagination and happy writing. Camp members were also taught to adopt discipline. Camp organizing was designed as a systematic and unique process. There were camp organizing curriculum which followed the same plan, but were adjustable in terms of activities and length of time depending on situations. This model provided guidelines to organize camps for primary level, secondary level and tertiary level. Connections between trainers and trainees could be tightly established and there were a lot of further activities. For reading and writing camp organizing of Nakorn literary group members, it was found that the camps promoted reading and writing in youth of new generation. Camp organizing was an attempt in cultivating, developing and producing some kinds of ideas, beliefs, faith or "self of the Nakorn literary group." The camps could be applied with primary level through to tertiary level. However, camp organizing focused on underprivileged group, those who were experiencing life problems but were intentional and determined to participate in reading and writing activities. The camps concentrated on independent reading and providing remedy for mental wounds of the camp members. The camp model of the Nakorn literary group was very flexible in its system. It did not stick to fixed plans, and, moreover, its key idea was

to make the camp members have good fun. Friendly atmosphere between trainers and trainees was established whereas lectures on stage were not concentrated. Trainees were given more opportunity to talk and discuss with trainers. When the camp ended, the trainers became their advisors in various issues. Although the ways in organizing reading and writing camps of Klue Mai and Nakorn literary group members were different, Klue Mai group emphasizing activity plans and training curriculum whereas Nakorn group concentrating on flexibility with situations, reading and writing camps of these two groups shared the same target and concepts. Both groups wanted camp members to feel happy when writing, to reduce academic matter or principles in writing, and to introduce more activities that brought trainers and trainees together. Activities were provided for camp members to learn and to practice their writing skills through real actions using own feelings or imagination more than theory or strict measures that limited creativity. The models used by these two groups were seen as important approaches that cultivated new visions in organizing reading and writing camps for children and young people.

Keywords: Lesson-Learned Visualizing, Reading and Writing Camp Organizing, Klue Mai, Nakorn

บทที่ ๑

บทนำ

๑. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การอ่านการเขียนเป็นทักษะทางภาษาที่สำคัญและมีความสัมพันธ์เกื้อหนุนกันในชีวิตประจำวัน ดังที่ ราเคล ไคดา (Rachel Keidar) ได้อธิบายว่า การเขียนหมายถึง การสื่อสารการแสดงความคิดความรู้สึกออกมาอย่างมีความหมาย ดังนั้น การเขียนและการอ่านจะดำเนินไปพร้อมกัน เนื่องจากการเป็นนักเขียนที่ดีได้นั้น ต้องอาศัยการอ่านที่แตกฉานในเรื่องนั้น ๆ ส่วนการฝึกฝนให้เด็กเขียนหนังสือให้ได้นั้น ครูต้องตระหนักว่าการฝึกเขียนที่ให้ลอกเลียนแบบโดยเด็กไม่ได้ใช้ความคิด แต่เป็นการฝึกกล้ามเนื้อมือหรือฝึกเฉพาะความสวยงามของลายมือที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิงกับการเขียนที่มาจากความคิด ซึ่งเกิดจากการฝึกคิดและถ่ายทอดความคิดออกมาเป็นภาษาสัญลักษณ์ คือตัวอักษรอย่างธรรมชาติจากการได้ฟังมามาก ได้อ่านมามากจนสามารถถ่ายทอดเองได้ และมาฝึกฝนความถูกต้องสวยงามภายหลัง (อุไรวรรณ มาตมุงคุณ. ๒๕๕๔. หน้า ๘) ดังนั้นการพัฒนาการอ่านการเขียนจึงได้ดำเนินควบคู่กันมาโดยตลอด โดยเฉพาะในการจัดการศึกษาของไทย หลักสูตรการศึกษาทั้งหลายที่ผ่านมาในอดีตรวมทั้งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ก็ได้ให้ความสำคัญแก่การอ่านและการเขียนอย่างมาก โดยกำหนดให้เรียนทุกระดับชั้น ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ เป็นต้นไป

การอ่านการเขียนเป็นทักษะการสื่อสารที่สมาชิกสังคมทุกคนต้องเรียนรู้ และฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการดำเนินชีวิต นั่นคือ การอ่านคือกระบวนการค้นหาความหมายในสิ่งที่อ่าน จับใจความได้ครบถ้วน ตีความหรือเข้าใจนัย เข้าใจภาษาเขียน ใช้ทักษะในการคิดถอดความจากภาษาเขียนมาเป็นความคิด ส่วนทักษะทางไวยากรณ์ คือ ด้าน เสียง คำศัพท์ โครงสร้าง และความหมาย เป็นการเรียงคำได้ตรงตามวัตถุประสงค์ เป็นกระบวนการค้นหาความหมาย การอ่านจำเป็นเพราะช่วยพัฒนาตนเองทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคม ส่วนการเขียนก็มีความสำคัญหลายประการ ดังนี้ ๑. เป็นเครื่องแสดงออกทางความคิดและความรู้สึกของมนุษย์ ๒. เป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดความเจริญของมนุษย์ ๓. เป็นเครื่องมือสื่อสารในอดีต ปัจจุบันและอนาคต ๔. เป็นเครื่องมือสำคัญทางวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดมรดกทางด้านสติปัญญา ของมนุษย์ ๕. เป็นสื่อที่ช่วยแพร่กระจายความรู้ความคิดให้กว้างไกล ๖. เป็นสื่อกลางที่ทำให้ความรู้ความคิดและความเพลิดเพลินแก่คนทุกเพศทุกวัย ๗. เป็นบันทึทางสังคมที่ให้ประโยชน์ แก่คนรุ่นปัจจุบันและอนาคต ๘. เป็นงานอาชีพที่สำคัญอย่างหนึ่งในปัจจุบัน(สนิท ตั้งทวี. ๒๕๔๕. หน้า ๑๑๘)

สังคมไทยโชคดีอย่างยิ่งที่สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นแบบอย่างที่ดีงามในด้านการอ่านการเขียน เป็นแรงบันดาลใจและส่งเสริมคุณค่าการอ่านการเขียนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่นกรณีที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระองค์ทรงโปรดการอ่านหนังสือและทรงปรารถนาให้พลสกนิกรรักการอ่านหนังสือเป็นอย่างมาก เนื่องจากทรงเห็นว่า “หนังสือ” เป็นที่มาของแหล่งความรู้และวิทยาการทุกด้าน และทุกคนแสวงหาได้ง่าย ดังข้อความบางส่วนจากพระราชนิพนธ์ เรื่อง “ฉันชอบอ่านหนังสือ” ในหนังสือประจำปีโรงเรียนจิตรลดา ๒๕ มีนาคม ๒๕๑๓ ความว่า “...หนังสือเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้ต่างๆ นักปราชญ์ในสมัยโบราณได้ใช้หนังสือบันทึกความรู้และความคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ไว้เป็นสมบัติตกทอดมาถึงสมัยปัจจุบันเป็นอันมาก เช่น กฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เป็นต้น เพราะความรู้ของคนคนสมัยโบราณนั้นเกิดจากการสังเกต เขาเหล่านั้นได้สังเกต

ความเป็นไปของโลก และจดจำข้อความต่าง ๆ ในแง่ความคิดเห็นของเขาไว้ คนสมัยต่อมาได้อ่านข้อความเหล่านั้นจะติดตามค้นคว้าเพิ่มเติม ทำให้ความรู้ของมนุษย์กว้างขวางยิ่งขึ้น...”(<https://www.dip.go.th/files/Busarin>)

นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงสนพระราชหฤทัยวิชาการใช้ภาษา ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศตั้งแต่ครั้งทรงพระเยาว์ ดังปรากฏว่า ทรงพระราชนิพนธ์บทประพันธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองตั้งแต่พระชนมายุเพียง ๑๒ พรรษา และทรงพระราชนิพนธ์เรื่อยมา กอปรกับพระนิสัยใฝ่แสวงหาความรู้ตลอดเวลา ดังภาพที่สลกนิกรชาวไทยมักพบเห็นเมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปยังสถานที่ต่าง ๆ อันเป็นพระราชจริยวัตรของพระองค์คือ การทรงถือสมุดบันทึกเหตุการณ์ ข้อมูล ความรู้ที่ได้รับจากบุคคลทุกระดับ ทรงวิเคราะห์ วิจัย และประมวลเป็นองค์ความรู้รวบรวมแล้วทรงนำมาถ่ายทอดให้ผู้อื่นต่อไป ดังทุกครั้งที่เสด็จพระราชดำเนินไปประกอบพระราชกรณียกิจในพื้นที่ต่าง ๆ รวมถึงการเสด็จฯ ไปเยือนต่างประเทศ ดังนั้น สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงมีพระราชนิพนธ์หลากหลายประเภททั้งภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ และพระราชนิพนธ์แปล มากกว่า ๑๐๐ เรื่อง (<https://www.dip.go.th/files/Busarin>)

แบบอย่างจากบุคคลสำคัญในชาติเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญในการพัฒนาการอ่านการเขียนทั้งในส่วนของผู้รับคือนักเรียนและเยาวชน รวมทั้งผู้ให้คือหน่วยงาน องค์กรต่างๆ ครู เอกชนทั้งหลาย ที่เกิดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้การอ่านการเขียนเป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพในการดำรงชีวิตของสมาชิกสังคม เช่นที่แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๗๙) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ ๒๑...ควมคู่ไปกับการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. ๒๕๖๐. หน้า ๔๒)

ด้วยเหตุผลต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น สถาบันการศึกษาทุกระดับจึงให้ความสำคัญแก่เรื่องการอ่านการเขียนอย่างมาก นอกจากการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกำหนดแล้ว ยังมีกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนเพิ่มเติมในอีกมากมายหลากหลายรูปแบบ ทั้งกิจกรรมที่จัดขึ้นตามนโยบายของสถานศึกษา องค์กรเอกชน ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเอกชนกลุ่มต่าง ๆ ที่มีบทบาทเชิงสังคมทุกมิติก็ได้ร่วมกันส่งเสริมสนับสนุนทั้งในแง่การช่วยแก้ไขปัญหการอ่านการเขียนซึ่งยังไม่เป็นไปตามที่สังคมคาดหวัง และการพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศของนักเรียนหรือเยาวชนที่สนใจการอ่านการเขียนเป็นกรณีพิเศษ เช่น มหาวิทยาลัยต่าง ๆ บริษัท ซีพี.ออลส์ บริษัท ปตท. กระทรวงวัฒนธรรม ทีเค.พาร์ค เป็นต้น นอกจากนั้น กลุ่มที่มีบทบาทในการพัฒนาการอ่านการเขียนอีกกลุ่มหนึ่งก็คือ กลุ่มนักเรียน โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนในภาคใต้ ซึ่งมีบทบาทอย่างสำคัญมาต่อเนื่องและเป็นระยะเวลายาวนานนับทศวรรษ นั่นคือ กลุ่มคลื่นใหม่และกลุ่มนาคร ซึ่งถือเป็นการร่วมขับเคลื่อนภารกิจสำคัญองชาติเรื่องการอ่านการเขียนอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมที่สุดรูปแบบหนึ่ง

มาโนช ดินลานสกุล และคณะ(๒๕๕๖. หน้า ๑๗๓-๑๗๔) ได้ศึกษาบทบาทของกลุ่มคลื่นใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาการอ่านการเขียนแก่นักเรียนและเยาวชน พบว่าบทบาทด้านการส่งเสริมการสร้างและเสถียรธรรมแก่เยาวชนในรูปแบบกิจกรรมค่ายวรรณกรรมเพื่อการอ่านการเขียนนั้น เป็นบทบาทที่โดดเด่นอย่างยิ่ง กลุ่มคลื่นใหม่ทำกิจกรรมต่อเนื่องยาวนานนับจากอดีตจนถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลาสองทศวรรษมาแล้ว สถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ ยอมรับอย่างกว้างขวาง มีพัฒนาการด้านรูปแบบของกิจกรรมมาโดยลำดับอย่างต่อเนื่อง จึงสร้างเครือข่ายนักเรียนที่ผ่านค่ายวรรณกรรมและสนใจการอ่านการเขียนอย่างจริงจังได้จำนวนหนึ่ง นอกจากนั้น การจัดค่ายวรรณกรรมยังสร้างจุดเปลี่ยน

ในชีวิตแก่นักเรียนที่มีปัญหาซึ่งได้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวนมาก จนเด็กเหล่านั้นมีพัฒนาการของชีวิตที่พึงประสงค์และมีการติดต่อสัมพันธ์กัน ช่วยเหลือกิจกรรมของกลุ่มและเป็นพี่เลี้ยงแก่คนรุ่นหลังที่สนใจวรรณกรรมได้อย่างดี

มานิช ดินลานสกุล และคณะ(๒๕๕๖. หน้า ๑๗๓-๑๘๔) ได้ศึกษาบทบาทของกลุ่มนาครด้านการพัฒนาการอ่านการเขียน พบว่า นับตั้งแต่ช่วงหลังการก่อตั้งกลุ่ม กลุ่มนี้ได้ทำให้สังคมรับรู้มาโดยตลอดว่าทำ กิจกรรมค่ายวรรณกรรม ทั้งในฐานะผู้จัดและผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวรรณกรรมที่เป็นการส่งเสริมคนรุ่นใหม่ เป็นการเพาะสร้างหรือผลิตแนวคิด ความเชื่อ ความศรัทธาบางประการ “ตัวตนของกลุ่มนาคร” เน้นการทำกิจกรรมแนวนี้อีกมาก เช่น กิจกรรมค่ายวรรณกรรม กิจกรรมค่ายอนุรักษ์ธรรมชาติ กิจกรรมค่ายวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น สมาชิกคนสำคัญหลายคนยังคงเกี่ยวข้องกับงานวรรณกรรมในส่วนที่เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนคนรุ่นใหม่ให้อ่านและเขียน ด้วยการจัดโครงการส่งเสริมการอ่านการเขียน และเป็นวิทยากรเกี่ยวกับการส่งเสริมการอ่านการเขียน เช่น จริญญา ทยุทอง รัตนธาดา แก้วพรหม ไพฑูรย์ ธัญญา สมใจ สมคิด ประมวล มณีโรจน์ เจน สงสมพันธุ์ เป็นต้น บทบาทด้านนี้ของกลุ่มนาครเกิดขึ้นจากสมาชิกที่กระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ในภาคใต้ เช่น ในพื้นที่จังหวัดพัทลุงก็มีค่ายวรรณกรรม ค่ายอนุรักษ์ธรรมชาติ ซึ่งอาจจะจัดขึ้นโดยกลุ่มองค์กรอื่น แต่ผู้จัดก็มักจะเชิญสมาชิกกลุ่มนาครที่อยู่ในพื้นที่หรือพื้นที่ใกล้เคียงเป็นวิทยากร เช่น ประมวล มณีโรจน์ สมคิด ทองสง บัณฑิตราษฎร์ เชื้อศูทร เป็นต้น

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นพื้นที่ที่กลุ่มนาครมีบทบาทชัดเจนในด้านการส่งเสริมการสร้างและเสพวรรณกรรม เพราะมีสมาชิกที่เป็นกำลังสำคัญของกลุ่มอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้หลายคน กิจกรรมส่วนหนึ่งสมาชิกกลุ่มนาครเป็นผู้จัดขึ้น และสนับสนุนกลุ่มองค์กรอื่นด้วยการเข้าไปเป็นวิทยากรให้ความรู้ สมาชิกกลุ่มที่มีบทบาทชัดเจนในพื้นที่นี้ เช่น สมใจ สมคิด รัตนธาดา แก้วพรหม ชัช ธาดา ศิลปชัย สุหลง เป็นต้น กิจกรรมที่โดดเด่นคือ กิจกรรมค่ายกวีน้อยเมืองนคร กิจกรรมแข่งขันกลอนสดในงานเทศกาลเดือนสิบ รวมทั้งกิจกรรมแข่งขันกลอนสดเกือบทุกรายการ สมาชิกกลุ่มนาครเป็นกำลังสำคัญที่สร้างคนรุ่นใหม่ที่มีฝีมือในการเขียนบทหรือการร้องได้อย่างเป็นรูปธรรม และกลายเป็นกำลังสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรมการอ่านเขียนกระจายกันอยู่ในองค์กรต่าง ๆ จังหวัดสงขลาเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีกิจกรรมส่งเสริมการสร้างและเสพวรรณกรรมอย่างคึกคัก มีสถาบันการศึกษา องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนจัดกิจกรรมค่ายวรรณกรรมกันมากขึ้น ซึ่งมักจะได้รับแนวคิดในการจัดกิจกรรมตลอดจนวิทยากรจากสมาชิกกลุ่มนาครในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง สมาชิกคนสำคัญในพื้นที่นี้ได้แก่ รุญ ระเเอด (มานิช ดินลานสกุล และคณะ. ๒๕๕๖. หน้า ๑๗๓-๑๘๔)

บทบาทและประสพการณ์ด้านการพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มวรรณกรรม คลื่นใหม่และกลุ่มนาครดำเนินการโดยจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน อาจจะใช้ชื่อค่ายต่างกันตามวัตถุประสงค์หลักหรือตามนโยบายของหน่วยงานหรือองค์กรผู้จัดหรือผู้สนับสนุนงบประมาณ เช่น ค่ายจุดประกายความคิด ผลิตนักเขียน ค่ายจุดประกายเพาะกล้าภาษาไทย ค่ายรักการอ่านสานงานเขียน ค่ายงานเขียนพหุวัฒนธรรมบ้านฉัน ค่ายวรรณกรรมสู่โรงเรียน ค่ายการเขียนเชิงสร้างสรรค์ เป็นต้น จากการศึกษามาก่อนมานิช ดินลานสกุล และคณะ(๒๕๕๖. หน้า ๑๗๓-๑๘๔) พบว่า บทบาทด้านการพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มนาครมีลักษณะหลายประการไม่แตกต่างกัน โดยเฉพาะเป้าหมายในการจัด ความหลากหลายของประสพการณ์ทั้งในมิติกว้างและลึก และผลของการจัดค่าย กล่าวคือ การจัดค่ายวรรณกรรมมานานหลายปีได้สร้างประสพการณ์การเรียนรู้ที่ดีแก่สมาชิกของกลุ่ม เพราะแก่นนำคนสำคัญของกลุ่มมีความคิดเรื่องการจัดค่ายมาตั้งแต่สมัยเรียนมหาวิทยาลัย จุดเริ่มต้นของค่ายวรรณกรรมนั้นมาจากกิจกรรมในโรงเรียนที่สมาชิกบางคนเป็นครูสอนอยู่ แล้วเข้าไปช่วยกันจัดกิจกรรมจนสำเร็จลุล่วง ทำให้นักเรียนหรือเยาวชนเติบโตขึ้นจนกลายเป็นบรรณาธิการ เป็นนักเขียน และส่งเสริมกิจกรรมของกลุ่มมาจนถึงทุกวันนี้

สมาชิกกลุ่มได้วิเคราะห์เรื่องการจัดทำค่ายวรรณกรรมว่าที่ทำมาจนถึงทุกวันนี้กำลังเดินทางไปสู่จุดหมายปลายทางอะไร หรือว่ามีปัญหาอะไร หรือมีอะไรที่ทำให้เรารู้สึกว่าเป็นกิจกรรมที่ไม่น่าทำอีกแล้ว สมาชิกกลุ่มวรรณกรรมทั้งสองนี้เชื่อว่า ถ้าส่งเสริมเด็กจริง ๆ ผลที่ได้มากที่สุดคือจะทำให้เด็กอ่านหนังสือ มากขึ้น จะตอบสนองในด้านบวกมากขึ้น ...โรงเรียนที่ทำกิจกรรมเหล่านี้ หากมีครูที่เป็นหลัก เอาการเอางาน เอาจริงอยู่ ก็ถอดรูปแบบกิจกรรมบางส่วนไปใช้ได้ แม้ว่าการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนแต่ละครั้งมีปัญหาบางอย่างที่ต้องประสบและแก้ไข เช่น ผู้บริหารหรือว่านโยบายยังไม่เข้าใจเรื่องของการส่งเสริมการอ่าน การคิด การเขียนของเด็ก และครูเองไม่ใช่ผู้อ่าน ยังไม่เห็นคุณค่าของการอ่าน เป็นต้น แต่ประสบการณ์จากการทำงานหนักในเรื่องกิจกรรมเข้าค่ายก็มีโอกาสได้เรียนรู้จากเด็ก เห็นพลังสร้างสรรค์ของเด็ก เด็กจำนวนหนึ่งในแต่ละค่ายมีโอกาสได้ใช้เป็นตัวเครื่องมือในการดำรงชีวิต ใช้วรรณกรรมมาใช้ชีวิตของเธอ จะเติบโตมาเป็นเด็กที่มีคุณภาพ คิดดี คิดเป็น และใช้ชีวิตที่รู้จักการเอื้อให้กัน เด็กหลายคนก็เรียนจบแพทย์ วิศวกร สถาปัตย์ ทุกคนล้วนจะต้องมีบทบาทต้องทำงานร่วมกับเพื่อนมนุษย์ การอ่านวรรณกรรมซึ่งเป็นการเรียนรู้ภาวะความเป็นมนุษย์ ช่วยให้ดำเนินชีวิตและทำงานได้ดี

การที่สมาชิกกลุ่มวรรณกรรมคลื่นใหม่และกลุ่มนาคร ซึ่งได้สร้างสรรค์วรรณกรรมอันทรงคุณค่า และสร้างสรรค์สังคมผ่านค่ายการพัฒนาการอ่านการเขียนมานานนับทศวรรษ จำนวนร้อยค่าย นับว่ามีคุณค่าอย่างมาก หากได้มีการศึกษาประสบการณ์ดังกล่าวโดยอาศัยกระบวนการถอดบทเรียน สร้างองค์ความรู้ ชุดหนึ่งสำหรับเป็นกรณีศึกษาให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางการกำหนดนโยบายและงบประมาณเพื่อส่งเสริมหรือสนับสนุนได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นแนวทางสำหรับหน่วยปฏิบัติการทั้งหลายที่จะได้ใช้เพื่อการวางแผนกำหนดเป้าหมายกิจกรรมหรือตัวบุคคลได้สอดคล้องก็ย่อมเกิดประโยชน์สูงสุดต่อทุกฝ่าย ดังที่วางคณา อินทรพิณฑุวัฒน์ (๒๕๕๖. หน้า ๖๗-๖๘) ได้กล่าวถึงแนวคิดของ Peter Drucker เกี่ยวกับการจัดการความรู้ ทุกคนรู้ว่าต้นธารแห่งความมั่งคั่งคือ ความรู้ การนำความรู้ไปประยุกต์กับงานเฉพาะด้านที่เรามีความชำนาญอยู่แล้วก็จะเกิดผลที่เรียกว่าการเพิ่มผลผลิต(Productivity)

นอกจากนี้ จากการถอดบทเรียนดังกล่าว น่าจะทำได้ทำให้ค้นพบรูปแบบการจัดค่ายที่เหมาะสมลงตัว ซึ่งสามารถเผยแพร่ให้ผู้สนใจนำไปใช้เพื่อการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนได้ทันทีในกรณีที่มีเหตุปัจจัยสนับสนุนสอดคล้องกัน สอดคล้องกับแนวทางการสร้างนวัตกรรมจากความรู้ตามแนวคิดของวิจารณ์ พานิช(๒๕๕๐) ที่กล่าวว่า สังคมไทยจะต้องพัฒนาความสามารถในการสร้างนวัตกรรมจากความรู้ เพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง และเป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift หรือ Mindset Change) ของทั้งสังคมไทยจึงจะอยู่รอดได้จากสภาพบีบคั้นรอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สภาพบีบคั้นจากกระแสโลกาภิวัตน์ นอกจากนี้ ความสำคัญของงานวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ส่วนที่ ๔ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ซึ่งระบุไว้อย่างชัดเจนในเป้าหมายข้อ ๒.๑.๕ ให้สถาบันทางสังคม ชุมชน สื่อมวลชนและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น และตัวชี้วัดที่ ๓.๓ เรื่องพัฒนาการอ่าน ตลอดจนกำหนดแนวทางเรื่องการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ คิดเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ๒๕๕๙. หน้า ๖๕-๖๘)

จากเหตุผลและสภาพต่าง ๆ ดังกล่าว จึงได้นำเสนอโครงการวิจัยถอดบทเรียนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน : กรณีศึกษาสมาชิกกลุ่มวรรณกรรมคลื่นใหม่และกลุ่มนาคร (Lesson Learned Visualizing of Reading and Writing Camp Organizing; A Case Study of Kluen Mai and Nakorn Literary Group Members) เพื่อถอดบทเรียนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน และนำเสนอรูปแบบการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนที่บูรณาการ

อย่างมีประสิทธิภาพของสมาชิกกลุ่มวรรณกรรมคลื่นใหม่และกลุ่มนาคร โดยผู้วิจัยอาศัยการประยุกต์แนวคิดการถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการถอดบทเรียนการจัดการงานวิจัยระบบสุขภาพ ของสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) มาเป็นกรอบแนวคิดและแนวทางการวิจัยครั้งนี้

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อถอดบทเรียนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มวรรณกรรมคลื่นใหม่และกลุ่มนาคร

๒.๒ เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนที่บูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพ

๓. ขอบเขตของการวิจัย

๓.๑ ด้านปริมาณ

๑) ค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มวรรณกรรมคลื่นใหม่และกลุ่มนาคร จะใช้เป็นข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้จากการจัดค่ายพัฒนาการเขียน ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๕๐ จนถึง พ.ศ.๒๕๖๐ เป็นเวลา ๑๐ ปี ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่กลุ่มคลื่นใหม่ฟื้นตัวขึ้นมาและจัดค่ายพัฒนาการอ่านอย่างต่อเนื่อง และเป็นช่วงเวลาที่สมาชิกกลุ่มนาครเริ่มลดบทบาทการเขียนไปสู่บทบาททางสังคมรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น รวมทั้งเพิ่มบทบาทพัฒนาการอ่านการเขียนแก่นักเรียนและเยาวชนชัดเจนมากยิ่งขึ้น

๒) ผู้มีส่วนร่วมในการถอดบทเรียนประกอบด้วย สมาชิกกลุ่มวรรณกรรมคลื่นใหม่(๕ คน)และกลุ่มนาคร(๕ คน) ที่เป็นวิทยากรจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน ครูหรือนุเคราะห์เจ้าของโครงการ(ค่ายละ ๑ คน) นักเรียนหรือเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการโดยเลือกแบบเจาะจง(ค่ายละ ๒ คน) และผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงานผู้อนุมัติโครงการ(ค่ายละ ๑ คน) และสังเกต สันทนา สัมภาษณ์ในระหว่างและหลังจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน ๒ ครั้ง

๓.๒ ด้านคุณภาพ

๑) ถอดบทเรียนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน

สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่

สมาชิกกลุ่มนาคร

บทเรียนองค์กรรวม

๒) นำเสนอรูปแบบการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนที่บูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่

รูปแบบการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มนาคร

๔. ทฤษฎี สมมติฐาน และ/หรือกรอบแนวความคิดของการวิจัย

ทฤษฎี

- ๑) แนวคิดเรื่องการถอดบทเรียนการจัดการงานวิจัยระบบสุขภาพ ของสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)
- ๒) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.๒๕๕๑ ของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- ๓) แนวคิดการจัดการความรู้ที่วางคณา อินทรพิณฑุวัฒน์ ได้เผยแพร่ไว้ที่ว่าทฤษฎีการจัดการความรู้บางทฤษฎีว่า คือการผสมผสานและเกื้อกูลกันระหว่างองค์ประกอบ ๓ ส่วนคือ ความรู้ที่บันทึกเป็นทางการ(Explicit Knowledge) ความรู้ความสามารถที่ฝังแฝงอยู่ในตัวบุคคล(Tacit Knowledge) และโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure)

สมมติฐาน

บทเรียนการถอดบทเรียนพัฒนาการอ่านการเขียน : กรณีศึกษาสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่และกลุ่มนาคร คือความรู้ชุดหนึ่งที่มีระบบระเบียบเกี่ยวกับการถอดบทเรียนพัฒนาการอ่านการเขียน และเกิดรูปแบบหรือแนวทางที่เหมาะสมในการถอดบทเรียนพัฒนาการอ่านการเขียนต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัยและกรอบแนวความคิดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาข้อมูลเชิงลึกของถอดบทเรียนพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มวรรณกรรมคลื่นใหม่และกลุ่มนาคร ซึ่งรวบรวมประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการถอดบทเรียนพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มวรรณกรรมคลื่นใหม่และกลุ่มนาคร การดำเนินการประกอบด้วย การศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร(Documentary Analysis) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) พลังอำนาจแห่งการเล่าเรื่อง (Storytelling) การวิเคราะห์หลังปฏิบัติการ (After Action Review: AAR) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ภายใต้กรอบแนวคิด ดังนี้

๑) วิธีการถอดบทเรียน ๓ ประสาน คือ ความรู้ที่บันทึกเป็นทางการ (Explicit Knowledge) ความรู้ความสามารถที่ฝังแฝงอยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) และโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) อาศัยการสังเกตการถอดบทเรียนจากวิดีโอ การสัมภาษณ์ การเล่าเรื่องทั้งการพูดและการเขียน การล้อมวงสนทนา ศึกษาเอกสาร โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ สมาชิกกลุ่มวรรณกรรมคลื่นใหม่และกลุ่มนาคร สมาชิกค่ายต่าง ๆ ครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการถอดบทเรียน ผู้บริหารหน่วยงานหรือองค์กรผู้สนับสนุนงบประมาณการถอดบทเรียน

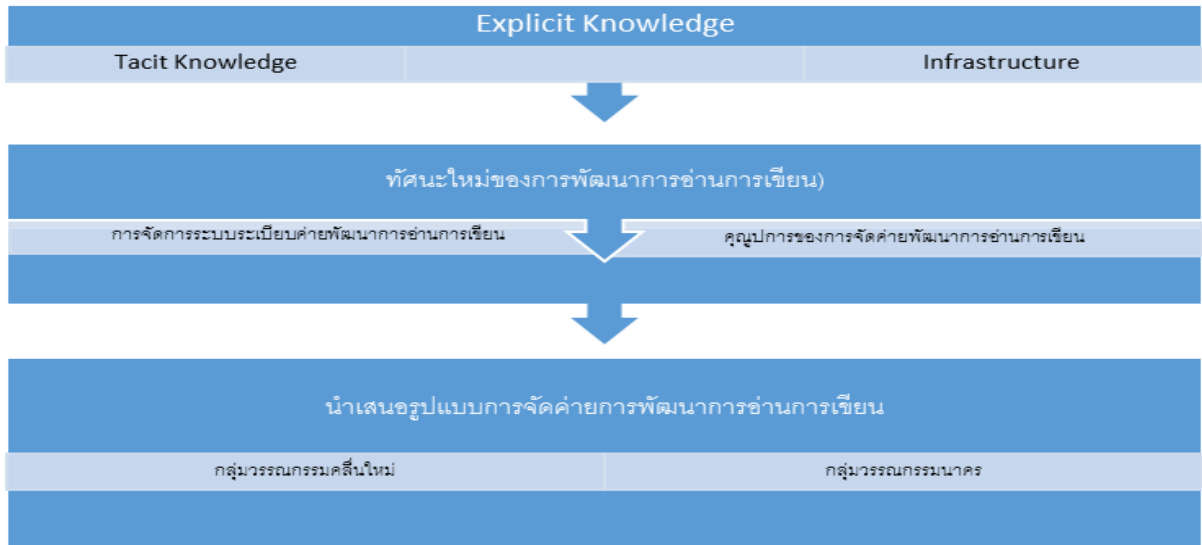
๒) สังเคราะห์และประยุกต์แนวคิดการถอดบทเรียนการจัดการงานวิจัยระบบสุขภาพ ของสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) เพื่อเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยครั้งนี้ โดยการเพิ่มวิธีการศึกษา(ตามข้อ ๑) แบบคู่ขนานระหว่างสิ่งที่ทำ(กิจกรรม)กับสิ่งที่เกิด(ผล) ดังนี้

ทัศนะใหม่ของการพัฒนาการอ่านการเขียน

การจัดการระบบระเบียบถอดบทเรียนพัฒนาการอ่านการเขียน

คุณูปการของการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน

๓) นำเสนอรูปแบบการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนที่บูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ ๒

การทบทวนวรรณกรรมและสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง

๑. วรรณกรรม/สารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการถอดบทเรียน

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (๒๕๔๗. หน้า ๔-๕) ได้ถอดบทเรียนการจัดการงานวิจัยระบบสุขภาพ เป็นบทสังเคราะห์ข้อสรุปจากความร่วมมือของทีมงานสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข ที่ได้ช่วยกันสรุปประสบการณ์จัดการงานวิจัยระบบสุขภาพร่วมกับภาคีเครือข่ายนักวิจัยหลากหลายสาขา เพื่อช่วยสะท้อนให้เข้าใจแนวคิดและวิธีการทำงานที่พัฒนาขึ้นมาจากการปรับเปลี่ยนเรียนรู้กลยุทธ์งานวิจัยของสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข ที่มีวิวัฒนาการขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงสิบปีที่ผ่านมา แต่เนื่องจากภูมิหลังและทักษะที่แตกต่างกันของกลุ่มผู้จัดการงานวิจัยในแต่ละแผนงาน ทำให้ทีมงานต้องร่วมกันค้นคว้าหากรอบทฤษฎีและหลักคิดที่พัฒนาขึ้นใช้ในหลากหลายสถาบันฯ เพื่อนำมาเป็นเครื่องมือวิเคราะห์เปรียบเทียบประสบการณ์การทำงานจนในที่สุดสามารถรับมุมมองและแนวคิดของผู้ปฏิบัติงานให้มีความเป็นเอกภาพพอที่จะนำมาเรียบเรียงเป็นบทความสำหรับใช้เป็นแนวการปฏิบัติต่อไปในอนาคตซึ่งประกอบด้วย ๓ ภาค คือ ภาคหนึ่งประกอบด้วยปรับเปลี่ยนวิธีคิด แสดงวิวัฒนาการการจัดการงานวิจัยไทย และวิเคราะห์บทเรียนการจัดการงานวิจัย ภาคสองประกอบด้วยบทสรุปการถอดบทเรียนการจัดการงานวิจัย เพื่อนำเสนอกรอบแนวคิดใหม่ในการจัดการระบบวิจัยสุขภาพ และเสนอกลวิธีการปรับกระบวนการและระเบียบวิธีวิจัยระบบสุขภาพ ภาคสามประกอบด้วยการปรับกรอบแนวคิดการสร้างและการใช้ความรู้จากงานวิจัย และเสนอวิถีและแบบอย่างการสร้างและการใช้งานวิจัยให้เป็นหนึ่งเดียวกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (๒๕๕๕. หน้า ๑๖) ได้สรุปสาระสำคัญของการถอดบทเรียนจากการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ว่า การถอดบทเรียนเป็นการจัดการความรู้รูปแบบหนึ่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อสืบค้นความรู้จากการปฏิบัติงานจริง โดยใช้วิธีการสกัดเอาความรู้และประสบการณ์ของครูที่รับผิดชอบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและบันทึกรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ผลการปฏิบัติงาน และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น รวมทั้งความสำเร็จและความล้มเหลวของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุงการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายและเผยแพร่ได้ ในการถอดบทเรียนเน้นการพูดคุย สัมภาษณ์ เล่าเรื่อง จับประเด็นสังเคราะห์ให้ได้กระบวนการ วิธิตำเนินงานจากบทเรียนหรือประสบการณ์ที่ผ่านมา

ชาย โพธิ์ลีตา(๒๕๕๔. หน้า ๑๕๓-๑๕๙) กล่าวว่า วิธีการเลือกกรณีศึกษา (Cases Study Approach) พิจารณาจากคุณสมบัติของกรณีศึกษาที่ต้องการศึกษา สามารถกำหนดขอบเขตได้ชัดเจน มีความสมบูรณ์ในตัวเอง คือ มีบุคคล เวลา และสถานที่ชัดเจนแน่นอน สามารถจำแนกกรณีศึกษาออกเป็น ๓ ประเภท คือ ๑) กรณีศึกษาเพื่อสนองความอยากรู้ (Intrinsic Cases) ผู้วิจัยเลือกตามความสนใจอยากรู้ อยากทาคความเข้าใจ ศึกษารายละเอียดของกรณีนั้นๆ เป็นกรณีที่น่ารู้และสมบูรณ์ในตัวเอง ๒) กรณีศึกษาที่เป็นตัวแทนของกรณีอื่น (Instrumental Cases) ผู้วิจัยต้องการแสดงเพื่อสนับสนุนแนวคิด ข้อสรุป หรือข้อเสนออย่างใดอย่างหนึ่งของนักวิจัย ๓) กรณีศึกษาหลายๆ กรณี (Collective Cases) เพื่อให้แน่ใจว่าสิ่งที่ต้องการแสดงนั้น มีความชัดเจนและเพื่อความมั่นใจในข้อสรุปที่ได้จากหลายๆ กรณีวิธีการดำเนินการวิจัยของกรณีศึกษามีขึ้น ตอนสำคัญ ดังนี้ ๑) การเลือกกรณีสำหรับศึกษา คือ นักวิจัยเลือก

กรณีศึกษาที่มีขอบเขตชัดเจนและสมบูรณ์ในตัวเอง สามารถให้ข้อมูลได้หลากหลายและครอบคลุมเกี่ยวกับประเด็นที่ต้องการศึกษาเป็นสำคัญ สะท้อนความหลากหลายในกลุ่มประชากร ๒) การรวบรวมข้อมูลหลายชนิดโดยใช้เทคนิคหลายแบบ คือ นักวิจัยรวบรวมข้อมูล โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ การค้นคว้าจากเอกสาร ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ใช้ทุกวิธีการที่เหมาะสมและรวบรวมข้อมูลทุกชนิดที่ให้ภาพสมบูรณ์ที่สุดตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดไว้ ๓) การวิเคราะห์ และการตีความข้อมูล คือ การเลือกใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเหมาะสมกับลักษณะของข้อมูล และคำนึงถึงวัตถุประสงค์ในการศึกษา ตลอดจนบริบทของกรณีศึกษา

ยูทชดนัย สีดาทล้า (๒๕๕๐) กล่าวถึง เทคนิคการถอดบทเรียนไว้ว่า กระบวนการถอดบทเรียน ในแต่ละเทคนิค พิจารณาโดยรวมแล้ว แบ่งขั้นตอนของกระบวนการดำเนินการ ได้เป็น ๖ ขั้นตอน โดยในขั้นที่ ๑ และ ๒ เรียกว่าเป็นขั้นเตรียมการ ตั้งแต่ขั้นที่ ๓ เป็นต้นไป เป็นขั้นดำเนินการถอดบทเรียน คือ ๑) เตรียมความพร้อมมี ๓ ส่วนที่ต้องดำเนินการก็คือ เตรียมกระบวนการ (ออกแบบ) เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ เตรียมบรรยากาศให้สงบและผ่อนคลาย ไม่มีสิ่งรบกวนการคิด เตรียมตัวผู้เข้าร่วมให้พร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ ก่อนเริ่มดำเนินการกิจกรรม ๒) เตรียมความเข้าใจคือความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมาย กระบวนการ บทบาทของผู้เข้าร่วม ก่อนที่จะเริ่มกระบวนการถอดบทเรียน ๓) เตรียมความทรงจำเกี่ยวกับที่มาของการทำงานร่วมกัน จะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล และสังเคราะห์บทเรียนในขั้นตอนต่อไป โดยเฉพาะการถอดบทเรียนทั้งโครงการ หรือหลังดำเนินงานโครงการเสร็จสิ้น ขั้นตอนนี้ยังมีความจำเป็นมาก ๔) วิเคราะห์ความสำเร็จหรือผลงานที่เกิดขึ้นจริง และเปรียบเทียบกับผลที่คาดหวังตามวัตถุประสงค์ หรือตามตัวชี้วัด ๕) วิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งปัจจัยภายในและภายนอกโครงการ หรือองค์กร ๖) สังเคราะห์บทเรียน และข้อเสนอแนะ

จากเอกสารต่างๆ ดังกล่าวทำให้เห็นแนวทางการถอดบทเรียน พอสรุปได้ว่า การถอดบทเรียน (Lesson Learned) คือ การทบทวน หรือสรุปประสบการณ์ทั้งเชิงบวกและเชิงลบจากมุมมองและทัศนคติที่แตกต่างหลากหลาย เพื่อจะนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงงานหรือกิจกรรมหรือโครงการให้มีความก้าวหน้าและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของบุคคล กลุ่ม องค์กร และสภาพแวดล้อม ทั้งนี้ต้องอาศัยวิธีการถอดบทเรียนจากบทเรียนที่ดี (Good Practice) โดยการพิจารณาจากคุณสมบัติของกรณีศึกษาหรือบทเรียนต้นทางที่เอื้อให้สามารถกำหนดขอบเขตได้อย่างชัดเจน และมีความสมบูรณ์ในตัวเอง

วรางคณา อินทรพิณฑุวัฒน์ (๒๕๕๖. หน้า ๖๙-๗๒) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการจัดการความรู้บางทฤษฎีว่า คือ การผสมผสานและเกื้อกูลกันระหว่างองค์ประกอบ ๓ ส่วนคือ

๑. ความรู้ที่บันทึกเป็นทางการ(Explicit Knowledge) คือความรู้ที่จะค้นคว้าหาอ่านอย่างเป็นทางการได้จากสิ่งพิมพ์ ทั้งที่พิมพ์เชิงธุรกิจ เอกสารทางธุรกิจขององค์กรต่างๆ อีเมล เว็บ อินทราเน็ต ฐานข้อมูลต่าง ๆ ตลอดจนเอกสารที่ค้นคว้าได้ด้วยตนเอง

๒. ความรู้ความสามารถที่ฝังแฝงอยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) คือความรู้ที่ไม่อยู่ในตำรา อาจอยู่ในรูปของการสนทนาระหว่างบุคคล ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ บทสนทนาทางโทรศัพท์ (ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ) รวมถึงความรู้ที่ปฎิชนทั่วไปมีอยู่แล้วในตัวตนของแต่ละคน รวมถึงความรู้ที่เก็บไว้ในลิ้นชัก ในแฟ้มข้อมูลต่าง ๆ ของแต่ละคน

๓. โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) การจัดการความรู้จะประสบความสำเร็จได้สมบูรณ์แบบ ต้อง

หาทางให้ได้ทั้ง explicit tacit knowledge มาประสานผนึกรวมกัน ณ ที่ใดที่หนึ่ง โดยมีองค์กรรองรับในการจัดการ ส่วนโครงสร้างพื้นฐานนั้นควรจะมีลักษณะอย่างไร ก็ย่อมขึ้นระดับความซับซ้อนขององค์กร ความพร้อมด้านทรัพยากรที่จะสนับสนุนการจัดการความรู้ รวมถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้นๆ โครงสร้างพื้นฐานอาจเป็นโครงสร้างง่ายๆ หรือซับซ้อนโดยเริ่มจากการนำเทคโนโลยีช่วย มีการสนับสนุนจากผู้บริหารสูงสุด มีต้นทุนทางสังคม มีความไว้วางใจ ทรัพยากรเป็นพื้นฐาน มีการให้คำแนะนำ การฝึกอบรม การพัฒนาผู้ปฏิบัติงานควบคู่กับการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอเพื่อเริ่มการจัดการความรู้ใหม่ๆ ประเด็นสำคัญคือ โครงสร้างพื้นฐานต้องมีขอบเขตกว้างกว่าเทคโนโลยี เนื่องจากเทคโนโลยีเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นของโครงสร้างพื้นฐาน

จากแนวคิดและทฤษฎีที่ว่าด้วยการถอดบทเรียนและการจัดการความรู้ข้างต้น ผู้วิจัยจะประมวลเพื่อเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้

2. วรรณกรรม/สารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการอ่านการเขียน

พิมพ์พร พงษ์ตน (๒๕๕๔) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของแรงจูงใจในการอ่านกับความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการอ่าน ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาไทย กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน ๔๐๐ คน เครื่องมือที่ใช้คือ ๑) แบบทดสอบแรงจูงใจในการอ่าน ซึ่งแปลมาจากแบบทดสอบของ Wigfield มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) และ ๒) แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาไทย มีลักษณะเป็นแบบสอบปรนัย ชนิด ๔ ตัวเลือก จำนวน ๖๐ ข้อ โดยวัดความสามารถในการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจ ตามแนวคิดของ Dallman และคณะ (๑๙๘๔) ซึ่งประกอบด้วย ความเข้าใจข้อเท็จจริง (การรู้ความหมายของคำ) การตีความ (การเข้าใจสำนวนภาษา การเปรียบเทียบ การชี้อุปนิสัยของคนในเรื่อง) และการประเมินค่า (การพิจารณาเหตุผลที่ทำให้ชวนเชื่อ การพิจารณายอมรับสิ่งที่อ่านว่ามีคุณค่าเพียงพหรือไม่ การชี้วัตถุประสงค์ของผู้แต่ง) ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ อยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาไทยขึ้นความเข้าใจข้อเท็จจริงอยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาไทยขึ้นตีความ และความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาไทยขึ้นการประเมินค่า อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และแรงจูงใจในการอ่านรวมทุกองค์ประกอบกับความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ มีความสัมพันธ์กันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

กาญจนา ทันอินทร์อาจ (๒๕๕๐) ศึกษาคุณลักษณะส่วนบุคคลที่มีต่อนิสัยการอ่านของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจมหาวิทาลัยเชียงใหม่ เพื่อศึกษานิสัยการอ่าน ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อนิสัยการอ่าน และเพื่อสร้างสมการพยากรณ์นิสัยการอ่านจากคุณลักษณะส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจมหาวิทาลัยเชียงใหม่จำนวน ๓๙๘ คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบวัดนิสัยการอ่าน แบบทดสอบบุคลิกภาพการปรับตัวเพื่อความเป็นเลิศ (STRI) แบบวัดความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง แบบวัดระดับการคิดที่แท้จริง และแบบสำรวจการเรียนรู้ ผลการศึกษาเมื่อทำการเปรียบเทียบนิสัยการอ่านโดยใช้สถิติทดสอบ Kruskal Wallis พบว่า การได้รับการส่งเสริมการ

อ่านจากที่บ้าน การได้รับการส่งเสริมการอ่านจากทางโรงเรียนบุคคลิก การปรับตัวเพื่อความเป็นเลิศจากลักษณะนิสัย เนื่องจากสิ่งแวดล้อม ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง และระดับการคิดที่แท้จริงต่างกันส่งผลให้มีนิสัยการอ่านที่แตกต่าง กัน ส่วนเพศบุคลิกภาพการปรับตัวเพื่อความเป็นเลิศจากลักษณะนิสัยเฉพาะตัว และรูปแบบการเรียนรู้ที่ต่างกันมีนิสัย การอ่านไม่แตกต่างกัน การได้รับการส่งเสริมการอ่านจากที่บ้านและจากโรงเรียน ๖๘ บุคลิกภาพการปรับตัวเพื่อความเป็นเลิศจากลักษณะนิสัยเนื่องจากสิ่งแวดล้อม บุคลิกภาพการปรับตัวเพื่อความเป็นเลิศจากลักษณะนิสัยเฉพาะตัว ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง การคิดแท้จริงระดับร่วมพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้แบบ sensor thinker, senser feeler, intuitive thinker, และแบบ intuitive feeler มีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวแปรนิสัยการอ่านอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .01 โดยที่เพศ และการคิดแท้จริงระดับอิสระ มีความสัมพันธ์กับนิสัยการอ่านอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า ตัวแปรทำนายที่ดีที่สุดของนิสัยการอ่านได้แก่ รูปแบบการเรียนรู้แบบ intuitive thinker การส่งเสริมการอ่านจากที่บ้าน ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง การส่งเสริมการอ่านจากโรงเรียน และรูปแบบ การเรียนรู้แบบ sensor thinker โดยตัวแปรทำนายทั้ง ๕ ตัวเมื่อสร้างเป็นสมการทำนายมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ พหุคูณเท่ากับ .๕๙ และสามารถร่วมกันทำนายนิสัยการอ่านได้ร้อยละ ๓๕.๑

โครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ หรือ PISA ซึ่งดำเนินการโดยองค์การพัฒนาและความร่วมมือทาง เศรษฐกิจ (OECD) มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินการอ่านเพื่อการเรียนรู้ นั่นคือการใช้การอ่านเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของ ภารกิจอื่น ๆ ทั้งการเรียนรู้และการดำรงชีวิตในสังคมของนักเรียนที่มีอายุ ๑๕ ปี (OECD, ๒๐๐๐; ๒๐๐๖a) โดยใช้ คะแนนมาตรฐาน และตั้งค่าคะแนนเฉลี่ยกลางของ OECD เท่ากับ ๕๐๐ คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น ๑๐๐ ผลการประเมินในปี ๒๐๐๓ พบว่า มีนักเรียนประมาณสองในสามของนักเรียนทั้งหมดทุกประเทศมีคะแนนอยู่ระหว่าง ๔๐๐ ถึง ๖๐๐ คะแนน (หรือ ๑ SD) ประเทศที่มีคะแนนการอ่านสูงสุด ๓ อันดับแรก ได้แก่ ฟินแลนด์ แคนาดา และ นิวซีแลนด์ ประเทศนอก OECD มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD ยกเว้นฮ่องกงประเทศเดียวที่มีคะแนนสูงกว่า ค่าเฉลี่ย OECD (คะแนน ๕๒๒) สำหรับนักเรียนไทยมีค่าเฉลี่ยการอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD คือมีคะแนน ๔๓๑ มี ประเทศใน OECD ประเทศเดียวที่มีคะแนนต่ำกว่าไทย คือ เม็กซิโก ถ้าเปรียบเทียบกับประเทศนอก OECD ประเทศไทยมีคะแนนเป็นอันดับที่ ๖ (จาก ๑๔ ประเทศ) ถ้าเปรียบเทียบกับทุกประเทศและแบ่งตามคะแนนของนักเรียน เป็นสี่ค วอเตอร์ จากบนถึงล่าง ประเทศไทยจะตกอยู่ในควอเตอร์ที่สาม คะแนนเฉลี่ยการอ่านของไทยต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD อยู่ในตำแหน่งระหว่าง ๔๑-๔๒ จาก ๕๗ ประเทศ (OECD, ๒๐๐๐; ๒๐๐๖a; ๒๐๐๖b) สำหรับประเทศไทย พบว่า แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงจาก PISA ๒๐๐๐ ถึง PISA ๒๐๐๖ คะแนนเฉลี่ยลดลงต่ำลง (๑๔ คะแนน)

อนงค์ วรพันธ์ (๒๕๕๓: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพัฒนาการอ่านและการเขียนของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัด กิจกรรมเล่านิทานประกอบการทำสมุดเล่มเล็ก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง ๕-๖ ปี ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่านิทานประกอบการทำสมุดเล่มเล็กรายบุคคล กิจกรรมการเล่า นิทานประกอบการทำสมุดเล่มเล็ก และกิจกรรมการเล่านิทานแบบปกติ มีพัฒนาการอ่านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เด็กปฐมวัย ก่อนการจัดกิจกรรมเล่านิทานประกอบการทำสมุดเล่มเล็กรายบุคคล รายกลุ่ม และ กิจกรรมการเล่านิทานแบบปกติ มีพัฒนาการทางภาษาด้านการเขียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่าการส่งเสริมและพัฒนาการเขียนให้เด็กปฐมวัยสามารถส่งเสริมและพัฒนาการเขียนได้ ด้วยการจัดกิจกรรมที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง กิจกรรมการเขียนควรเปิดโอกาสให้เด็กเขียนสื่อสารความคิดออกมา

ตามความต้องการของเด็ก ให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติเอง และให้การเสริมแรงกระตุ้นโดยถามให้เด็กได้คิด ถือเป็น การส่งเสริมการเขียนอย่างแท้จริง

บริษัท ซีพี. ออลล์ จำกัด (มหาชน) โดยสำนัก CSR & SUSTAINABILITY MANAGEMENT และ คณะกรรมการโครงการหนังสือดีเด่นรางวัลเซเว่นบุ๊คอวอร์ด ประสานความร่วมมือกันดำเนินโครงการบันไดกวี รุ่นที่ ๓ ส่งเสริมเยาวชนและครูอาจารย์จากทั่วประเทศ รวม ๖๓ คน เข้าค่ายปฏิบัติการเรียนรู้กลยุทธ์การเขียนฉันทลักษณ์ของ กวีนิพนธ์ไทย จากศิลปินแห่งชาติและกวีซีไรต์โครงการบันไดกวี รุ่นที่ ๓ จัดขึ้นระหว่างวันที่ ๒๐-๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๐ ณ บ้านผู้หว่าน จ.นครปฐม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสเยาวชนและครูอาจารย์เข้าใกล้ชิดกับแบบฉันทลักษณ์ของ กวีนิพนธ์ไทย มีความสามารถในการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ที่มีชั้นเชิงทางวรรณศิลป์ สามารถสร้างผลงานกวีนิพนธ์ที่ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ อีกทั้งต้องการส่งเสริมให้ครูอาจารย์มีความรู้ความเข้าใจและมีเทคนิคพิเศษในการจัดการเรียนการสอน ฉันทลักษณ์ของกวีนิพนธ์ไทย โดยมีผู้ผ่านการคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการรวมทั้งสิ้น ๖๓ คน จำแนกเป็น นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ๓๓ คน ครูอาจารย์ ๓๐ คน ผู้เข้าอบรมครั้งนี้ ทั้งกลุ่มเยาวชนและครูอาจารย์ได้รับการถ่ายทอดความรู้และแบ่งกลุ่มเพื่อฝึกปฏิบัติการจากผู้ทรงคุณวุฒิระดับประเทศอย่างใกล้ชิด อาทิ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์และกวีซีไรต์, สถาพร ศรีสังข์ ศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์, ชมัยภร แสงกระจ่าง ศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์, รศ.ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์ (ไพฑูริย์ ธัญญา) ศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์และนักเขียนซีไรต์, ศักดิ์สิทธิ์ มีสมสืบ ศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์และกวีซีไรต์, เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์ กวีซีไรต์ และ พินิจ นิลรัตน์ เป็นต้น (<https://www.csrpcall.com/%E0%B8%9A%E0%B8%B1%E0%>)

ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) และบริษัท สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น จำกัด ตระหนักถึงความสำคัญของการสืบสานและสร้างสรรค์ภาษาไทย จึงร่วมกันจัดโครงการ “อ่าน เขียน เรียนรู้ สู่งานวิจารณ์” ตั้งแต่ครั้งแรกจนถึงปีที่ ๓ เพื่อสนับสนุนให้เยาวชนได้เพิ่มพูนประสบการณ์การอ่านหนังสือควบคู่ไปกับพัฒนาทักษะการคิดการเขียนเชิงวิเคราะห์ และวิจารณ์ การอ่านหนังสือทั้งประเภทสารคดีและบันเทิงคดีจะช่วยสร้างเสริมความรู้ของเยาวชนให้ลึกซึ้ง รวมทั้งเปิดโลกทัศน์ให้กว้างไกล และก่อให้เกิดปัญญา นอกจากนี้ ขณะที่ย่านหนังสือนั้นเยาวชนจะได้เรียนรู้แบบอย่างของภาษาไทย อันงดงาม ซึ่งเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของชาติที่ควรค่าแก่การศึกษาเพื่ออนุรักษ์ สืบทอด และพัฒนาให้ส่งามยั่งยืนสืบไป โครงการ “อ่าน เขียน เรียนรู้ สู่งานวิจารณ์” ปีที่ ๓ ที่กำลังจะจัดขึ้นนี้ ยังคงมุ่งมั่นที่จะสนับสนุนให้เยาวชนได้บูรณาการทักษะการอ่าน การคิด และการเขียน โดยผ่านการใช้ภาษาไทยอย่างสละสลวยด้วยความภาคภูมิใจในภาษาประจำชาติ เพื่อให้เอกลักษณ์ของวัฒนธรรมทางภาษาไทยได้คงอยู่ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงทั้งปวง (<http://www.praphansarn.com>)

...กิจกรรมส่งเสริมการอ่านสำหรับวัยรุ่นในประเทศไทยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาหน่วยงานต่างๆ ได้จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอย่างแพร่หลาย ทั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงของภาครัฐ ส่วนท้องถิ่น และกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR) ของหน่วยงานเอกชนต่าง ๆ ทั้งนี้ มีหลายโครงการที่ให้ความสำคัญแก่กระบวนการพัฒนานักอ่านเชิงคุณภาพ และสนับสนุนให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้ทั้งจากภายนอกและภายใน ค่าย “อ่าน เขียน เรียน คิด”โดยมูลนิธิเอสซีจี เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการที่เปิดโอกาสให้เยาวชนได้พบปะสนทนากับนักเขียนที่มีชื่อเสียง เพื่อสร้าง “การอ่าน” ให้เป็นวัฒนธรรมของสังคมและมีนักอ่านเพิ่มมากขึ้น รับฟังประสบการณ์ “การเขียน” ของศิลปินในดวงใจ มีกิจกรรม “การเขียน” ได้แก่ ฐานนวนิยาย ฐานเรื่องสั้น และฐานกวี และกิจกรรมวิจารณ์วรรณกรรมเพื่อให้เยาวชนได้ฝึกฝน “การคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และวิจารณ์อย่างมีหลักคิด” กล้าวรรณกรรมเป็นโครงการส่งเสริมทักษะการเขียนและการจัดทำ

หนังสือเบื้องต้น โดย ซีฟือออลล์ ร่วมกับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย และสมาคมครูภาษาไทยแห่งประเทศไทย แต่ละปีจะมีแนวคิดในการจัดกิจกรรมแตกต่างกันออกไป เช่น “พินิจละคร พินิจชีวิต” “รู้คิด...ใช้ชีวิตเป็น” “ปลูกศิลปะประจักษ์ปัญหา ปรับชีวิต” ฯลฯ ๘ โครงการจะคัดเลือกเยาวชนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ผลงานผ่านการคัดเลือกเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมมุ่งเน้นให้วัยรุ่นได้พินิจพิเคราะห์และมีความเข้าใจโลกและชีวิตมากขึ้นควบคู่กันไปกับการพัฒนาความสามารถในการเขียนและการเป็นนักเขียนที่ดีซึ่งเรียนรู้จากการถ่ายทอดประสบการณ์ของนักเขียนและวิทยากร Nanmeebooks Reading Club เป็นโครงการยกระดับการอ่านของคนไทยที่จัดโดยนานมีบุ๊คส์ ซึ่งได้รับแรงศรัทธาให้เด็กและเยาวชนไทยทั่วประเทศอ่านหนังสือผ่านโครงการนี้มาตั้งแต่ปี ๒๕๔๓ โดยมีครูที่เข้าร่วมโครงการแนะนำหนังสือที่ควรอ่าน ทั้งหนังสือบันเทิงคดี สารคดี และนิตยสารส่งเสริมความรู้ และให้นักเรียนสะสมยอดการอ่านใน “สมุดบันทึกการอ่าน” โรงเรียน/บรรณารักษ์/นักเรียน ที่มียอดการอ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดจะได้รับรางวัลและสิทธิพิเศษต่าง ๆ จนถึงปัจจุบันมีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการแล้วกว่า ๒๕,๐๐๐ โรงเรียน ครูกว่า ๕๐,๐๐๐ คน และนักเรียนกว่า ๑๐ ล้านคน นับเป็นโครงการส่งเสริมการอ่านของเอกชนโครงการใหญ่ที่สุดโครงการหนึ่ง (<https://www.tkpark.or.th/stocks/extra/00133a.pdf>)

กิจกรรมส่งเสริมการอ่านสำหรับวัยรุ่นของทีเค.พาร์ค เช่น Poet-three บทกวี ๓ บรรทัดเป็นโครงการความร่วมมือระหว่างทีเคพาร์คกับ Bookmoby เพื่อจัดกิจกรรมการอบรมและประกวดการสร้างสรรค์บทกวีในรูปแบบ “บทกวี ๓ บรรทัด” หัวใจสำคัญคือการขัดเกลาความคิดและวิธีสื่อสารความคิดให้เรียบง่ายและรวดเร็ว นอกจากจะจัดอบรมทักษะในการเขียนบทกวีแล้ว กิจกรรมนี้ยังสอนการออกแบบเลย์เอาต์ การเลือกภาพหรือรูปถ่ายมาประกอบบทกวีด้วย เป็นการกระตุ้นให้ผู้เขียนมีการสร้างสรรค์ทั้งด้านวรรณกรรมและทัศนศิลป์ไปพร้อมๆ กัน... Read Camp เป็นกิจกรรมที่ชวนนักคิดนักอ่านทุกประเภทมาร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้มุมมองใหม่ ๆ ถกประเด็น และตั้งคำถามอย่างสร้างสรรค์ตามแบบฉบับคนรุ่นใหม่ในแนวคิด “ทุกอย่างอ่านได้” ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ หนังสือโฆษณา วัฒนธรรมพฤติกรรม ฯลฯ จัดขึ้นโดยทีเคพาร์คร่วมกับกลุ่มนวัตกรรมเยาวชนเพื่อสังคม (YIY - Why I Why) กิจกรรมมีลักษณะเหมือนการ “ชวนเพื่อนอ่าน” เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมจะเขียนหัวข้อและความสำคัญของสิ่งที่อยากจะให้เพื่อนอ่านให้ทุกคนได้มีส่วนในการเลือก หัวข้อที่ใช้เป็นฐานกิจกรรมการอ่านโดยมีเจ้าของหัวข้อเป็นผู้นำประเด็น ใช้เวลาประมาณ ๓๐ นาทีในการนำเสนอและแลกเปลี่ยนความเห็นในแต่ละฐาน และหากมีเวลาเหลือหัวข้อที่ไม่ได้ถูกเลือกก็จะถูกนำมาทำกิจกรรมเป็นลำดับถัดไป ข้อสังเกตของกิจกรรมการอ่านสำหรับวัยรุ่นที่จัดขึ้นโดยทีเคพาร์ค แม้ว่ากลุ่มเยาวชนวัยรุ่นจะเป็นเป้าหมายหลักของทีเคพาร์ค แต่ตลอดระยะเวลาการดำเนินงาน ๕ ปี ทีเคพาร์คได้จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านสำหรับกลุ่มวัยรุ่นโดยเฉพาะไม่บ่อยนัก มักจัดกิจกรรมเน้นการส่งเสริมการอ่านในกลุ่มเด็กเป็นหลัก ส่วนกิจกรรมสำหรับวัยรุ่นก็มักจะเป็นกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ที่ให้เยาวชนได้ค้นหาความถนัดและพัฒนาความสามารถของตนเอง เช่น ด้านดนตรี คอมพิวเตอร์ ศิลปะ การตลาด ฯลฯ โดยอาจจะยังขาดความชัดเจนในการเชื่อมโยงกิจกรรมเหล่านี้กับกิจกรรมการอ่าน ทั้งนี้เมื่อพิจารณาตัวอย่างกิจกรรมส่งเสริมการอ่านสำหรับกลุ่มวัยรุ่นที่ได้จัดขึ้น ไม่ว่าจะเป็น บทกวี ๓ บรรทัด หรือ Read Camp เป็นกิจกรรมที่ทีเค.พาร์คร่วมจัดกับภาคีส่งเสริมการอ่านอื่นๆ ดังนั้นองค์ความรู้ในการจัดจึงไม่ได้อยู่ที่ยุทธศาสตร์ และหากไม่ได้มีความร่วมมือต่อกิจกรรมเหล่านี้ก็จะขาดความต่อเนื่อง (<https://www.tkpark.or.th/stocks>)

มานิช ดินลานสกุล และคณะ (๒๕๕๖, หน้า ๑๗๓-๑๗๔) กล่าวถึงบทบาทส่งเสริมการอ่านการเขียนของ

กลุ่มคลื่นใหม่ว่า การรวมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ตั้งแต่ยุคแรกจนกระทั่งถึงปัจจุบัน มีจุดเริ่มต้นและพัฒนาบทบาทให้สอดคล้องกับจำนวนสมาชิก เหตุปัจจัย และยุคสมัยมาตามลำดับ ตั้งแต่การรวมกลุ่มกันทำให้เกิดบรรยากาศการเขียนงานเข้มข้นขึ้น มีการวิพากษ์วิจารณ์ผลงาน แลกเปลี่ยนความคิดประเด็นด้านวรรณกรรม ตลอดจนการพูดคุยเกี่ยวกับหนังสือที่สมาชิกได้อ่าน นอกจากนั้นด้วยระยะเวลาอันยาวนานของความเป็นกลุ่มวรรณกรรม ได้ทำให้เกิดบทบาทที่ส่งผลดีต่อสังคมหลายลักษณะในระยะหลัง บทบาทด้านการจัดค่ายวรรณกรรมเป็นบทบาทที่โดดเด่นของกลุ่มคลื่นใหม่ เพราะสมาชิกเกือบทุกคนต่างมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ด้วยความสามารถที่หลากหลายของสมาชิก เช่น ดวงแก้ว กัลยาณรื่องเพลงไพเราะ ปรชชา ทศนา เล่นดนตรีแต่งเพลงและร้องเพลงได้ดี รมณา โรชาเปาขลุ่ยและวาดรูปได้ เป็นต้น เหล่านี้เป็นส่วนสนับสนุนให้บทบาทด้านนี้ของกลุ่มมีความเข้มแข็ง มีพัฒนาการที่น่าสนใจ สามารถสร้างความยอมรับให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง การจัดค่ายวรรณกรรม ได้สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีแก่สมาชิก เพราะแกนนำคนสำคัญของกลุ่มมีความคิดเรื่องการจัดค่ายมาตั้งแต่สมัยเรียนมหาวิทยาลัย จนสมาชิกกลุ่มต่างกล้าที่จะกล่าวว่า กลุ่มคลื่นใหม่เป็นมืออาชีพเรื่องการจัดค่าย ประสบการณ์การทำค่ายวรรณกรรมประการหนึ่งที่สร้างแรงบันดาลใจแก่สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่เสมอมา นั่นคือ การสร้างจุดเปลี่ยนแก่ชีวิตนักเรียนโดยอาศัยวรรณกรรม มีนักเรียนจำนวนมากที่เข้าร่วมค่ายวรรณกรรมกับกลุ่มคลื่นใหม่แล้วเปลี่ยนความรู้สึกนึกคิด เปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ชีวิตไปในทางที่ดี มีภูมิคุ้มกันชีวิตที่มั่นคงแข็งแรงมากขึ้น นักเรียนเหล่านี้มีความผูกพันกับสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่มีการติดต่อสื่อสารกันด้วยวิธีการต่าง ๆ หลังจลค่ายวรรณกรรมแต่ละครั้ง มีการร่วมกิจกรรมกันตามวาระอันเหมาะสมกลายเป็นเครือข่ายธรรมชาติที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ

วรรณกรรมและสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการอ่านการเขียนข้างต้นเป็นเพียงการสุ่มตัวอย่างเพื่อแสดงให้เห็นว่าการอ่านการเขียนมีความสำคัญ ขณะเดียวกันปัญหาเกี่ยวกับการอ่านเขียนก็ยังคงมีอยู่ แม้หน่วยงานทางการศึกษาจะได้พัฒนากันอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ไม่เพียงพอ จึงมีการส่งเสริมสนับสนุนและจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาการอ่านการเขียนอย่างต่อเนื่อง หลากหลาย โดยมีหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ทั้งที่รับผิดชอบโดยตรงและโดยอ้อมร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมนี้แก่นักเรียนและเยาวชนในโอกาสต่าง ๆ อาทิ กลุ่มนักเขียนอย่างเช่น กลุ่มวรรณกรรมคลื่นใหม่และกลุ่มนาคร

๓ วรรณกรรม/สารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มวรรณกรรมคลื่นใหม่และกลุ่มนาคร

กลุ่มคลื่นใหม่

มาโนช ดินลานสกุล และคณะ (๒๕๕๖. หน้า ๑๗๓-๑๘๔) กล่าวว่า กลุ่มคลื่นใหม่เกิดขึ้นในรั้วมหาวิทยาลัยคือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา โดยคนหนุ่มที่สนใจการเขียน โดยเฉพาะบทกวี เกิดความประทับใจในถ้อยคำ “คลื่นใหม่” และรู้สึกผูกพันอยู่กับชื่อนี้ ซึ่งแต่เดิมเป็นชื่อของวารสารที่ทำ นักกิจกรรมในมหาวิทยาลัยจัดทำกัน เมื่อไม่อาจรื้อฟื้นวารสารขึ้นมาได้อีก จึงตั้งกลุ่มวรรณกรรมตั้งชื่อว่า “คลื่นใหม่” เพื่อตอบสนองอุดมการณ์ของตนเอง ประกอบกับช่วงนั้นเป็นยุคเฟื่องฟูของกลุ่มวรรณกรรมในภูมิภาคต่าง ๆ คือ ภาคเหนือมีกลุ่มลมเหนือซึ่งมี “แสงดาว ศรีทามัน” เป็นแกนนำ ภาคอีสานมีกลุ่มลำน้ํามูล ที่นำขบวนโดย “ฟอน ผ้าฟาง” ภาคตะวันออกมีกลุ่มเปลื้องกรรมของ “ประกาย ปรัชญา” ส่วนภาคใต้มีกลุ่มวรรณกรรมกลุ่มเล็กกลุ่มน้อย เช่น กลุ่มประภาคารของประมวล มณีโรจน์กับบุญ ระโนด กลุ่มसानแสงทอง ของไพฑูรย์ ธีัญญา และกลุ่มบุคใหม่ที่ตั้งขึ้นมาโดย “เทือก

บรรทัด” กับ “พันดา ธรรมดา” เป็นต้น กลุ่มคลื่นใหม่เป็นกลุ่มขนาดเล็ก มีสมาชิกกลุ่มเริ่มต้นจากสมาชิกเพียงสองคน คือ กานติ ณ ศรัทธา กับ อาลัย พรหมจรรย์ กิจกรรมในช่วงแรกของกลุ่มคลื่นใหม่เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของสมาชิกสองคน เพื่อเรียนรู้ซึ่งกันและกันจนกลายเป็นมิตรภาพที่สวยงามแน่นแฟ้น ทำให้วันเวลาของ นิสิตหนุ่มสาวสองคนที่สนใจสิ่งเดียวกันมีชีวิตชีวา เต็มไปด้วยพลังและความหวังที่จะทำสิ่งที่ปรารถนา นั่นคือ การเขียน บทกวี กลุ่มคลื่นใหม่มีจำนวนสมาชิกน้อย ส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นใหม่ จึงมีบทบาททางวรรณกรรมที่จะสร้างผลกระทบไม่มากนัก กลุ่มจึงมีข้อมูลทั้งในรูปเอกสารและงานวิจัยไม่มากนัก

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มคลื่นใหม่ซึ่งชัดเจนและครอบคลุมมากที่สุด คือ เอกสารเรื่อง กลุ่มวรรณกรรม “คลื่นใหม่” บนเส้นทางย่างก้าวก่อนถึง “เพื่อให้โลกได้ยินวิญญาณาเรา” ซึ่งยาว ๑๔ หน้า พิมพ์เผยแพร่เป็นเอกสารอัดสำเนาใน พ.ศ. ๒๕๔๙ เขียนโดยกานติ ณ ศรัทธา แกนนำกลุ่มคลื่นใหม่ มีข้อมูลเพิ่มเติม สรุปได้ว่า มีนักเขียนใหญ่คนหนึ่งเป็นแรงบันดาลใจของเขาและสมาชิกกลุ่มในเวลาต่อมา เริ่มจากการทราบข้อมูลจากเพื่อนรักที่ชื่อ อรุณ เมื่อตอนเรียนชั้นปีที่ ๒ ว่า มีนักเขียนคนหนึ่งมาทำงานอยู่ในมหาวิทยาลัยนี้ ซึ่งต่อมาเขาก็ได้รู้จัก คือ “พนม นันทพฤกษ์” เมื่ออ่านหนังสือมากขึ้น เขาก็พบบทกวีที่เขียนโดย พนม นันทพฤกษ์ โดยเฉพาะบทที่ชื่อว่า “เดือนสาม ลมรัก ล่องแผดไผ่ไปรยผ่านมา” เขารู้สึกกว้างใจทั้งความหมายและถ้อยคำ หลังจากนั้นก็ได้อ่านบทกวีอีกหลายชิ้นที่เขียนโดย พนม นันทพฤกษ์จนกระทั่งได้รู้ว่าเป็นคนเดียวกันกับสถาพร ศรีสังข์ ช่วงนั้นพนม นันทพฤกษ์มีผลงานเขียนคือนวนิยายเล่มใหม่ชื่อ “ทุ่งหญ้าขาว ป่าสูง และวันรุ่งทอสาย” ใน พ.ศ. ๒๕๒๗ สมาชิกรุ่นก่อตั้งของกลุ่มคือ อาลัย พรหมจรรย์ เสียดชีวิต เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๗ ตอนที่เธอเรียนอยู่ชั้นปีที่ ๒ ด้วยการทำอัตวินิบาตกรรม เพื่อน พ้องน้องพี่และคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยต่างตกใจและเศร้าโศกอย่างยิ่ง เพราะไม่เคยมีใครทราบมาก่อนว่าได้เกิดอะไรขึ้นแก่เธอ ทุกคนต่างคุ้นเคยกับภาพของนิสิตสาวที่ร่าเริงแจ่มใสในน้ำใจดี และมีพลังสร้างสรรค์อย่างเหลือเฟือ เธอกลายเป็นคนเงียบเหงา เศร้าซึม แต่ไม่มีใครคาดคิดว่ามีปัญหาร้ายแรงถึงขนาดทำให้ต้องฆ่าตัวตาย

ปีการศึกษา ๒๕๒๗ กานติ ณ ศรัทธากับมาโนช นิสราได้พบเด็กหนุ่มคนหนึ่งเพิ่งเข้าเรียนในมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา เป็นคนหนุ่มที่เอาใจจริงเอาใจในการเขียนบทกวี เขาบอกว่าสนใจการเขียนบทกวีมาตั้งแต่เรียนระดับมัธยมศึกษา นั่นคือ “รมณา โรชา” ซึ่งได้เป็นสมาชิกของกลุ่มคลื่นใหม่ในเวลาต่อมา ในช่วง พ.ศ. ๒๕๒๗-๒๕๒๘ กานติ ณ ศรัทธา กับมาโนช นิสรา และเพื่อนอีกหลายคนเป็นนักกิจกรรมในมหาวิทยาลัย และทำกิจกรรมกันอย่างคึกคักในนามชมรมวรรณศิลป์ คิดค้นและสร้างสรรค์รูปแบบกิจกรรมใหม่ ๆ ขึ้นมาจนเป็นที่ยอมรับและสร้างความเคลื่อนไหวให้เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยได้ เช่น จัดยอวาทวิพากษ์วิจารณ์ เสียดสิมมหาวิทยาลัย จัดมหกรรมบทกวี เปิดแผงขายหนังสือ และกิจกรรมอื่น ๆ อีกหลายรูปแบบ โดยมีกำลังสำคัญ คือ นิสิตหนุ่มอีกคนที่สนใจและเข้าใจวรรณคดีโบราณอย่างลึกซึ้งมีนามปากกาว่า ปราศ ราหุล เป็นเพื่อนร่วมชั้นในการเรียนปริญญาตรีของมาโนช นิสรา และมีรุ่นน้องอีกคนหนึ่งนามว่า อัจนรา สุขขิมนต์ นิสิตสาวชาวจังหวัด พระนครอยุธยาผู้มีความมุ่งมั่น และได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มวรรณกรรม “คลื่นใหม่” ในเวลาต่อมา

ช่วงเวลาดังกล่าวนั้น กลุ่มวรรณกรรม “คลื่นใหม่” ได้เติบโตมาพร้อมกับชมรมวรรณศิลป์ในมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา เพราะว่าสมาชิกของกลุ่มคลื่นใหม่คือ แกนนำหลักของชมรม นิสิตในชมรมต่างก็สนใจการคิด การเขียน เมื่อพนม นันทพฤกษ์ รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาชมรมด้วยก็ยิ่งทำให้ความสนใจของนิสิตมีความคึกคักมากยิ่งขึ้น ด้วยประสบการณ์ในกิจกรรมตอนเรียนมหาวิทยาลัยและประสบการณ์ในการเขียนของเขามีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการเริ่มต้นอ่านเขียนของนิสิตหรือกิจกรรมของชมรมรวมทั้งกลุ่มคลื่นใหม่ด้วย จนกลุ่มคลื่นใหม่ได้มีแนวคิดที่จะขยายกลุ่ม

ให้ใหญ่ขึ้นด้วยการเปิดรับสมาชิกเพิ่มเติม เพื่อให้คนที่อยากเป็นนักเขียนมารวมตัวกัน ปรากฏว่ามีผู้มาสมัครนับสิบคน แต่เมื่อเวลาผ่านไป ในที่สุดสมาชิกจำนวนดังกล่าวก็เหลือเพียง อัฉรา สุขขิมนต์ คนเดียวที่ยังยืนหยัดในเส้นทางวรรณกรรมจนถึงทุกวันนี้ อย่างไรก็ตาม มีสมาชิกหลายคนที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมบนเส้นทางวรรณกรรมในนามของกลุ่ม ก่อนจะจากกันไปตามวิถีทางของแต่ละคน เช่น ธนู้อย สงเสริม ผู้มีความสามารถในการเขียนบทกวีที่น่าสนใจ เมื่อจบการศึกษาแล้วเขาไปเป็นครูอยู่จังหวัดระนอง และเล่นหนังตะลุง โสภณ ชูช่วย เขียนบทกวีไม่เหมือนใคร ภายหลังมีความก้าวหน้าในอาชีพคือเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน เกื้อกุล ชวัญทอง มีฝีมือการเขียนโคลง แต่ทุกวันนี้ไม่ทราบข่าวคราวของเขากอีกเลย อีกคนหนึ่งแม้ว่าจะไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ แต่ก็มีส่วนอย่างมากต่อพัฒนาการของกลุ่มคลื่นใหม่ในฐานะที่เป็นเพื่อนสนิทกัน นั่นคือ “ปราศ ราชูล” ซึ่งเป็นชาวอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มาเรียนที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา เป็นเพื่อนร่วมห้องของ มาโนช นิสรา และอาลัย พรหมจรรย์ ได้รับการยอมรับจากเพื่อน ๆ ว่าเป็นมนุษย์ที่ดีงามและเอาจริงเอาจังกับชีวิตมากที่สุด เขาคือกวีแท้และมีจิตใจควรแก่การยกย่องทุกด้าน แต่ในที่สุดเขาก็จบชีวิตลงเช่นเดียวกับ อาลัย พรหมจรรย์ ในขณะที่บรรณาธิการครูอยู่ที่โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครปฐม ก่อนเสียชีวิต เขามีผลงานเขียนรวมบทกวีพิมพ์เผยแพร่ออกมาเล่มหนึ่งชื่อว่า “ฝากคำเฝ้าใจสมัย” ซึ่งได้รับคำชื่นชมจากผู้อ่านไม่น้อย (มาโนช ดินลานสกุล และคณะ. ๒๕๕๖. หน้า ๑๗๓-๑๗๔)

กานติ ฅ ศรัทธา (๒๕๔๙. หน้า ๑-๑๔) กล่าวว่า ใน พ.ศ.๒๕๒๗ กลุ่มวรรณกรรมในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยมีความเฟื่องฟูมาก เช่น เกิดกลุ่มดาวเหนือ กลุ่มพลังเหนือ และกลุ่มกาแล ทางภาคเหนือโดยมีศูนย์รวมอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มสองแคว เกิดขึ้นที่จังหวัดพิษณุโลก และมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นในปีเดียวกัน คือ มีการจัดสัมมนาวรรณกรรมที่จังหวัดพิษณุโลก มีกำหนดจัดทำวารสารทางวรรณกรรมร่วมกันของกลุ่มวรรณกรรมต่าง ๆ โดยใช้ชื่อว่า “อาณาจักรวรรณกรรม” โดยมอบหมายให้สมาชิกคนสำคัญของกลุ่มสองแควคือ เวียง วชิระ ทำหน้าที่บรรณาธิการกลุ่มวรรณกรรม “คลื่นใหม่” และชมรมวรรณศิลป์ มศว.สงขลา ได้ไปสัมมนาในครั้งนี้ด้วย และเป็นส่วนหนึ่งของการผลิตวารสารดังกล่าว นี่เป็นครั้งที่สองที่เปิดประตูออกไปร่วมกิจกรรมกับนักเขียนในวงกว้าง ครั้งแรกเกิดขึ้นในปี ๒๕๒๖ ในการสัมมนาวรรณกรรมที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ไปกับมาโนช นิสรา การเดินทางออกนอกกรั้วมหาวิทยาลัยทำให้ได้ประสบการณ์มากมาย ดังนั้น ในช่วงเปิดเทอมของปี ๒๕๒๗ จึงจัดสัมมนาคนวรรณกรรมปักข์ได้ขึ้นในวัดดินลาน จังหวัดสงขลา ซึ่งอยู่ติดกับบ้านของมาโนช นิสรา อาศัยศาลาร้างเป็นที่ถกเถียง พูดคุย และนอนพักยามค่ำแบบเรียงแถวกันเป็นที่แปลกใจของเจ้าอาวาส การสัมมนาครั้งนี้เองทำให้ได้รู้จักกับสมคิด นวลเปียน กวีฝีมือดีแห่ง จ.พัทลุง ซึ่งต่อมาเป็น ส.ส. ๓ สมัยของพรรคประชาธิปัตย์

กานติ ฅ ศรัทธา จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา เมื่อ พ.ศ.๒๕๒๘ แต่ยังคงใช้ชีวิตอยู่กับนักกิจกรรมและนักวรรณกรรมรุ่นน้องในมหาวิทยาลัยด้วยความผูกพัน โดยเฉพาะชมรมวรรณศิลป์ ยังคงร่วมทำกิจกรรมกับ ปราศ ราชูล ซึ่งเป็นประธานชมรมต่อจากมาโนช นิสรา เขาเดินทางไป ๆ มาๆ ระหว่างบ้านที่อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชกับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา นานนับปี จนได้รู้จักกับ ดวงแก้ว กัลยาณิ นิสิตปีหนึ่งของมหาวิทยาลัย เธอเรียนอยู่ปีเศษก็ลาออก ด้วยเหตุผลส่วนตัวและเหตุผลด้านความคิดเกี่ยวกับระบบการศึกษาและความใฝ่ฝันที่จะเป็นนักเขียนจึงตัดสินใจเลือกเส้นทางของตัวเอง “ผมกับเธอตระเวนเดินทางไปทั่วประเทศเพื่อการเขียนหนังสือ ก่อนที่จะตั้งหลักมันอยู่ในกรุงเทพฯ ในเวลาต่อมา ขณะที่มาโนชไปเป็นครูในโรงเรียนชื่อชวนฝัน “บางสวรรค์วิทยาคม” จังหวัดสุราษฎร์ธานี เขาทำกิจกรรมมากมายเพื่อส่งเสริมการอ่านการเขียนของนักเรียนแถบนั้น หลังจากนั้นก็เรียนจบปริญญาโทและไปเป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนสทิงพระวิทยา

จังหวัดสงขลา แหล่งพำนักของ “นักปราชญ์แห่งคาบสมุทรมหานคร” นาม สาทร ดิษฐสุวรรณ ผู้มีหัวใจกว้างยิ่งกว่าทะเล ...” ส่วน รมณา โรชา ไปเป็นครูอยู่ที่โรงเรียนพังเคนพิทยา อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี เขาหยุดเขียนหนังสือไปนานหลายปี จนกระทั่ง กานติ ได้ชักชวนให้เขากลับมาเขียนหนังสืออีกครั้ง เขาจึงเขียนอย่างกระตือรือร้น พร้อมกับจัดค่ายวรรณกรรมขึ้นในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมนักเรียนที่สนใจการอ่านการเขียน และกระตุ้นการอ่านการเขียนแก่นักเรียนในโรงเรียนติดต่อกันหลายปี กานติและเพื่อนนักเขียนก็ไปช่วยกิจกรรมดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง สมาชิกกลุ่มอีกคนคือ อัจฉรา ก็ไปเป็นครูอยู่ที่โรงเรียนตาคลีประชาสรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ยังคงทุ่มเทจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมนักเรียนเรื่อยมา กลุ่มวรรณกรรม “คลื่นใหม่” ในช่วงหลังจากที่สมาชิกเรียนจบและออกไปทำงานในที่ต่าง ๆ การรวมตัวกันก็ดำเนินไปอย่างหลวม ๆ แต่ยังมีคามผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้น มีการไปมาหาสู่กันอย่างสม่ำเสมอ (กานติ ทัศนวิธาน. ๒๕๕๙. หน้า ๑-๑๔)

หลังจากรมณาได้ย้ายจากจังหวัดอุบลราชธานี มาสอนหนังสืออยู่ที่โรงเรียนเสาชิงช้าวิทยา จังหวัดนครศรีธรรมราช จนกระทั่งเมื่อ พ.ศ.๒๕๓๖ เขาก็จัดกิจกรรมการอ่านการเขียนในกลุ่มนักเรียนของเขา จัดกิจกรรมต่อเนื่องกันเป็นระยะเวลายาวนาน ท่ามกลางความเงียบเหงาของวงการวรรณกรรม นับแต่หลังปี พ.ศ.๒๕๔๓ เป็นต้นมา กลุ่มวรรณกรรมต่าง ๆ ในประเทศไทยต่างซบเซาลงไปอย่างมาก รวมทั้งกลุ่มวรรณกรรมคลื่นใหม่ด้วย จนถึง พ.ศ.๒๕๔๖ มีการคิดจะฟื้นฟูกลุ่มขึ้นมาอีกครั้ง โดยมี ปรัชชา ทศนา จเรวัฒน์ เจริญรูป และดุสิต หวันฯ เข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มวรรณกรรม “คลื่นใหม่” ประเมศวร์ กาแก้ว วิโรจน์ วุฒิพงศ์ และลัดดา สงกระสินธุ์ รวมทั้ง วรภา วรภา ก็ได้มาร่วมกิจกรรมกลุ่มกัน ทำให้กลุ่มวรรณกรรมคลื่นใหม่ฟื้นขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง โดยมีสมาชิกเก่าและสมาชิกใหม่รวมเป็นสิบคน กิจกรรมกลุ่มเริ่มคึกคักขึ้นทันที ส่วนใหญ่จะเป็นการพบปะและพูดคุยกันเรื่องวรรณกรรม การส่งเสริมการอ่าน การเขียน การร่วมเป็นวิทยากรตามโรงเรียนต่าง ๆ และการออกไปเขียนบทกวีนอกสถานที่ โดยเฉพาะบทบาทด้านการจัดค่ายวรรณกรรมได้เป็นบทบาทที่โดดเด่นของกลุ่มคลื่นใหม่ในระยะหลัง เพราะสมาชิกเกือบทุกคนต่างมีส่วนร่วมในบทบาทด้านนี้อย่างต่อเนื่อง ด้วยความสามารถที่หลากหลายของสมาชิกในกลุ่ม เช่น ดวงแก้ว กัลยาณี ร้องเพลงไพเราะ ปรัชชา ทศนา เล่นดนตรีแต่งเพลงและร้องเพลงได้ดี รมณา โรชา เป่าขลุ่ยและวาดรูปได้ เป็นต้น เหล่านี้เป็นส่วนสนับสนุนให้บทบาทด้านนี้ของกลุ่มเข้มแข็ง มีพัฒนาการที่น่าสนใจ สามารถสร้างความยอมรับให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง (มานิช ดินลานสกุล และคณะ. ๒๕๕๖. หน้า ๑๗๓-๑๘๔)

กลุ่มนาค

สิทธิเดช โรหิตะสุข (๒๕๕๒. หน้า ๓๙๑-๓๙๓) กล่าวถึงคำสัมภาษณ์ของเจน สงสมพันธุ์ สมาชิกกลุ่มนาคเกี่ยวกับการรวมตัวกันและบทบาทในช่วงก่อนและเมื่อรวมกลุ่มช่วงแรก ๆ สรุปได้ว่า สมาชิกกลุ่มนาคส่วนใหญ่เป็นนักกิจกรรมในสถาบันการศึกษา พอมีการรวมตัวกันของสหพันธ์นักศึกษาภาคใต้ ก็ได้ขับเคลื่อนกิจกรรมสำคัญในภาคใต้หลายครั้ง เช่น กรณี “น้ำท่วมใหญ่ในภาคใต้” กรณีการเผาจวนผู้ว่า เนื่องจากเหตุการณ์น้ำท่วม ประชาชนต้องการอาหาร แต่ผู้ว่าราชการจังหวัดไม่นำออกมาแจกจ่ายประชาชนที่กำลังเดือดร้อน กลับนำไปเก็บไว้ในจวนผู้ว่าฯ คนที่มีบทบาทการเคลื่อนไหวในครั้งนั้น ก็มี สุรัชชัย แซ่ด่าน สำราญ รอดเพชร สมใจ สมคิด บางคนก็เป็นสมาชิกกลุ่มนาคในเวลาต่อมา การเคลื่อนไหวของนักศึกษาดังกล่าว ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดสงขลา เพราะมีมหาวิทยาลัยสำคัญในภาคใต้ตั้งอยู่ถึง ๓ สถาบัน คือ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา และวิทยาลัยครูสงขลาโดยเฉพาะในส่วนของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา นั้น มีประมวล มณีโรจน์ เป็นนายกองค์การนิสิต เป็นนักกิจกรรมที่มีบทบาทหลายด้าน เช่น การออกค่ายอาสาพัฒนา การจัดทำหนังสือในมหาวิทยาลัย เพื่อ

แลกเปลี่ยนข่าวสาร เป็นต้น มีการประสานงานกับสถาบันอื่นอยู่อย่างต่อเนื่อง บางสถาบันก็เกิดชมรมวรรณศิลป์ มีการทำหนังสือออกมาเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยในส่วนกลาง เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เป็นต้น ต่อมาประมวล มณีโรจน์ ได้รับรางวัลช่อการะเกด จากเรื่อง “ว่าลีขาว” ทำให้เกิดความตื่นตัวในการอ่านมากขึ้น เมื่อนักกิจกรรมในมหาวิทยาลัยทั้งหลายเรียนจบ ซึ่งส่วนใหญ่เรียนด้านวิชาชีพครู หลายคนก็พยายามสอบบรรจุ ระหว่างสอบและรอผลก็ได้นัดหมายรวมตัวกันที่บ้านประมวล มณีโรจน์ ที่บ้านท่ามิหรำ จังหวัดพัทลุง อ่านหนังสือเพื่อเตรียมตัวสอบบรรจุเป็นข้าราชการครู ช่วยเหลือกัน ระหว่างนั้นก็มีการร่วมกันเขียนเรื่องสั้น บทกวี เพื่อส่งไปตีพิมพ์ตามนิตยสารต่าง ๆ ขณะที่หลายคนพอจะมีผลงานอยู่บ้างแล้ว ขณะนั้นในภาคใต้มีกลุ่มอิสระที่ทำงานศิลปะวัฒนธรรมกันมากพอสมควร เช่น ชมรมดอกไม้ กลุ่มประภาคาร กลุ่มสถานแสงทอง กลุ่มประกายพริก เป็นต้น เขาจึงชวนน้องชายคือ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ เดินทางไปหาสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ เริ่มจากไปหา สมใจ สมคิด มาคุยกับ ประมวล มณีโรจน์ คุยกับไพฑูริย์ ธัญญา เริ่มนัดคุยกันที่บ้านประมวล มณีโรจน์ ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้น ตอนนั้นก็นัดพบกันเดือนละสองครั้ง หรือที่วัดพระบรมธาตุ กลุ่มขยายกว้างขึ้น มีกลุ่มพิราบเหลือง “พระนักเขียน” ที่เขียนบทกวี เรื่องสั้นในแนวทางสังคมนิยม มีความคิดทางการเมืองสูง เป็นพระที่สนใจด้านการเมืองอย่างชัดเจน โดยมี พระมหาดตุงรังค์ ศรีจงกล เป็นแกนนำ และเป็นคนที่ยืนยันว่าการรวมตัวของกลุ่มต่าง ๆ น่าจะชื่อว่า “กลุ่มนาคร” หลังจากนั้น กลุ่มต่าง ๆ ก็เขียนคำห้อยท้ายด้วยคำว่า “นาคร” และต่อมากลุ่มย่อย ๆ เหล่านี้ก็หายไปแล้ว กลายเป็นกลุ่มนาครในที่สุด

การรวมตัวกันของกลุ่มคนวรรณกรรมจากกลุ่มเล็กกลุ่มน้อยจนกลายเป็นกลุ่มนาครนั้น ประมวล มณีโรจน์ และ ‘รุญ ระโนด (๒๕๕๐. หน้า ๓๖-๓๗) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของกลุ่มนาครเอาไว้ในเอกสารวาระครบรอบ ๒๕ ปี กลุ่มนาคร ว่ามี ๕ ข้อ ดังนี้

๑. เพื่อนำเสนอแลกเปลี่ยนทัศนะความคิดเห็นและข่าวสารความเคลื่อนไหวของวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งเรื่องราวทางด้านเนื้อหา รูปแบบ และทิศทางของวรรณกรรมและบทเพลง
๒. เพื่อขยายแวดวงของศิลปินวัฒนธรรมท้องถิ่น วรรณกรรม และเพลง สู่การรับรู้ของเยาวชนคนหนุ่มสาว และผู้สนใจอื่น ๆ ซึ่งจะเน้นในส่วนภูมิภาคตามเงื่อนไขการดำรงอยู่ทั้งของผู้สื่อและผู้รับ
๓. เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม วรรณกรรมและเพลงอันหมายถึง ทัศนะและความคิดเห็นในรูปแบบต่าง ๆ และร่วมกันศึกษา เผยแพร่วรรณกรรม เพลงเพื่อชีวิต และวัฒนธรรมท้องถิ่น
๔. เพื่อยืนยันถึงความสำคัญและคุณค่าของวัฒนธรรมไทย ทั้งที่ยังดำรงเอกลักษณ์อยู่อย่างเข้มข้น และที่ปรับเปลี่ยนประสมประสานไปแล้ว เพื่อการดำรงอยู่และความสอดคล้องกับชีวิตที่เป็นต้นธารของ บทเพลง วรรณกรรม และวัฒนธรรมดังกล่าว

๕. เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะ ความคิดเห็น และข่าวสารของการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยและสิทธิเสรีภาพ รวมทั้งชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีกว่าของประชาชนในรูปแบบของบทเพลง วรรณกรรม และศิลปวัฒนธรรม

ก่อตั้งกลุ่มนาคร แล้วบทบาทประการหนึ่งที่กลุ่มนี้ได้ทำให้สังคมรับรู้มาโดยตลอด ก็คือ กิจกรรมค่ายวรรณกรรมทั้งในฐานะผู้จัดและผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวรรณกรรมที่เป็นส่งเสริมคนรุ่นใหม่ เป็นการเพาะสร้างหรือผลิตแนวคิด ความเชื่อ ความศรัทธาบางประการ หรืออาจจะเรียกว่า “ตัวตนของกลุ่มนาคร” ที่แสดงออกผ่านกิจกรรม เช่น กิจกรรมค่ายวรรณกรรม กิจกรรมค่ายอนุรักษ์ธรรมชาติ กิจกรรมค่ายวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น สมาชิกคนสำคัญหลายคนยังคงเกี่ยวข้องอยู่กับงานวรรณกรรมในส่วนที่เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนคนรุ่นใหม่ให้อ่านและเขียน ด้วย

การจัดโครงการส่งเสริมการอ่านการเขียน เป็นวิทยากรเกี่ยวกับการส่งเสริมการอ่านการเขียน เช่น จรูญ หนูทอง รัตนา ชาติา แก้วพรหม ไพฑูรย์ ธัญญา สมใจ สมคิด ประมวล มณีโรจน์ เจน สงสมพันธุ์ เป็นต้น

บทบาทด้านหนึ่งของกลุ่มนาครเกิดขึ้นจากสมาชิกที่กระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ในภาคใต้ เช่น จังหวัดพัทลุง มีค่ายวรรณกรรม ค่ายอนุรักษ์ธรรมชาติ ซึ่งอาจจะจัดขึ้นโดยกลุ่มองค์กรอื่น แต่ผู้จัดก็มักจะเชิญสมาชิกกลุ่มนาครที่อยู่ในพื้นที่หรือพื้นที่ใกล้เคียงเป็นวิทยากร เช่น ประมวล มณีโรจน์ สมคิด ทองสง ปัทมราษฎร์ เชื้อศูทร เป็นต้น จังหวัด นครศรีธรรมราชเป็นพื้นที่ที่กลุ่มนาครมีบทบาทค่อนข้างชัดเจนในด้านการส่งเสริมการสร้างและเสพวรรณกรรม เพราะมีสมาชิกที่เป็นกำลังสำคัญหลายคนอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้หลายคน กิจกรรมส่วนหนึ่งสมาชิกกลุ่มนาครเป็นผู้จัดขึ้น และสนับสนุนกลุ่มองค์กรอื่นด้วยการเข้าไปเป็นวิทยากรให้ความรู้ สมาชิกกลุ่มที่มีบทบาทชัดเจนในพื้นที่นี้ เช่น สมใจ สมคิด รัตนาชาติา แก้วพรหม ธัช ชาติา ศิลปชัย สุหลง เป็นต้น กิจกรรมที่โดดเด่นคือ กิจกรรมค่ายกวีน้อยเมืองนคร กิจกรรมแข่งขันกลอนสดในงานเทศกาลเดือนสิบ รวมทั้งกิจกรรมแข่งขันกลอนสดเกือบทุกรายการ จะมีสมาชิกกลุ่มนาครเป็นกำลังสำคัญ ซึ่งสามารถสร้างคนรุ่นใหม่ที่มีฝีมือในการเขียนบทร้อยกรอง และเป็นกำลังสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรมการอ่านเขียนกระจายกันอยู่ในองค์กรต่าง ๆ จังหวัดสงขลาก็เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีกิจกรรมส่งเสริมการสร้างและเสพวรรณกรรมอย่างคึกคัก มีสถาบันการศึกษา องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนจัดกิจกรรมค่ายวรรณกรรมกันมากขึ้น ซึ่งมักจะได้รับความคิดในการจัดกิจกรรมตลอดจนวิทยากรจากสมาชิกกลุ่มนาครในจังหวัดสงขลาและพื้นที่ใกล้เคียง สมาชิกคนสำคัญในพื้นที่นี้ได้แก่ รุญ ระโนด (มาโนช ดินลานสกุล และคณะ. ๒๕๕๖. หน้า ๑๓๘-๑๔๐)

มาโนช ดินลานสกุล และคณะ (๒๕๕๖. หน้า ๑๓๘-๑๔๐) ได้สัมภาษณ์จรูญ หนูทอง หรือรุญ ระโนด สมาชิกกลุ่มนาคร เกี่ยวกับบทบาทด้านการส่งเสริมการสร้างและเสพวรรณกรรมแก่เยาวชนของกลุ่มนาคร และตั้งข้อสังเกตถึงความคลี่คลายเกี่ยวกับบทบาทของกลุ่มซึ่งค่อย ๆ ปรับตัวลดระดับลงไปเป็นบทบาทระดับบุคคลของสมาชิกแต่ละคนมากขึ้นตามลำดับ หากเป็นเช่นนั้น บทบาทด้านหนึ่งของกลุ่มนาครก็คงเป็นเช่นเดียวกับบทบาทด้านอื่นที่ได้กล่าวมาแล้ว คือ มีความเข้มข้นในเบื้องต้น แล้วค่อย ๆ คลี่คลายลงไปด้วยเหตุผลสำคัญ ๓ ประการ คือ สมาชิกส่วนหนึ่งอุทิศเวลาให้แก่หน้าที่งานประจำรวมทั้งเรื่องครอบครัว สมาชิกส่วนหนึ่งหันเหความสนใจไปสู่ด้านอื่น เช่น งานวิจัย งานวิชาการ สมาชิกส่วนหนึ่งยังคงสร้างงานวรรณกรรมอย่างต่อเนื่อง แต่การติดต่อกับสมาชิกในกลุ่มลดความเข้มข้นลง และสมาชิกส่วนสุดท้ายนี้คือสมาชิกที่ยังคงมีบทบาทส่งเสริมการสร้างและเสพวรรณกรรมของเยาวชน เพราะยังคงมีชื่อเสียงอยู่ในวงวรรณกรรมในฐานะนักเขียน ซึ่งคนรุ่นหลังรู้จักและปรารถนาจะได้ใกล้ชิด

วรรณกรรมและสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มวรรณกรรมคลื่นใหม่และกลุ่มนาครดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า กลุ่มดังกล่าวมีตัวตนอยู่ในสังคมอย่างชัดเจน มีประวัติความเป็นมาที่ยืนยันบทบาทด้านต่าง ๆ ที่มีคุณภาพการต่อสังคมมาอย่างยาวนาน สมาชิกกลุ่มวรรณกรรมทั้งสองกลุ่มมีผลงานด้านการเขียนเป็นที่ประจักษ์ ได้รับรางวัลระดับต่าง ๆ จำนวนมาก เช่น รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนหรือซีไรต์ รางวัลหนังสือดีเด่นแห่งชาติ รางวัลศิลปินแห่งชาติ รางวัลศิลปินดีเด่นระดับจังหวัด เป็นต้น ผลงานเขียนได้รับการยกย่องจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ โดยนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาและประโยชน์เชิงสังคมด้านอื่นมาตามลำดับจนถึงปัจจุบัน เช่น ใช้เพื่อการศึกษาวิจัย สำหรับผู้เรียนระดับปริญญาโทหรือเอก เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาสำหรับนักเรียน เป็นต้น ดังนั้นบทบาททางสังคมด้านการพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกจึงมีข้อมูลหลักฐานและน่าสนใจ

๔. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการถอดบทเรียน

พัฒนชิตา โยคะนิตย และนรินทร์ สังข์รักษา (๒๕๕๓. ๑๓๒-๑๔๐) ได้วิจัยเรื่อง การถอดบทเรียนการเรียนรู้สู่สภาพชุมชน ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ถอดบทเรียนการเรียนรู้ด้านสภาพชุมชนตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ๒) ศึกษากระบวนการปฏิบัติที่ดีด้านสภาพของชุมชนตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี พื้นที่ในการศึกษาเลือกตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้นำชุมชน และประชาชน กลุ่ม/องค์กรชุมชน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) และบุคลากรสาธารณสุข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างและการทำงานที่ภาคสนาม โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์หลังปฏิบัติ รวมถึงการวิเคราะห์เอกสาร ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนหนองสาหร่ายมีทุนทางสังคมที่สำคัญ มีการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน มีการสร้างเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดแนวทางการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ปัจจัยสู่ความสำเร็จของชุมชนหนองสาหร่ายนี้ จัดทำเป็นยุทธศาสตร์ของชุมชนอยู่ดี มีสุข การจัดกิจกรรมด้านสภาพ ก่อให้เกิดการทำงานร่วมกันของชาวบ้านจนประสบความสำเร็จ รวมถึงการจัดการความรู้และใช้ความรู้ของคนหนองสาหร่ายในการพัฒนา ทำงานอย่างเป็นระบบ เป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้เกิดประชาคมสุขภาพตำบล โดยเริ่มต้นจากสิ่งที่มีอยู่และพัฒนาต่อจากฐานรากเดิมที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำของชุมชน นับเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญ ทั้งยังใช้ตัวแบบงานด้านสาธารณสุขสามารถเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาในมิติอื่น ๆ ด้วยการพัฒนาของหนองสาหร่ายเป็นการพัฒนาชุมชนต้นแบบอย่างบูรณาการ ที่นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนหนองสาหร่าย

วัฒนา พองโนนสูง (๒๕๕๘) ได้วิจัยเรื่อง การถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่นจากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน กรณีศึกษาคลองสองต้นนุ่นการ ซึ่งวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน ๒) ศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น และ ๓) เสนอแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ คณะทำงานเด็ก เจ้าหน้าที่รัฐ เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน และแม่วัยรุ่นและเพื่อน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เริ่มด้วยการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการตีความ (Interpretation) เรื่องราวที่ปรากฏและเชื่อมโยงความเกี่ยวข้องของข้อมูลในวัฒนธรรมนั้น ๆ ผลการวิจัยพบว่า ๑. บทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน พบว่าการที่ชุมชนเปลี่ยนทัศนคติเชิงลบต่อพ่อแม่วัยรุ่นและวิธีการแก้ปัญหาที่พ่อแม่วัยรุ่นเพียงอย่างเดียว เป็นการสร้างการเรียนรู้เชิงบวกสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น ครอบครัวและชุมชน ทำให้การเรียนรู้ชุมชนนำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับเด็ก วัยรุ่น และพ่อแม่วัยรุ่น ๒. ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น มี ๓ ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนของชุมชนที่สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่

วัยรุ่น ได้แก่ (๑) ปัจจัยที่เป็นสาเหตุให้เด็กวัยรุ่นกลายเป็นพ่อแม่ (๒) ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชน (๓) เงื่อนไขที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชน ๓. แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น ได้แก่ การพัฒนาระบบบริการสุขภาพสำหรับพ่อแม่ร่วมกับชุมชน ส่งเสริมให้เกิดการสร้างต้นทุนชีวิตเด็ก และพัฒนากลไกการปกป้องคุ้มครองเด็กอย่างมีส่วนร่วม ด้วยการบูรณาการการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างหน่วยงานรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชนและชุมชน

กังสดาล กนกหงส์ (๒๕๕๖) ได้วิจัยเรื่อง ถอดบทเรียนความสำเร็จของกลุ่มเครือข่ายเยาวชนไฟดีบ้านสบเติน ตำบลสบป่าด อำเภอมะเมาะ จังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยเน้นกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เครื่องมือที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview : IDI) การสังเกต (Observe) การสร้างเวทีประชาคมโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion : FGD) โดยผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดประเด็นหรือแนวคำถาม (schedule guide) ว่างล่วงหน้า วัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาบริบทและถอดบทเรียนความสำเร็จ รวมไปถึงเงื่อนไขและกระบวนการเสริมสร้างสำนักพลเมืองของกลุ่มเครือข่ายเยาวชนไฟดี และนำผลจากการศึกษามาใช้เป็นฐานข้อมูลเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดทิศทางการพัฒนาของกลุ่มโดยใช้กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม จากผลการศึกษา พบว่า บทเรียนความสำเร็จที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเครือข่ายเยาวชนไฟดี มีกระบวนการทำงานเพื่อเสริมสร้างสำนักพลเมือง ประกอบไปด้วยการทำงานที่ต้องเข้าใจธรรมชาติของสภาพปัญหา และความต้องการของกลุ่มของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อย่างแท้จริง ต้องสร้างการมีส่วนร่วมในการคิดและสร้างสรรค์กิจกรรม โดยใช้หลักการเด็กนำ ผู้ใหญ่หนุน ค้ำหาคักยภาพที่มีอยู่ในตัวเด็กและเยาวชนแต่ละคน พร้อมทั้งหนุนเสริมให้นำเอาศักยภาพที่มีอยู่นั้นมาพัฒนาตามความสามารถ นำหลักธรรมทางศาสนาเป็นเครื่องมือเพื่อนำไปสู่การเป็นเยาวชนไฟดี มีกระบวนการตั้งเป้าหมายของการทำงานคือพัฒนาคน พัฒนางาน ประสานกัน และถอดบทเรียนจากการทำงานทุกครั้ง เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันจากพี่น้อง ในประเด็นปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเครือข่ายเยาวชนไฟดีนั้น พบว่า ทูตเดิมทางสังคมของชุมชนที่มีความศรัทธาต่อพระสงฆ์ การสร้างความเข้าใจและแสวงหาความร่วมมือให้เกิดขึ้นในชุมชน การดำเนินกิจกรรมสร้างสรรค์ในพื้นที่ที่ต้องมีความต่อเนื่องและยั่งยืน การสร้างบทบาทของกลุ่มเด็กและเยาวชนให้เป็นที่ยอมรับและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่เห็นเป็นรูปธรรม การมีพี่เลี้ยงที่คอยให้คำปรึกษาและสนับสนุนการทำงาน มีการประชุม พูดคุยกับสมาชิกในกลุ่มอย่างต่อเนื่อง เน้นการสื่อสารในทางบวก สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกัน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก สำหรับประเด็นการวางแผนแบบมีส่วนร่วม สามารถสรุปทิศทางการทำงานในอนาคตดังนี้ เน้นการสร้างกลไกการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการภายในเครือข่าย ขยายการเชื่อมโยงและสร้างเครือข่ายในการทำงานด้านเด็กและเยาวชน ขยายกิจกรรม ปรับกระบวนการทำงานของเครือข่ายโดยเน้นการทำงานเชิงรุกและลึกโดยกำหนดหมู่บ้าน และกลุ่มเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน

กรกฎ จำเนียร (๒๕๕๗. ๒๖๕-๒๗๓) ศึกษาเรื่อง การถอดบทเรียนโครงการบริการวิชาการ “โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการนักข่าวชุมชน สำนักักรักษ์ท้องถิ่น” เพื่อถอดบทเรียนโครงการบริการวิชาการอบรมเชิงปฏิบัติการนักข่าวชุมชนสำนักักรักษ์ท้องถิ่น และเพื่อแสวงหาแนวทางต่อยอดการพัฒนานักข่าวชุมชน รองรับการเกิดทีวีดิจิทัลในส่วนของทีวีชุมชน รวมทั้งการสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอกอย่างเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยใช้กระบวนการสนทนากลุ่มการถอดบทเรียนหลังการปฏิบัติการ (After Action Review) หรือ AAR โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ๒ กลุ่ม คือ คณะผู้ทำงาน และคณะผู้เข้าร่วมอบรม โดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มละ ๓ คน โดยสนทนากลุ่มเพื่อถอดบทเรียน จาก

กลุ่มตัวอย่างที่สุ่มตัวอย่างอย่างง่ายมาจาก ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มผู้เข้าอบรม (นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, เครือข่ายเยาวชนงดเหล้า และเครือข่ายแรงงานข้ามชาติ) และกลุ่มผู้จัดงาน (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ไทยพีบีเอส และเครือข่ายสื่อชุมชนภาคใต้) กลุ่มละ ๓ คน รวม ๖ คน เพื่อวิเคราะห์หาความสำเร็จ อุปสรรค ปัญหา และแนวทางการแก้ไข พัฒนาต่อยอดการจัดกิจกรรมในครั้งต่อ ๆ ไป ซึ่งผลการวิจัยโดยสรุป พบว่า ความคาดหวังของผู้เข้าร่วมโครงการและคณะทำงานมีความเห็นตรงกันคือ การที่ผู้เข้าร่วมโครงการได้พัฒนาตนเองในด้านการผลิตสื่อเพื่อรองรับการเติบโตของทีวีดิจิทัลประเภทบริการชุมชน หรือทีวีชุมชน การพัฒนาตนเองในที่นี้ คือ การคิดประเด็นข่าวเขียนข่าว ถ่ายทำ และตัดต่อได้มาตรฐานและออกอากาศเผยแพร่ในประเด็นสิ่งที่ได้เรียนรู้และเป็นประโยชน์ คณะทำงานและผู้เข้าร่วมโครงการให้ความเห็นว่า ได้รับรู้ศักยภาพในการทำงานของตนเองและสมาชิกในกลุ่ม จนสร้างชิ้นงานที่มีคุณภาพได้ รวมถึงได้ฝึกปฏิบัติจริง เรียนรู้จริง ลงพื้นที่จริง นำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้และรู้จักการตั้งประเด็นข่าวอย่างไรก็ตาม ผู้เข้าร่วมโครงการมีความเห็นตรงกันกับคณะทำงานว่า ควรเชิญผู้เข้าร่วมงานให้หลากหลายสถาบันมากกว่านี้ เพื่อได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และควรมีการอบรมการถ่ายวิดีโอ การตัดต่อวิดีโอเบื้องต้นก่อนโครงการ นอกจากนี้ทั้ง 2 กลุ่มเห็นตรงกันว่าควรมีอุปกรณ์เครื่องมือที่เพียงพอและห้องอบรมที่อำนวยความสะดวกได้ดีกว่านี้ นอกจากนี้ ยังให้ความเห็นว่าถ้ามีการลงพื้นที่ ควรจัดให้มีการค้างแรมในพื้นที่ เพื่อที่จะได้มีเวลาเรียนรู้พื้นที่มากยิ่งขึ้น

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ผู้วิจัยได้ประมวลสาระสำคัญแล้วกำหนดเป็นส่วนต่าง ๆ ในกระบวนการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้การวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการอ่านการเขียนซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของเยาวชนและเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาสังคมต่อไป

บทที่ ๓

ถอดบทเรียนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน

บทเรียนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่และกลุ่มนาครในบทนี้ จะนำเสนอโดยแยกออกเป็น ๒ กลุ่ม เพื่อแสดงลักษณะของแต่ละกลุ่มให้ชัดเจน ตามลำดับดังนี้

๓.๑ สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่

๓.๑.๑ จุดเริ่มต้นหรือที่มาของค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน

กลุ่มคลื่นใหม่เป็นกลุ่มวรรณกรรมที่ก่อตั้งขึ้นในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา(มหาวิทยาลัยทักษิณในปัจจุบัน) เมื่อประมาณ พ.ศ.๒๕๒๖ โดยการรวมกลุ่มกันของนิสิตที่สนใจการอ่านการเขียนในขณะนั้น ซึ่งมีกานติ ฤทธา เป็นแกนนำและมีสมาชิกคนอื่นร่วมก่อตั้ง รวมทั้งเข้ามาสมทบเพิ่มขึ้นตามลำดับ เช่น อาลัย พรหมจรรย์ มาโนช นิสรา รมณา โรชา ธนู้อย สงเสริม อัจฉรา สุขขิมนต์ วรภ วรภา ดวงแก้ว กัลยาณี ปรัชชา ทัศน เป็นต้น กลุ่มคลื่นใหม่ในระยะแรกนั้นมีความเคลื่อนไหวด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มเป็นหลัก จนสามารถพัฒนาความรู้ทางวรรณกรรมและมีมือในการเขียนขึ้นมาได้อย่างชัดเจน สมาชิกหลายคน เช่น กานติ ฤทธา มาโนช นิสรา รมณา โรชา เป็นต้น เริ่มมีผลงานเขียนเผยแพร่อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในคอลัมน์งานเขียนจำพวกเรื่องสั้น บทกวี บทความของนิตยสารและหนังสือพิมพ์ที่มีชื่อเสียงในขณะนั้น เช่น ถนนหนังสือ อาทิตย์-วิวัฒน์ คุรุปริทัศน์ สยามรัฐ มติชนสุดสัปดาห์ และกรุงเทพธุรกิจ-จุดประกายวรรณกรรม เป็นต้น หลังจากสมาชิกส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษา ก็เริ่มมีผลงานเขียนหนังสือของตนเองพิมพ์เผยแพร่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ทั้งบทกวี เรื่องสั้นและนวนิยาย ส่งผลให้สมาชิกบางคนได้รับรางวัลสำคัญทางวรรณกรรม เช่น กานติ ฤทธา ได้รับรางวัลหนังสือดีเด่นแห่งชาติ จากกระทรวงศึกษาธิการ(กวีนิพนธ์ชุด แก่ขึ้นตามลำพัง) รางวัลเซเว่นบุ๊คอวอร์ด(กวีนิพนธ์ชุด ลิลิตหล้า กำสรวล) รางวัลวรรณกรรมบัวหลวง จากธนาคารกรุงเทพ(กวีนิพนธ์ชุด ขวัญใจเจ้า) เข้ารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์(กวีนิพนธ์ชุด ที่ซึ่งขุนเขาทะเลเมฆ) วรภ วรภา ได้รับรางวัลหนังสือดีเด่นแห่งชาติ จากกระทรวงศึกษาธิการ(รวมเรื่องสั้นชุด อุบัติการณ์) รางวัลเซเว่นบุ๊คอวอร์ด(กวีนิพนธ์ชุด หมอกฝน ม่านฟ้า หาฝน) รางวัลนายอินทร์ อวอร์ด(กวีนิพนธ์ชุด มหาชล) มาโนช นิสรา ได้รับรางวัลสุภาวีย์ เทวกุล(นวนิยายเรื่อง บาดแผล) รางวัลหนังสือดีเด่นแห่งชาติ จากกระทรวงศึกษาธิการ(นวนิยายเรื่อง โรงครุ) รางวัลนักเขียนเรื่องสั้นขวัญใจผู้อ่าน จากนิตยสารกุลสตรี(เรื่องสั้น เรื่องปากหน้า) ดวงแก้ว กัลยาณี ได้รับรางวัลหนังสือดีเด่นแห่งชาติ จากกระทรวงศึกษาธิการ(นวนิยายเรื่อง มุกดาภิบาลสาหร่าย) เป็นต้น

นอกจากบทบาทด้านการสร้างสรรค์ผลงานวรรณกรรมในฐานะนักเขียนแล้ว สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ยังมีบทบาทส่งเสริมการอ่านการเขียนแก่เด็กและเยาวชนในโอกาสต่าง ๆ ด้วย เพราะนอกจากจะมีสถานภาพเป็นสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่แล้ว หลายคนเป็นข้าราชการครูในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ ซึ่งสนใจพัฒนาการอ่านการเขียนให้แก่นักเรียนหรือนิสิตนักศึกษา จึงได้จัดกิจกรรมหรือโครงการในรูปแบบค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนอย่างต่อเนื่อง เช่น มาโนช นิสรา จัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน “วรรณกรรมสู่โรงเรียน” จำนวน ๕ ครั้ง ในขณะรับราชการครูอยู่ที่โรงเรียนบางสวรรค์ วิทยาคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี รมณา โรชา ได้จัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนหลายครั้ง ขณะรับราชการครูอยู่ที่โรงเรียน

พังเคนพิทยา จังหวัดอุบลราชธานี และโรงเรียนเสาชิงช้าวิทยา จังหวัดนครศรีธรรมราช ปรัชชา ทศนา จัดค่ายรักการอ่าน “อ่าน เขียน เรียนชีวิต” หลายครั้ง ในขณะรับราชการครูโรงเรียนเสาชิงช้าวิทยา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นต้น แม้ว่าในระยะต่อมามีสมาชิกบางคนยุติบทบาทในฐานะสมาชิกกลุ่มไป หรือบางคนก็เสียชีวิตไปตามภาระหน้าที่ในชีวิตของตน แต่กลุ่มคลื่นใหม่ก็ยังคงมีสมาชิกใหม่เพิ่มเข้ามาและมีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด มากบ้าง น้อยบ้าง ตามจังหวะเวลาและความเหมาะสม

การจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ดังกล่าว เป็นบทบาทที่สำคัญประการหนึ่งของกลุ่ม เริ่มต้นจากการช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่มซึ่งเป็นเจ้าของกิจกรรมหรือโครงการตามบทบาทหน้าที่ จากนั้นจึงขยายบทบาทออกไปสู่กิจกรรมหรือโครงการพัฒนาการอ่านการเขียนของสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นที่ขอความช่วยเหลือจากสมาชิกบางคนในกลุ่ม โดยเฉพาะกานติ ฅ ศรัทธา ดวงแก้ว กัลยาณี รมณา โรชา และวรภา วรภา

จากนั้นจึงพัฒนามาสู่การทำงานร่วมกันของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่เพื่อให้ความช่วยเหลือสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่เชิญไปเป็นวิทยากรของกิจกรรมหรือโครงการระหว่าง พ.ศ.๒๕๕๐ ถึง พ.ศ.๒๕๖๐ รวมจำนวน ๑๙๘ ครั้ง มีโรงเรียน มหาวิทยาลัย หน่วยงานและองค์กรที่จัดกิจกรรมหรือโครงการทั้งสิ้น ๘๒ แห่ง ประกอบด้วย โรงเรียนระดับประถมศึกษา ๑๔ แห่ง เช่น โรงเรียนเทศบาล ๔ (บ้านแหลมทราย) จังหวัดสงขลา จัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน “จุดประกายนักเขียนน้อย” ครั้งที่ ๒ ถึง ๙ โครงการ English Program โรงเรียนอนุบาลกระบี่ จังหวัดกระบี่ จัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน “ภาษาไทยรักการอ่านการเขียน” ครั้งที่ ๒ ถึง ๖ โรงเรียนบ้านไสยาสน์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน “จุดประกายไฟฝันวรรณกรรม” ครั้งที่ ๑ ถึง ๔ เป็นต้น

โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๓๖ แห่ง เช่น โรงเรียนสวนศรีวิทยา จังหวัดชุมพร จัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน “สร้างสรรค์วรรณคดี” ครั้งที่ ๑ ถึง ๑๑ โรงเรียนสะเดา “ซอร์ซซัยกัมพลาหนท์อนุสรณ์” จังหวัดสงขลา จัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน “ค่ายจุดประกายความคิด...ผลิตงานเขียน” ครั้งที่ ๑ ถึง ๗ โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย ๒ จังหวัดสงขลา จัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน “รักการอ่าน สานงานเขียน” ครั้งที่ ๑ ถึง ๖ โรงเรียนอำมาตย์พานิชนุกูล จังหวัดกระบี่ จัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน “โครงการตนวรรณกรรม” ครั้งที่ ๑ ถึง ๓ ห้องสมุดโรงเรียนตาคีลประชาสรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ จัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน “เปิดโลกอิสระในการคิด การอ่าน และการเขียน” ครั้งที่ ๓ ถึง ๑๐ เป็นต้น โรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จำนวน ๒ แห่ง มหาวิทยาลัย จำนวน ๑๐ แห่ง เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จังหวัดยะลา จัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน “โครงการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ เรื่องการพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ : เรื่องสั้นและกวีนิพนธ์” เป็นต้น หน่วยงานและองค์กร จำนวน ๒๐ แห่ง เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา จัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน “ค่ายสานฝัน : กวีศิลป์จังหวัดสงขลา” กระทรวงวัฒนธรรม ร่วมกับ มหาวิทยาลัยทักษิณ และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา จัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน “ค่ายต้นกล้าวรรณกรรม...สร้างสัมพันธ์เยาวชนชายแดนใต้” เป็นต้น

การจัดค่ายในช่วงที่ผ่านมา นอกจากสมาชิกของกลุ่มซึ่งประกอบด้วย กานติ ฅ ศรัทธา รมณา โรชา ดวงแก้ว กัลยาณี ปรัชชา ทศนา และวรภา วรภา แล้ว ยังเชิญนักเขียน นักวิชาการ และผู้มีความสามารถทางศิลปะแขนงอื่นในพื้นที่หรือนักเขียนที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ โดยสมาชิกค่ายต่างรู้จักกันดี มาเป็นวิทยากรเสริมสร้างสีสันแก่บรรยากาศการจัดค่ายการอ่านการเขียน เช่น จำลอง ผึ้งชลจิตตร(นักเขียนรางวัลพีพร) สถาพร ศรีสัจจัง(ศิลปินแห่งชาติ) มนตรี ศรียงค์(กวีซีไรต์) วิสุทธิ์ ชาวเนียม(กวีรางวัลนายอินทร์อวอร์ด) เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์(ศิลปินแห่งชาติ) บินหลา สันกาลา

คีรี(นักเขียนรางวัลซีไรต์) วีระศักดิ์ จันทร์สงแสง(นักเขียนสารคดี) เป็นต้น ช่วยให้เกิดเครือข่ายการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนที่กว้างขวางยิ่งขึ้น

๓.๑.๒ การคัดเลือกคณะวิทยากรและการแบ่งหน้าที่ในค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน

ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๕๐ ถึง พ.ศ.๒๕๖๐ สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ได้จัดค่ายมาแล้วถึง ๑๙๘ ครั้ง โดยเฉลี่ยประมาณปีละ ๒๐ ครั้ง หรือเดือนละเกือบ ๒ ครั้ง นับได้ว่ามีความถี่ที่น่าพอใจ จึงส่งผลต่อการเรียนรู้และมีการทบทวนบทบาทการจัดค่ายแต่ละครั้งมาอย่างต่อเนื่อง ดังที่ ดวงแก้ว กัลยาณ(๒๕๖๒) กล่าวถึงการค้นพบบทเรียนว่า “ก่อนจะพูดถึงกระบวนการจัดค่าย ขอพูดถึงสิ่งที่วิทยากรในที่มักคุยอยู่เสมอว่าการจัดค่ายวรรณกรรมเพื่อพัฒนาการเขียนจะอย่างไรให้เด็กเขียนอย่างมีความสุขเป็นเป้าหมายหลัก ให้เด็กอยู่ในค่ายด้วยความสุข ได้เรียนรู้ว่าการเขียนไม่ใช่เรื่องยาก หากเขียนด้วยหัวใจ และให้เขาได้เขียน นำไปสู่การเขียนแล้วมีความเป็นประเด็นหลักในเบื้องต้นของการจัดค่าย หลังจากนั้นพยายามหาวิธีการเพื่อตอบสนอง การเขียนอย่างมีความสุขของเขาอย่างไร จึงมีกระบวนการที่วิทยากรคิดกันขึ้นมาว่าจะเขียนอย่างไร...ยุคก่อนก็จะทำเหมือนคนอื่นทำด้วยการให้เด็กนั่งฟังวิทยากรพูด และให้เด็กไปเขียน บางครั้งแทบไม่ได้วิจารณ์อะไรเลย ภายหลังเมื่อจัดค่ายได้สักระยะหนึ่งประมาณ ๑ ปี ใน พ.ศ.๒๕๕๐ เริ่มมีกระบวนการใหม่ เพราะรู้สึกว่ายากสอนแบบเข้าถึงตัวเด็ก โดย พ.ศ.๒๕๔๙ ที่ไปจัดค่ายโรงเรียนสรีวิทยาและได้เจอคุณนรยง แก้วใหญ่ที่เป็นวิทยากรด้วยกัน ตอนนั้นคุณนรยงจะให้เด็กจินตนาการแล้วเขียนภาพว่าฉันคืออะไร ซึ่งให้วาดเป็นภาพอย่างเดียวพบว่าเด็กเขียนอย่างมีความสุข โดยเขียนเป็นหน้าปกอย่างเดียว แต่ด้านในเป็นการสอนเรื่องบทกวี เรื่องสั้น และความเรียง ทำให้ฉุกคิดขึ้นมาได้ว่าสิ่งที่เด็กเขียนอย่างมีความสุขได้ต้องเริ่มจากให้เขาจินตนาการ จินตนาการอะไรก็ได้ที่ออกมาจากใจเขาโดยที่ไม่มีทฤษฎีหรือกรอบใด ๆ ทั้งสิ้นไปขีดเส้นเอาไว้ จึงเป็นที่มาของกระบวนการจัดค่ายที่เริ่มต้นจากจินตนาการสู่งานเขียน เพื่อตอบโจทย์ให้เด็กเขียนอย่างมีความสุข”

เมื่อสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ค้นพบบทเรียนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนแล้วว่า ต้องตอบโจทย์เด็กเรื่องการเขียนอย่างมีความสุข ซึ่ง วรภา วรภา(๒๕๖๒) นำเสนอข้อสังเกตว่า “การเขียนอย่างมีความสุขนี้ในด้านของความรู้จะพยายามลดความเป็นวิชาการที่เป็นทฤษฎีลง แต่เอาประสบการณ์ของแต่ละคนมาเล่าสู่เด็กและฝึกเด็ก แล้วเพิ่มความบันเทิงเข้าไป อย่างเช่นปรัชชา ทศนา มีหน้าที่หนักหนากการด้วยการนำเพลงและเกมมาสร้างความเพลิดเพลิน เพื่อให้เด็กรู้สึกผ่อนคลายและสนุกสนานกับกิจกรรม ซึ่งวิชาการหรือหลักการต่าง ๆ ก็มี เพียงไม่ได้เน้นเป็นหลัก โดยเอามาเป็นแค่ส่วนประกอบหนึ่ง อย่านำให้หลุดไปจากหลักจริง ๆ ของมันเท่านั้นเอง แต่จะเน้นเรื่องของประสบการณ์เยอะ ช่วงหลังจะเข้าถึงตัวเด็กมากขึ้น แตกต่างจากเมื่อก่อนที่เด็กกับวิทยากรห่างกัน ระยะเวลาจะดูแลเด็กเฉพาะกลุ่มและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ระหว่างที่เด็กกำลังทำงานก็จะมาปรึกษาหารือ วิทยากรจะแนะนำแนวทางแก่เด็ก จุดนี้ถือเป็นสิ่งสำคัญ”

วิทยากรแต่ละค่ายของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ กำหนดขึ้นโดยอาศัยความสัมพันธ์กับเป้าหมายหลักข้างต้นคือการเขียนอย่างมีความสุข ดังนั้น การคัดเลือกจึงมีแนวทางที่ชัดเจน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลักนั้น แต่ก็ไม่ละเลยความต้องการของสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานเจ้าของโครงการ เช่น ต้องการนักเขียนรางวัลซีไรต์ หรือศิลปินแห่งชาติ เป็นต้น การกำหนดนักเขียนเหล่านั้นก็ต้องสัมพันธ์กับหลักสูตรหรือกิจกรรมที่จะจัด บทบาทสำคัญและผู้ตัดสินใจที่แท้จริงในการคัดเลือกวิทยากรก็คือสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ที่เป็นแกนนำการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน สมาชิกคนสำคัญของกลุ่มคลื่นใหม่ที่มีบทบาทนี้อย่างชัดเจนมาตั้งแต่ต้น คือ กานติ ฦ ศรีทธา และดวงแก้ว กัลยาณ

สำหรับแนวทางการเลือกวิทยากรนอกกลุ่มนั้น ดวงแก้ว กัลยาณ(๒๕๖๒) ให้ข้อมูลว่า “เราจะจัดกลุ่มวิทยากร หากวิทยากรไม่พอ จะไปเชิญวิทยากรท่านอื่น ๆ มาเสริม เช่น ถ้าเป็นกลอนอาจเชิญสาทร ดิษฐสุวรรณ มาช่วย...” รวมทั้ง วรภา วรภา(๒๕๖๒) สมาชิกคนสำคัญอีกคนก็สนับสนุนให้เห็นแนวทางการคัดเลือกวิทยากรว่า “ไม่ใช่เฉพาะ วิทยากรในกลุ่มอย่างเดียว แต่เชิญวิทยากรข้างนอกมาด้วยตามความเหมาะสม” การเลือกวิทยากรนอกกลุ่มคลื่นใหม่ จะเลือกตามความเหมาะสมกับหลักสูตรหรือบทบาทในค่ายเป็นสำคัญ การมอบหมายบทบาทแก่วิทยากรที่เป็นคนนอก มักเป็นการพูดคุยกับสมาชิกค่ายในช่วงเวลาสั้นๆ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ หรือให้ความรู้เฉพาะด้านบางประเด็น เช่น กลอน แนวคิด แนวทางการอ่าน การเขียน เป็นต้น สิ่งที่ต้องมีเสมอในการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนทุกครั้ง คือนันทนาการหรือความบันเทิง ซึ่งสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ให้ความสำคัญอย่างมาก สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่เรียกว่า สร้างความสุขในค่าย สมาชิกคนสำคัญที่มีบทบาทด้านนี้ คือ ปรัชชา ทัศนาศ ซึ่งมีความสามารถด้านดนตรี ร้องเพลงและแต่งเพลง ได้สะท้อนบทบาทในค่ายว่า “หน้าที่ของผมคือทำยังไงให้บรรยากาศค่ายเกิดขึ้น เพื่อรองรับการไปสู่ประเด็นของงานเขียนที่ตั้งเป้าหมายไว้ วิทยากรส่วนหนึ่งเรียกว่า วิทยากรหลัก ส่วนผมเป็นวิทยากรเสริมด้านการสร้างบรรยากาศ... ถือเป็นด่านแรกของการเข้าค่ายทุกครั้ง มีการเปิดค่ายด้วยการร้องเพลง แรก ๆ จะนำเพลงคนอื่นมาร้อง ช่วงหลังมีเพลงค่ายเป็นของตนเอง เพื่อให้เด็กได้รู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกันผ่านการร้องเพลง ที่นี้การจัดกระบวนการของเกมและเพลงมีความเชื่อว่าเพลงเป็นสิ่งที่เข้าถึงทุกคนตั้งแต่เด็กถึงผู้ใหญ่ จึงนำความเชื่อตรงนั้นมาช่วยทำให้หัวใจเป็นหนึ่งเดียว แต่ว่าเพลงที่นำมาร้องจะเป็นเพลงซึ่งคัดสรร ไม่ได้เป็นเพลงสะเปะสะปะทั่วไป เพลงที่จะร้องหรือเกมที่เล่นต้องสอดคล้องกับเรื่องที่จะทำ ซึ่งมีการวางแผนแนวความคิดตามการออกแบบกระบวนการจัดค่ายไว้อย่างเรียบร้อย”(ปรัชชา ทัศนาศ. ๒๕๖๒)

การใช้นันทนาการรูปแบบต่าง ๆ ในค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่นั้น ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อการสร้างความสุขในค่ายเท่านั้น ทว่ายังใช้นันทนาการเข้ามาช่วยละลายพฤติกรรมทั้งสมาชิกค่ายและวิทยากรให้เป็นหนึ่งเดียว ประหนึ่งเป็นคนในครอบครัวเดียวกันนั่นเอง

นอกจากนั้น สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่เชื่อว่าการจัดกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายนั้น คณะวิทยากรต้องปรับตัวให้กลมกลืนกับสมาชิกค่าย กล่าวคือ “ต้องปรับพฤติกรรมของเราให้เป็นเด็ก เพื่อให้เขารู้สึกว่าเราเป็นเพื่อน”(ปรัชชา ทัศนาศ. ๒๕๖๒) และคณะวิทยากรจะต้องไม่ดูหรือพูดจาด้วยถ้อยคำที่รุนแรง เกียรติวกราด ต้องสร้างความเป็นกันเอง สร้างความอบอุ่น เพื่อให้เกิดบรรยากาศที่เป็นมิตร ผ่อนคลาย สลายความรู้สึกของสมาชิกค่ายทุกช่วงวัยที่เชื่อมานานว่าการอ่านการเขียนเป็นเรื่องยาก น่าเบื่อ เต็มไปด้วยกฎเกณฑ์ที่น่ากลัว เหมาะสำหรับคนเก่งเท่านั้น

ประสบการณ์การจัดค่ายมายาวนาน ทำให้สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่พบว่าความรู้สึกหรือทัศนคติทำนองนี้ของสมาชิกค่ายเป็นความรู้สึกหรือทัศนคติร่วม คือพบเห็นโดยทั่วไปในการจัดค่ายทุกครั้ง ประสบการณ์แบบนี้ได้นำมาสู่การค้นหาคำพูดและแนวทางแก้ไข เพราะไม่เช่นนั้นแล้ว การจัดค่ายก็จะไม่ประสบความสำเร็จ กรณีนี้ ดวงแก้ว กัลยาณ(๒๕๖๒) ได้ถอดบทเรียนให้เห็นข้อสังเกตและบทสรุปอย่างชัดเจนว่า เด็กที่มาเข้าค่ายภาษาไทยส่วนใหญ่จะรู้สึกว่าการเขียน น่ากลัว น่าเบื่อ หรือนักเขียนดู สำหรับที่รู้สึกว่าการได้ร่วมค่ายจะรู้สึกมีความสุขเหมือนกับไปอยู่ในดินแดนแห่งความเยาว์วัยหรือดินแดนที่อยู่ในสวนดอกไม้ของเด็ก ๆ เมื่อเข้าสู่บรรยากาศลักษณะนี้พบว่าในขณะที่ดอกไม้จะเริ่มเหี่ยวเราควรทำอย่างไร “ฉะนั้น ในกลุ่มของวิทยากรมีเรื่องหนึ่งที่คุยกันตลอดก็คือว่าจะไม่ดูเด็ก ไม่ด่าเด็ก ไม่ทำอะไรที่บั่นทอนจิตใจเด็ก ซึ่งสัมผัสได้ว่าการมาเข้าค่ายแต่ละครั้งเด็กรู้สึกเครียด กลัว และกังวล เด็กกลัวคือวิทยากร เด็กจะเขียนบอกในกระดาษแสดงความรู้สึกว่าวิทยากรโหดไหม ดูไหม หรือเข้มงวดไหม จึงคุยกันว่าการสร้างงานต้องสร้างมา

เป็นวิทยากรด้วยกัน ตอนนั้นคุณบรรยงให้สมาชิกจ่ายจินตนาการแล้วเขียนภาพว่าฉันคืออะไร โดยให้วาดเป็นภาพอย่าง เดียว ทั้งนี้จะให้สมาชิกจ่ายวาดเฉพาะภาพหน้าปกเท่านั้น ด้านในเป็นการสอนเรื่องบทกวี เรื่องสั้น และความเรียง พบว่า สมาชิกจ่ายเขียนอย่างมีความสุข กิจกรรมนี้จุดประกายให้คิดขึ้นมาว่าสมาชิกจ่ายสามารถเขียนอย่างมีความสุขได้ แต่ ต้องเริ่มด้วยการใช้จินตนาการ จินตนาการอะไรก็ได้ที่ออกมาจากหัวใจโดยไม่มีทฤษฎีหรือกรอบใด ๆ กำหนดไว้ จึงเป็นที่มาของกระบวนการจัดค่ายที่เริ่มต้นจากจินตนาการสู่งานเขียน ต่อมาได้ไปขออนุญาตคุณบรรยงว่ากรณีที่คุณบรรยงให้ สมาชิกจ่ายจินตนาการผ่านการวาดภาพนั้นขอต่อ ยอดให้เขียนว่าฉันคืออะไรและใช้จินตนาการสร้างสรรค์เป็นงานเขียน ซึ่งคุณบรรยงก็อนุญาตให้ต่อ ยอดได้ การนำแนวคิดของคุณบรรยงมาประยุกต์เป็นกระบวนการจัดค่ายจากจินตนาการสู่ งานเขียนเป็นการฝึกฝนให้สมาชิกจ่ายรู้ว่า เขียนควรเริ่มต้นด้วยการจินตนาการ โดยอิสระ หากเข้าใจแล้วให้ลงมือเขียน เรื่องราวที่ร้อยเรียงออกมาจากหัวใจ การเขียนต้องไม่ใช่ทฤษฎีใด ๆ มาจำกัดความคิด เพราะการเขียนไม่มีถูกผิด ไม่ จำเป็นต้องกลัวอะไรทั้งนั้น เขียนสิ่งที่อยู่ในหัวใจออกมาได้อย่างอิสระ หลายค่ายที่ได้จัดปรากฏว่าสมาชิกเขียนได้หมด ทุกคน จึงตอบใจทยอยในแง่ที่ว่าเขียนอย่างมีความสุข กระบวนการจัดค่ายนี้ใช้ต่อมาเกือบทุกค่าย”

หลังจากนั้นก็ทำตามโจทย์ของผู้จัดค่ายด้วยว่าต้องการพัฒนาทักษะการเขียนบทกวี เรื่องสั้น หรือความเรียง เมื่อสมาชิกจ่ายผ่านกระบวนการจัดค่ายจากจินตนาการสู่งานเขียนเรียบร้อยแล้วส่วนใหญ่รู้สึกว่าการเขียนไม่ใช่เรื่องยาก เพราะเป็นการเขียนสิ่งที่อยู่ในหัวใจ แล้วนำเรื่องราวมาจัดวางเป็นบทกวี เรื่องสั้น หรือความเรียง โดยจะสอนวิธีเขียนงาน แต่ละประเภท การถ่ายทอดเรื่องราวเป็นบทกวี เรื่องสั้น หรือความเรียงไม่ได้ยากและไม่ใช้ความน่ากลัวสำหรับสมาชิก ค่าย หลาย ๆ ค่ายพบว่าจากที่สมาชิกจ่ายเขียนความรู้สึกที่เข้าร่วมค่ายให้วิทยากรอ่านปรากฏว่าในสายตาของสมาชิกจ่าย นั้นการเขียนไม่ใช่เรื่องยากเกินกำลัง เพราะทุกเรื่องราวที่กลั่นเป็นตัวอักษรล้วนอยู่ข้างในหัวใจ ฉะนั้น กระบวนการจัด ค่ายที่คิดขึ้นได้ตอบโจทย์แรกอันเป็นความตั้งใจอย่างมากของวิทยากร คือ เขียนอย่างมีความสุข(วรมก วรภา. ๒๕๖๒)

รายละเอียดกระบวนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของกลุ่มคลื่นใหม่ที่เน้นการเขียนอย่างมีความสุขนี้ใน ด้านความรู้พยายามลดความเป็นวิชาการลง แต่นำประสบการณ์ของวิทยากรแต่ละคนมาเล่าและฝึกฝนสมาชิกจ่าย โดย เพิ่มความบันเทิงเข้าไป เพื่อให้สมาชิกจ่ายรู้สึกผ่อนคลายและสนุกสนานกับกิจกรรม หลักวิชาการเป็นเพียงส่วนประกอบ หนึ่ง แต่เน้นเรื่องประสบการณ์มากกว่า ระยะเวลาจะเข้าถึงตัวสมาชิกมากขึ้น มีการดูแลสมาชิกเฉพาะกลุ่มและ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ขณะที่สมาชิกกำลังเขียนงานก็จะมาปรึกษาหารือ โดยมีคณะวิทยากรคอยแนะนำแนวทาง แก่เด็ก แตกต่างจากเมื่อก่อนที่สมาชิกกับคณะวิทยากรมักห่างเหินกัน

ก่อนเริ่มกิจกรรมการอ่านการเขียนจะใช้เกมในการละลายพฤติกรรม เพื่อให้สมาชิกจ่ายได้ร่วมกิจกรรมกัน อาจมีการย้ายกลุ่มตามสถานการณ์ อย่านำให้อยู่ในกลุ่มเฉพาะที่รู้จักกัน ปรี่ชชา ทักหน้ารับหน้าที่นั้นหนนาการด้วยการนำเพลง และเกมมาสร้างความเพลิดเพลิน ทำให้สมาชิกจ่ายสามารถปรับตัวเข้าหากันได้ วิทยากรทุกคนถือคติว่าจะไม่ดูต่ำและไม่ ทำสิ่งที่บั่นทอนจิตใจสมาชิกจ่าย ซึ่งสัมผัสได้ว่าการมาเข้าค่ายแต่ละครั้งสมาชิกจ่ายมักรู้สึกเครียด กลัว หรือกังวลต่อ การมาร่วมกิจกรรมกับคณะวิทยากร สมาชิกจ่ายจะเขียนเล่าในกระดาษแสดงความรู้สึกว่าวิทยากรโหดไหม ดูไหม หรือ เข้มงวดไหม ทำให้คณะวิทยากรได้ข้อสรุปของกรณีนี้ว่าการสร้างงานต้องสร้างมาจากข้างในหัวใจ ถ้าหัวใจของสมาชิก เครียดก็สร้างงานไม่ได้ สิ่งหนึ่งที่สำคัญมาก คือ การสร้างบรรยากาศในค่ายให้น่าอยู่ อบอุ่น ผ่อนคลาย และไม่น่ากลัว ตัวสมาชิกจ่ายเองต้องมีความรู้สึกไว้วางใจคณะวิทยากรด้วย หากสมาชิกจ่ายไม่เชื่อใจก็จะเป็นอุปสรรคต่อการเขียนงาน ดังที่ ดวงแก้ว กัลยาน์(๒๕๖๒) กล่าวว่า “การไปจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนทุกครั้งพบว่าความประทับใจแรกที่ สมาชิกจ่ายเจอวิทยากร “มันต้องใช่” ก่อนทำกิจกรรมอื่น ๆ จะสร้างบรรยากาศที่ว่านี่ลุง นั่นป้า นั่นพี่ หรือนั่นหน้า สะท้อน

ว่าสมาชิกค่ายต้องรู้สึกถึงความ เป็นครอบครัวอยู่บ้านเดียวกัน เมื่อสมาชิกอยู่ในค่ายต้องสร้างบรรยากาศให้อบอุ่นใจ เช่น พี่ดวงแก้วเป็นผู้หญิง ขณะลงมาจากรถก็จะทักทายอย่างเป็นกันเอง เจอสมาชิกรุ่นเยาว์มักเข้าไปกอดและถามไถ่สารทุกข์สุกดิบ เพื่อให้รู้สึกว่าเป็นบ้าน เป็นความสุข และเป็นความอบอุ่น ควรให้สมาชิกรับรู้ความรู้สึกตรงนี้ แล้วจะ เห็นจากการที่สมาชิกค่ายสะท้อนผ่านการเขียนเล่าความรู้สึกว่าประทับใจที่มาค่ายได้เจอรอยยิ้มและเจอวิทยากรใจดี จำเป็นต้องสร้างบรรยากาศให้น่าอยู่และน่ารัก ให้รู้สึกว่าเป็นดินแดนซึ่งมาอยู่แล้วมีแต่ความสุข แม้จะมีสมาชิกคนหนึ่งเขียนวาระหว่างมาค่ายรู้สึกเครียด เมื่อเห็นวิทยากรเปิดประตูเข้ามาและส่งยิ้มให้ จึงรู้ทันทีว่าไม่ใช่อย่างที่รู้สึกว่าการสร้างบรรยากาศก่อนไปสู่หลักสูตรต่าง ๆ นับเป็นสิ่งสำคัญ แนวปฏิบัติหลักของค่ายที่จัดนี้จะไม่ดูดำเด็ก”

คณะวิทยากรกลุ่มคลื่นใหม่มองว่าพลังเชิงบวกที่สื่อผ่านคำพูดสามารถเชื่อมความสัมพันธ์กับสมาชิกค่ายให้ รู้สึกสนุกสนานและมีความสุขต่อการร่วมกิจกรรมในบรรยากาศค่ายที่เป็นกันเอง หากไม่สนใจหรือไม่กระตือรือร้นที่จะ ทำกิจกรรม คณะวิทยากรก็ต้องมีวิธีการกระตุ้นให้สมาชิกค่ายเกิดแรงบันดาลใจในการทำกิจกรรม ดังที่ ดวงแก้ว กัลยาณ (๒๕๖๒) แสดงความคิดเห็นว่า “กรณีสมาชิกค่ายเขียนไม่เก่งไม่เป็นไร แต่ให้เขา รู้สึกชอบและรักที่จะเขียน โดน บังคับมากก็ไม่เป็นไร แต่จะทำอย่างไรให้เขารู้สึกว่าน่าสนใจ” ถ้าไม่สนใจหรือไม่กระตือรือร้นทำกิจกรรมใด ๆ ต้องจัดการ ให้อยู่ในพื้นที่ซึ่งไม่รบกวนสมาชิกอื่น ๆ ที่กำลังทำกิจกรรม ทั้งนี้การดึงสมาชิกที่ไม่สนใจหรือไม่กระตือรือร้นให้กลับ มาร่วมกิจกรรมถือเป็นสิ่งที่ดีมาก เพราะสมาชิกทุกคนจะได้ทำกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ด้วยกัน อีกประการหนึ่งเชื่อว่า สมาชิกค่ายแต่ละคนภูมิหลังหรือชีวิตครอบครัวย่อมแตกต่างกัน ซึ่งคณะวิทยากรไม่ได้ทราบเรื่องราวชีวิตส่วนตัวของ สมาชิกค่ายมา จึงไม่ควรดูด่ายามกระทำความผิด เพราะอาจทำร้ายหรือสร้างบาดแผลให้เจ็บปวดใจได้ การสร้าง บรรยากาศภายในค่ายจึงเป็นสิ่งที่กลุ่มคลื่นใหม่ให้ความสำคัญอย่างมาก

ความใกล้ชิดกับสมาชิกระหว่างร่วมกิจกรรมเป็นเรื่องที่คณะวิทยากรใส่ใจ มีที่คนก็ต้องดูแลให้ทั่วถึง เมื่อ สมาชิกค่ายเขียนงานจะเข้าไปทักทายและสอบถามว่าเป็นอย่างไรบ้าง คณะวิทยากรกับสมาชิกมักทักทายและพูดคุยกัน เสมอ ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ ขณะสมาชิกค่ายเล่นเกมร่วมกันจะเข้าถึงและดึงดูตกันโดยอัตโนมัติ เมื่อรับประทานมื้อเที่ยง หรือมื้อเย็นก็ทักทายและพูดคุยกันตลอด อย่างไรก็ตาม ขึ้นอยู่กับผู้จัดค่ายด้วยว่าจะจัดกิจกรรมกี่วัน ต้องการให้เขียน งานกี่ประเภท แล้วมีระยะเวลาทำกิจกรรมแบบกลุ่มย่อยมากน้อยเพียงใด ซึ่งกระบวนการแบ่งกลุ่มย่อยมีรายละเอียด มาก

การนัดหมายการเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่ช่วยสร้างสีสันให้กับการพัฒนาการอ่านการเขียน ช่วยให้สมาชิกค่ายรู้สึก ผ่อนคลายและมีความสุข โดยมีปรีชชา ทัศน เป็นผู้รับผิดชอบในการสร้างบรรยากาศค่ายให้เกิดขึ้น เพื่อรองรับการเข้าสู่ ประเด็นของงานเขียนที่ตั้งเป้าหมายไว้ ซึ่ง กานติ ณ ศรีธธา วรภา วรภา รมณา โรชา และดวงแก้ว กัลยาณ เป็นวิทยากร หลัก ส่วน ปรีชชา ทัศน เป็นวิทยากรเสริมด้านการสร้างบรรยากาศค่าย ระยะเวลา กานติ ณ ศรีธธา กับ ดวงแก้ว กัลยาณ ให้โอกาส ปรีชชา ทัศน รับหน้าที่ในการพูดคุยหัวข้อหลักเกี่ยวกับบทกวีด้วย แต่การให้ความบันเทิงก็ยังเป็น หน้าที่หลักโดยตรงที่ต้องดำเนินการ การเจอปรีชชา ทัศน ถือเป็นด่านแรกของการเข้าค่ายทุกครั้ง ซึ่งมีการเปิดค่ายด้วย การร้องเพลง เดิมทีมักนำเพลงคนอื่นมาร้อง ทว่าช่วงหลังมีเพลงค่ายเป็นของตนเอง เพื่อให้สมาชิกค่ายรู้สึกเป็นหนึ่ง เดียวกันผ่านการร้องเพลง โดยการจัดกระบวนการของเกมและเพลง มีความเชื่อว่าเพลงเป็นสิ่งที่เข้าถึงทุกคนตั้งแต่วัย เด็กกระทั่งวัยผู้ใหญ่ จึงนำความเชื่อตรงนี้มาสนับสนุนทำให้หัวใจเป็นหนึ่งเดียวกัน แต่เพลงที่นำมาร้องต้องคัดสรรมา อย่างดี ใช้เป็นเพลงทั่วไป เพลงหรือเกมที่จะเล่นต้องสอดคล้องกับกิจกรรมต่อไปที่ต้องปฏิบัติ อาจกล่าวได้ว่าเพลงและ เกมเป็นการนำเข้าสู่บทเรียน ซึ่งมีการวางแผนแนวความคิดตามการออกแบบกระบวนการจัดค่ายไว้อย่างเรียบร้อย ดังที่

ปรัชชา ทศนา(๒๕๖๒) ได้ชี้แจงหน้าที่การนันทนาการโดยใช้เพลงและเกมของตนเองว่า “เพลงที่ใช้มีทั้งเพลงที่แต่งเอง และเพลงที่กลุ่มแต่งเพื่อร้องในค่าย ส่วนเกมที่คัดสรรต้องสอดคล้องกับช่วงถัดไป เพราะเกมเป็นกิจกรรมที่ใช้เปลี่ยนบรรยากาศ สมมติบรรยายเรื่องงานเขียนแล้วเปลี่ยนเป็นช่วงบทกวีจะร้องเพลงที่เป็นภาษากวีนำเข้าสู่การใช้ภาษา สำหรับเรื่องสั้นจะเล่นเกมที่เกี่ยวข้องกับการเขียนเรื่องสั้น ซึ่งทำกิจกรรมบันเทิงต้องใช้ความสามารถพิเศษเฉพาะด้าน โดยจะดำเนินการกิจกรรมบันเทิงเองเป็นส่วนใหญ่ด้วยการตั้งสมาชิกค่ายทุกคนมาร่วมกิจกรรมบันเทิง อย่างคณะวิทยากรสามารถเข้ามาร่วมในบางเกมได้ ครูผู้ควบคุมก็ชวนมาเล่นด้วย ส่วนเยาวชนเป็นเป้าหมายหลักที่ต้องร่วมกิจกรรมบันเทิง ขณะที่กำลังร้องเพลงและเล่นเกมก็จะสอดส่องทุกคนตลอด เพื่อควบคุมและดูแลว่าเป็นอย่างไรหรือรู้สึกโดดเดี่ยวไหม จึงควรเลือกเพลงหรือเกมที่ไมทำให้รู้สึกเบื่อหน่ายหรือโดดเดี่ยว”

การแบ่งช่วงเวลาให้สมาชิกค่ายร่วมกิจกรรมพัฒนาการอ่านการเขียนทางคณะวิทยากรมีกำหนดการทำกิจกรรมสำหรับ ๑ บทเรียนที่ชัดเจน โดย ๗ โมง ๓๐ นาที สมาชิกค่ายจะตื่นนอนเรียบร้อย เพราะให้ลุกจากที่นอนตั้งแต่ ๖ โมง บางครั้งอาจยืดหยุ่นเวลาได้ แต่ต้องขึ้นอยู่กับว่าไปทำค่ายที่ไหน ทั้งนี้จะไม่ให้สมาชิกค่ายลุกขึ้นมาออกกำลังกายตอนหัวรุ่งประมาณตี ๕ ควรให้สมาชิกค่ายพักผ่อนอย่างเต็มที่ เพราะต้องทำกิจกรรมในวันรุ่งขึ้นอีกหลายชั่วโมง เวลา ๗ โมง ๓๐ นาที ถึง ๘ โมง ๓๐ นาที รับประทานอาหารเช้า สมาชิกค่ายจะรู้เวลาและบริหารเวลาให้ทันตามกำหนดการ เมื่อถึงเวลา ๘ โมง ๓๐ นาที เริ่มเข้าสู่กิจกรรม แต่จะไม่สอนการเขียนในกิจกรรมแรก เพราะต้องเปิดกิจกรรมนันทนาการด้วยการเล่นเกมและร้องเพลงประมาณ ๑๕ หรือ ๒๐ นาที ขึ้นอยู่กับว่าสมาชิกค่ายตอบสนองกิจกรรมอย่างไร จากนั้นเข้าสู่กิจกรรมการสอนจะไม่เกิน ๑ ชั่วโมง ๑ ชั่วโมงครึ่ง หรือ ๔๕ นาที แต่ละบทเรียนคณะวิทยากรจะช่วยกันทั้งหมด ดังที่ดวงแก้ว กัลยาณ(๒๕๖๒) อธิบายว่า “สมมติว่าตรงนี้ กานติ ณ ศรัทธา บรรยายหลัก ดวงแก้ว กัลยาณ จะค่อยเสริมตัวอย่าง เพราะ ๑ ชั่วโมงต้องมีความหลากหลาย เปลี่ยนหน้าวิทยากรบ้างทำให้สมาชิกค่ายไม่เบื่อ ต้องช่วยเสริมกันทุกอย่าง จากนั้นพัก ๑๕ หรือ ๒๐ นาที เพื่อเข้าห้องน้ำ แล้วเข้าสู่กิจกรรมต่อไป ก็จะแบ่งเป็นช่วง ๆ สลับกันไป ช่วงที่สำคัญมาก คือ ช่วงให้สมาชิกค่ายสร้างงาน ควรมีเวลามากพอให้สมาชิกค่ายสร้างงานอย่างมีความสุข โดยกำหนดเวลา ๒ ชั่วโมง เพราะสมาชิกค่ายแต่ละคนต้องใช้เวลาในการเขียนงาน กว่าจะได้เดิน กว่าจะได้อารมณ์ และกว่าจะนั่งกินขนม ก็ให้ทำไปตามสบาย แล้วจึงเข้ามาเขียนงาน วิทยากรย้ำเสมอว่าเขียนงานไม่เสร็จไม่เป็นไร ๔ โมง ๓๐ นาที ต้องมาเข้าห้องประชุมก่อน คนที่ยังเขียนงานไม่เสร็จค่อยมาตกลงว่าจะจัดการอย่างไร จำเป็นต้องเปิดทางออกให้สมาชิกค่ายเสมอว่าไม่โดนต้อนให้จนมุม”

สมาชิกค่ายที่เข้าร่วมค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของกลุ่มคลื่นใหม่จำแนกได้ ๕ ระดับ ได้แก่ ในระบบประกอบด้วย ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับมหาวิทยาลัย ส่วนนอกระบบ ประกอบด้วย ระดับการศึกษาออกโรงเรียน (กศน.) และสถานพินิจ สำหรับระดับประถมนี้ได้เพิ่มขึ้นงานภาพวาดร่วมกับชิ้นงานตัวหนังสือ ซึ่งระดับประถมส่วนใหญ่เป็นระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ และ ๖ มีระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เล็กน้อย อาจมีระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ เข้ามาร่วมบ้าง หลักการจัดค่ายระดับประถมศึกษา มีกระบวนการจัดค่ายเหมือนกับระดับมัธยมศึกษาและระดับมหาวิทยาลัย เพียงปรับทำที่ ภาษา และพฤติกรรมของคณะวิทยากรให้เป็นเด็ก เพื่อจะได้เข้าถึงพฤติกรรมของเด็กเล็กอย่างกลมกลืน โดย วรภว วรภา(๒๕๖๒) วิทยากรคนแรกที่ริเริ่มจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนระดับประถมศึกษากล่าวว่า “แต่ก่อนนักเขียนส่วนใหญ่มักกลัวเด็กประถมเป็นอย่างมาก จึงจัดค่ายประถมขึ้นมา แต่ต้องปรับกระบวนการจัดค่ายใหม่เปลี่ยนมาเล่นกับสมาชิกค่ายที่เป็นเด็ก เช่น มีการกระโดดโลดเต้นหรือเล่นเกมกับสมาชิกค่าย เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน อย่างที่ได้อธิบายตั้งแต่ต้นว่าไม่เน้นทฤษฎี แต่ใช้ประสบการณ์สอนโดยอิงทฤษฎี สอน

เรื่องง่าย ๆ ด้วยการให้สมาชิกค่ายเขียนสิ่งที่อยู่ในตัวจากประสบการณ์หรือเขียนเหตุการณ์ในชีวิตออกมา ซึ่งไม่มีผิดและไม่จับผิด หากเขียนผิดก็แก้ไขเท่านั้นเอง ทำให้สมาชิกค่ายรู้สึกว่าการปลดปล่อย ปรากฏว่าชิ้นงานที่ออกมามีมากมาย เช่น บางคนเขียนบทวิเสทอันความรู้สึกของเด็กที่โดน ครูตี โดนผู้ใหญ่ด่า หรือโดนผู้ใหญ่ดูถูก สามารถสื่อความรู้สึกของตนเองออกมาได้อย่างกระฉ่างชัด เรื่องราวเหล่านี้อาจเป็นสิ่งที่สมาชิกค่ายไม่กล้าพูด เมื่อได้โอกาสแสดงความรู้สึกอย่างเสรี จึงระบายเรื่องราวออกมา”

เมื่อคณะวิทยากรกลุ่มคลื่นใหม่ได้จัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนในระดับประถมศึกษาพบว่าแทบไม่ประสบปัญหาระหว่างจัดค่าย เพราะเด็กเล็กพูดง่ายและสนุกสนาน ไม่ว่าให้ทำอะไรก็ร่วมมือทุกอย่าง สอนได้ทุกเรื่องเหมือนระดับมัธยมศึกษาและระดับมหาวิทยาลัย ดังที่ กานติ ฌ ศรีทธา(๒๕๖๒) กล่าวว่า “มีสอนบทกวี ความเรียง และเรื่องจากจินตนาการ สอนได้หมดทุกเรื่อง เพียงแต่ว่าเรื่องที่ยากเกินไม่ควรนำมาสอน เช่น เรื่องจินตนาการแทนที่จะทำอะไรที่ยากแบบระดับมัธยมศึกษาก็ปรับให้ใกล้ตัวเขา” สมาชิกค่ายระดับประถมศึกษาจะมีจินตนาการที่ดี ส่งผลให้รู้จักใช้ความคิดเชิงสร้างสรรค์ที่มองเห็นโลกด้วยความสดใส ตามที่ ดวงแก้ว กัลยาณ(๒๕๖๒) อธิบายว่า “เรื่องจินตนาการทำกับสมาชิกค่ายระดับประถมศึกษาสนุกมาก เพราะอยู่ในวัยจินตนาการ เช่น ถามว่าเห็นสายรุ้งนึกถึงอะไร ก็จะตอบว่าเป็นที่คาดผมหรือผ้าพันคอ ถามว่าสายฝนเกิดจากอะไร รับผิดชอบต่อทันทีที่เกิดจากปัสสาวะเทวดาหรือนางฟ้าร้องให้” สอดคล้องกับความคิดเห็นของกานติ ฌ ศรีทธา(๒๕๖๒) กล่าวว่า “สมาชิกค่ายระดับประถมศึกษาจะรู้มาก บางครั้งก็ถามก็แย้งกันตอบอย่างสนุกสนานมาก เรื่องจินตนาการ ต่าง ๆ บรรเจิดกว่าสมาชิกค่ายระดับมัธยมศึกษา เด็กกล้าตอบกล้าเขียน ไม่กลัว และไม่อาย แต่สมาชิกค่ายระดับมัศึกษามักอายเมื่อเขียนไม่ดี สำหรับสมาชิกค่ายระดับประถมศึกษาเขียนทุกอย่าง แล้วจินตนาการดีมาก”

การจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของกลุ่มคลื่นใหม่นอกจากเน้นหลักการด้านความสุขและความเป็นกันเองที่คณะวิทยากรปฏิบัติต่อสมาชิกค่ายแล้ว ก็ยังปลูกฝังเรื่องการตรงต่อเวลา กิริยามารยาท ระเบียบวินัย และความรับผิดชอบ วิทยากรทุกคนเมื่อเริ่มบรรยายต้องสวัสดีสมาชิกค่ายเป็นอันดับแรก สมาชิกค่ายก็สวัสดีตอบ เสร็จจากการบรรยายก่อนแยกย้ายกันไปต่างคนก็ต่างขอบคุณซึ่งกันและกัน ก่อนจะลุกขึ้นต้องตรวจดูบนโต๊ะให้เรียบร้อยว่าทิ้งเศษขยะไว้บนโต๊ะหรือใต้โต๊ะหรือไม่ หากมีเศษขยะต้องเก็บให้สะอาด แก้วก็ควรสอดไว้ใต้โต๊ะ มีกิจกรรมทุกอย่างทำตามที่กำหนดการจัดกิจกรรมระบุไว้ ดังที่ ดวงแก้ว กัลยาณ (๒๕๖๒) กล่าวว่า “สมมติคณะวิทยากรเริ่ม ๑ ทุ่ม เมื่อถึง ๑ ทุ่มก็เริ่มเลย ไม่รอใคร สมาชิกค่ายต้องเรียนรู้ตรงนี้ บางคนเข้าใจจึงมาก่อนเวลา ๕ นาที คณะวิทยากรมาก่อนเวลา ๑๐ นาที เพื่อเตรียมความพร้อม เพราะ ๑ ทุ่มตรงได้เริ่มกิจกรรมทันที ส่วนเวลาเลิกกิจกรรมก็ต้องตรงตามกำหนดการเช่นกัน กรณีจัดในโรงแรมใหญ่หรือสถานที่ใด ๆ ถ้ามีคนมาบริการขนมหรือน้ำต้องรู้จักขอบคุณ ควรฝึกสมาชิกค่ายทุกเรื่องให้มีความรับผิดชอบ มีมารยาท มีวินัย และตรงต่อเวลา สิ่งนี้เป็นทักษะการใช้ชีวิตที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะเขียนเก่งอย่างเดียวไม่ได้ต้องมีทัศนคติที่ดีจากข้างในจิตใจด้วย”

ปรึกษาหารือเพื่อพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน ขณะดำเนินกิจกรรมค่ายอยู่ กลุ่มคลื่นใหม่จะประชุม ระหว่างจัดกิจกรรม หากมีอะไรที่ต้องปรับก็จะมานั่งพูดคุยกันสักพักหนึ่ง รายการกิจกรรมที่กำหนดไว้อาจมีปรับหรือเลื่อนขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่กำลังประสบ โดยรายการกิจกรรมที่วางแผนไว้เรียบร้อยก่อนการจัดค่ายถือเป็นหัวใจหลักของกระบวนการจัดค่าย

หลังจากจบค่าย คณะวิทยากรต่างแยกย้ายกลับภูมิลำเนา ทำให้การนัดประชุมปรึกษาหารืออย่างเป็นทางการทำได้ยาก จึงไม่ค่อยมีการนัดประชุมภายหลังจากปิดค่าย ส่วนใหญ่มักนั่งพูดคุยกันในรถระหว่างทางกลับบ้านว่าสมาชิก

ค่ายแต่ละคนงานเขียนเป็นอย่างไร เป็นการเล่าสู่กันฟังตามปกติมากกว่า ยกเว้นกานติ ฌ ศรัทธา กับดวงแก้ว กัลยาณิ จะไปพูดคุยกันที่บ้าน ทั้งคู่ต้องวิเคราะห์หลักสูตรใหม่เพื่อรองรับการจัดกิจกรรมในค่ายถัดไป ทุกครั้งที่จัดค่ายจะแจ้งข้อมูลให้วิทยากรแต่ละคนทราบว่าจะปรับการจัดค่ายเป็นอย่างไร เช่น ครั้งก่อนมีปัญหาวางอย่างไร ส่วนครั้งนี้ควรจะปรับอย่างไรบ้าง โดยกานติ ฌ ศรัทธา ได้ทำบันทึกผลการจัดกิจกรรมแต่ละค่ายเป็นอย่างไร เช่น ค่ายนี้สมาชิกตั้งใจสูงมาก มีปัญหาด้านบวกและด้านลบอะไรบ้าง จะบันทึกไว้ทั้งหมด เพราะจำเป็นต้องนำข้อมูลมาศึกษาและตรวจสอบก่อนการจัดค่ายครั้งต่อไป เพื่อให้การจัดค่ายทุกครั้งคณะวิทยากรขบคิดอยู่เสมอว่าทำอย่างไรให้สมาชิกค่ายเขียนงานได้ ทำอย่างไรให้สมาชิกค่ายเรียนรู้ง่ายที่สุด จึงต้องปรับกระบวนการจัดค่ายอยู่ตลอด เช่น มีการปรับในส่วนพาวเวอร์พอยต์ใหม่ อาจทำเพิ่มขึ้นมาหรือตัดบางส่วนออกไป เป็นต้น การแก้ไขสถานการณ์ภายในค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนแบบวันต่อวันนี้จะมีการขบวนการหนึ่งเพื่อให้ใกล้ชิดกับสมาชิกค่ายและให้สมาชิกค่ายรู้สึกว่าจะขณะกำลังสร้างงานไม่ได้โดดเดี่ยว คณะวิทยากรอยู่เคียงข้างและมองอยู่เสมอ คณะวิทยากรจะไปถ่ายภาพเก็บไว้โดยที่สมาชิกค่ายไม่รู้ตัว เสร็จแล้วเลือกภาพที่สมาชิกค่ายกำลังสร้างงานขึ้นพาวเวอร์พอยต์ ทำให้สมาชิกค่ายสนุกสนานและชื่นชอบเป็นอย่างมาก สำหรับสมาชิกค่ายที่ชอบเขียนงานแบบรวมกลุ่มใหญ่ ๆ ส่วนมากเขียนงานไม่ค่อยได้ เพราะขาดสมาธิ จึงจำเป็นต้องจับแยก ใช้ท่าที่นุ่มนวล แนะนำสมาชิกค่าย ดังที่ดวงแก้ว กัลยาณิ(๒๕๖๒) บอกว่า “ควรใช้ถ้อยคำถามอย่างสุภาพว่าลูกเป็นอย่างไรบ้าง หากเสียงดังแล้วเพื่อน ๆ นั่งเขียนงานอยู่กับบอกว่าลูกเบาเสียงลงสักเล็กน้อย เพราะเพื่อนกำลังเขียนงานอยู่ อาจถามว่าลูกเขียนได้ก็บรรทัดแล้ว ลองนั่งคนเดียวดูใหม่ ซึ่งใช้ท่าที่ที่เก๋กุกและเป็นมิตร สมาชิกค่ายจะเชื่อและเข้าใจเจตนา บางคนยอมแยกออกไปนั่งคนเดียว ถ้าใครเขียนไม่ได้จะบอกว่าเดี่ยวให้ป้าดวงแก้วช่วยดูดีกว่า”

การจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนให้ประสบผลสำเร็จส่วนหนึ่งอยู่ที่คุณภาพของสมาชิกค่ายด้วยเช่นกัน จำนวนสมาชิกค่ายแต่ละครั้งไม่แน่นอน เพราะบางครั้งกำหนดว่ารับสมาชิกค่ายจำนวน ๕๐ คน แต่มีจำนวนถึง ๑๐๐ คน บางครั้งสมาชิกค่ายมีจำนวน ๕๐ คน สนใจทั้ง ๕๐ คน ทุกคนตั้งใจมาร่วมกิจกรรม บางครั้งสมาชิกค่ายมาน้อยเพียงไม่กี่คน แต่ไม่สนใจกิจกรรมใด ๆ เลย ส่วนใหญ่จะรับสมาชิกค่ายจำนวนกลาง ๆ ไม่เกิน ๖๐ คน ต่อวิทยากร ๓ คน ถ้าสมาชิกค่ายมีจำนวน ๘๐ คน จะมีวิทยากร ๔ คน หากสมาชิกค่ายมีจำนวนมากกว่าที่กำหนดก็ต้องขอเพิ่มวิทยากร โดย กานติ ฌ ศรัทธา(๒๕๖๒) ให้ความเห็นต่อคุณภาพของสมาชิกค่ายว่า “จำนวนสมาชิกค่ายที่พอดีนั้นยังเป็นสิ่งไม่แน่นอน บางครั้งขึ้นอยู่กับสถานที่จัดค่ายด้วยว่ามีขนาดเล็กหรือใหญ่ ถ้าสถานที่ขนาดใหญ่มีสมาชิกค่ายจำนวน ๑๐๐ คน ซึ่งคัดเลือกมาอย่างดีก็จะได้สมาชิกค่ายที่สนใจทั้ง ๑๐๐ คน ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กคัดเลือกสมาชิกค่ายที่ไม่ได้ตั้งใจมาจำนวน ๒๐ คน ครั้งหนึ่งอาจเป็นเด็กที่ไม่สนใจในการร่วมกิจกรรมใด ๆ ทั้งสิ้น” สำหรับดวงแก้ว กัลยาณิ(๒๕๖๒) ให้ความสำคัญแก่คุณภาพของสมาชิกค่ายเช่นกันดังความคิดเห็นว่า “หากสมาชิกค่ายมีความสนใจจริงๆ จะสนุกมาก เพราะสามารถถ่ายทอดความรู้ได้เต็มที่ เมื่อสมาชิกค่ายสร้างงานอย่างเต็มความสามารถ ส่งผลให้คณะวิทยากรมีพลังในการสอนทุกอย่างแก่สมาชิกค่าย ตัวสมาชิกค่ายเองก็มีความสุขกับกิจกรรม ยินดีจะรับสิ่งที่คณะวิทยากรมอบให้ เคยมีเจ้าหน้าที่คนหนึ่งพูดว่าใครชอบงานเขียนมาค่ายนี้เหมือนได้อยู่ในสวรรค์เลย สื่อให้เห็นว่าสมาชิกค่ายต่างมีความสุขและชอบการได้มาร่วมค่าย ถ้าสมาชิกค่ายไม่ชอบการมาร่วมค่ายจะกลายเป็นความทุกข์ จึงเป็นหน้าที่ของคณะวิทยากรต้องช่วยให้สมาชิกค่ายที่มาร่วมค่ายเรียบร้อยแล้วคลายความทุกข์ให้ได้ เพราะมาอยู่ค่ายเดียวกันก็ต้องช่วยเหลือกัน บางค่ายสมาชิกค่ายอาจเขียนงานไม่ดีมาก แต่เป็นค่ายซึ่งมีความสุขที่สุด เนื่องจากสมาชิกค่ายชอบและมีความสุข แม้จะเขียนงานไม่เก่งก็ไม่เป็นไร”

ระยะเวลาในการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับกำหนดระยะเวลาของผู้จัดค่าย เช่น อาจจัดค่ายวันเดียว ๒ วัน ๑ คืน หรือ ๓ วัน ๒ คืน สมาชิกค่ายส่วนมากเมื่อมาเข้าค่ายก็ไม่อยากกลับหรืออยากให้อ่าน ค่ายสัก ๑ เดือน เพราะรู้สึกสนุกและมีความสุขกับการทำกิจกรรม ตลอดจนเกิดความผูกพันระหว่างคณะวิทยากรและ เพื่อนสมาชิกค่าย

กระบวนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าเอกลักษณ์การจัดค่ายของสมาชิกกลุ่ม คลื่นใหม่มีหลักสูตรการจัดกิจกรรมแกนกลางที่มีเป้าหมายหลัก คือ สมาชิกค่ายต้องเขียนอย่างมีความสุข ความสุขใน การเขียนงานเชื่อมโยงไปสู่การรู้จักใช้จินตนาการสร้างสรรค์ผลงานอย่างอิสระ เพราะไม่มีการปิดกั้นความคิดของสมาชิก ค่าย จึงเขียนงานที่ตนเองชอบหรือสนใจได้ตามความปรารถนา ก่อเกิดกระบวนการจัดค่ายที่เริ่มต้นจากจินตนาการสู่งาน เขียน เพื่อตอบโจทย์ให้สมาชิกค่ายเขียนอย่างมีความสุข ซึ่งได้ลดความเป็นวิชาการลง แล้วนำประสบการณ์ของคณะ วิทยากรมาถ่ายทอดสู่สมาชิกค่าย เพื่อฝึกฝนสมาชิกค่ายให้รู้จักใช้จินตนาการเขียนงาน โดยมีการสร้างความบันเทิงผ่าน กิจกรรมนันทนาการที่นำเพลงและเกมเข้ามาเสริมกิจกรรมการเขียนงาน ช่วยให้สมาชิกค่ายรู้สึกผ่อนคลายและ สนุกสนานกับการทำกิจกรรม การจัดค่ายทุกครั้งมีการทำหลักสูตรบันทึกกระบวนการจัดค่ายในแต่ละครั้งไว้ เพราะ สามารถนำข้อมูลมาพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการจัดค่ายครั้งถัดไปได้ นอกจากนี้ก่อนการปิดค่ายทุกครั้งจะให้สมาชิก ค่ายเขียนความรู้สึกที่ได้เข้าร่วมค่าย ช่วยให้คณะวิทยากรรับรู้ความคิดเห็นของสมาชิกค่ายที่มีต่อกระบวนการจัดค่าย อย่างชัดเจน ฉะนั้น สามารถนิยามกระบวนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของกลุ่มคลื่นใหม่ ตามที่ วรภา วรภา (๒๕๖๒) ได้สรุปรูปแบบการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนว่า “เอกลักษณ์การจัดค่ายของกลุ่มคลื่นใหม่ คือ เน้นให้ สมาชิกค่ายเขียนงานอย่างมีความสุข โดยเขียนออกมาจากจินตนาการ คณะวิทยากรต้องทำให้สมาชิกค่ายเขียนงานได้ ภายในเวลาอันจำกัด ซึ่งวิธีการสอนต้องออกแบบให้ง่ายที่สุด แต่สมาชิกค่ายเรียนรู้ได้ตรงเป้าหมายมากที่สุด” ซึ่งจะได้ นำเสนอรูปแบบและหลักสูตรของการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนในบทที่ ๔ ต่อไป

๓.๑.๔ ปัญหาที่พบระหว่างการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน

บทบาทด้านการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ เป็นจำนวน ๑๙๘ ครั้ง นับตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๐ ถึง ปี พ.ศ.๒๕๖๐ นั้น แม้ว่าจะได้มีการทบทวนบทเรียน ปรับปรุงรายละเอียดของกระบวนการส่วนต่าง ๆ มาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญในการทบทวนบทเรียนหรือปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ นั้น ก็คือ ปัญหา ที่เป็นอุปสรรค ต่อการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนให้บรรลุเป้าหมายนั่นเอง ตลอดระยะเวลาอันนับสิบปีที่ผ่านมาได้แสดง บทบาทด้านนี้ พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นมีหลายประการ โดยเฉพาะในห้วงเวลาของการจัดค่าย มีทั้งปัญหาเฉพาะที่เกิดขึ้น ในค่ายของสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานแต่ละแห่ง และปัญหารวมที่เกิดขึ้นทำนองเดียวกันในแต่ละค่าย ดังนั้นความ ใส่ใจต่อรายละเอียดต่าง ๆ ของกระบวนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนจึงเป็นส่วนสำคัญอย่างมากที่สมาชิกของ กลุ่มคลื่นทุกคนต้องพิจารณาและร่วมกันสรุปบทเรียนร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ในการถอดบทเรียนร่วมกับสมาชิกกลุ่มคลื่น ใหม่ครั้งนี้ พบว่า ปัญหาใหญ่ ๆ และชัดเจน มีดังนี้

๑) การคัดเลือกเด็กและเยาวชนมาเข้าค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนขาดความเอาใจจริงเอาใจง้อ กล่าวคือ เจ้าของ โครงการอาจจะมึนงงหมองมัวในการจัดค่ายตามนโยบายอีกด้านหนึ่ง ไม่ได้ต้องการพัฒนาทักษะการอ่านการเขียนอย่าง จริงจัง แต่จัดค่ายขึ้นมาเพื่อให้มี “ผลงาน” ที่ครอบคลุมขอบข่ายการประเมินขององค์กร ผู้จัดโครงการเน้นการคัดเลือก สมาชิกค่ายเชิงปริมาณเป็นหลัก ให้ครบตามจำนวนที่ระบุในโครงการโดยไม่ได้พิจารณาความเหมาะสมด้านอื่น เช่น สนใจการเขียนการอ่านจริงหรือไม่ เข้าใจลักษณะของค่ายที่จะไปร่วมมากน้อยเพียงใด ระดับความรู้ของสมาชิกค่าย

เดียวกันเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เป็นต้น จึงทำให้สมาชิกค่ายไม่สนใจที่จะร่วมกิจกรรมตามหลักสูตร ไม่สนใจวิทยากร สมาชิกเกิดความเบื่อหน่ายเมื่อต้องอยู่ในค่ายเป็นเวลานาน เจ้าของโครงการไม่พึงพอใจต่อบรรยากาศในขณะจัดค่าย และที่สำคัญที่สุดคือ การพัฒนาการอ่านการเขียนไม่เกิดขึ้นอย่างจริงจัง เหล่านี้ล้วนเป็นภาระอย่างมากสำหรับวิทยากร กรณีที่พบปัญหาแบบนี้ ปรัชชา ทัทนา(๒๕๖๒) ถอดบทเรียนให้ฟังว่า “ตรงนี้ต้องใช้เทคนิค สำหรับผมในร้อยกว่าค่ายไม่มีคนไหนไม่ทำกิจกรรมกับผมได้ ต้องใช้ความสามารถพิเศษเพื่อดึงเขามา ถ้าไม่ชอบพูดก็ให้ทำอย่างอื่น หรือไม่ชอบการแสดงจะมีกิจกรรมอย่างอื่นที่ต้องใช้ไหวพริบปฏิภาณในขณะนั้น ผมอ่านสายตาเด็กออก ช่วงระยะหลังเขาสามารถทำเองได้ ผมตั้งเป้าแบบนี้ในการเล่นเกมนั้น คือ ไม่ใช่การทำโทษด้วยการออกมาข้างหน้า แต่เป็นการมาแสดงความรู้สึกในหัวใจที่เขาได้อยู่แค่นั้นเอง หากเขารู้สึกว่าทำโทษก็จะไม่กล้าทำ อย่างเช่นจะไม่บอกว่าใครทำผิดให้ออกมาข้างหน้าเพื่อทำโทษ แต่จะบอกว่าใครทำไม่ถูกต้องออกมาพบกันหน่อย มาคุยกันตรงนี้ได้มีความสุขกันบ้างข้างหน้า เขาจะรู้สึกดีอีกแบบหนึ่งทั้งคำพูด กิริยาท่าทาง และสีหน้า แม้ว่าหัวใจจะบอบช้ำอยู่เท่าไรก็ต้องชัดเจนกับกิจกรรมที่ต้องทำข้างหน้า” กรณีนี้เช่นกันที่สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่คนอื่น ๆ ต่างก็มองเห็นว่าวิธีการที่นำมาใช้แก้ปัญหาเพื่อดึงความสนใจของสมาชิกค่ายให้มีจุดศูนย์รวมกันแบบนุ่มนวลนั้น เป็นวิธีที่ได้ผลและกลายเป็นบทเรียนสำคัญที่สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ได้นำมากำหนดเป็นแนวทางการดำเนินกิจกรรมในค่ายต่าง ๆ ตลอดมา

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแบบสร้างสรรค์ เป็นวิธีการที่สร้างทัศนคติที่ดีให้แก่สมาชิกค่ายอย่างแยบยล “เราจะไม่เรียกว่าการทำโทษ ไม่ทำให้เด็กอับอาย เหมือนเด็กที่เล่นเกมแล้วแพ้หรือผิดพลาด จะใช้วิธีการซึ่งไม่ทำให้เด็กอายในการเล่นเน้นความสนุกสนาน เช่น ต่อคำคล้องจอง หากเป็นช่วงเปิดค่ายก็อยากรู้จักเด็ก สมมติเด็กเล่นเกมแพ้ ๑๐ คน จะให้ออกมาแนะนำตัวว่าชื่อจริงหรือชื่อเล่น นิสัย ใจคอ เหตุผลที่มาค่าย หรือหนังสือที่ชอบ ซึ่งสิ่งที่จะต้องเกี่ยวข้องกับค่ายวรรณกรรม ทำให้เด็กไม่รู้สึกว่าโดนลงโทษหรือสร้างความอับอาย เมื่อได้ไปเล่นกิจกรรมอื่น ๆ ที่ปรัชชา ทัทนา ให้เล่นก็ยิ่งให้ความร่วมมือและสนุกได้เต็มที่ เพราะเขารู้สึกว่ามาค่ายนี้แม้จะเล่นผิดเล่นพลาดก็ไม่ได้รับความอับอาย วิทยากรจะให้เกียรติเด็กสูง” (ดวงแก้ว กัลยาณิ, ๒๕๖๒)

วิธีการดังกล่าวข้างต้น เป็นวิธีที่ใช้สำหรับการปัญหาความไม่ลงตัวของ การคัดเลือกสมาชิกมาเข้าค่าย ซึ่งได้ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างรอบด้าน มิได้นำมาอย่าใช้อย่างสะเปะสะปะเลื่อนลอย แต่ได้กำหนดความเชื่อมโยงกับสิ่งต่างๆ อย่างกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียว เพื่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาการอ่านการเขียนอย่างมีความสุขตามแนวทางของกลุ่มคลื่นใหม่ สมาชิกค่ายทุกคนจะรู้ว่าตนเองมีความสำคัญ ได้รับเกียรติจากวิทยากรทุกคน มีความอบอุ่น รู้สึกสนุกสนานในการแสดงออกต่างๆ สิ่งที่สะท้อนผลลัพธ์ของวิธีการดังกล่าวซึ่งสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ได้นำมาใช้อย่างต่อเนื่องนั้น คือปากคำของสมาชิกค่ายจำนวนมากที่ได้สะท้อนออกมาให้ผู้วิจัยได้รับรู้ เช่น นางสาวจิตาภา ดาแก้ว นักเรียนโรงเรียนสะเดาซรรค์ชัยกัมพลานนท์อนุสรณ์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ได้กล่าวถึงความรู้สึกหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนว่า “...ได้รับความรู้จากนักเขียนเยอะและหลากหลาย ได้รับความเป็นกันเอง และความสนุกสนานจากค่ายและพี่ ๆ วิทยากร ได้มิตรภาพจากเพื่อนที่มาค่ายด้วยกัน” เช่นเดียวกับนางสาวสิริฮามร์ บุญญา นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ก็ได้กล่าวว่า “เกินความคาดหมายมาก เพราะส่วนตัวเป็นคนไม่ค่อยชอบสารคดี แต่พอได้เข้าร่วมค่ายนี้ทำให้ความคิดเปลี่ยน ทำให้อยากที่จะเขียนผลงานเป็นของตนเอง มีกิจกรรมมากมาย ทำให้กล้าแสดงออกมากขึ้น กล้าคิด และกล้าที่จะลงมือทำ”

นอกจากนั้น การค้นหาวิธีการจัดการกับความไม่สนใจที่จะพัฒนาการอ่านการเขียนอย่างจริงจัง หรือความรู้สึกที่ว่า การอ่านการเขียนคือเรื่องยากของสมาชิกค่าย หรือความแตกต่างของระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอ่านการ

เขียนของสมาชิกค่าย ล้วนแล้วแต่เป็นโจทย์ที่ท้าทายประสบการณ์ของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่อย่างยิ่ง ไม่ว่าจะปัญหาต่างๆ เหล่านี้จะเกิดขึ้นกับค่ายระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรืออุดมศึกษา ตลอดจนค่ายขององค์กรอื่นๆ ที่ไม่ใช่สถาบันการศึกษาซึ่งบางครั้งไม่ได้ระบุนความแตกต่างของระดับการศึกษาอย่างชัดเจน เช่น สถานพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น จากการถอดบทเรียนร่วมกันระหว่างผู้วิจัย และสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ พบว่า ในเชิงความรู้สึกของเด็กและเยาวชนซึ่งจุดมุ่งหมายในการมาเข้าค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนแตกต่างกัน หากจะแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่เป็น ๔ กลุ่ม กลุ่มแรกสนใจมาเข้าค่ายอย่างชัดเจน มีความต้องการพัฒนาทักษะการเขียนบทกวี เรื่องสั้น หรือความเรียง ซึ่งมีความชอบด้านนี้อยู่ อีกกลุ่มไม่ได้ตั้งใจมาร่วมค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน อาจมาเพราะอยากโดดเรียน หนีเรียน หรือคุ้งบังคับให้มาด้วยเหตุผลต่างๆ กลุ่มต่อมาคือเด็กและเยาวชนที่อยากมาเข้าค่ายเพื่อความสนุกสนาน ส่วนกลุ่มสุดท้ายคือต้องการเขียนงาน แต่เขียนงานไม่เป็นเลย ทั้ง ๔ กลุ่ม อาจมีปะปนมากบ้างน้อยบ้างในแต่ละค่าย ซึ่งวิทยากรจะต้องจัดการให้ได้อย่างดีที่สุดเพื่อบรรลุเป้าหมายหลักคือ การพัฒนาการอ่าน การเขียน การวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับวิธีการที่เหมาะสม จึงเกิดขึ้นตามข้อสังเกต“กรณีที่ได้ก็ออกมาทำกิจกรรมปรากฏว่าเด็กทำไม่ได้ อย่างเช่นการเล่นเกมนาคาล่องจวง เขาอาจตอบไม่ได้หรือต่อคำจากเพื่อนไม่ได้ก็จะไม่เคี้ยวเชิฐ แต่จะข้ามไปก่อนแล้วค่อยกลับมาให้แก้ตัวใหม่ ในเรื่องการจดจำเด็กพยายามไม่ให้เกิดขึ้น”(วรภ วรภา. ๒๕๖๒) หรือ “หากเหลือเด็กอยู่ประมาณ ๓ หรือ ๔ คน ซึ่งต่อคำไม่ได้ วิทยากรจะไม่ให้คนที่ทำได้กลับ แต่ให้อยู่จนเพื่อนที่เหลือสามารถทำได้ จึงให้กลับพร้อมกัน เพราะจะไม่ให้เด็กโดนทิ้งไว้คนเดียว”(ดวงแก้ว กัลยาณ. ๒๕๖๒) ดังนั้น “โดยรวมต้องรักษาความรู้สึกของเด็กทั้งหมดให้คงเดิมเพื่อบรรยากาศของค่าย”(ปรัชชา ทศนา. ๒๕๖๒) และ“ต้องย้อนกลับไปพิจารณาว่าเราเริ่มต้นทำค่ายวรรณกรรมไปเพื่ออะไรก่อน เพื่อให้เข้าใจกระบวนการของค่ายได้ตรงตามคำถามที่ถามมาว่าจะดำเนินการไปสู่อะไร แนนอนเรากำลังต่อสู้กับปัญหาบางอย่าง หากขณะปัญหานั้นได้แสดงว่าขีดความสามารถจะสูงขึ้น ตอนผมเริ่มต้นทำงานเป็นครูพบปัญหาของเด็กอยู่ ๒ อย่าง หนึ่งเด็กอ่านหนังสือไม่ออก ทำให้เขียนไม่ได้ ทำอย่างไรให้เด็กเขียนได้ เชื่อมโยงไปสู่การทำให้เขาคิด แล้วอะไรที่จะเป็นตัวให้เขาคิด ตัวแปรสำคัญที่สุดก็คือในสังคมการเรียนการสอนของไทยไม่ค่อยนิยมให้เด็กคิดเป็นอิสระ”(รณณา โรชา. ๒๕๖๒)

ข้อสังเกตและวิธีการที่สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ได้ร่วมกันถอดบทเรียนในครั้งนี้ อาจสรุปได้ด้วยข้อสังเกตเกี่ยวกับประเด็นนี้ของแกนนำคนสำคัญของกลุ่มคลื่นใหม่ คือ กานติ ณ ศรีธธา(๒๕๖๒) ที่ว่า “กรณีที่ดวงแก้วพูดเรื่องให้เด็กเขียนเริ่มจากจินตนาการสู่งานเขียน เพื่อประเมินเด็กเบื้องต้น เพราะว่าพวกผมประเมินเบื้องต้นตั้งแต่คุยกับ ครูเจ้าของโครงการเลย เป็นเรื่องสำคัญมากในการจัดค่ายแต่ละครั้ง ครูที่จัดค่ายจะคุยกับเราว่าจะให้สอนอะไร เด็กของเขาเป็นแบบไหน บางคนนำเสนอดีมากว่าโรงเรียนเราคัดเลือกมาอย่างดี สร้างผลงานด้วยการเขียนมาอย่างดีเยี่ยม ทางวิทยากรช่วยต่อยอดบทกวีและเรื่องสั้นให้หน่อย เราที่ตั้งความหวังค่ายนี้ต้องสนุกแน่เลย เพราะโรงเรียนคัดเด็กมาอย่างดี แต่เมื่อไปถึงเห็นแววตาเด็ก กลับไม่ใช่ พอให้เริ่มเขียนจากจินตนาการพบว่าเด็กมีแรงมาก...อันนั้นส่วนหนึ่ง กับอีกส่วน คือโรงเรียนบอกว่าให้เด็กพอเขียนได้ก็พอ ไม่ต้องอะไรมาก แค่เขียนหนังสือเป็นก็พอใจแล้ว พอไปถึงพบว่าเด็กว่าเรีงสนุกสนาน บางคนให้เล่นเกมแล้วแพ้ เลยให้ออกมาด้านหน้า จึงถามว่ามาค่ายนี้ทำไม หนูอยากเป็นนักเขียน อยากมีผลงานรวมเล่มเรื่องสั้น เด็กเอาจริงมาก ซึ่งจะเจอบ่อยมาก...สิ่งเหล่านี้ถือเป็นปัญหาหลักของการจัดค่ายตอนนี้ เวลาคุยกับโรงเรียนที่จัดค่ายต้องประเมินทั้งครูและเด็ก สำหรับโรงเรียนเก่า ๆ ที่เคยร่วมค่ายกันมาก่อนไม่เป็นไร จะรู้ทางกันดี หากเป็นโรงเรียนใหม่ ๆ ต้องประเมิน ซึ่งเป็นปัญหาหลักว่าเราจะทำค่ายอย่างไรให้ไปในทิศทางเดียวกัน”

ดังนั้น สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่จึงพยายามจะต้องปรับให้เป็นกลางๆ จึงต้องมีการประเมินเบื้องต้นด้วยการใช้วิธีให้ลองสร้างงานเขียน เล่นเกมและร้องเพลงเยาะขี้ขึ้น เพราะเชื่อว่าเกมสามารถประเมินภาพรวมทั้งค่ายได้ ประกอบกับได้พบว่า บางครั้งเกมแรกก็สามารถประเมินได้เลย แล้วก็มาประชุมกันใหม่จากผลการเล่นเกม แต่บางครั้งต้องประเมินใหม่ แม้ว่าเกมที่ใช้จะไม่ได้ทำแบบลอยๆ สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ในฐานะวิทยากรของค่ายจะต้องเข้าไปดูแลเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นสมาชิกค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนตั้งแต่ต้น ยิ่งถ้าโจทย์ที่เจ้าของโครงการกำหนดแบบเข้มข้นคือให้สมาชิกค่ายสามารถเขียนได้ทุกคน ก็ต้องดูแลให้สามารถเขียนได้จริง จึงต้องดูแลว่าพวกเขาทุกอย่าง เช่น เดินทางอย่างไร ตื่นกี่โมง หรือได้กินข้าวไหม ในกำหนดการจะมีระยะเวลาว่าการบรรยายเท่าไรหรือพักเท่าไร เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะเป็นข้อมูลสำหรับใช้ออกแบบกำหนดการ ซึ่งสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ต้องทำเองทั้งหมด ไม่สามารถให้คนอื่นทำได้ เพราะต้องคำนึงถึงความสมดุลกัน ถ้ากำหนดการไม่สมดุลจะทำให้เด็กเขียนงานไม่ได้ เช่น ส่วนใหญ่กำหนดการที่เจ้าภาพหรือเจ้าของโครงการทำมาให้ นั้น จะให้วิทยากรบรรยาย ๒ ชั่วโมง ให้สมาชิกค่ายเขียน ๑ ชั่วโมง เสร็จแล้ววิจารณ์งานเลย ซึ่งไม่มีเวลาให้วิทยากรอ่านงาน หรือบางครั้งกำหนดการไม่ได้รับรู้ ว่าเด็กได้อ่านน้ำต่อนไหน เป็นต้น ดังนั้นสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ในฐานะวิทยากรจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน จึงไม่ได้เป็นเพียงวิทยากร แต่เป็นผู้จัดการค่ายทั้งหมด ต้องทำทุกอย่างให้บรรลุผลคือให้สมาชิกค่ายเขียนได้ เขียนอย่างมีความสุข และอยู่ในค่ายอย่างมีความสุข

กล่าวโดยสรุปก็คือ จากการถอดบทเรียนในกรณีนี้ ผู้วิจัยพบว่า สิ่งสำคัญที่จะนำเด็กและเยาวชนในค่ายไปสู่จุดหมายร่วมกันให้ได้ ก็คือ ต้องปลดปล่อยจินตนาการของพวกเขาออกมาจากการถูกพันธนาการด้วยประสบการณ์ ผิดปกติบางประการ ด้วยการทำให้พวกเขาไม่รู้สึกรู้ว่าถูกกดดัน เคี้ยวเข็ญ ให้พวกเขาได้เรียนรู้สิ่งที่เรียกว่า อิสระในการคิด แต่ต้องดำเนินไปอย่างมีทิศทางที่เหมาะสม เป็นระบบระเบียบชัดเจน ดังนั้นไม่ว่าการคัดเลือกเด็กและเยาวชนมาร่วมค่ายจะเป็นอย่างไร แต่ด้วยบทเรียนที่ผ่านประสบการณ์การจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนมายาวนาน ทำให้สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่สามารถเรียนและแก้ปัญหาดังกล่าวล่วงหน้าจนเกิดผลดีต่อการพัฒนาการอ่านการเขียนได้ในที่สุด

๒) สถานที่จัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินกิจกรรมให้บรรลุตามกระบวนการที่กำหนด

ประสบการณ์ในการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ที่มากถึง ๑๔๘ ครั้ง ในรอบ ๑๐ ปีที่มา ย่อมประสบปัญหาเกี่ยวกับสถานที่ที่ใช้ในการจัดค่ายอย่างแน่นอน เนื่องจากต้องเดินทางไปจัดค่ายตามจังหวัดต่างๆ อยู่ตลอดเวลา เช่น จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดยะลา จังหวัดกระบี่ จังหวัดนราธิวาส จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นต้น และการกำหนดสถานที่จัดค่ายของเจ้าของโครงการแต่ละแห่ง แต่ละครั้งย่อมมีเหตุปัจจัยที่แตกต่างกันไป เช่น บางค่ายจัดในโรงเรียนของเจ้าของโครงการ ซึ่งอาจจะมีความพร้อมมากน้อยแตกต่างกันไป บางค่ายจัดในโรงแรมหรูของจังหวัด บางค่ายจัดในอุทยานแห่งชาติ บางค่ายจัดในหน่วยงานอื่นที่พื้นที่และสถานที่รองรับการประชุม อบรม เป็นต้น

ฝ่ายที่จะมองเห็นปัญหานี้ได้ชัดเจนที่สุดคือ ฝ่ายสันนิษฐานการและฝ่ายประสานงานกำหนดการของคณะวิทยากร เพราะต้องตรวจสอบความพร้อมของสถานที่อยู่ตลอดเวลา เพื่อให้การดำเนินการตามกำหนดการมีความต่อเนื่อง ราบรื่น เกิดผลดีต่อเป้าหมายในการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนในครั้งนั้น ๆ “ผมรับหน้าที่ของเครื่องเสียงและเครื่องมือโสตทั้งหมด ก่อนงานจะโทรประสานก่อนว่าเขาจัดที่ไหน ขอเบอร์โทรตรงกับเจ้าหน้าที่ที่ดูแลเครื่องเสียงเลย เนื่องจากเสียงสำคัญในการจัดการทั้งหมด เราใช้เสียงสำหรับสร้างบรรยากาศด้วย เสียงลำโพงต้องออกมาดี ถ้าเขามีลำโพงก็ควรบอกว่ามีขนาดเท่าไหน เวลาเอากีตาร์ไปเสียบจะได้เรียบร้อย บางค่ายถึงกับต้องยกเครื่องมือช่างไปเองเลย เพื่อซ่อมอุปกรณ์ที่เสียโดยเฉพาะ บางค่ายบอกว่าทุกอย่างเรียบร้อยเลยพากีตาร์ไปอย่างเดียว ปรากฏว่าไม่มีอะไรเลยสักอย่าง นี่คือปัญหา

อีกอย่างที่ด้านโสตของเขาไม่เข้าใจ คนดูก็ไม่รู้ ต้องคุมเสียงเอง”(ปรัชชา ทัศนาศ. ๒๕๖๒) จากการถอดบทเรียนในครั้งนี้พบว่า การที่ค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนแต่ละครั้งจะบรรลุเป้าหมายได้นั้น วิทยากรจะต้องมีความรู้เรื่องเกี่ยวกับสถานที่ทุกด้าน เช่น การใช้อุปกรณ์ไฟฟ้า อุปกรณ์สื่อโสตทัศนศึกษาแบบต่างๆ เป็นต้น ไม่เช่นนั้นการดำเนินตามกำหนดการที่กำหนดก็อาจจะไม่ราบรื่นหรืออาจจะล้มเหลวก็เป็นได้ หรือแม้แต่การเตรียมความพร้อมอื่นๆ ที่จำเป็น เพื่อให้เหมาะแก่การใช้งานในช่วงเวลาต่างๆ จนค่ายปิดลงตามที่กำหนด

ดวงแก้ว กัลยาณ(๒๕๖๒) สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ในฐานะผู้ดูแลประสานงานกำหนดการต่าง ๆ ได้เล่าให้ฟังว่า “เราทำทุกอย่างให้ค่ายดำเนินไปตามที่ต้องการ ปรัชชา ทัศนาศ ต้องจัดการหน้าที่ของตัวเองให้เสร็จ เรื่องโต๊ะเก้าอี้ การจัดวางโต๊ะเก้าอี้ และพาวเวอร์พอยต์ หากเจ้าภาพหรือเจ้าของโครงการไม่ได้เตรียมผู้รับผิดชอบไว้ ก็ต้องทำเองหมดเลย”

นอกจากนั้น ยังมีปัญหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สถานที่ ซึ่งล้วนแล้วกระทบต่อกระบวนการของค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนทั้งสิ้น แต่บางกรณีก็ไม่อยู่ในวิสัยที่วิทยากรของค่ายจะแก้ปัญหาได้ โดยเฉพาะปัญหาด้านสถานที่ซึ่งเกิดจากบุคคล เช่น ค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนส่วนใหญ่จะต้องออกแบบให้มีพิธีเปิด ซึ่งจะมีผู้บริหารองค์กรนั้น หรือผู้บริหารระดับสูงขึ้นไปเดินทางมาเป็นประธานในพิธีเปิด พบว่าหลายครั้งที่ประธานเดินทางมาถึงล่าช้ากว่ากำหนดด้วยเหตุผลต่างๆ หรือประธานใช้เวลาในการกล่าวเปิดมากเกินเวลาที่กำหนด กิจกรรมอื่นๆ ที่กำหนดเอาไว้ซึ่งเป็นสาระสำคัญของค่ายก็ดำเนินต่อไปไม่ได้ ฝ่ายที่ต้องเตรียมการเรื่องสถานที่ก็ต้องรอ จะเคลื่อนย้ายหรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของสถานที่ไม่ได้ หลายครั้งพบว่า ได้ทำให้กำหนดการที่เป็นกิจกรรมสำคัญสำหรับสมาชิกค่ายต้องเร่งรัด ตัดทอนหรือปรับเปลี่ยนไปค่อนข้างมาก บางค่ายเจอปัญหาเรื่องการเปลี่ยนแปลงสถานที่ซึ่งจัดไว้เรียบร้อยแล้วสำหรับกิจกรรมของค่าย แต่มีการเปลี่ยนแปลงสถานที่หรือบรรยากาศของค่ายไปทำกิจกรรมอื่น ส่งผลกระทบต่อสมาชิกค่าย บางครั้งคณะวิทยากรต้องปรึกษาหารือกับผู้เป็นเจ้าของโครงการให้ช่วยประสานงานเพื่อลดปัญหา

๓) ผู้เกี่ยวข้องบางส่วนไม่ได้เห็นความสำคัญของค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนอย่างจริงจัง

ปัญหาประเด็นนี้ถือว่าเป็นเรื่องที่น่ากังวลอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องตามมาอีกหลายประการ สาระสำคัญของปัญหานี้ส่วนใหญ่เกิดจากการพยายามทำงานสนองนโยบายขององค์กร หรือนโยบายของรัฐ เกี่ยวกับการอ่านการเขียน หรือเป็นงานที่ต้องดำเนินการเพราะอยู่ในขอบข่ายหน้าที่ หรือได้รับมอบหมายให้ดำเนินการด้วยเหตุผลต่างๆ ซึ่งผู้รับผิดชอบหรือเจ้าของโครงการนั้นไม่ได้เห็นความสำคัญของการอ่านการเขียน หรือเห็นความสำคัญแต่ไม่มีความเข้าใจหรือพยายามจะทำความเข้าใจเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายที่แท้จริงของค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน ทำให้บทบาทของวิทยากรในค่ายมีมากขึ้นเกินกว่าปกติ หากปรารถนาจะมุ่งสู่เป้าหมายให้สำเร็จ

กรณีนี้สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่บางคนที่มีหน้าที่การงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนได้เล่าให้ฟังเกี่ยวกับบทเรียนส่วนตัวที่ได้ประสบมาจากการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนครั้งแรกๆ ในฐานะครูที่เล็งเห็นความสำคัญของการอ่านการเขียน และในฐานะของนักเขียนคนหนึ่งด้วย โดยถอดบทเรียนลักษณะการจัดค่ายที่ผู้จัดให้ความสำคัญนั้นควรเป็นอย่างไรให้ฟังว่า “เป้าหมายสูงสุดคือการจตุประกายความคิดและจตุประกายความฝัน ตลอดจนเพิ่มโอกาสให้เด็กเห็นโลกภายนอกมากขึ้น เพราะโลกภายนอกจะมาเติมเต็มโลกภายใน การที่เด็กได้อ่านหนังสือมากขึ้น ทำให้โลกภายนอกของเขาเติมเต็มเข้ามา เพราะเขาได้ฟังและเรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์ตรงซึ่งเป็นนักเขียน เนื่องด้วยนักเขียนส่วนใหญ่อ่านหนังสือคนละ ๑๐-๒๐-๓๐ หรือ ๔๐ เล่มต่อคน ยิ่งเด็กมีโอกาสได้เจอคนที่เป็นเจ้าของหนังสือที่ได้อ่านก็จะตื่นเต้นและเป็นแรงบันดาลใจอย่างมาก กระบวนการของผมเริ่มต้นด้วยการสร้างเด็กกลุ่มหนึ่งให้มีพื้นฐานการอ่านจากเด็กที่อ่านไม่ออกเลย จนสามารถอ่านหนังสือเป็น เขียนได้ และเขียนเป็น ประเด็นอยู่ที่ว่าถ้าเราหยุดแค่นั้นก็จบ เด็กก็จบ

เพราะหมดเวลาก็จบหลักสูตรกันไป แต่เราทำเพื่อต้องการสร้างและส่งเสริมอนาคตในการเรียนรู้ให้กับเยาวชน เมื่อได้เชิญนักเขียนมาเป็นวิทยากร จึงได้พูดคุยกัน แลกเปลี่ยนความคิด และทำกิจกรรมร่วมกัน”(รณณา โรชา. ๒๕๖๒) จะเห็นว่าผู้จัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนจะต้องมี “หัวใจ” ที่จะพัฒนาจริงจัง คิดวิเคราะห์สภาพปัญหาการอ่านเขียนของเด็กและเยาวชนอย่างรอบด้าน เพื่อเติมเต็มส่วนที่ขาดและเสริมส่วนที่สำคัญให้เต็มตามศักยภาพของเด็กและเยาวชนเหล่านั้น ทั้งนี้ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องทั้งการอ่านและการเขียน โดยเฉพาะการอ่านซึ่งจะเป็นพื้นฐานของการเขียน รวมทั้งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของชีวิตด้วย จำเป็นที่จะต้องดำเนินส่งเสริมสนับสนุนไปด้วยกัน ขณะที่ผู้จัดโครงการพัฒนาการอ่านการเขียนก็ควรเป็นคนที่รักการอ่านเขียนด้วย เพื่อจะได้พูดคุยภาษาเดียวกันกับเด็กและเยาวชนทั้งหลาย การพัฒนาจึงจะมีความยั่งยืน ไม่ควรฝากอนาคตด้านการอ่านการเขียนของเด็กและเยาวชนไว้ที่ค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนหรือวิทยากรนักเขียนทั้งหลายมากเกินไป

ปัญหาที่ผู้เกี่ยวข้องบางส่วนไม่ได้เห็นความสำคัญของค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนอย่างจริงจังนั้น อาจกล่าวว่าเป็นปัญหาเรื้อรังหรือเป็นหาเชิงโครงสร้างของระบบการศึกษา ที่เกิดขึ้นและดำเนินเรื่อยมาภายใต้ระบบราชการแบบเดิม จึงเกิดเหตุการณ์ลักษณะที่ว่าในช่วงกระบวนการที่สำคัญของค่ายบางค่าย คณะวิทยากรต้องขอเชิญครูหรือเจ้าภาพให้ออกไปข้างนอกห้องประชุมหรือบริเวณที่จัดกิจกรรมเสียก่อน เพราะบางครั้งครูหรือเจ้าภาพแสดงอำนาจการควบคุมเด็กหรือเยาวชนอย่างชัดเจน จะเป็นตัวปิดกั้นความสามารถของเด็กหรือเยาวชน กรณีนี้จะเกิดขึ้นเสมอเมื่อเป็นค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนใหญ่ๆ มีสมาชิกมาจากหลายโรงเรียน สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่พบว่า “เพื่อให้เด็กเขียนหนังสือเป็น เริ่มปูพื้นฐานตั้งแต่การเปิดใจ สนุกสนาน และทำความรู้จักกันก่อนปรากฏว่าเด็กไม่ตอบเลย พยายามถามอีกทีหนึ่งเรียบร้อยมาก เลยให้อาจารย์ออกไปข้างนอกก่อน เมื่ออาจารย์ออกไป ปรากฏว่าบรรยากาศเปลี่ยนไปทันที ฉะนั้นอาจารย์จากดัดเด็ก เลยได้บทเรียนว่าต่อไปเมื่อทำกระบวนการกิจกรรมจะให้เด็กได้มีโอกาสในการคิดและปลดปล่อยจากการคุกคาม เพื่อสร้างงานอย่างมีความสุข”(รณณา โรชา. ๒๕๖๒)

จากการถอดบทเรียนครั้งนี้ยังพบอีกว่ากรณีความไม่เข้าใจหรือไม่ได้เห็นความสำคัญอย่างจริงจังในการพัฒนาการอ่านการเขียนนั้น “กรณีนี้มี 2 ลักษณะ ลักษณะหนึ่งถ้ามาต่างโรงเรียนจะรู้สึกว่าจะต้องมาแข่งขันกันเพื่อรักษาชื่อเสียงโรงเรียน โดยเฉพาะเมื่อมาปีหลัง ๆ ที่เขารู้แล้วว่ากระบวนการหลังสุดให้เด็กออกไปนำเสนอผลงาน เลยมีการแข่งขันกัน อีกกรณีหนึ่งหากเป็นโรงเรียนเดียวกันนั้น ส่วนใหญ่ครูจะให้วิทยากรดูแลอย่างเต็มที่และอิสระ โดยไม่เข้ามาควบคุมสักเท่าไร”(วรวก วรภา. ๒๕๖๒) กล่าวคือ อาศัยค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนเป็นสนามเพื่อการแข่งขันระหว่างสถานศึกษา จึงเกิดการบีบคั้นกดดันนักเรียนหรือเยาวชนที่มาเข้าค่ายให้มุ่งมั่นเขียนงาน เพื่อได้รับรางวัลหรือคำชมเชยจากวิทยากร เพื่อครูหรือเจ้าหน้าที่ที่นำเด็กหรือเยาวชนมาจะได้ใช้ผลงานนั้นเป็นหลักฐานแสดงความสำเร็จหรือความมีชื่อเสียงขององค์กร ได้รับคำชื่นชมหรือการอำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรมทำนองนี้ในอนาคตต่อไป ซึ่งบางกรณีอาจจะเกิดความขัดแย้งทางความคิดระหว่างครูหรือเจ้าภาพกับวิทยากร ซึ่งมีวิธีการหรือเป้าหมายอีกอย่าง คือ มุ่งพัฒนาการอ่านการเขียนอย่างจริงจังตามกระบวนการที่วิเคราะห์และศึกษาเรียนรู้จนมีความเหมาะสมในระดับหนึ่ง “เมื่อเข้าสู่กระบวนการนำเสนอผลงานจะมีเด็กอยู่กลุ่มหนึ่งที่วิทยากรอ่านงานพบว่าเขียนงานดี จึงให้ออกไปนำเสนอ ส่วนเด็กอีกกลุ่มหนึ่งตั้งใจเขียนมาก แต่ไม่ได้ออกไปอ่าน บางคนก็ฟังเพื่อนอ่านอย่างเดียว ซึ่งตรงนี้จะสำคัญต่อความรู้สึกเด็กด้วย จึงต้องชื่นชมเด็กทุกคน เวลาที่เพื่อนออกไปนำเสนอต้องบอกเขาเลยว่าอันนี้เป็นตัวอย่างงานที่วิทยากรอ่านแล้วเห็นว่าดี โดยเหมาะแก่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพราะการออกไปนำเสนอผลงานก็เป็นอีกกระบวนการหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญมาก ต้องให้เด็กได้ฟังซึ่งกันและกัน เขาจะได้เรียนรู้จากตัวอย่างของคนอื่นหรือของนักเขียน ที่นี้การนำเสนอ

ผลงานทำให้เขาได้เรียนรู้จากเพื่อน บางค่ายน่ารักมากคือเด็กจะฟัง เห็นเพื่อนเขียนจะปรบมือและดีใจ ช่วยสร้างความสุขแก่เขา วิทยากรเองเมื่อเด็กนำเสนอผลงานเสร็จก็ต้องคุยกันว่าอย่าลืมชื่นชมทุกคนที่เขียนงาน จึงชื่นชมเด็กทุกคน และขอบคุณที่เขียนงานให้เราอ่าน ขอบคุณที่ตั้งใจอ่าน แล้วให้เขาปรบมือให้ตัวเอง เพื่อให้เขารับรู้ว่ามีตัวตนอยู่ในค่ายนี้ ไม่ใช่เฉพาะเด็กเก่งที่ได้รับการยอมรับจากวิทยากร แต่ทุกคนคือเก่งสำหรับเราทุกคน เพราะการที่เขาเขียนงานออกมาได้ถือว่าสุดยอดแล้ว”(ดวงแก้ว กัลยาณ. ๒๕๖๒)

นอกจากนั้น ปัญหาในการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนที่ผู้เกี่ยวข้องบางส่วนไม่ได้เห็นความสำคัญของค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนอย่างจริงจัง ซึ่งนับว่าเป็นอุปสรรคอย่างมากในการจัดค่าย นั่นคือ ปัญหาทัศนคติของครูกับผู้บริหาร “วิเคราะห์ได้ว่าบางโรงเรียนที่จัดมีเป้าหมายเพื่อรอรับการประเมินมาตรฐานโรงเรียนและคุณภาพการศึกษา ซึ่งจัดค่ายขึ้นมาเพื่อให้มีผลงาน ผมเลยยื่นข้อเสนอบางโรงเรียนว่าหากคุณจะทำกิจกรรมค่ายอย่างนี้ต่อ ขอให้สมัครที่เสริมยอดต่อกิจกรรมพัฒนาการอ่านการเขียนให้แก่เด็ก อย่างน้อยต้องมีครูสักคนหนึ่งให้เห็นว่าปีนี้เด็ก ม.๑ ที่เข้ามา ปีหน้าเจอกันรอบที่ ๒ เขาอยู่ ม.๒ ต้องมีพัฒนาการการอ่านมากขึ้น หากการจัดค่ายรอบที่ ๒ ก็ไม่มี รอบที่ ๓ ก็ไม่มี รอบที่ ๔ เขาไม่ไป ลักษณะแบบนี้ทำให้วิทยากรรู้สึกท้อแท้ เพราะเดินทางไปจัดค่ายก็คาดหวังสูง สิ่งสำคัญคือเราไม่มีเวลามากพอที่จะให้เขาปฏิบัติไม่ดี ปัญหาเช่นนี้เป็นปัญหาเชิงระบบเรื่องของวิธีคิด”(รมณา โรชา. ๒๕๖๒) ปัญหาเหล่านี้ยังคงดำรงอยู่ แต่จะคลี่คลายไปตามกาลเวลา กรณีที่การจัดค่ายยังคงดำเนินต่อไปมาครั้งขึ้น ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นคุณภาพด้านการอ่านการเขียนของเด็กและเยาวชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

๔) ความอ่อนแอด้านการอ่านทั้งของเด็กและเยาวชน รวมทั้งครู-อาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน และขาดแคลนหนังสือที่ส่งเสริมการอ่าน

ความเชื่อที่สำคัญของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่เกี่ยวกับการอ่าน คือ การอ่านเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการเขียน และการดำเนินชีวิตให้มีคุณภาพ สมาชิกกลุ่มจึงพยายามเน้นความสำคัญเรื่องนี้ในการแสดงบทบาทวิทยากรค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน นั่นคือ การให้ความสำคัญกับกิจกรรมการอ่าน การพูดถึงคุณค่าของหนังสือ การใช้หนังสือเป็นสื่อสร้างความสนใจ การแนะนำหนังสือที่ดี เพราะสมาชิกต่างมีความเชื่อร่วมกันว่า “การอ่านทำให้โลกภายในเติบโตอย่างสะอาดและสวยงาม แต่ขึ้นอยู่กับว่าเราจัดหนังสืออะไรให้เขาอ่านด้วย เมื่อเริ่มต้นจัดหนังสือให้เด็กอ่านจะเป็นพื้นฐานของการอ่านชีวิตแล้ว อ่านหนังสือคือการอ่านชีวิต พอเริ่มจัดกิจกรรมเข้าค่ายวรรณกรรมยุคแรก...สำหรับเรื่องกระบวนการจัดค่ายก็มีหลายประเด็นให้เราใส่ลงไป แต่สิ่งหนึ่งที่ไม่ลืมคือต้องจุดประกายความคิดว่าชีวิตคุณมีค่า คุณจะมีวิถีการใดเพื่อสร้างเป้าหมายให้มีความเข้มแข็งขึ้นมา แล้วคุณเองต้องมีความเข้มแข็งมากพอ หาก你不อ่านหนังสือก็ไม่สามารถไปถึงเป้าหมายได้ การอ่านหนังสือถือเป็นเรื่องสำคัญที่สุด กิจกรรมแรกๆ ที่โรงเรียนควรทำ ถ้าต้องการสร้างค่ายวรรณกรรมให้มีศักยภาพจริงๆ คือต้องมาจากการอ่านของเด็ก หากเด็กพัฒนาการอ่านไปก่อนแล้ว ซึ่งเขาไม่จำเป็นต้องเป็นนักเขียน ให้เขาเป็นนักอ่าน เป็นคนที่สามารถเรียนรู้ เป็นคนที่สามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นและสังคมอย่างมีความสุขหรือแก้ปัญหาได้”(รมณา โรชา. ๒๕๖๒) ประสบการณ์ยาวนานของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ ทำให้พบว่า การอ่านนั้นสามารถเปลี่ยนชีวิตคนได้ บางคนอ่านหนังสือไม่ออกแต่กลายเป็นนักวิชาการ แพทย์ หรือบรรณารักษ์ หากได้อ่านหนังสือมากจะคุยกันง่ายขึ้น เมื่อได้คุยกันจะมีอะไรบางอย่างสื่อถึงกัน พัฒนาการสติปัญญาย่อมสามารถเอาชนะปัญหาได้ การเอาชนะปัญหาคือการสร้างความสำเร็จ ทำให้หลายคนมีประสิทธิภาพในการทำงานและการใช้ชีวิต หากคนมีโอกาสที่จะเติมข้อมูล เติมความเชื่อมั่นให้ตัวเอง หรือมีสติปัญญามากขึ้นด้วยการอ่าน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดค่ายทำให้คน

เข้มแข็งผ่านการอ่าน การทำงานหนักด้วยกัน การเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนร่วมกัน คนจะคิดเป็นและแก้ปัญหาได้ตามระดับมากขึ้น

ข้อมูลเบื้องต้นด้านการอ่านซึ่งรับรู้กันโดยทั่วไป พบว่า เด็กยุคนี้อ่านหนังสือน้อยมากหรือแทบไม่อ่าน อาจมาจากสภาพแวดล้อม พ่อแม่ กลุ่มเพื่อน โรงเรียน กับปัจจัยอื่นที่ประกอบกัน ซึ่งเขาไม่ได้ถูกปลูกฝังให้รักการอ่านมาตั้งแต่ต้น หรืออาจเรียกว่าขาดการปลูกฝังให้รักการอ่าน “ปัญหาที่เจอคือคนไม่มีความหวังและไม่มีความเป้าหมาย จึงต้องสร้างให้คนมีความเป้าหมายและมีความหวัง วิธีการอย่างหนึ่งที่ผมทำให้คนคิดเป็น ก็คือจะมีธงที่เป็นฐานนำ เหมือนธงนำชีวิต สำหรับส่วนตัวของผมจะนำวรรณกรรมมาใช้การทำงานในชีวิต ผมไม่ได้มีชีวิตเพื่อวรรณกรรม ส่วนหนึ่งผมเป็นครูแล้วพบปัญหาของคน คือถ้าคนคิดไม่เป็นยอมทำให้ชีวิตครอบครัวและงานไปไม่รอด ฉะนั้น จะทำอะไรให้คนคิดเป็นก็ต้องป้อนกระบวนการเข้าไปให้เขา เมื่อผ่านกระบวนการมาได้พบว่าคนอ่านหนังสือมากขึ้น รู้สึกมีความสุขกับการอ่าน และทำงานเป็น การทำค่ายวรรณกรรมถือเป็นการให้รางวัล การจัดค่ายของผมทำเพื่อให้รางวัล หนึ่งพาไปเที่ยว บอกเลยว่าถ้าเทอมนี้ใครอ่านหนังสือได้ ๓๐ เล่ม ให้เที่ยวฟรี, ๒๐ เล่ม จ่ายครึ่งหนึ่ง, ส่วน ๑๐ เล่ม จ่ายเต็ม โดยให้คะแนนด้วย แต่ต้องมีทั้งเรื่องราว การบันทึกข้อความ และการรายงาน สุดท้ายพบว่าคนอ่านหนังสือมา ตาจะเป็นประกาย เพราะมีความหวังขึ้นมา แล้วสามารถเชื่อมความคิดเข้าหาคนที่อ่านหนังสือเหมือนกันได้” (รมณา โรชา, ๒๕๖๒)

การทำให้เด็กและเยาวชนเข้าใจคุณค่าของการอ่านจึงเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ที่จะทำให้เด็กและเยาวชนพบว่า การอ่านเปลี่ยนแปลงชีวิตเขาได้ ทำให้มีพลังและความหวังขึ้น เขาสามารถใช้เลี้ยงดูจิตวิญญาณ อารมณ์ ความเข้าใจ และความรู้สึกของเขาได้ เมื่อถึงที่สุดแล้วคนที่ยังอ่านอย่างเข้มแข็งอยู่ เขาจะติดหนังสือ แล้วเขาจะเพิ่มขีดความสามารถในการอ่านด้วยตนเองได้มากขึ้น หากผู้เกี่ยวข้องเชิงวิทยากรที่มีความสามารถด้านการอ่านการเขียนไปพบปะพูดคุยกับเขาก็จะมีคำถามและมีแรงบันดาลใจสูงขึ้น กิจกรรมค่ายจึงต้องสร้างแรงบันดาลใจจากวิทยากร หากค่ายใดที่เด็กหรือเยาวชนมีความสามารถหรือทักษะพอสมควรแล้ว ต้องจุดประกายเพื่อเปิดประเด็นและเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้เขาอยากเขียน อยากมีชีวิตที่สวยงาม ต่อมาทำให้เขาสามารถพัฒนาทักษะขั้นสูงได้ คน ๆ หนึ่งไม่จำเป็นต้องเขียนได้หมดทุกอย่าง บางคนถนัดเขียนบทกวี บางคนถนัดเขียนบันทึก บางคนถนัดเขียนความเรียง หรือบางคนถนัดเขียนเรื่องเล่าตลก ถึงที่สุดเป้าหมายก็คือให้เขามีความสุขในการเรียนรู้ มีความสุขในการเขียน ให้เขารู้สึกว่าเป็นคนหนึ่งที่สำคัญในสังคมที่เราอยู่ด้วยกัน ให้ความรักกัน พุดคุยกัน และแลกเปลี่ยนกัน เราทำให้คนนั้นมองเห็นโอกาสที่จะใช้ชีวิตร่วมกัน

การถอดบทเรียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ ยังพบอีกว่า สภาพปัญหาเกี่ยวกับการอ่านในสถาบันการศึกษานั้น จะสามารถสอนให้เขาอ่านและเขียนได้ ตัวครูผู้สอนต้องเป็นนักอ่านด้วย หากครูไม่ได้เริ่มมาจากการเป็นนักอ่าน แล้วมาสอนให้อ่านและเขียนด้วยการบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการอ่านคืออะไร การเขียนคืออะไร ให้ทำงาน และจบด้วยการสอบให้คะแนน เด็กจะไม่ได้อะไรจากการเรียน เพราะไม่ได้ฝึกให้รักการอ่านหนังสือหรือเป็นนักอ่าน หรือครูไม่เคยแนะนำหนังสือดีๆ ให้อ่าน ไม่ได้ฝึกให้เขียนอย่างจริงจัง สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่พบว่า ครูขาดแรงบันดาลใจและความหวังภารกิจของครูไม่มีกำลังพอที่จะดึงศักยภาพของเด็กขึ้นมาได้อย่างจริงจัง “สิ่งที่เราทำอยู่ขณะนี้หมายถึงว่าเรากำลังต่อสู้กับความมืดบางอย่าง แต่ความมืดนี้ได้คลุมไปทั้งประเทศไทย ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นพบว่า การแตกแยกในสังคมไทยไม่ได้เกิดจากข้อมูลหรือทัศนคติ แต่เกิดจากอารมณ์และความรู้สึกไปตามแรงกระแทก ประเด็นสำคัญ ๆ ก็คือหากครูพาเด็กอ่านหนังสือ สามารถให้เขาคิดและวิพากษ์วิจารณ์ได้ จะทำให้เขาค่อย ๆ เพิ่มความมั่นใจขึ้นมา แล้วจะมีความสุขในการอ่านหนังสือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน มีโอกาสที่จะได้เห็นและได้ทำบางสิ่งบางอย่างซึ่งแตกต่างไปจากเดิม” (รมณา โร

ชา. ๒๕๖๒) จากบทเรียนต่างๆ ดังกล่าว จึงเป็นที่มาของบทบาทด้านการพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ ที่ปฏิบัติสืบเนื่องการมายาวนานด้วยความทุ่มเทและเชื่อมั่นในคุณค่าของการอ่านและการเขียนนั่นเอง

๓.๑.๕ ความคาดหวังในการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน

ดังได้กล่าวไว้ในประเด็นข้างต้น ว่าสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ต่างมีความเชื่อในคุณค่าของการอ่านการเขียน โดยเฉพาะการอ่านการเขียนอย่างมีความสุข จึงทุ่มเทบทบาทด้านการพัฒนาการอ่านการเขียนอย่างหนักมาต่อเนื่องยาวนาน ด้วยความคาดหวังว่าการจัดค่ายเป็นวิธีการหนึ่งที่จะร่วมสร้างความเชื่อให้เป็นจริง โดยมีเด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญ ดังนั้น พอจะสรุปถึงความคาดหวังในการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ ดังนี้

๑) ตอบสนองความต้องการของเจ้าภาพหรือเจ้าของโครงการในกรณีที่ต้องการจัดกิจกรรมในรูปแบบค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน ซึ่งอาจจะเน้นการอ่าน หรือเน้นการเขียน หรือเน้นทั้งการอ่านและการเขียน แต่ก็คิดร่วมกันระหว่างเจ้าภาพหรือเจ้าของโครงการกับวิทยากรหรือสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ ดังที่กานติ ณ ศรัทธา(๒๕๖๒) ได้สรุปให้ฟังว่า “ต้องตอบโจทย์เจ้าภาพ เพราะบางที่เจ้าภาพจะคาดหวัง เคยจัดมาหลายค่าย แต่เด็กยังเขียนกาพย์ยานีทุกคนไม่ได้ ค่ายนี้จะให้เขียนเป็นกลุ่มใหม่ ผมบอกเดี่ยวจัดการเอง เรารับประกันให้เด็กเขียนได้ทุกคน” สอดคล้องกับความเห็นของวรภา วรภา(๒๕๖๒) ที่บอกว่า “ไม่ต่างกัน จุดหมายหลักที่สุดคือให้เขียนได้ เราคุยกันตลอดว่าโดยกระบวนการที่ใช้สอนไม่ว่าจะเป็นพาวเวอร์พอยท์หรือสื่ออะไรก็แล้วแต่ ทำยังไงจะให้เขาเรียนรู้เรื่องการเขียนได้ง่ายที่สุดและทำได้ ตรงนี้เป็นหัวใจหลัก ในรายละเอียดของกระบวนการอาจแตกต่างกันในแต่ละระดับ ทั้งนี้จุดหมายหลักคือให้เขียนได้”

๒) เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ประสบการณ์การอ่านการเขียนอย่างมีความสุข

ปรัชชา ทัดนา(๒๕๖๒) สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่กล่าวถึงความคาดหวังในการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนว่า “ผมคาดหวังเพื่อให้เด็กมีความสุข แล้วก็ได้เรียนรู้ด้วย คือเราเรียนรู้กับเด็กไปด้วย เพราะว่าบางสิ่งบางอย่างที่พัฒนาการเขียนของเราจะได้มาจากค่าย ได้มาจากความรู้สึกของเด็ก ได้มาจากการมาคุยของเด็ก อย่างบทกวีเล่มใหม่ผมได้คำมาจากเด็กๆ ค่ายโรงเรียนขนาดใหญ่วิทยาลัย เด็กเขาคุยขึ้นมาเป็นคำที่น่าสนใจมาก ชอบมากบึ่งในหัวใจก็เลยมาตั้งเป็นชื่อ บทกวี การทำค่ายก็คือคาดหวังว่านอกจากเด็กๆ มีความสุขแล้ว เราเองมีความสุข แล้วก็ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ของเด็กด้วย คือเด็กมีสิ่งมหัศจรรย์เยอะ พอเปิดขึ้นมาทำให้เปิดโลกทัศน์เราด้วย ต่างคนต่างเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการทำค่ายของผมนะครับ” ดังนั้น ความคาดหวังเหล่านี้จึงกลายเป็นความคาดหวังต่อเนื่องต่อไปว่า อยากให้มี การสืบทอดการจัดกิจกรรมค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนต่อไปไม่รู้จบ เพราะถึงที่สุดแล้ว กิจกรรมลักษณะนี้อาจจะกลายเป็นที่พึ่งสุดท้ายของสังคม ที่จะพัฒนาการอ่านการเขียนอย่างจริงจังจนที่ยังคงเหลืออยู่ในยุคปัจจุบัน “อันนี้เป็นเรื่องสำคัญนะ ที่จริงผมอยากให้มีตลอดไป เหมือนตอนนี้นักดนตรีพาน้องๆ รุ่นใหม่ไปดู ไปทำ ไปช่วยกัน จะได้ซึมซับกับการทำค่าย มันก็มีแผนอยู่แล้วครับ เพราะว่าเราก็ต้องยุติบทบาทไปตามเวลา เด็กรุ่นใหม่ก็จะเป็นแบบนี้ครับ แม้ว่าอาจจะยาก เพราะเป็นเรื่องของความสามารรถส่วนตัว แต่ก็มีความหวัง”(ปรัชชา ทัดนา. ๒๕๖๒)

การถอดบทเรียนการจัดค่ายการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ ซึ่งได้ดำเนินการด้วยวิธีการต่าง ๆ ประกอบด้วย การศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร(Documentary Analysis) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม(Non-Participant Observation) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม(Participant Observation) การสนทนากลุ่ม(Focus Group Discussion) พลังอำนาจแห่งการเล่าเรื่อง(Storytelling) การวิเคราะห์หลังปฏิบัติการ(After Action Review: AAR) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) ภายใต้กรอบแนวคิด

วิธีการถอดบทเรียน ๓ ประสาน คือ ความรู้ที่บันทึกเป็นทางการ(Explicit Knowledge) ความรู้ ความสามารถที่ฝังแฝง อยู่ในตัวบุคคล(Tacit Knowledge) และโครงสร้างพื้นฐาน(Infrastructure) อาศัยการสังเกตการจดถ่ายจากวีดิทัศน์ การสัมภาษณ์ การเล่าเรื่องทั้งการพูดและการเขียน ล้อมวงสนทนา ศึกษาเอกสาร โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ สมาชิกกลุ่ม วรณกรรมคลื่นใหม่ สมาชิกค่ายต่าง ๆ ครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดค่าย ผู้บริหารหน่วยงานหรือองค์กร ผู้สนับสนุนงบประมาณการจัดค่าย ทำให้ได้ค้นพบบทเรียนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนดังได้กล่าวแล้ว

๓.๒ สมาชิกกลุ่มนาคร

๓.๒.๑ จุดเริ่มต้นหรือที่มาของค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน

กลุ่มนาครเป็นกลุ่มวรรณกรรมขนาดใหญ่ทางภาคใต้ เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ.๒๕๒๕ โดยผู้สนใจวรรณกรรมหรือสนใจการอ่านการเขียนในกลุ่มเล็กกลุ่มน้อยหลายกลุ่มมาร่วมกันทำกิจกรรม บทบาทโดดเด่นของกลุ่มนี้ คือ การสร้างสรรค์ ผลงานเขียนทั้งนวนิยาย เรื่องสั้น กวีนิพนธ์ และงานวิชาการ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา สมาชิกหลายคนสร้างสรรค์ ผลงานเขียนคุณภาพ ได้รับความสนใจจากสังคมอย่างกว้างขวาง และได้รับรางวัลยกย่องเชิดชูเกียรติจำนวนมาก เช่น ไพฑูรย์ ธีัญญา ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนหรือรางวัลซีไรต์ จากผลงานรวมเรื่องสั้นชุด “ก่อกองทราย” ได้รับรางวัลแม่น้ำโขงอวอร์ด ได้รับการยกย่องเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนหรือรางวัลซีไรต์ จากผลงานรวมเรื่องสั้น ชุด “แผ่นดินอื่น” กร ศิริวัฒน์ ได้รับรางวัลหนังสือดีเด่นแห่งชาติ จากกระทรวงศึกษาธิการ(รวมเรื่องสั้นชุด แม่น้ำสองสี) ได้รับรางวัลเชว่นบู๊คอวอร์ด(รวมเรื่องสั้นชุด กลัวยหอมในร้านเคเอฟซี) รางวัลแว่นแก้ว(นวนิยาย เสียงเดือนในเสียงหูดรถไฟ) ประมวล มณีโรจน์ ได้รับรางวัลช่อการะเกดยอดเยี่ยม(เรื่องสั้น เรื่อง ตัวสุดท้าย-โดมิโน) รางวัลปากกาทอง(เรื่องสั้นเรื่อง เบื่อ) สมใจ สมคิด ได้รับรางวัลแว่นแก้ว(สารคดีเรื่อง เมื่อนั้นลงมือปลูกต้นไม้) รางวัลพานแว่นฟ้า(บทกวีเรื่อง วีรขั้วสาร-ลานอบต.) รางวัลนักกลอนตัวอย่างภาคใต้ นอกจากนั้น ยังมีสมาชิกกลุ่มนี้อีกหลายคนที่มีผลงานเขียนโดดเด่น เช่น อัจฉา กร บำรุง ชัช ชาติา รุญ ระโนด รัตนชาติา แก้วพรหม สายธารลีไป เป็นต้น

หลังจากวาระครบรอบ ๒๕ ปี เป็นต้นมา บทบาทของกลุ่มก็ลดลงตามลำดับ เพราะสมาชิกต่างแยกย้ายกันไป ตามวิถีทางของตน แม้จะยังมีการติดต่อและทำกิจกรรมกันอยู่บ้างก็ตาม แต่สมาชิกหลายคนกลับมีบทบาทโดดเด่นด้านอื่น ๆ ตามอาชีพและความสนใจเฉพาะของแต่ละคน เช่น ไพฑูรย์ ธีัญญา ไปเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาสารคามและมหาวิทยาลัยนเรศวรตามลำดับ มีบทบาททางด้านวิชาการควบคู่ไปกับการเขียนจนได้รับการยกย่องเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์(พ.ศ.๒๕๕๙) ยงยุทธ ชูแว่น ไปเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยศิลปากร ก็มีความโดดเด่นทางด้านการศึกษา ได้ชักชวนสมาชิกกลุ่มบางคนไปร่วมงานวิจัยด้วย(ช่วงพ.ศ.๒๕๔๘-๒๕๖๓) เชน สงสมพันธุ์ เป็นนักธุรกิจพร้อมๆกับเป็นนักกิจกรรมทางวรรณกรรมในฐานะนายกสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย ๒ สมัย(ช่วง พ.ศ.๒๕๕๔-๒๕๕๕ และพ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๕๗) เกษม จันทรดำ เป็นนักวิจัยอิสระเกี่ยวกับธุรกิจจิ้งหนางแอน์ในประเทศไทยและพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กร ศิริวัฒน์ ยังคงเขียนหนังสือและวาดรูปอยู่จนถึงปัจจุบัน(พ.ศ.๒๕๖๒) เป็นต้น

สมาชิกบางส่วนสนใจการสร้างโอกาสแก่เด็กและเยาวชนในรูปการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน ทั้งในหน้าที่ การงาน และเป็นวิทยากรสนับสนุนกิจกรรมของเพื่อนสมาชิก รวมทั้งสนับสนุนกิจกรรมของสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นๆ บทบาทด้านนี้เริ่มปรากฏอย่างจริงจังชัดเจนขึ้นหลัง พ.ศ.๒๕๕๐ จนถึงปัจจุบัน(พ.ศ.๒๕๖๒) สมาชิกกลุ่ม

นาคได้จัดถ่ายมาแล้วประมาณ ๔๐ ค่าย เฉลี่ยปีละประมาณ ๓-๔ ครั้ง สมาชิกกลุ่มนาคคนสำคัญที่เป็นแกนนำ คือ ประมวล มณีโรจน์ และอรรถากร บำรุง นอกจากนั้นก็จะมีคนอื่นๆ มาสมทบเป็นครั้งคราว เช่น สมใจ สมคิด สมคิด ทองสง รุญ ระโนด รัตนธาดา แก้วพรหม เป็นต้น

ค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มนาค มีทั้งค่ายที่จัดขึ้นโดยสถาบันการศึกษาระดับประถมศึกษา เช่น โรงเรียนวัดวิหารเบิก จังหวัดพัทลุง โรงเรียนบ้านควนโอ จังหวัดกระบี่ เป็นต้น ระดับมัธยมศึกษา เช่น โรงเรียนบางแก้วพิทยาคม จังหวัดพัทลุง โรงเรียนปาพะยอมพิทยาคม จังหวัดพัทลุง โรงเรียนสะเดาซรรค์ชัยกัมพลานนท์อนุสรณ์ จังหวัดสงขลา เป็นต้น และระดับอุดมศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เป็นต้น จัดโดยหน่วยงานอื่น ได้แก่ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล ที่ว่าการอำเภอตะโหมด ที่ว่าการอำเภอสะเดา และกลุ่มเครือข่ายต่างๆ

ประมวล มณีโรจน์ ในฐานะผู้มีบทบาทหลัก เริ่มต้นตั้งแต่ขณะรับราชการครูอยู่ที่โรงเรียนตะโหมด จังหวัดพัทลุง ด้วยการจัดค่ายให้โรงเรียนต่างๆ ในจังหวัดพัทลุง ซึ่งแนวทางการจัดค่ายมักจะแบ่งพื้นที่ตามความสะดวกของสมาชิก เช่น รุญ ระโนด จังหวัดสงขลา บุญเสริม แก้วพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช ประมวล มณีโรจน์ จังหวัดพัทลุง เป็นต้น การจัดกิจกรรมตามสถานที่ต่าง ๆ ก็จะมีสมาชิกกลุ่มนาคบางส่วนร่วมกิจกรรมด้วย ขึ้นอยู่กับโอกาสที่บรรดาสมาชิกจะมีเวลาว่างตรงกัน หากสมาชิกคนใดที่เป็นครูสอนในโรงเรียนต่างๆ มักจะเชิญชวนเพื่อนสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมด้วยเมื่อจัดค่ายขึ้นมา หลังจากนั้นจึงจัดในรูปแบบที่เป็นทางการมากขึ้น เนื่องจากมีการขยายพื้นที่การจัดค่าย มีองค์กรภาครัฐและเอกชนติดต่อเพื่อให้จัดกิจกรรมค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนมากขึ้น ซึ่งประมวล มณีโรจน์ เล่าให้ฟังว่า “เมื่อก่อนที่สงขลา ช่วงแรกก็มีรุญ ระโนด เป็นหลัก และมีคนอื่นๆ อยู่อีก ๒-๓ คน ที่พัทลุงก็มีครูสมใจ สมคิด ที่นครศรีธรรมราช ก็มีบุญเสริม แก้วพรหม ซึ่งจะมีสมาชิกกระจายกันอยู่ตามที่ตั้งต่าง ๆ พอเราจัดกิจกรรมแบบเป็นทางการมากขึ้น ก็เลยมีสมาชิกกลุ่มนาคบางส่วน รวมกับคนใหม่ๆ บางส่วน เช่น โสพล อักษรเนียม เรียบจบปริญญาตรี ก็มาช่วย จนช่วงหลังมีสมาชิกที่เป็นชาวพัทลุงค่อนข้างมาก เข้ามาสมทบ ก็เลยได้ตั้งเป็นกลุ่มใหม่ คือ กลุ่มเครือข่ายนักเขียนพัทลุง ซึ่งตั้งได้ประมาณ ๑๐ ปี คำว่าเครือข่ายนักเขียนพัทลุง ก็คือ เป็นสมาชิกเก่าของกลุ่มนาค ในจังหวัดพัทลุง เช่น ประทุม เรืองฤทธิ์ ภาณุวัตร ชุนปราบ ก็มาร่วมกิจกรรมทุกปี โดยเฉพาะภาณุวัตร ชุนปราบ ก็จะขอเข้าร่วมกิจกรรมเลย เพราะนอกจากเขาจะพาเด็กโรงเรียนเขาма เขามีความรู้สึกว่าการเอาเด็กมาอยู่ในค่ายวรรณกรรมแล้ว เกิดผลดีคือควบคุมดูแลเด็กได้ง่าย เพราะว่าค่ายวรรณกรรมส่วนใหญ่จะไปจัดในสถานที่ที่อยู่ใกล้ป่าใกล้เขา ซึ่งเมื่อพาเด็กมาแล้ว เด็ก ๆ จะไม่หายหรือหนีเที่ยว เป็นกิจกรรมที่ช่วยขัดเกลา กล่อมเกลาเด็ก ซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้เด็กที่เก่ง แต่ถ้าเป็นกิจกรรมบางอย่างเด็กต้องเก่ง ถึงมากก็พัฒนายาก ค่ายการอ่านการเขียน เด็กไม่ต้องเก่ง รักรวรรณกรรมหรืออยากจะทำร่วม” (ประมวล มณีโรจน์. ๒๕๖๒)

ค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มนาคที่จัดร่วมกับองค์กรอื่น ๆ ในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา ประกอบด้วย

๑) สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดพัทลุง โดยมีนางจิราพร อธิขจรฤทธิ์ เจ้าหน้าที่ผู้ประสานงาน ดังนี้

ค่ายเขียนโลกด้วยมือเรา-๑ ณ อุทยานแห่งชาติเขาปู่เขาย่า จังหวัดพัทลุง (พ.ศ.๒๕๕๓)

ค่ายเขียนโลกด้วยมือเรา-๒ ณ อุทยานแห่งชาติเขาปู่เขาย่า จังหวัดพัทลุง (พ.ศ.๒๕๕๔)

ค่ายเขียนโลกด้วยมือเรา-๓ ณ อุทยานแห่งชาติเขาปู่เขาย่า จังหวัดพัทลุง (พ.ศ.๒๕๕๕)

ค่ายเขียนโลกด้วยมือเรา-๔ ณ อุทยานแห่งชาติเขาปู่เขาย่า จังหวัดพัทลุง (พ.ศ.๒๕๕๖)

ถ่ายเขียนโลกด้วยมือเรา-๕ ณ อุทยานแห่งชาติเขาปู่เขาย่า จังหวัดพัทลุง (พ.ศ.๒๕๕๗)

ถ่ายเขียนโลกด้วยมือเรา-๖ ณ อุทยานแห่งชาติเขาปู่เขาย่า จังหวัดพัทลุง (พ.ศ.๒๕๕๘)

ถ่ายเขียนโลกด้วยมือเรา-๗ ณ วิทยาลัยภูมิปัญญาชุมชน จังหวัดพัทลุง (พ.ศ.๒๕๕๙)

๒) สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดสงขลา โดยมีนางสมศรี รักนุ้ย พร้อมกับนางเจือทิพย์ อารมณี เจ้าหน้าที่ผู้ประสานงาน ดังนี้

ถ่ายเรื่องเล่าจากบ้านเรา-๑ ณ สถาบันทักษิณคดีศึกษา จังหวัดสงขลา (พ.ศ.๒๕๖๐)

ถ่ายเรื่องเล่าจากบ้านเรา-๒ ณ สถาบันทักษิณคดีศึกษา จังหวัดสงขลา (พ.ศ.๒๕๖๑)

๓) สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดสตูล นางสมศรี รักนุ้ย เป็นผู้ประสานงาน ดังนี้

ถ่ายเยาวชนนักร้องสร้างงานเขียน ณ อุทยานแห่งชาติทะเลบัน จังหวัดสตูล (พ.ศ.๒๕๕๖)

๔) ที่ว่าการอำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง นายบุญภาค รักนุ้ย นายอำเภอ และนายอำนาจ ไหมพรม ผู้ประสานงาน ดังนี้

ถ่ายต้นกล้านักเขียน-๑ ณ ห้องประชุมกลุ่มการยางบ้านอินนอโม จังหวัดพัทลุง (พ.ศ.๒๕๕๖)

๕) ที่ว่าการอำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ นายบุญภาค รักนุ้ย นายอำเภอ และนายอนันต์ งามวงศ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านควนโอ ผู้ประสานงาน ดังนี้

ถ่ายต้นกล้านักเขียน-๒ ณ อุทยานแห่งชาติธารโบกขรณี จังหวัดกระบี่ (พ.ศ.๒๕๕๗)

ถ่ายต้นกล้านักเขียน-๓ ณ อุทยานแห่งชาติธารโบกขรณี จังหวัดกระบี่ (พ.ศ.๒๕๕๘)

๖) ที่ว่าการอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา นายบุญภาค รักนุ้ย นายอำเภอ และนางปรางศิริ ตันติการุณย์ ผู้ประสานงาน ดังนี้

ถ่ายต้นกล้านักเขียน-๔ ณ ห้องโสตทัศนศึกษาโรงเรียนสะเดาซรรค์ชัยกัมพลานนท์ จังหวัดสงขลา (พ.ศ. ๒๕๖๐)

ถ่ายต้นกล้านักเขียน-๕ ณ ห้องโสตทัศนศึกษาโรงเรียนสะเดาซรรค์ชัยกัมพลานนท์ จังหวัดสงขลา (พ.ศ. ๒๕๖๑)

๗) กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายศิลาปราชญ์ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ มีนายอนันต์ งามวงศ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านควนโอ ประธานเครือข่าย ผู้ประสานงาน ดังนี้

ถ่ายเยาวชนสร้างงานเขียน ณ อุทยานแห่งชาติธารโบกขรณี จังหวัดกระบี่ (พ.ศ.๒๕๕๗)

๘) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนปลุกปัญญาในพระอุปถัมภ์ จังหวัดภูเก็ต มีนายวินัย สุริยปราการ ผู้อำนวยการ และนางกาญจนา ปราบปัญจะ ผู้ประสานงาน ดังนี้

ถ่ายหัวใจที่มีน้ำล้อมรอบ-๑ ณ ห้องสมุดเพื่อการท่องเที่ยวทางทะเล โรงเรียนปลุกปัญญาในพระอุปถัมภ์ จังหวัดภูเก็ต (พ.ศ.๒๕๖๐)

ถ่ายหัวใจที่มีน้ำล้อมรอบ-๒ ณ ห้องสมุดเพื่อการท่องเที่ยวทางทะเล โรงเรียนปลุกปัญญาในพระอุปถัมภ์ จังหวัดภูเก็ต (พ.ศ.๒๕๖๑)

๙) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนตะโหมด จังหวัดพัทลุง มีนายสมพงษ์ บุญชะรัตน์ ผู้อำนวยการ และนางชะอ้อน ณ พัทลุง และนางวรรณิ์ ด้วงเอียด ผู้ประสานงาน ดังนี้

ถ่าย Yung พัทลุง-๑ ณ อุทยานนกน้ำทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง (พ.ศ.๒๕๕๖)

ถ่าย Yung พัทลุง-๒ โรงเรียนตะโหนด ณ สวนไทร โรงเรียนตะโหนด จังหวัดพัทลุง (พ.ศ.๒๕๕๗)

ถ่าย Yung พัทลุง-๓ ณ ห้องประชุมโรงเรียนตะโหนด จังหวัดพัทลุง (พ.ศ.๒๕๕๘)

๑๐) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนบางแก้วพิทยาคม จังหวัดพัทลุง มีนายสมคิด ทองสง ผู้อำนวยการ และนางพันธ์รัตน์ สุขสว่าง ผู้ประสานงาน ดังนี้

ถ่ายช่อวรรณศิลป์ถิ่นบางแก้ว-๑ ณ ห้องสมุดโรงเรียนบางแก้วพิทยาคม จังหวัดพัทลุง (พ.ศ.๒๕๕๖)

ถ่ายช่อวรรณศิลป์ถิ่นบางแก้ว-๒ ณ ห้องสมุดโรงเรียนบางแก้วพิทยาคม จังหวัดพัทลุง (พ.ศ.๒๕๕๘)

๑๑) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนป่าพะยอมพิทยาคม จังหวัดพัทลุง มีหัวหน้ากลุ่มสาระภาษาไทย ผู้ประสานงาน ดังนี้

ถ่ายเยาวชงานเขียนเชิงสร้างสรรค์ ณ ห้องประชุมโรงเรียนป่าพะยอมพิทยาคม จังหวัดพัทลุง (พ.ศ. ๒๕๕๔)

๑๒) ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ดังนี้

ถ่ายงานเขียนเชิงสร้างสรรค์ ณ อุทยานแห่งชาติเขาปู่ จังหวัดพัทลุง (พ.ศ.๒๕๕๗)

๑๓) ฝ่ายกิจกรรม โรงเรียนดอนศาลานำวิทยา อ.ควนขนุน จ.พัทลุง ดังนี้

ถ่ายงานเขียนเชิงสร้างสรรค์ ณ ห้องประชุมโรงเรียนดอนศาลานำวิทยา จังหวัดพัทลุง (พ.ศ.๒๕๕๘)

๑๔) ฝ่ายกิจกรรม โรงเรียนวัดวิหารเบิก จังหวัดพัทลุง ดังนี้

ถ่ายงานเขียนเชิงสร้างสรรค์ ณ ห้องประชุมโรงเรียนวัดวิหารเบิก จังหวัดพัทลุง (พ.ศ.๒๕๕๘)

การจัดค่ายในช่วงที่ผ่านมา นอกจากสมาชิกของกลุ่มได้แก่ ประมวล มณีโรจน์ อรรถากร บำรุง และคนรุ่นใหม่ ได้แก่ โสพล อักษรเนียม สมศักดิ์ ชุนชำนาญ พิณพิพัฒน์ ศรีทวี สุนันทวงศ์ เทพชู และชาคริต แก้วทันคำ แล้ว ยังเชิญนักเขียน นักวิชาการ และผู้มีความสามารถทางศิลปะแขนงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ มาเป็นวิทยากร เสริมสร้างสีสันในค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนด้วย เช่น จำลอง ฟังชลจิตร ไพฑูรย์ ธัญญา จรรยา อำนาจพันธุ์พงศ์ คำแก้ว มณีโรจน์ เป็นต้น ช่วยให้เกิดเครือข่ายกว้างขวางยิ่งขึ้น

๓.๒.๒ การคัดเลือกคณะวิทยากรและการแบ่งหน้าที่ในค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน

ค่ายพัฒนาการเขียนการอ่านของสมาชิกกลุ่มนาครนั้น มีการคัดเลือกวิทยากรเป็น ๒ ลักษณะ คือ ๑) สมาชิกกลุ่มนาครเดิมที่ยังติดต่อกัน มาร่วมจัดกิจกรรมเป็นหลัก เช่น ประมวล มณีโรจน์ อรรถากร บำรุง หรือสมาชิกนาครเดิมที่สามารถมาร่วมจัดกิจกรรมได้ในบางโอกาส เช่น จรูญ หยุทอง สมใจ สมคิด สมคิด ทองสง เป็นต้น ๒) สมาชิกรุ่นใหม่ที่มีความพร้อมจะทำงานเพื่อสังคม โดยเน้นกิจกรรมการอ่านการเขียน ลักษณะสมาชิกประเภทที่สองนั้น ส่วนใหญ่ เป็นการอาสาสมัครมาร่วมจัดกิจกรรมซึ่งอาศัยความสนิทสนม ความสามารถเฉพาะตัวที่บ่งบอกถึงศักยภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และประการสำคัญ คือ รักและเชื่อมั่นในพลังของวรรณกรรม ซึ่ง ประมวล มณีโรจน์ (๒๕๖๒) ตั้งข้อสังเกตถึงกลุ่มสมาชิกใหม่ว่า “เป็นแบบอาสาสมัคร อยากร่วม และต้องรักวรรณกรรมอยู่แล้ว คือเหมือนที่ครูบอก ครั้งแรกเราได้มาร่วมพบ แต่ว่ามาพบกันในวันระงาน” ต่อมาจึงมีการสร้างเครือข่ายกลุ่มนักเขียนพัทลุงเพิ่มเติมขึ้น เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่อยู่ที่พัทลุง ช่วงระยะหลังการจัดกิจกรรมในลักษณะที่เป็นค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนจะมีรูปแบบผสมผสานมากขึ้น เริ่มจากการเปลี่ยนแปลงมาเป็นการอ่านล้อมเมือง ซึ่งมีลักษณะสำคัญ คือ การเปิดโอกาสให้นักอ่านทุกคนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกัน รูปแบบของการจัดกิจกรรมคล้ายบรรยากาศการนั่งล้อมเป็นวงกลม ขั้นตอนไม่ได้เป็นทางการ แต่จะเน้นประเด็นในการพูดคุย แลกเปลี่ยน สอบถามหรือโต้แย้ง และผู้เขียนหนังสือ

เล่มนั้นรับฟังความคิดเห็นจากผู้อ่านโดยตรง ทำให้นักเขียนได้เรียนรู้วิถีคิด มุมมอง ทศนคติของนักอ่านที่สนใจงานของตน ลักษณะรูปแบบเฉพาะเช่นนี้ถือได้ว่าเป็นจุดเด่นสำคัญอีกประการหนึ่งของสมาชิกกลุ่มนี้

คณะวิทยากรแต่ละคนจะได้รับมอบหมายหน้าที่แตกต่างกันตามความถนัด เช่น โสพล อักษรเนียม เป็นคนออกแบบหลักสูตรค่าย เนื่องจากเคยทำกิจกรรมเพื่อสังคมในช่วงที่อยู่ในมหาวิทยาลัย และเป็น นักกิจกรรม เคลื่อนไหวเพื่อสังคมมาตลอด ได้มาร่วมงานกับประมวล มณีโรจน์ และอรรถากร บำรุง อย่างเต็มตัว หน้าที่อีกอย่างหนึ่ง คือ การรับหน้าที่เป็นพิธีกรหลัก เนื่องจากบุคลิกที่สามารถจัดการระบบภายในค่ายได้เป็นอย่างดี พิณพิพัฒน์ ศรีทวี ทำหน้าที่สนับสนุนการที่คอยละลายพฤติกรรมสมาชิกค่าย ส่วนสุนันท์ทวงศ์ เทพชู สมศักดิ์ ชุนชานาญ และชาคริต แก้วทันคำ ทำหน้าที่พี่เลี้ยงวิทยากรกลุ่มย่อย เพราะวิทยากรค่ายพัฒนาการเขียนการอ่านต้องอยู่กับสมาชิกค่ายนั้นตลอดทั้งวัน ต้องใช้พลังงานอย่างสูง วิทยากรที่เข้ามาใหม่นั้นจะได้เรียนรู้ระบบการจัดการค่าย ในขณะที่เดียวกันก็ได้ฝึกฝนการเขียนด้วย การจัดค่ายจึงไม่เพียงแต่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกค่ายเท่านั้น แต่ยังเป็นประโยชน์ในการพัฒนาทักษะของวิทยากรไปในตัวอีกด้วย ตามที่สมศักดิ์ ชุนชานาญ (๒๕๖๒) เล่าถึงจุดเริ่มต้นในการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดค่ายว่า “ผมเข้ามาโดยการชักชวนของโสพล อักษรเนียม เพราะช่วงแรกก็ไม่ได้รู้จักประมวล มณีโรจน์ แบบส่วนตัว แค่ได้อ่านงานวรรณกรรมของประมวล เราเป็นนักอ่าน ซอวรรณกรรมอยู่แล้ว ผมเคยทำงานกิจกรรมค่ายแบบอนุรักษ์ ปลุกันเด็กให้เขามีจิตสำนึกเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม รักษาป่า จัดการขยะ แต่ผมเป็นคนชอบวรรณกรรม ชอบอ่าน โสพลก็เห็นว่าผมเคยจัดกิจกรรมเด็ก น่าจะช่วยให้ ตอนแรกก็ไม่ได้เข้าร่วมเป็นวิทยากร แค่มาร่วมสังเกตการณ์ ช่วยหยิบกระดาดให้เด็ก ต่อมาพอมีค่าย ประมวลก็ชวนมาร่วมกิจกรรม เหมือนกับพิณพิพัฒน์ ศรีทวี ก็เลยเข้ามาอยู่ในกระบวนการจัดค่ายจนถึงปัจจุบัน”

การจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนเป็นโอกาสอันดีที่บรรดาสมาชิกจะได้รับประโยชน์ทางอ้อม คือ การได้มาพบปะสังสรรค์เพื่อพูดคุยถึงเรื่องราวในแวดวงวรรณกรรมระหว่างมิตรน้ำหมึก บอกเล่าเบื้องหลังการผลิตผลงานชิ้นใหม่ของแต่ละคน เนื่องจากการเขียนเป็นงานที่ต้องอยู่กับตัวเอง ต้องทำความเข้าใจชีวิตผู้อื่นด้วยเผื่อมองปรากฏการณ์ทางสังคม ดังนั้น การพบปะกันในลักษณะเช่นนี้จึงมีคุณค่าทางจิตใจเป็นอย่างมากต่อวิทยากรเพื่อได้แรงบันดาลใจในสร้างสรรค์ผลงาน และนำผลงานของตัวเองมาร่วมแลกเปลี่ยนกับสมาชิกค่าย โดยผ่านกระบวนการอ่านบทกวีในตอนกลางคืนของการจัดค่าย กล่าวคือ “ส่วนหนึ่งการจัดค่ายเรารู้สึกว่าเป็นการที่เราได้มานั่ง เวลาที่มีค่ายเราได้มาพบกัน”(สมศักดิ์ ชุนชานาญ, ๒๕๖๒) และเป็นการสร้างแรงบันดาลใจจากรุ่นสู่รุ่น “ใช่ เราได้คุยกัน นี่แหละสำคัญ ถ้าเรามีค่ายเราก็จะได้พบกัน เอากวีใหม่ๆ มาอ่าน ถึงแทนที่จะอ่านให้เราฟัง ก็อ่านให้เด็กฟัง เราก็ได้ฟังด้วย มันมีกิจกรรมในค่ายอยู่แล้ว” (ประมวล มณีโรจน์, ๒๕๖๒)

การจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มนาคร ยังมีวิทยากรรับเชิญมาช่วยเสริมกิจกรรมการอ่าน การเขียนให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการนำนักเขียนในท้องถิ่นที่ได้รับการยอมรับจากส่วนกลางและมีผลงานเป็นที่ประจักษ์มาร่วมพูดคุย สร้างสีสันในค่ายเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ เช่น ไพฑูรย์ รัญญา นักเขียนรางวัลซีไรต์ และศิลปินแห่งชาติ เป็นชาวพัทลุง ถือได้ว่าเป็นการเปิดโลกประสบการณ์ทางด้านวรรณกรรม ผ่านมุมมองของคนในท้องถิ่นที่เคยประสบความสำเร็จทางการเขียน เพื่อมาเป็นต้นแบบให้แก่สมาชิกค่าย หรือรับเชิญวิทยากรคนอื่นที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับลักษณะการจัดค่ายของกลุ่มนาคร คือ เข้าใจสมาชิกค่ายได้ดีและจัดกิจกรรมได้อย่างสนุกสนาน

ดังนั้น แนวทางสำหรับการคัดเลือกวิทยากรในทีม ก็คือ มีความเป็นกันเองกับสมาชิกค่าย พยายามนำเสนอประเด็นการเขียนการอ่านในรูปแบบที่ง่ายต่อการเข้าใจ ที่สำคัญคือรักและเชื่อมั่นในพลังของวรรณกรรม พร้อม

ขับเคลื่อนสังคม เพราะวิทยาการแต่ละคนล้วนมีความสนใจประเด็นความเคลื่อนไหวทางสังคม โดยการใช้แนวทางการเข้าหาสมาชิกค่ายเพื่อให้ไว้ใจซึ่งกันและกัน อาศัยการจัดนันทนาการ ด้วยการนำเพลงและเกมมาสร้างความเพลิดเพลิน เพื่อให้เด็กรู้สึกผ่อนคลายและสนุกสนานกับกิจกรรมสลับกันไปตามหลักสูตร เน้นการบูรณาการความสามารถพิเศษของสมาชิกค่ายเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น การรាំมนรธา ของกชกรรค แก้วเพชร ในค่ายเรื่องเล่าจากบ้านเรา-๒ ณ สถาบันทักษิณคดีศึกษา เกาะยอ อ.เมือง จ.สงขลา เนื่องจากไม่สามารถสร้างสรรค์งานเขียนได้ ดังนั้น คณะวิทยากรจึงเปิดโอกาสให้สมาชิกค่ายแสดงศักยภาพด้านอื่นออกมา ตามที่ พิณพิพัฒน์ ศรีทวี (๒๕๖๒) กล่าวว่า “หน้าที่ของวิทยากรต้องชี้้นำให้เด็กค้นพบความสามารถของตนเอง ถ้าเด็กคนใดไม่มีใจรักที่จะเขียนงานเลย อาจให้ไปทำกิจกรรมอย่างอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเขียน เช่น การแสดงละครประกอบบทกวี การร้องเพลง เป็นต้น ทำให้เด็กเห็นว่าแม้ใจไม่รักงานเขียนแต่สามารถใช้ทักษะอื่น ๆ มาเป็นส่วนหนึ่งในงานเขียนได้”

การคัดเลือกวิทยากรในทีมเข้ามาเพิ่มนั้น นัยหนึ่งเพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้แก่สมาชิกค่าย และขณะเดียวกันถือเป็นช่องทางหนึ่งที่วิทยากรจะได้พบปะกัน แลกเปลี่ยนทัศนะทางด้านวรรณกรรม ศิลปวัฒนธรรม ความเคลื่อนไหวของสังคม หรือแม้แต่การวิจารณ์ผลงานที่วิทยากรสร้างขึ้นใหม่ เนื่องจากวิถึปฏิบัติเช่นนี้เคยเกิดขึ้นในช่วงการก่อตั้งกลุ่มนาคครูยุคแรก ถือเป็นกรวิจารณ์ผลงานด้วยมุมมองหลากหลายของบรรดาสมาชิกกลุ่มไปด้วย

๓.๒.๓ รูปแบบและหลักสูตรของการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน

รูปแบบของกลุ่มนาคครูที่มีประมวล มณีโรจน์ เป็นแกนหลัก มีความยืดหยุ่นสูงในการจัดการระบบของค่ายไม่มีแบบแผนที่ตายตัว และที่สำคัญมุ่งเน้นให้สมาชิกค่าย มีความสนุกสนาน โดยเน้นความเป็นกันเองระหว่างวิทยากรกับสมาชิกค่าย พยายามไม่เน้นการบรรยายบนเวที เนื่องจากเห็นว่าทำให้เกิดระยะห่างระหว่างวิทยากรกับสมาชิกค่าย เพราะภาษาที่ใช้สื่อสารกันในระหว่างบรรยายมีลักษณะทางวิชาการสูงเกินไป และมีการนำทฤษฎีทางวรรณกรรมมาวิเคราะห์ผลงานเขียนต่าง ๆ ซึ่งในท้ายที่สุดแล้ว พบว่า วิธีการแบบนี้ไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร บรรยายาคของค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนไม่เอื้อต่อเรียนรู้ของสมาชิกค่าย จนกระทั่งตัววิทยากรเกิดความเบื่อหน่ายกับลักษณะการจัดค่ายเช่นนี้ ด้วยการเห็นภาพสมาชิกค่ายที่แสดงอาการไม่เข้าใจสารที่สื่อ จนบางครั้งถึงขั้นไม่รับฟังวิทยากร รูปแบบค่ายของสมาชิกกลุ่มนาคครูจึงต้องมีการทบทวนปรับเปลี่ยนมาเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างสมาชิกค่ายกับวิทยากร ด้วยความคุ้นเคย เป็นกันเอง และเปิดโอกาสให้สมาชิกค่ายพูดคุยกับวิทยากรมากขึ้น “พยายามจะเอาเวทีลง แล้วให้วิทยากรนั่งล้อมวงกับเด็ก อย่างน้อยที่สุดก็ช่วยพัฒนาทั้งวิทยากรและเด็ก ได้พัฒนาวิธีอธิบายเด็ก เราอธิบายอย่างไรให้เด็กเข้าใจ เด็กก็ฟังบ้าง ไม่ฟังบ้าง และสร้างความสัมพันธ์กับเด็ก แต่ที่แน่ ๆ ทำให้เราได้ฝึกตัวเองด้วย” (ประมวล มณีโรจน์, ๒๕๖๒) ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกตของสมศักดิ์ ขุนชำนาญ(๒๕๖๒) เกี่ยวกับรูปแบบการจัดค่ายแบบดั้งเดิมว่า “ผมสังเกตว่าช่วงแรก ๆ ที่ผมเข้ามาเห็น ลักษณะการจัดค่ายจะเป็นแบบวิทยากรไปนั่งบรรยายบนเวที แบบเหมือนกับพูดในงานสัมมนาวรรณกรรมบางงาน พูดวิเคราะห์วรรณกรรมแบบใช้ทฤษฎี เด็กก็นั่งฟัง ไม่รู้เด็กเข้าใจบ้างไหม ผมเห็นวิทยากรจะทำการบ้านหรือเตรียมตัวมาเยอะ เหมือนกับมาอธิบายงานวิชาการ” ส่วนพิณพิพัฒน์ ศรีทวี (๒๕๖๒) กล่าวว่า “ตอนหลังอาจเกิดจากวิทยากรเริ่มเบื่อแล้ว มาทุกปีก็เริ่มเห็นแล้วว่าเด็กไม่ค่อยสนใจเรา จนมาเริ่มอ่านล้อมเมืองประมาณ พ.ศ.๒๕๖๐”

สำหรับแนวทางการจัดค่ายที่เน้นความเป็นกันเองระหว่างวิทยากรกับสมาชิกค่าย มองเห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน ตามที่ ประมวล มณีโรจน์ (๒๕๖๒) ให้ข้อมูลว่า “ตอนที่เราไปจัดที่เขาปู บรรยายาคค่อนข้างเป็นกันเองกับเด็ก เวทีอภิปรายก็เริ่มต่ำลง คือเป็นร่วมวง โดยแรก ๆ จะแบ่งเป็นกลุ่มย่อย และมีวิทยากรไปอภิปรายเป็นกลุ่มย่อย

หลังจากนั้นก็ปรับมาเรื่อย ๆ แล้วถึงงานของเด็กที่เราอ่านมีอะไรอยู่บางอย่าง พอเด็กเขียนงาน วิทยากรก็ต้องกลับไปรวมกลุ่มคุย ซึ่งช่วงหลังก็คิดว่าเราจะเริ่มจากจุดนี้เลย ก็คือเอาเวทีออก และให้วิทยากรจัดกลุ่มไปก่อน จากนั้นก็ล้อมวงคุยกัน สร้างบรรยากาศที่สามารถทำให้เกิดความคุ้นเคยและสนิทกับเด็ก ๆ ซึ่งต่อ ๆ ไปก็จะอยู่ร่วมกัน ๓ วันก็ทำให้เด็กกล้าถาม กล้าคุยกับวิทยากรมากขึ้น”

รูปแบบของค่ายกลุ่มนาครมี ๓ ระดับประกอบด้วย ๑) การละลายพฤติกรรมด้วยการเล่นนาคร เพื่อให้สมาชิกรู้สึกปลดปล่อยจากกรอบความคิดที่ทางโรงเรียนคาดหวังและบังคับให้เป็น มีกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการสร้างจินตนาการทั้งการวาดภาพ เล่นดนตรี ๒) การนำผลงานวรรณกรรมตัวอย่างมาสาธิตให้เห็นโครงสร้าง เช่น โครงเรื่อง ฉาก ตัวละคร แก่นเรื่อง ๓) การดูหนังเพื่อให้สมาชิกสามารถมองเห็นโครงสร้างภายใน เช่น หนังเรื่องนี้ตัวละครมีใครบ้าง ใช้ฉากอย่างไรหรือโครงเรื่องเป็นอย่างไรเพื่อเรียนรู้องค์ประกอบเบื้องต้นว่าวรรณกรรมกับหนังนั้นมีลักษณะร่วมบางอย่าง ตามคำบอกเล่าของสมศักดิ์ ชุนชานาญ (๒๕๖๒) ว่า “ค่ายจะมี ๓ ระดับ คือวันแรก ๆ จะเป็นกิจกรรมละลายพฤติกรรมให้เล่นเกมเล่นนาคร ให้ปลดปล่อย จะมีกิจกรรมการวาดรูป เล่นดนตรี ที่จะช่วยให้เด็ก ๆ ทะลุผ่านกรอบของครูจากที่โรงเรียน ช่วงที่ ๒ ก็จะเป็นการเอางานต่าง ๆ งานทุกอย่างมาให้ดูว่ามีอะไรบ้าง เช่น มีโครง ฉาก ตัวละคร แก่นเรื่อง จากนั้นก็ให้ดูหนังในส่วนค่ายของเรา เรามาคิดว่าจะทำอะไรให้เด็กเปิดใจ ทำอย่างไรให้เรากับเด็กเป็นเพื่อนกัน สามารถเปิดใจพูดกันได้ทุกเรื่อง” รวมทั้ง ประมวล มณีโรจน์(๒๕๖๒) กล่าวขยายความเพิ่มเติมว่า “หนังที่เราเอามาให้ดูก็เพื่อที่จะให้เด็กได้ถอดโครงสร้างได้ เช่น หนังเรื่องนี้ตัวละครมีใครบ้าง ใช้ฉากที่ใด โครงเรื่องเป็นอย่างไร ซึ่งรูปแบบนี้ได้เริ่มที่จังหวัดกระบี่ จากการจัดพบว่าเด็กกระบี่ ถอดโครงสร้างออกมาได้ดี”

หลักสูตรของค่ายการพัฒนาการอ่านการเขียนมีกระบวนการจัดค่ายที่ใช้เป็นหลัก จะจัดกิจกรรม สามวันสองคืน คือ วันแรกจะเป็นการละลายพฤติกรรมจากนั้นสลับกับการเล่นเกมหรือการเล่นดนตรีให้สมาชิกค่ายรู้สึกผ่อนคลาย จะนำวรรณกรรมตัวอย่างมาให้สมาชิกดู และให้ความรู้การเขียนเรื่องสั้นเพื่อเพิ่มทักษะให้แก่สมาชิกค่าย ต่อมาจะเป็นขั้นตอนการแบ่งกลุ่มย่อยที่ทำให้วิทยากรกับสมาชิกค่ายสนิทสนมกัน วันที่สองตอนเช้าจะเน้นความสนุกสนานเพื่อให้สมาชิกผ่อนคลายแล้วให้แยกย้ายไปเขียนงานตามกลุ่มของตัวเองที่ได้รับมอบหมาย โดยมีวิทยากรประจำกลุ่มย่อยคอยให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด ถือว่าเป็นการให้อิสระแก่สมาชิกได้เขียนงานอย่างเต็มที่ วันที่สามจะเป็นวันที่สมาชิกเริ่มปรับตัวและเริ่มมีความสนิทสนมกับวิทยากร เมื่อสมาชิกค่ายได้เขียนผลงาน ก็นำมาพูดคุยแลกเปลี่ยน หลังจากนั้นจะเป็นกระบวนการติดตามหลังปิดค่าย ยังคงติดต่อสื่อสารกันอยู่เสมอ

หัวใจสำคัญของการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของกลุ่มนาครอยู่ที่กระบวนการแบ่งกลุ่มย่อย เมื่อสมาชิกค่ายเริ่มสนิทสนมกับวิทยากร ด้วยการเปิดใจเล่าเรื่องราวหรือผลกระทบบางอย่างในชีวิตตัวเองหรือครอบครัว ซึ่งถ้าในเวลาปกติเมื่ออยู่ในสถานศึกษา การเปิดเผยเรื่องราวลักษณะที่เป็นปมด้อยในชีวิตนั้นสมาชิกค่ายบางคนมักหลีกเลี่ยงการบอกเล่า เพราะไม่ไว้วางใจหรืออาจจะขาดผู้รับฟังที่ดี บทบาทสำคัญในการเป็นวิทยากรของค่ายคือ พยายามสร้างความเชื่อใจและพร้อมรับฟังปัญหาชีวิตของสมาชิกค่าย กระบวนการลักษณะเช่นนี้เรียกว่า “สตอรีเทลลิง” เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยน ทำความรู้จักกันมากขึ้นผ่านเรื่องเล่าที่เคยประสบ ทั้งเรื่องราวที่ประทับใจหรือเหตุการณ์สะท้อนความรู้สึก กรณีตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนจากสมาชิกค่ายที่เป็นเด็กต่างด้าวอาศัยอยู่พ่อแม่ที่เป็นแรงงาน เหตุการณ์ที่ต้องประสบในชีวิต คือ การที่สมาชิกค่ายคนนั้นไม่มีนามสกุล ในตอนแรกวิทยากรยังไม่ทราบปัญหา แต่หลังจากผ่านกระบวนการแบ่งกลุ่มย่อยแล้ววิทยากรพยายามเปิดใจ พูดคุยทำความรู้จักจนกระทั่งสนิทสนมกัน เรื่องเล่าเหล่านั้นเปลี่ยนเป็นงานเขียน ต่อมากลายเป็นหลักฐานสำคัญในการยื่นเรื่องขอสิทธิการเป็นพลเมืองต่อเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่ง

พินิจพัฒนา ศรีทวี (๒๕๖๒) กล่าวถึงหลักสูตรของการจัดค่ายว่า “จะทำหลักสูตรการจัดค่ายไว้ ซึ่งเป็นกระบวนการจัดค่ายตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุด สำหรับกระบวนการจัดค่ายหลัก ๆ ที่ใช้จัดค่ายประจำ คือ ช่วงเช้าของวันแรกนำรวมพลละลายพฤติกรรม แล้วให้ครูประมวลกล่าวเปิดค่าย จากนั้นสลับด้วยการเล่นเกมหรือเล่นดนตรีเพื่อให้เด็กผ่อนคลายก่อนพักเที่ยงพูดถึงกระบวนการทำกิจกรรมว่าต้องทำอะไรบ้าง แล้วแยกย้ายให้ไปพักรับประทานอาหารเที่ยง ช่วงบ่ายให้เด็กทำกิจกรรมด้วยการนำงานตัวอย่างมาให้ดูหรืออ่านให้ฟัง เช่น เรื่องสั้น บทกวี เป็นต้น ให้ความรู้เกี่ยวกับการเขียนเรื่องสั้นและบทกวีเสริมทักษะแก่เด็ก บางช่วงวิทยากรอาจขึ้นไปบรรยายให้ความรู้บนเวที ต่อมาก็เริ่มแบ่งกลุ่มย่อยโดยยังไม่เริ่มเขียนงานก่อน เมื่อแบ่งกลุ่มย่อยพยายามสร้างความรู้จักระหว่างวิทยากรกับเด็กให้คุ้นเคยกัน จากนั้นก็ให้โจทย์แก่เด็กในหัวข้อที่จะให้เขียน แล้วช่วงกลางคืนให้เด็กไปคิดมาก่อนว่าจะเขียนอะไร ช่วงเช้าของวันที่ ๒ ก่อนเริ่มแยกกลุ่มอาจให้เด็กเล่นเกมสนุกสนานสักเล็กน้อย แล้วก็แยกกลุ่มให้เด็กไปเขียนงานตามกลุ่มของตนเอง โดยวิทยากรจะสอนให้เด็กเขียนงาน หลังจากนั้นปล่อยให้เด็กเขียนงานอย่างอิสระเต็มวัน ขึ้นอยู่กับว่าวิทยากรจะออกแบบกิจกรรมของกลุ่มตนเองอย่างไร เน้นการเขียนงานมากกว่าการเล่น เกม ตอนเย็นรวบรวมงานเด็กทุกคน จากนั้นช่วงกลางคืนจะนั่งดูงานและคัดเลือกงานเด็กที่เขียนดี วิทยากรต้องอยู่กับเด็กและแนะนำการเขียนงานกับเด็กตลอดเวลา จนเด็กก็สามารถเขียนเป็นเรื่องราวได้” ส่วน สุพันธ์ ทฤษฎี (๒๕๖๒) อธิบายเพิ่มเติมว่า “การให้เด็กทำกิจกรรมต่าง ๆ ต้องกำหนดให้เหมาะสมกับช่วงวัยของเด็ก เช่น เด็กประถมกับมัธยมการจัดกิจกรรมจะต่างกัน หลักสำคัญในการจัดกิจกรรมต้องให้เด็กสนุกสนาน ผ่อนคลาย และไม่เครียด ระหว่างที่เขียนงานนั้นเด็กสามารถนำงานมาให้วิทยากรตรวจได้ตลอด”

กระบวนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า เอกลักษณะการจัดค่ายของสมาชิกกลุ่มนาคามีหลักสูตรการจัดกิจกรรมแกนกลางที่มีเป้าหมายหลัก คือ เน้นการเขียนอย่างมีอิสระเน้นการเยียวยาบาดแผลทางจิตใจด้วยการเขียน และเปิดโอกาสให้สมาชิกค่ายได้แสดงศักยภาพด้านอื่นออกมา

รูปแบบของสมาชิกกลุ่มนาคามีประมวล มณีโรจน์ เป็นแกนหลัก มีความยืดหยุ่นสูงในการจัดการระบบ ไม่มีแบบแผนตายตัว และที่สำคัญมุ่งเน้นให้สมาชิกค่ายมีความสนุกสนาน โดยเน้นความเป็นกันเองระหว่างวิทยากรกับสมาชิกค่าย พยายามไม่เน้นการบรรยายบนเวที ต้องการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อสมาชิกค่ายด้วยความคุ้นเคย เป็นกันเอง และเปิดโอกาสให้สมาชิกค่ายพูดคุยกับวิทยากรมากขึ้น แบ่งออกเป็น ๓ ระดับประกอบด้วย ๑) การละลายพฤติกรรมด้วยการสนทนา การเพื่อให้สมาชิกรู้สึกปลดปล่อยจากกรอบความคิดที่ทางโรงเรียนคาดหวังและบังคับให้เป็น มีกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการสร้างจินตนาการทั้งการวาดภาพ เล่นดนตรี ๒) การนำผลงานวรรณกรรมตัวอย่างมาสาธิตให้เห็นโครงสร้าง เช่น โครงเรื่อง ฉาก ตัวละคร แก่นเรื่อง ๓) การดูหนังเพื่อให้สมาชิกค่ายมองเห็นโครงสร้างภายใน เช่น หนังเรื่องนี้ตัวละครมีใครบ้าง ใช้ฉากอย่างไรหรือโครงเรื่องเป็นอย่างไรเพื่อเรียนรู้องค์ประกอบเบื้องต้นว่าวรรณกรรมกับหนังนั้นมีลักษณะร่วมบางอย่าง หัวใจสำคัญของการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของกลุ่มนาคออยู่ที่กระบวนการแบ่งกลุ่มย่อย เนื่องจากสมาชิกค่ายเริ่มสนิทสนมกับวิทยากร ด้วยการเปิดใจเล่าเรื่องราวหรือผลกระทบบางอย่างในชีวิตตัวเองหรือครอบครัว ซึ่งถ้าในเวลาปกติตอนอยู่ในสถานศึกษา การเปิดเผยเรื่องราวลักษณะที่เป็นปมด้อยในชีวิต ในบางค่ายของกลุ่มนาคอ จะมีลักษณะของการอ่านล้อมเมือง คือ การเปิดโอกาสให้นักอ่านทุกคนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกัน จึงนำรูปแบบนี้มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรม คล้ายบรรยายภาคการนั่งล้อมเป็นวงกลม ขึ้นตอนไม่ได้เป็นทางการ แต่จะเน้นประเด็นในการพูดคุย แลกเปลี่ยน สอบถามหรือโต้แย้ง

๓.๒.๔ ปัญหาที่พบระหว่างการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน

การถอดบทเรียนเกี่ยวกับการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนกลุ่มนาคร ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ไปตามโรงเรียนได้พูดคุยแลกเปลี่ยนกับทางผู้จัดโดยเฉพาะตามโรงเรียนต่าง ๆ ทั้งในระดับผู้บริหาร ครูหรือนักเรียนต่างได้นำเสนอประเด็นการอ่านออกเขียนได้ ซึ่งเป็นปัญหาหลักที่พบเห็นได้ในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าระบบการศึกษาจะพัฒนาหลักสูตรเพื่อสร้างเสริมทักษะการอ่านการเขียนในรายวิชา แต่ไม่สามารถพัฒนาเด็กได้อย่างทั่วถึง จึงมีเด็กนักเรียนจำนวนหนึ่งที่อาจจะกลายเป็นเด็กหลังห้องมักถูกปล่อยปละละเลย หรือปัญหาเด็กเกเรมีพฤติกรรมก้าวร้าวที่ทางโรงเรียนไม่สามารถแก้ไขได้ การลงโทษของระบบโรงเรียน แต่ทางกลุ่มนาครพบว่า ปัญหาเด็กเกเรสามารถเยียวยาและพัฒนาได้ด้วยการเข้าค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน โดยกรณีที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ โรงเรียนประชาสงเคราะห์ของจังหวัดพัทลุงที่เป็นสถานศึกษาขยายโอกาสสู่ท้องถิ่น ซึ่งมีครูภานุวัตร ขุนปราบ เป็นตัวแทนโรงเรียนในการดูแลนักเรียนไปเข้าค่ายกับกลุ่มนาครพบว่า กระบวนการจัดค่ายสามารถช่วยพัฒนาทางด้านจิตใจและขัดเกลาพฤติกรรมบางอย่างให้สมาชิกค่ายดีขึ้น ตามคำบอกเล่าของภานุวัตร ขุนปราบ (๒๕๖๒) ว่า“เด็กพวกนี้ เขาจะไปคลุกคลีอยู่กับบ้านครู บ้านครูเป็นแหล่งการอ่าน บ้านนักเรียน แหล่งเรียนรู้ไม่จำกัดสาระ คือเด็กพวกนี้จะสนใจการอ่านการเขียน ครูใช้วิธีพูดให้ฟัง จุดประกาย เล่าให้ฟังก่อน แล้วเขาจะไปขอหนังสืออ่าน เรื่องแรก ดั่งเดิมเลย เรื่องที่จุดประกายให้เด็กอยากอ่านเลย คือผมเล่าเรื่องร้านชำของคนอยากตาย ให้ฟัง ร้านขายของชำที่มีสโลแกนว่า ถ้าไม่ตายยินดีคืนเงิน เล่าให้ฟังสักตอนแล้วเขามาขออ่าน พออ่านแล้วมันสนุก คือแนวคิดพื้นฐานว่าถ้าเด็กอ่านหนังสือสักเรื่องแล้วถูกใจมันจะมีความรู้สึกที่อ่านแล้วมีความสุข นี่คือการจุดประกาย พออ่านแล้วเวลาว่างก็ให้เขียน เริ่มจากการที่อ่านแล้วมาเล่าให้เพื่อนฟัง อยากจะเล่าอะไรให้เขียนมา ให้เขียนเล่าเรื่องจากเรื่องที่อ่าน ให้เขียนประสบการณ์ เรื่องของตัวเอง ก็จะได้วิถีชีวิตของเด็ก เราให้เด็กอ่านเพื่อให้ชีวิตมันนิ่ง คือถ้าไม่มันจะถูกชักนำไปเรื่องอื่น เด็กบางส่วนจะไม่กลับบ้าน อยู่โรงเรียน อ่านหนังสือ เพื่อทำกิจกรรม บางคนยอมที่จะอยู่โรงเรียน”

กระบวนการค่ายสามารถช่วยขัดเกลาจิตใจสมาชิกค่ายให้มีความประพฤติดีขึ้น หลังจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับวิทยากร ทั้งการแนะนำเรื่องการอ่านการเขียน ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของสมาชิกค่ายบางคนซึ่งเคยเป็นลูกศิษย์ของครูภานุวัตร ขุนปราบสามารถนำความรู้ หรือทักษะการอ่านการเขียนไปต่อยอดในการศึกษาจนกระทั่งได้รับราชการครู ซึ่งจะเห็นผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจน ธารรัตน์ ศรีสุวรรณ (๒๕๖๒) ให้ข้อมูลว่า “ส่วนมากจะนำมาต่อยอดในเรื่องของบทเรียน มาเพิ่มทักษะในเรื่องของการเรียนภาษาไทย เพราะพอเรียนจบมัธยมก็ไปเรียนต่อสาขาภาษาไทย สามารถเขียนประเภทที่ใจกำลังใจ สร้างกำลังใจ ต่อสู้กับชีวิต และเอารูปแบบงานเขียนที่ได้รับความรู้ในการสร้างงานเขียนมาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน”

การจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนมักจะพบปัญหาไม่ว่าจากนักเรียน หรือนิสิตนักศึกษาที่เป็นสมาชิกค่าย ส่วนใหญ่กลัวการเข้าค่ายลักษณะเช่นนี้ เนื่องจากมองว่าค่ายเป็นกิจกรรมทางปัญญาเน้นวิชาการเฉพาะกลุ่ม ซึ่งหากเข้าร่วมจะสื่อสารระหว่างกันไม่เข้าใจ ดังนั้น ทำให้เกิดความเข้าใจผิด ในปัจจุบันสมาชิกกลุ่มนาครพยายามนำเสนอรูปแบบค่ายที่เป็นกันเอง และเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิก ซึ่งสมาชิกค่ายอย่างโนรัชฮาน มุทานิ (๒๕๖๒) กล่าวว่า “ในตอนแรกก่อนที่จะเข้าค่าย รู้สึกกลัวและกังวล คิดว่าค่ายการเขียนน่าจะเป็นกิจกรรมที่น่าเบื่อ บรรยายาคณะน่าจะจริงจังเหมือนอยู่ในห้องเรียน” สมาชิกกลุ่มนาครพบปัญหาระหว่างการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน ทั้งปัญหาเฉพาะที่เกิดขึ้นในค่ายของสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานแต่ละแห่ง และปัญหาร่วมที่เกิดขึ้นทำนองเดียวกันในแต่ละค่าย ดังนั้นความใส่ใจต่อรายละเอียดต่าง ๆ ของกระบวนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน จึงเป็นส่วนสำคัญอย่างมากที่

สมาชิกของกลุ่มนาครทุกคนต้องพิจารณา และร่วมกันสรุปบทเรียนร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ในการถอดบทเรียนร่วมกับสมาชิกกลุ่มนาครครั้งนี้ พบว่า ปัญหาใหญ่ ๆ และชัดเจน มีดังนี้

๑) ปัญหาด้านการเขียนงานที่ถูกรีดทึงทางความคิด

ทางกลุ่มนาครมักจะประสบปัญหาระหว่างผู้จัดงานในการวางกรอบความคิดในการเขียน ซึ่งมองว่าอาจจะเป็นการปิดทึงความคิดของสมาชิกหายไปด้วย ดังนั้น ทางกลุ่มนาครจึงปรับเปลี่ยนโจทย์ให้เข้ากับสภาพความเป็นจริงของสมาชิกค่ายเพื่อให้เข้าถึงความเป็นอยู่ เรื่องใกล้ตัวที่สามารถนึกออกและนำข้อมูลเหล่านั้นมาเขียนได้ วิทยากรมองว่า การเขียนเป็นงานสร้างสรรค์ที่จำเป็นต้องให้อิสระทางความคิด เพราะสมาชิกส่วนใหญ่ล้วนแต่ถูกรีดทึงกรอบในระบบการศึกษาทั้งสิ้น เมื่อสมาชิกค่ายเหล่านั้นมีโอกาสมาเข้าค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน จึงควรเปิดโอกาสให้ได้ฝึกจัดระบบความคิด วิชิตคิด หรือเรียนรู้วิธีการทำงานของตัวเองจากวิทยากร ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเรียนรู้ในห้องเรียน ถึงแม้การจัดค่ายในลักษณะแบบนี้มักจะมีกรอบกำหนดมาจากผู้จัดงาน แต่การตัดสินใจอย่างแท้จริงขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของกลุ่มนาครว่าจะเปลี่ยนประเด็นหรือไม่ อย่างไร ล้วนต้องอ้างอิงถึงภูมิหลังและลักษณะของสมาชิกค่ายเป็นหลัก ประมวล มณีโรจน์ (๒๕๖๒) ให้ข้อมูลว่า “กรณีกับทางโรงเรียนกำหนดหัวข้อในการจัดค่ายเพื่อวางกรอบในการเขียนที่มุ่งเน้นให้เป็นไปตามอุดมการณ์ของโรงเรียน จะเป็นการปิดทึงความคิดเชิงสร้างสรรค์งานวรรณกรรมของเด็ก ทำให้เด็กคิดไม่ออกหรือนึกไม่ออกกว่าควรเขียนอย่างไร เช่น การให้เขียนเรื่อง “ต้นไม้ของพ่อ” ซึ่งหมายถึงการดำเนินแนวทางวิถีเศรษฐกิจพอเพียงตามในหลวงรัชกาลที่ ๙ ก็ปรับใหม่ให้เขียนเป็นเรื่องพ่อของตัวเอง เป็นต้น”

๒) ปัญหาสมาชิกค่ายมักจับประเด็นสำคัญในการเขียนไม่ได้

กลุ่มนาครตั้งข้อสังเกตถึงการที่สมาชิกค่ายไม่สามารถจัดระบบความคิด หรือบูรณาการทั้งรูปแบบและเนื้อหาให้เป็นหนึ่งเดียวกันได้ ซึ่งปัญหานี้ถือได้ว่ากลายเป็นปัญหาหลักของสมาชิกค่าย หรืออาจจะเป็นปัญหาส่วนใหญ่ของนักเรียนนิสิตนักศึกษาด้วยเช่นกัน เพราะในระบบการศึกษานั้น การเขียนงานต้องอาศัยการจับประเด็นหลักได้ เพราะจะทำให้การเล่าเรื่องมีมิติลุ่มลึก มีความน่าสนใจ ไม่ใช่การนำเสนอในภาพรวมด้วยการนำประเด็นย่อย ๆ มาเรียงต่อกัน แต่ต้องลงรายละเอียดให้ลึกลงในงานเขียน สะทอนให้ถึงการปลูกฝังวิธีคิดบางอย่างในสถานศึกษาที่ทำให้นักเรียนไม่กล้าคิดที่จะสร้างสรรค์งานเขียนออกมา เนื่องจากเกรงว่าจะผิดไปจากที่เคยศึกษามา การจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนเพียงเป็นกรณีศึกษาหนึ่งที่ทำให้มองเห็นปัญหานี้ การที่สมาชิกค่ายได้มาเรียนรู้วิธีคิด มุมมองที่แตกต่างจากค่ายไม่ใช่เพื่อไปปลงล้างหรือต่อต้านระบบการศึกษา เพียงแต่จะได้รับวิธีคิดหรือการจัดระบบความคิดที่ทำให้สมาชิกสามารถแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างได้ในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง และในขณะเดียวกันต้องเป็นผู้รับฟังที่ดีด้วยเช่นกัน เช่น ชาติกริต แก้วทันคำ (๒๕๖๒) ให้ข้อมูลว่า “เด็กส่วนมากเคยเรียนและโดนปลูกฝังว่าต้องเขียนกลอนแปดแบบสุนทรภู่ จึงชินกับการเขียนที่ต้องยึดรูปแบบ เพราะครูสอนให้เด็กท่องรูปแบบร้อยกรองแต่ละชนิดว่ามีฉันทลักษณ์แบบใดบ้าง แล้วให้เด็กเขียนตามฉันทลักษณ์นั้น ๆ โดยไม่สนใจความเข้าใจของเด็กที่มีต่อฉันทลักษณ์กับเรื่องราวที่เล่าว่าสัมพันธ์กันหรือไม่ นอกจากนี้พบว่าเด็กส่วนใหญ่มักเล่าเรื่องในภาพรวม แต่ไม่รู้จักรับประเด็นหลักของเรื่องที่จะเขียน ถ้าเล่าเรื่องหมุย่างเมืองตรังก็ต้องบรรยายเฉพาะหมุย่างเท่านั้น ไม่ต้องออกนอกเรื่องไปหยิบยกประเด็นอื่นมาเล่าผสมลงไป เด็กควรรู้จักนำประเด็นแยกย่อยมาเขียน แต่ลงรายละเอียดให้ลึก หากไม่ฝึกเขียนแบบนี้ก็เหมือนกับเอาประเด็นย่อย ๆ มาเรียงต่อกัน เช่น เอรารถูกตุ๊กเชื่อมกับหมุย่างเชื่อมกับสันหลังมังกรเสมือนเอาคำมาต่อ ๆ กัน เป็นต้น ฉะนั้น การเขียนถึงเรื่องที่รู้จักจริง ๆ จะดีกว่า เหมือนติดอยู่ในกรอบ สาเหตุเพราะครูเอากรอบมาครอบความคิดของนักเรียน ส่งผลให้

นักเรียน ไม่กล้าก้าวออกจากกรอบ เพราะกลัว ไม่อยากแหวกกรอบ เดียวไม่เหมือนเพื่อน เด่นกว่าเพื่อน หรืออาจเสียคะแนน”

ระบบความคิดที่ถูกปลูกฝังมายาวนาน ทำให้สมาชิกค่ายไม่กล้าที่คิดสร้างสรรค์งานเขียนออกมาตามที่พัฒนาพัฒนา ครีทวิ (๒๕๖๒) กล่าวว่า “เรามักถูกปลูกฝังโดยที่ไม่เคยได้สัมผัสเลยว่าการเขียนเรียงความต้องเขียนตามรูปแบบที่ครูสอนเท่านั้นจึงจะได้คะแนน ไม่เคยมีใครมาบอกสักครั้งเดียวในชีวิตว่าเขียนเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเดียวก็น่าได้ เพราะไม่จำเป็นต้องเขียนตามหัวข้อในภาพรวมหรือเล่าทุกสิ่งอยู่ในเรียงความเรื่องเดียว เราโดนสอนแบบนี้มาตลอด เมื่อมาเจอกลุ่มอ่านล้อมเมืองจะล้างระบบความคิด และให้เริ่มต้นใหม่ด้วยการเขียนอะไรก็ได้ ผมกังวลอยู่อย่างหนึ่ง หลังจบค่ายก็แยกย้าย ทำให้ไม่ได้อยู่กับเด็กตลอดเวลาเหมือนที่โรงเรียน หากนางงานตามที่ได้เขียนในค่ายไปส่งครูก็อาจโดนมองว่าผิด เนื่องจากขณะเข้าค่าย ครูไม่ได้ร่วมกิจกรรมกับเด็กตลอดเวลา เมื่อเห็นงานเด็กในภายหลังคงมองว่าเด็กเขียนงานผิดหรือเขียนลักษณะนี้ไม่ได้ เด็กกลับไปโรงเรียนแล้วอาจกลับสนกว่าเดิมก็ได้ ตกกลางต้องเขียนแบบใดจึงจะถูกต้อง บางครั้งใจเด็กกล้าจริง แต่มีคะแนนกดไว้ ควรใช้เวลาเท่านั้นเพื่อให้เด็กเติบโตก้าวพ้นจากระบบโรงเรียน จนเป็นอิสระทางความคิดพอสมควร เด็กอาจจำวิธีการเขียนที่ได้เรียนรู้จากค่ายและนำมาต่อยอดในภายหลัง เพราะในโรงเรียนจำเป็นต้องทำตามกฎเกณฑ์ไปก่อน เมื่อหลุดออกจากกรอบของโรงเรียนก็สามารถเขียนงานของตนเองได้อย่างเสรี สุดท้ายจะนึกถึงสิ่งที่ได้ฝึกฝนจากค่ายว่าจริง ๆ สามารถสร้างสรรค์รูปแบบงานเขียนได้หมด ไม่ได้คาดหวังมากกว่าเด็กต้องเขียนได้เลยหรือทำตามสิ่งที่ค่ายสอนทันที ต้องรอเวลาให้เด็กค่อย ๆ เติบโต ต้องปล่อยวาง เพราะเจตนาหลักของค่ายไม่ได้คาดหวังให้เด็กไปเป็นนักเขียน”

การจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มนาครจะเปิดกว้างให้แก่สมาชิก สามารถเขียนงานได้ทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเขียนบทกวี ความเรียง เรื่องสั้นหรืออื่น ๆ ตามความสนใจ แต่ปัญหาที่พบอีกประการหนึ่ง คือ การติดกรอบฉันทลักษณ์ ซึ่งในที่นี้ไม่ได้หมายความว่า ฉันทลักษณ์นั้นไม่ดี แต่การนำเสนองานเขียนในรูปแบบฉันทลักษณ์ส่วนใหญ่สมาชิกค่ายมักสรรหาคำที่เป็นศัพท์ยากที่ไม่ใช่ในชีวิตประจำวัน จนถึงขั้นนำพจนานุกรมมาช่วยในการเลือกสรรคำ แต่ความจริงการเขียนงานฉันทลักษณ์นั้น สามารถนำคำที่เรียบง่ายหรือที่ใช้ในชีวิตประจำวันมาใช้ได้ ไม่ได้กำหนดตายตัวว่าจะต้องนำศัพท์ยากมาเขียนเท่านั้น ถือว่าเป็นการเข้าใจคลาดเคลื่อน วิทยากรในค่ายจึงพยายามนำเสนองานเขียนรูปแบบฉันทลักษณ์ที่ใช้คำเรียบง่าย เข้าถึงความรู้สึกผู้อ่าน หรือนำเสนอรูปแบบงานเขียนไร้ฉันทลักษณ์ ซึ่งเน้นการทำความเข้าใจลักษณะของรูปแบบที่หลากหลายของงานเขียนเท่านั้น ไม่ได้ปิดกั้นการนำเสนอรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเท่านั้น ตามที่ชาคริต แก้วทันคำ (๒๕๖๒) เสนอแนะว่า “ผมเห็นเยอะที่เอาคำมาแล้วต้องเปิดพจนานุกรมหรือบางคนเอาพจนานุกรมมาวาง ใช้คำง่ายไปได้เลย เช่น คำว่า “ใจ” ก็ใช้ “ใจ” ได้เลย ไม่ต้องไปกังวล ไม่ต้องไปใช้คำว่า “ดวงแด” หรือ “ฤทัย” คำว่า “ดวงจันทร์” ไม่ต้องใช้คำว่า “ศศิธร” หรือ “ดวงแข” ใช้คำว่า “จันทร์” หรือ “จันทร์” ก็พอ เป็นต้น มันเป็นที่ระบบการศึกษา การปลูกฝัง รวมถึงแบบเรียนที่เราเรียนมาเป็นแบบนี้ บางครั้งต้องแปลไทยเป็นไทยอีก ซึ่งไม่จำเป็นแต่ต้องมองว่าระดับเด็กมาร่วมค่ายไม่สมควรพินิจถึงขั้นนั้น จึงควรใช้คำง่าย ๆ” สอดคล้องกับ สุนันท์ ทงศ์ เทพชู (๒๕๖๒) กล่าวเพิ่มเติมว่า “น่าจะใช้คำเข้าใจง่ายและสื่อความรู้สึก ไม่ต้องไปคิดว่าคำนี้แปลว่าอะไรให้หน้าเรื่องใกล้ตัวมาเขียนที่สามารถเขียนเป็นบทกวีง่าย ๆ และทำให้รู้สึกได้ ซึ่งไม่ต้องเล่นสิ่งที่ยาก เพราะจะซับซ้อนทำให้เด็กไม่เข้าใจหรือเข้าใจไม่ถึง เรื่องฉันทลักษณ์ก็มีปัญหาเหมือนกัน เนื่องจากเด็กรู้จังหวะ เมื่อให้เขียนกลับเขียนไม่ได้”

๓) ปัญหาสมาชิกค่ายไม่มีสมาธิ

การที่สมาชิกค่ายไม่สามารถอยู่หนึ่ง ๆ กับตัวเองได้ อาจเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของสมาชิกค่ายกลุ่มนี้ที่มักจะนั่งจับกลุ่มคุยกัน หรืออยู่ด้วยกันตลอด ดังนั้น เมื่อมาสู่เข้าค่ายลักษณะแบบนี้ วิทยากรจำเป็นต้องกำหนดให้มีช่วงเวลาสำหรับต้องเขียนงาน ซึ่งส่วนใหญ่ต่างแยกย้ายไปตามสถานที่ต่าง ๆ เพื่อต้องการให้สมาชิกค่ายอยู่กับตัวเอง พยายามทำความเข้าใจกับสิ่งรอบข้างและทบทวนเรื่องเล่าของตัวเอง นับว่าเป็นกระบวนการที่ค่อนข้างยาก สำหรับการปฏิบัติตัวแบบนี้ อาจจะไม่คุ้นเคยทำให้สมาชิกค่ายบางคนปรับตัวได้ยากเช่นเดียวกัน การอยู่กับตัวเองในบางช่วงเวลาอาจจะทำให้สมาชิกค่ายสามารถดึงศักยภาพในการเล่าเรื่องผ่านวิธีคิดที่ได้รับคำแนะนำมาจากวิทยากร ตามที่ สุนันทวงศ์ เทพชู (๒๕๖๒) กล่าวว่า “บางครั้งเด็กมีเรื่องที่จะเขียนแล้ว แต่เขียนไม่ได้ เพราะชอบอยู่กับเป็นกลุ่ม หนึ่ง และไม่ได้ใช้ความคิดของตนเอง ต้องพยายามให้เด็กนั่ง เพราะความนิ่งทำให้สิ่งต่าง ๆ ค่อย ๆ ถ่ายทอดออกมา เด็กจะเล่ารายละเอียดของเรื่องราวได้ เช่น ให้เด็กเขียนเกี่ยวกับกิจกรรมหลังจากมาถึงบ้างว่ามีอะไรบ้าง เด็กมักอธิบายแค่สิ่งที่นึกออก แล้วเล่ารายละเอียดเพียงแค่ว่าอะไรบ้างเท่านั้น แต่ไม่อธิบายสาเหตุว่าทำไมต้องทำเช่นนั้น จุดสำคัญอยู่ตรงที่ว่าจะได้รายละเอียดย่อยอย่างไรบ้าง ถ้าเด็กนั่งก็จะสื่อรายละเอียดออกมาได้”

๔) ปัญหาด้านกระบวนการจัดค่าย

กระบวนการจัดค่ายที่จำเป็นจะต้องตระหนัก คือ ผลลัพธ์ที่สมาชิกค่ายควรจะได้รับ ซึ่งแต่ละค่ายมักเกิดปัญหาตรงที่สมาชิกมักจะไม่ฟังหรือไม่สนใจวิทยากร วิทยากรจึงจำเป็นต้องหาวิธีการมาสอดแทรกในกิจกรรมที่สามารถทำให้สมาชิกค่ายสนุกสนานและพร้อมต่อการเรียนรู้ ต้องใช้ความสามารถเฉพาะตัวของวิทยากรแต่ละคน ไม่ว่าจะในรูปแบบของการพูดตลก เล่นเกม ร้องเพลงเพื่อให้กระบวนการจัดค่ายดำเนินไปได้ ตามที่ประมวล มณีโรจน์ (๒๕๖๒) กล่าวว่า “ตอนแรกเราจะมีปัญหาว่าเราไปพูดแล้วเด็กไม่ฟัง เราจึงต้องหาวิทยากรที่เอาเด็กอยู่ จากการจัดค่ายตั้งข้อสังเกตว่า ในค่ายเด็กหลายคนที่ไม่อยากไปค่ายกิจกรรมเนื่องจากต้องออกไปแสดงออก เช่น เดิน ออกไปแสดง ซึ่งเด็กเหล่านี้จะขี้อาย ไม่กล้าแสดงออก ทำไม่ได้ แต่ว่าเมื่อใดที่ให้เด็กเลือก โดยไม่ให้เป็นกิจกรรมร่วม ให้เลือกว่าใครอยากจะทำอะไรก็ทำ คนไม่อยากจะทำหรือไม่อยากแสดง ก็เขียนงานไป แต่ถ้าเราไปให้ความสำคัญกับการเขียนมากเกินไป กลุ่มก็จะไม่ราบรื่น เพราะบางคนไม่อยากจะเขียนหรือเขียนไม่ดี แต่อ่านดี ลายมือสวย บางคนอ่านไม่ดีแต่ต้นรำดี เราจึงสอดแทรกก็เข้าไปผ่านกิจกรรมเหล่านี้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าเราสามารถสอดแทรกอยู่ในทำรำนั้นได้ โดยจะให้ทุกอย่างบูรณาการกับงานเขียนทั้งหมด ทุกคนจะได้มีความเชื่อมั่นเท่า ๆ กัน”

อีกปัญหาหนึ่งที่สำคัญ คือ ทักษะคติในการจัดค่ายของทางผู้จัดซึ่งไม่ได้มองเห็นคุณค่าของวรรณกรรมอย่างแท้จริง เพียงแต่เป็นธรรมเนียมปฏิบัติอย่างหนึ่งที่ต้องจัด เพื่อแสดงออกให้ว่า องค์กรนี้สนับสนุนกิจกรรมทางปัญญา หรือบางกิจกรรมมักต้องการนักเขียนที่มีชื่อเสียง เพื่อต้องการประชาสัมพันธ์องค์กร ว่าสามารถจัดกิจกรรมเช่นนี้ได้ และในการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของกลุ่มนาคานั้นในบางครั้งมักจะถูกกำหนดกรอบความคิดบางอย่าง ทำให้ขาดอิสระในกระบวนการจัดค่าย สมศักดิ์ ชุนชำนาญ (๒๕๖๒) เสนอแนะว่า “บางโรงเรียนที่ให้ไปจัดกิจกรรม หวังเพียงแค่ว่าให้มีกิจกรรม มีนักเขียนมีชื่อเสียงมาร่วม ครูไม่ได้เห็นคุณค่าของวรรณกรรมจริง ๆ รู้สึกว่าเขาไม่ได้ให้โอกาสเราได้จัดกิจกรรมอย่างอิสระ เลยทำให้งานของเด็กออกมาไม่ดีเท่าที่ควร ถ้าเขาปล่อยให้เรามีกระบวนการที่อิสระก็จะได้ออกมาดีกว่าที่เป็น ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้จัดด้วย”

๕) ปัญหาด้านการอ่านของสมาชิกค่าย

ปัญหาการอ่านเป็นพื้นฐานสำหรับการจัดค่ายการเขียนการอ่าน เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการสื่อสารผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งต้องยอมรับว่าทำให้สมาชิกค่ายส่วนใหญ่ที่มีความสนใจการอ่านหนังสือลดน้อยลง ปัจจัยสำคัญที่สุดของการเขียนก็คือ การอ่าน ก่อนที่จะสามารถเขียนหรือถ่ายทอดออกมาเป็นตัวหนังสือได้นั้น จำเป็นต้องผ่านกระบวนการนำเข้าหรือการอ่านเสียก่อน นักเขียนในอดีตเคยมีความหมายในเชิงผู้นำทางความคิด เป็นผู้นำการต่อต้านความไม่ยุติธรรมในประเทศ มีคตินิยมเป็นอาวุธทางปัญญาในการต่อสู้เรียกร้องสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ ในเหตุการณ์ทางการเมือง แต่ในปัจจุบันความหมายของนักเขียน มีการนิยามตัวตนที่แตกต่างกันออกไปและคลี่คลายลงอย่างเห็นได้ชัด จึงทำให้เกิดการยึดถือต้นแบบจากบุคคลในวงการอื่น ๆ แทน ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่ในวงการวรรณกรรมเท่านั้น ในยุคสมัยที่มีการนิยามความหมายของต้นแบบและมีความหมายเลื่อนไหลเหล่านั้นว่า 'เน็ตไอดอล' หรือการมีโซเชียลมีเดียเป็นเครื่องมือรูปแบบใหม่ในการเรียกร้องความยุติธรรมบางอย่างในสังคมแทนการเขียนวรรณกรรม

เหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นไม่ได้หมายความว่า นักเขียนไม่มีบทบาทต่อสังคมหรือไม่เป็นต้นแบบของสังคม บุคคลเหล่านี้ยังคงทำหน้าที่และมีบทบาททางสังคมอยู่ ยังคงเชื่อมั่นในกระบวนการอ่านและกระบวนการเขียน เนื่องจากสมาชิกกลุ่มนาครเห็นว่าการอ่านการเขียนถือเป็นการจัดระบบความคิดที่ได้ผลลัพธ์ที่ดี ไม่ว่าจะนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน หรือการประกอบอาชีพอื่น ๆ ทำให้เป็นบุคคลมีคุณภาพในเชิงความคิดและจัดการกับตัวเองได้เป็นอย่างดี

ปัญหาด้านการอ่านที่พบจากสมาชิกค่าย มาจากการมีทัศนคติในเชิงลบต่อการอ่าน จึงมักจะมุ่งเน้นจุดมุ่งหมายของการอ่านที่เป็นรูปธรรม เช่น อ่านไปเพื่ออะไร หรือการอ่านถูกมองว่าไม่สามารถต่อยอดในสายวิชาชีพที่ตลาดแรงงานต้องการ เป็นต้น ทัศนคติแบบนี้ย่อมเป็นปัญหาสำคัญที่แก้ไขได้ยาก เนื่องจากถูกปลูกฝังมายาวนาน แต่การเข้าค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของกลุ่มนาครนั้น พยายามทำให้สมาชิกค่ายได้มองเห็นคุณค่าทางจิตใจของการอ่าน การเขียนวรรณกรรมที่สามารถช่วยเยียวยาบาดแผลชีวิตของผู้คนได้ และมีคุณประโยชน์ที่ส่งผลให้เห็นเป็นรูปธรรมบางอย่าง เช่น การเติบโตเป็นครูที่มีวิสัยทัศน์ในการปลูกฝังเรื่องการอ่านการเขียนให้ลูกศิษย์ การเป็นเจ้าของหน้าที่ของรัฐที่ทำหน้าที่ปกครองคนในพื้นที่ เล็งเห็นว่าการจัดค่ายในแต่ละครั้ง ทำให้องค์การสามารถรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงผ่านเรื่องเล่าในงานเขียนของค่าย ต้องยอมรับว่ากระบวนการค่ายไม่สามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติสมาชิกค่ายในเชิงลบได้อย่างรวดเร็ว แต่ต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการอ่านการเขียนอยู่เสมอ ตามที่ พิณพิพัฒน์ ศรีทวี (๒๕๖๒) ให้ข้อมูลว่า "นักเขียนไม่ใช่สิ่งที่เด็กอยากยกให้เป็นฮีโร่ เพราะการอ่านหนังสือของเด็กกลดน้อยลง บางครั้งเด็กก็ไม่รู้ว่าจะแตกฉานไปเพื่ออะไร ผมเข้าใจเด็ก มันใช้เป็นวิชาชีพไม่ได้ ยุคนี้เป็นยุคเสรีนิยมหรือทุนนิยม จึงต้องเรียนประเภทการตลาดไว้ก่อน พวกเขาอาจเห็นว่าไม่รู้จะอ่านไปเพื่ออะไร สำหรับผมนั้นการอ่านช่วยจัดระบบความคิดได้ สมมติสอบข้อเขียน พบว่าเด็กที่อ่านหนังสือ สอบข้อเขียนได้ดีกว่าเด็กที่ไม่อ่านหนังสือ หากไม่อ่านหนังสือจะเรียบเรียงไม่ได้ จัดระบบความคิดไม่ได้ จับประเด็นไม่ได้ แต่เด็กที่อ่านหนังสือมักตอบข้อเขียนได้ดี"

๓.๒.๕ ความคาดหวังในการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน

ดังได้กล่าวแล้วในประเด็นข้างต้น ว่าสมาชิกกลุ่มนาครต่างมีความเชื่อในคุณค่าของการอ่านการเขียน โดยเฉพาะการอ่านการเขียนอย่างมีอิสระ สามารถสร้างสรรค์งานเขียนประเภทใดก็ได้ที่สามารถที่จะช่วยเยียวยาบาดแผลในจิตใจได้ จึงมุ่งบทบาทด้านการพัฒนาการอ่านการเขียนอย่างหนักมาต่อเนื่องยาวนาน ด้วยความคาดหวังว่าการจัด

ค่ายเป็นวิธีการหนึ่งที่จะร่วมสร้างบรรยากาศของการอ่านการเขียนที่สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันหรือหน้าที่การงาน โดยมีเด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญ ดังนั้น พอจะสรุปถึงความคาดหวังในการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มนาคได้ ดังนี้

๑) เพื่อสร้างนักเขียนรุ่นใหม่

การสร้างนักเขียนรุ่นใหม่ ถือเป็นเป้าหมายหลักในการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนในตอนเริ่มต้น เพื่อต้องการผลิตนักเขียนที่สามารถต่อยอดให้กลายเป็นนักเขียนที่มีคุณภาพของสังคม เนื่องจากในอดีตการรวมกลุ่มของกลุ่มนาคเองก็มีเป้าหมายชัดเจน เพื่อขับเคลื่อนสังคมด้วยวรรณกรรม ซึ่งเป็นอุดมการณ์สำคัญที่หล่อหลอมความเป็นหนึ่งเดียวของกลุ่ม ต่อมาจึงกลายมาเป็นแรงผลักดันสำคัญในการจัดค่าย ประมวล มณีโรจน์ (๒๕๖๒) เสนอแนะว่า “คือแค่ที่เราหวังให้เด็กสนใจที่จะเขียน ในตอนหลังเป้าหมายของค่ายจะเปลี่ยนไป จากความหวังที่จะสร้างนักเขียน มาเป็นการสร้างให้เด็กสนใจการเขียนมากกว่า แต่หลัง ๆ ก็เปลี่ยนไปอีก เปลี่ยนไปเป็นการเยียวยา”

๒) เพื่อให้สมาชิกค่ายสนใจการอ่านการเขียนมากขึ้น

การอ่านการเป็นพื้นฐานของการสื่อสารกับคนอื่น ดังนั้นการเป็นนักสื่อสารที่ดีได้นั้น จะทำให้การประกอบอาชีพใดก็ตามในอนาคต สามารถนำประสบการณ์การอ่านการเขียนไปประยุกต์ใช้ได้ เพราะวัตถุประสงค์สำคัญที่สุดของการสื่อสาร คือ ต้องการให้รับสารเข้าใจสารที่สื่ออย่างถูกต้อง ตามที่ พิณพิพัฒน์ ศรีทวี (๒๕๖๒) ให้ข้อมูลว่า “ความคาดหวังจริง ๆ ของการจัดค่าย ก็คือ สิ่งที่ได้ระหว่างทาง โดยไม่ได้จำกัดไม่ได้หวังว่าจะต้องเป็นนักเขียน ซึ่งค่ายที่จัดจะเป็นการปูทาง ปูพื้นฐานเบื้องต้น เป็นการฝึกเขียนไปเรื่อย ๆ เมื่อมาค่ายต่อ ๆ ไป ก็อาจจะเขียนดีขึ้นกว่าค่ายที่แล้ว” สอดคล้องกับความเห็นของสมาชิกค่ายอย่างเช่น ภควันต์ ชูเย็น (๒๕๖๒) ว่า “อย่างน้อยได้รับความรู้ในการเขียน และได้แลกเปลี่ยนความรู้ มุมมองต่าง ๆ จนทำให้เกิดความคิดในการที่จะสร้างสรรค์งานต่อไป”

๓) เพื่อให้งานเขียนช่วยเยียวยาบาดแผลในชีวิต

ชีวิตแต่ละคนเคยผ่านเหตุการณ์หรือจุดต่ำสุดของชีวิต สมาชิกค่ายบางคนมีปมด้อยที่พยายามปิดบังหรือบาดแผลในช่วงวัยเด็ก แต่เมื่อสมาชิกค่ายได้ผ่านกระบวนการของกลุ่มนาคที่แบ่งกลุ่มย่อย เน้นการเปิดใจและการสร้างความเป็นกันเอง ทำให้สมาชิกเหล่านั้นได้แลกเปลี่ยนเรื่องเล่ากับวิทยากร ถือเป็นงานเยียวยาทางด้านจิตใจได้อีกทางหนึ่ง ดังที่ พิณพิพัฒน์ ศรีทวี (๒๕๖๒) ให้ข้อมูลว่า “เรื่อง คนไม่มีนามสกุล เป็นเรื่องที่เด็กเขียนเรื่องตนเองที่อยู่ในใจที่ไม่รู้จะเล่าให้ใครฟัง ซึ่งค่ายของเราที่เปิดให้เด็กได้เขียนเพื่อเยียวยาตัวเองและเยียวยาวิทยากรด้วยเช่นกัน ในตอนหลังวัฒนธรรมกับนายอำเภอ โดยวัฒนธรรมไปช่วยผลักดันให้มีนามสกุล ในตอนหลังเด็กคนนี้ก็ได้นามสกุลจากงานเขียนของเด็กเองที่เขียนจากในค่าย นักเขียนจึงเป็นผู้ที่ทำให้เด็กมีโอกาสได้มีนามสกุล” สอดคล้องกับสมศักดิ์ ชุนชำนาญ (๒๕๖๒) ว่า “วิธีการนี้จะทำให้เด็กรู้สึกเป็นกันเอง ให้เด็กได้มีส่วนร่วมกันทุกคน และยังทำให้เรากับเด็กสามารถเป็นเพื่อนกันได้ เด็กก็กล้าที่จะพูดคุย ปรึกษากับเรา แม้จบค่ายแล้วก็มีเด็กยังโทรมาปรึกษา มาถามเรื่องการเขียนงานอยู่บ้าง”

การถอดบทเรียนการจัดค่ายการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มนาค ซึ่งดำเนินการด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่กำหนดในระเบียบวิธีวิจัย ประกอบด้วย การศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) พลังอำนาจแห่งการเล่าเรื่อง (Storytelling) การวิเคราะห์หลังปฏิบัติการ (After Action Review: AAR) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content

Analysis) ภายใต้กรอบแนวคิด วิธีการถอดบทเรียน ๓ ประสาน คือ ความรู้ที่บันทึกเป็นทางการ (Explicit Knowledge) ความรู้ ความสามารถที่ฝังแฝงอยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) และโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) อาศัยการสังเกตการจดถ่ายจากวีดิทัศน์ การสัมภาษณ์ การเล่าเรื่องทั้งการพูดและการเขียน ล้อมวงสนทนา ศึกษาเอกสาร โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ สมาชิกกลุ่มวรรณกรรมนาคร สมาชิกค่ายต่าง ๆ ครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจดถ่าย ผู้บริหารหน่วยงานหรือองค์กรผู้สนับสนุนงบประมาณการจดถ่าย ทำให้ได้ค้นพบบทเรียนที่น่าสนใจดังได้กล่าวแล้ว

๓.๓ บทเรียนองค์รวม

๓.๓.๑ ทักษะใหม่ของการพัฒนาการอ่านการเขียน

๑) สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่

การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลการจดถ่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ พบว่ามีการศึกษา ประมวลผล และสรุปผลการจดถ่ายฯ แต่ละครึ่ง จนค้นพบแนวทางการจดถ่ายพัฒนาการอ่านการเขียนอันเป็นบทเรียนสำคัญที่เน้นการอ่านการเขียนอย่างมีความสุข โดยสร้างสรรค์กิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับหลักสูตรการจดถ่ายฯ เพื่อผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ก่อเกิดรูปแบบการจดถ่ายพัฒนาการอ่านการเขียนที่บูรณาการองค์ความรู้จากประสบการณ์ตรงของคณะวิทยากร ซึ่งเป็นนักเขียน นักกิจกรรมและผ่านการจดถ่ายพัฒนาการอ่านการเขียนมาอย่างหลากหลาย จึงเข้าใจว่ากระบวนการจดถ่ายฯ แบบใดสามารถพัฒนาศักยภาพของสมาชิกค่ายฯ ได้อย่างแท้จริง การจดถ่ายพัฒนาการอ่านการเขียนให้บรรลุผลอย่างยั่งยืนควรเสริมสร้างทักษะจากภายในจิตใจ โดยการปรับทัศนคติเพื่อให้เห็นคุณค่าการอ่านหนังสือในมุมใหม่ด้วยหัวใจที่เป็นสุข กล่าวคือ ได้ปลูกฝังสมาชิกค่ายฯ ให้รักการอ่านและเห็นคุณค่าการอ่านหนังสือ เพราะการอ่านจะต่อยอดสู่การมีพื้นฐานการเขียนที่ดีและมีวิจรรย์ญาณด้านการสื่อสาร ทั้งยังใช้หนังสือเป็นเครื่องมือเปิดวิสัยทัศน์การมองโลกและชีวิตอย่างตระหนักรู้ต่อความจริง ช่วยสร้างแนวทางการดำเนินชีวิตด้วยสติปัญญา ดังที่ ดวงแก้ว กัลยาณิ (๒๕๖๒) ชี้แจงถึงวิธีการส่งเสริมการอ่านจากการร่วมถอดบทเรียน สรุปได้ว่า “พยายามจัดช่วงเวลาแนะนำหนังสือ เพื่อให้สมาชิกค่ายรู้สึกว่าการอ่านหนังสือเป็นเรื่องที่น่าอ่าน เพราะมักคิดว่าหนังสืออ่านยากและไม่เข้าใจ จึงต้องวิเคราะห์สมาชิกค่ายว่าค่ายนี้จะแนะนำหนังสืออะไรให้เขารู้สึกว่าอยากอ่าน และหนังสือสนุก ก็พยายามไปหาหนังสือมา ตรงนี้เป็นประเด็นที่หนึ่งให้เขารู้สึกว่าอ่านหนังสือง่าย ไม่ยาก มีเรื่องสนุกเยอะเยอะ ตลอดจนมีหนังสือหลากหลายประเภททั้งหนังสือภาพ การ์ตูน และหนังสือท่องเที่ยว มีหมดทุกอย่าง เพียงแต่เขาไม่ได้ติดตามหนังสือเลย ไม่รู้จักเท่านั้นเอง อีกประเด็นหนึ่งคืออยากให้เขาได้รู้จักหนังสือดี ๆ ที่จะช่วยชีวิตเขา แนะนำหลาย เรื่องราวว่าหนังสือเล่มนี้เป็นอย่างไร รวมถึงแนะนำหนังสือปลูกฝังจิตสำนึกให้รักสิ่งแวดล้อม รักผู้คน รักโลก และมีจิตสาธารณะ ซึ่งมีหนังสือแบบนี้อยู่มากมายจะได้เป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาการอ่าน ไม่ใช่จ่ายแล้วก็จบกัน อย่างน้อยอาจไม่ได้ไปเป็นนักเขียน แต่ก็ยังเป็นนักสื่อสารได้ดีขึ้น แล้วจะได้รักการอ่าน เมื่อเขาเติบโตหรือออกจากค่ายไปอย่างน้อยก็มีหนังสือเป็นเพื่อนและเป็นคำตอบชีวิตแก่เขาอย่างปลอดภัย เหมือนช่วงนี้มีคนเป็นโรคซึมเศร้าเยอะ จึงไปหาหนังสือเกี่ยวกับโรคซึมเศร้าแบบเข้าใจง่าย ๆ เพื่อเตรียมเอาไว้เวลามีค่ายจะได้คุยกับสมาชิกค่ายเกี่ยวกับเรื่องพวกนี้ว่ามีหนังสือแบบนี้ด้วย น่ารักมาก เพราะนักเขียนใช้การ์ตูนในการนำเสนอ โดยจะแนะนำว่าสามารถหาอ่านได้ ช่วยทำให้เข้าใจเรื่องนี้มากขึ้น หวังว่าหนังสือจะได้ช่วยเขา สิ่งนี้เป็นเรื่องสำคัญในค่ายที่จะต้องทำนอกเหนือจากการเขียน”

ด้านการเขียนมีการปลูกฝังวิธีการเขียนงานที่มุ่งให้สมาชิกค่ายผลิตงานอย่างมีความสุข ใช้ความสุขเป็นเข็มทิศ นำทางเปิดมุมมองการเขียนให้กว้างขึ้น หากเกิดความสุขขึ้นในหัวใจย่อมจุดประกายจินตนาการให้สามารถเขียนงาน ออกจากความรู้สึกที่อิสระ พยายามลดความเป็นวิชาการลง แต่จะสอนและฝึกฝนสมาชิกค่ายผ่านการเล่าเรื่องราว ประสบการณ์ของวิทยาการ สิ่งสำคัญที่ช่วยกระตุ้นความสุขในการเขียนงานคือการนำความบันเทิงมาเปลี่ยนบรรยากาศ ค่ายให้รื่นรมย์ ทั้งนี้วิทยาการต้องมีอัธยาศัยดีและเป็นกันเอง เพราะการผูก ไม่ตรีกับสมาชิกค่ายทำให้บรรยากาศค่ายยิ่ง ผ่อนคลาย อบอุ่น และน่าอยู่ จึงเป็นการสร้างความสุขในค่าย เพื่อการเขียนอย่างมีความสุข ซึ่ง ดวงแก้ว กัลยาณต์ (๒๕๖๒) ได้สรุปบทเรียนการเขียนไว้ว่า “หากสมาชิกค่ายอยากเขียนอย่างมีความสุขต้องเริ่มด้วยการใช้จินตนาการ ออกจากหัวใจ โดยไม่มีทฤษฎี หลักการ หรือกรอบใด ๆ กำหนดไว้ ถือเป็นกระบวนการจัดค่ายที่ใช้จินตนาการสูงาน เขียน ช่วยปรับทัศนคติของสมาชิกค่าย ให้รู้ว่าการเขียนงานควรเริ่มต้นด้วยการปล่อยจินตนาการอย่างอิสระ ร้อยเรียง เรื่องราวที่กลั่นจากจินตนาการผ่านการเขียนสิ่งที่อยู่ในหัวใจออกมา ต่อมากระบวนการจัดค่ายรูปแบบนี้ใช้เป็นหลักสูตร การจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของกลุ่มคลื่นใหม่ตลอดมา โดยมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตามสภาพ” ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของนักเรียนโรงเรียนสะเดาซอร์ซซัยกัมพลานนท์อนุสรณ์ (๒๕๖๓) ที่ร่วมถอดบทเรียนเมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๓ ต่างยืนยันว่า “ได้ผลตามที่คาดหวัง สามารถนำความรู้กลับมาใช้ในวิชาเรียนและการเขียนงานต่าง ๆ ได้ สามารถตั้งศักยภาพของผู้เข้าค่ายออกมาให้ได้มากที่สุด และใช้กิจกรรมที่ทำให้เด็กสนใจเพื่อการเรียนรู้ที่ติดต่อกันทั้ง ค่าย”

การจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ได้นำหลักคิดเกี่ยวกับการมีความสุขต่อสิ่งที่ทำมา สร้างบทเรียนการเขียนงานด้วยความสุข เมื่อหัวใจมีความสุขจะไม่มีอะไรมาปิดกั้นจินตนาการได้ นอกจากนี้ยังสังเกตเห็น ความสำคัญด้านการอ่านที่เน้นพัฒนาศักยภาพของสมาชิกค่ายให้รักการอ่านควบคู่กับการเขียนงานอย่างมีความสุข

๒) สมาชิกกลุ่มนาคร

การศึกษาข้อมูลการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มนาคร จะเห็นว่าเป็นการสร้างโอกาสด้านการอ่านการเขียนแก่เด็กและเยาวชน ในรูปแบบการจัดค่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคณะวิทยากรและสมาชิกค่าย ซึ่งมีแนวทางการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนที่เชื่อมั่นว่าพลังวรรณกรรมสามารถยกระดับศักยภาพและแก้ไขปัญหาของสมาชิกค่ายได้ อาจกล่าวได้ว่าวรรณกรรมสร้างคนให้เป็นคนและสร้างสังคมให้เป็นสังคมที่ดีงาม หลักสูตรการจัดค่ายของสมาชิกกลุ่มนาครไม่มีแบบแผนตายตัว ปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ สถานที่ วัตถุประสงค์ของผู้จัดค่าย และวุฒิภาวะของสมาชิกค่ายแต่ละค่าย การจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนทุกครั้งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสนุกสนานและความเป็นกันเอง ช่วยเชื่อมสัมพันธ์อันดีเพื่อให้วิทยาการเข้าถึงตัวตนของสมาชิกค่าย และสมาชิกค่ายสามารถสร้างผลงานเขียนที่ออกมาจากความรู้สึกจริง ๆ ได้ รูปแบบการจัดค่ายจึงเน้นความสนิสนมและสร้างความคุ้นเคยให้สมาชิกค่าย กล่าวคือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับวิทยาการมากยิ่งขึ้น โดยวิทยาการกับสมาชิกค่ายจะนั่งล้อมวงหรือแบ่งกลุ่มย่อย ร่วมพูดคุยกันจากประสบการณ์ตรง ดังที่ ประมวล มณีโรจน์ อธิบายว่า “ตอนที่เราไปจัดค่ายฯ ที่เขาปู่เขาย่า จังหวัด พัทลุง บรรยากาศค่อนข้างเป็นกันเองกับเด็ก เวทีอภิปรายก็เริ่มต่ำลง คือเป็นการร่วมวง พูดคุย โดยแรก ๆ จะแบ่งเป็น กลุ่มย่อย และมีวิทยาการไปร่วมอภิปรายเป็นกลุ่มย่อย หลังจากนั้นก็ปรับมาเรื่อย แล้วผลงานของเด็กที่เราอ่าน มีอะไรอยู่ บางอย่าง พอเด็กเขียนงาน วิทยาการก็ต้องกลับไปรวมกลุ่มพูดคุย ซึ่งช่วงหลังก็คิดว่าเราจะเริ่มจากจุดนี้เลย ก็คือเอาเวที ออก และให้วิทยาการจัดกลุ่มไปก่อน จากนั้นก็ล้อมวงคุยกัน สร้างบรรยากาศที่สามารถทำให้คุ้นเคยและสนิทกับเด็ก ๆ ซึ่งต่อ ๆ ไปก็จะอยู่ร่วมกัน ๓ วัน ทำให้เด็กกล้าถาม กล้าคุยกับวิทยาการมากขึ้น”

การเปิดโอกาสให้สมาชิกค่ายฝึกเขียนงานนั้น สมาชิกกลุ่มนาครไม่ยึดติดกับทฤษฎี หลักการ หรือกรอบใด ๆ ก็จะลดบทบาทความเป็นวิชาการลงให้มากที่สุด โดยให้สมาชิกค่ายฝึกเขียนผลงานด้วยความรู้สึกที่สะท้อนตัวตน ออกมาอย่างเป็นธรรมชาติและเรียบง่าย วิทยากรจึงมีโอกาสรับรู้เรื่องราวในชีวิตของสมาชิกอย่างลึกซึ้ง เนื่องด้วย วิทยากรมีความเป็นกันเอง ยิ่งทำให้สมาชิกค่ายไว้วางใจ บางครั้งก็ระบายปัญหาต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตให้ฟัง วิทยากรต้องเป็นทั้งผู้สอนให้เขียนผลงานและพร้อมรับฟังปัญหาชีวิตของสมาชิกด้วย การสร้างสรรค์งานเขียนนั้น สามารถประยุกต์ใช้กลวิธีการเขียนตามความถนัด ไม่กำหนดว่าต้องถูกระเบียบแบบแผนของงานเขียนแต่ละประเภท เท่านั้น เพราะสมาชิกกลุ่มนาครเชื่อว่าแบบแผนการเขียนงานสามารถยืดหยุ่นได้เสมอ เพียงตระหนักว่าเป้าหมายสำคัญที่สุดคือสมาชิกค่ายสามารถถ่ายทอดความคิดและความรู้สึกผ่านการบอกเล่าเป็นวรรณกรรมได้ จนเกิดความสุขในการเขียนผลงาน เมื่อสมาชิกค่ายมีความใกล้ชิดกับวรรณกรรมย่อมได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมกลมกลืนจิตใจให้เห็นแง่มุมในชีวิต ซึ่งคณะวิทยากรกลุ่มนาครทั้งหลายต่างมีความเห็นในทำนองเดียวกันว่าควรให้การเขียนเป็นเรื่องง่าย เช่น สมศักดิ์ ชุนชำนาญ (๒๕๖๒) บอกว่า “ถ้านึกถึงบทกวีฉันหลักชัยพวกกลอนแปด หากนำคำง่าย ๆ ภาษาง่าย ๆ หรือสัมผัสไม่ต้องถูกหมกก็ได้ ช่วยให้ได้เห็นตัวอย่างดีขึ้น” หรือ สุนันทวงศ์ เทพชู (๒๕๖๒) สนับสนุนว่า “น่าจะใช้คำเข้าใจง่ายและสื่อความรู้สึก ไม่ต้องไปคิดว่าคำนี้แปลว่าอะไร ให้นำเรื่องใกล้ตัวมาเขียน ที่เขาสามารถเขียนเป็นบทกวีง่าย ๆ และทำให้รู้สึกได้ ซึ่งไม่ต้องเล่นสิ่งที่ยาก เพราะจะซับซ้อนทำให้เด็กไม่เข้าใจหรือเข้าใจไม่ถึง เรื่องฉันหลักชัยมักมีปัญหา มาก เนื่องจากเด็กจู้จี้หวั่นไหว เมื่อให้เขียนกลับเขียนไม่ได้” และพิณพิพัฒน์ ศรีทวี (2562) ก็บอกว่า “แสดงว่าบางคนมีพื้นฐานเขียนเป็นอยู่แล้ว แต่ไม่รู้ตัวเอง เราก็คอยแนะนำและชี้แนะแนวทางให้ โดยมีตัวอย่างประกอบการสอน บางครั้งเด็กเขียนเป็นสัญลักษณ์ได้ แต่หมดคำที่จะนำมาเขียน เนื่องด้วยวัยวุฒิซึ่งยังเด็ก ประสบการณ์ยังน้อย การอ่านยังน้อย และชีวิตยังไม่ได้เผชิญอะไรมาก จึงต้องให้เวลาเท่านั้น ถ้าสามารถเขียนกลอนแปดได้ ในภายหลังเมื่อเติบโตขึ้นจนมีคลังคำมากก็เขียนได้อยู่แล้ว เราเพียงคอยแนะนำแนวทางให้เล็ก ๆ น้อย ๆ”

การจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มนาครจะให้ความสำคัญกับการให้โอกาสสมาชิกค่าย แสดงศักยภาพหลากหลายด้าน ไม่จำกัดว่าเป็นค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนแล้วต้องเขียนงานอย่างเดียว ถ้าสมาชิกค่ายคนใดไม่ชอบเขียนงาน หรือไม่ต้องการแสดงผลงานเขียน ก็สามารถทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่ตนเองถนัดได้ นับเป็นการบูรณาการทักษะหลากหลายแขนงเข้ากับวรรณกรรม เพื่อให้สมาชิกค่ายที่อาจจะไม่ได้มีพื้นฐานหรือความสนใจการอ่านการเขียนมาก่อน มีความเชื่อมั่นในสิ่งที่กระทำและกล้าแสดงออกอย่างมั่นใจ โดย ประมวล มณีโรจน์ (2562) ได้เน้นย้ำการสนับสนุนความสามารถของสมาชิกค่ายอย่างรอบด้านว่า “จากการจัดค่ายตั้งข้อสังเกตว่า ในค่ายเด็กหลายคนที่ไม่อยากไปค่ายกิจกรรมเนื่องจากต้องออกไปแสดงออก เช่น เต้น ออกไปแสดง ซึ่งเด็กเหล่านี้จะขี้อาย ไม่กล้าแสดงออก ทำไม่ได้ แต่ว่าเมื่อใดที่ให้เลือก โดยไม่ให้เป็นกิจกรรมร่วม ให้เลือกว่าใครอยากจะทำอะไรก็ทำ คนไม่อยากจะทำ หรือไม่อยากจะแสดง ก็เขียนงานไป แต่ถ้าเราไปให้ความสำคัญกับการเขียนมากเกินไป กิจกรรมในค่ายก็จะไม่ราบรื่น เพราะบางคนไม่ชอบเขียนหรือเขียนไม่ดี แต่อ่านดี ลายมือสวย บางคนอ่านไม่ดีแต่เต้นรำดี เราจึงสอดแทรกบทกวีเข้าไปผ่านกิจกรรมเหล่านี้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าบทกวีสามารถสอดแทรกอยู่ในทำรำนั่นได้ โดยจะให้ทุกอย่างบูรณาการกับงานเขียนทั้งหมด ทุกคนจะได้มีความเชื่อมั่นเท่า ๆ กัน”

เมื่อการเขียนเป็นทักษะที่คู่กับการอ่าน สมาชิกกลุ่มนาครจึงมีวิธีการส่งเสริมให้สมาชิกค่ายฝึกอ่านหนังสืออย่างสมัครใจ โดยไม่บังคับว่าสมาชิกค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนต้องเป็นนักอ่าน ดังที่ พิณพิพัฒน์ ศรีทวี (๒๕๖๒) ตั้งข้อสังเกตว่า “เคยลองแล้ว แต่ไม่ได้ผลสักเท่าไร เพราะคำว่าบทกวีดี ๆ ของเรานั้นอาจมองกันคนละมุมกับเขา แล้วจะ

แนะนำอย่างไร สิ่งแวดล้อมด้านการอ่านในบ้านเมืองของเรายังไม่ไปถึงระดับที่แนะนำหนังสือให้ไปอ่านแล้วเด็กก็ไปแสวงหาอ่านด้วยตนเอง ไม่เหมือนยุคที่การอ่านเฟื่องฟูในปี ๒๕๒๐ และ ๒๕๓๐ สามารถแนะนำหนังสือกันอ่านได้ เพราะนักอ่านเต็มบ้านเต็มเมือง...แต่จะมีเด็กบางคนที่ยกออกจากกลุ่มมาถามเป็นการส่วนตัวว่าอยากอ่านเรื่องสั้น ควรอ่านเล่มไหนดี ก็แนะนำหนังสือให้ไปอ่าน เพราะเล็งเห็นว่าสามารถแนะนำได้ บางคนก็เข้ามาถามว่าหนังสือเล่มนี้หาซื้อได้ที่ใดบ้าง ต้องมีเด็กที่พิเศษอยู่บ้าง แต่ส่วนใหญ่จะเจอน้อย” ทั้งนี้ สมาชิกกลุ่มนาครเพียงแต่ต้องการให้รู้จักการอ่านหนังสือเพื่อเปิดโลกใบใหม่แก่ตัวเองบ้าง วิทยาการจะมีเทคนิคฝึกฝนให้สมาชิกค่ายฯ อ่านหนังสือด้วยการนำหนังสือตัวอย่างมาอธิบายให้ฟังว่ามีกลวิธีการประพันธ์อย่างไร มีเจตนาอย่างไร มีแก่นเรื่องเกี่ยวกับอะไร หรือสื่อความคิดแง่มุมใด ซึ่งไม่เห็นแนะนำหนังสือให้สมาชิกค่ายอ่าน เพราะเยาวชนยุคนี้อ่านหนังสือค่อนข้างน้อย แม้จะแนะนำหนังสือก็ยากที่จะไปแสวงหามาอ่าน เนื่องด้วยสังคมปัจจุบันมีโซเชียลมีเดียหรือสื่อสังคมออนไลน์ที่ตอบสนองกิจกรรมทางสังคมได้หลายทิศทาง ทำให้วิทยากรพยายามเปิดใจเรียนรู้พฤติกรรมอันเปลี่ยนแปลงไปของเยาวชนสมัยใหม่ เพื่อหาวิธีการพัฒนาการอ่านอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนี้ วิทยาการเน้นใช้วิธีโน้มน้าวใจผ่านการนำหนังสือตัวอย่างมาเล่าสู่กันฟัง เรื่องราวที่สมาชิกค่ายได้รับฟังเกี่ยวกับการอ่านจะสร้างแรงบันดาลใจให้อยากอ่านหนังสือ อีกวิธีหนึ่งจะใช้เฟซบุ๊กเป็นช่องทางให้สมาชิกค่ายอ่านงานเขียนที่โพสต์โดยนักเขียน จึงแนะนำให้สมาชิกค่ายเข้าไปติดตามอ่านเพจของนักเขียนที่ชอบโพสต์งานเขียนเป็นประจำ ดังการอภิปรายวิธีการส่งเสริมการอ่านแก่เยาวชนรุ่นใหม่ของคณะวิทยากรกลุ่มนาครหลายคน เช่น สุนันท์ ทพชู (๒๕๖๒) บอกว่า “ก็จะมีวิธีการทั้งเรื่องสั้นและบทกวี โดยต้องอธิบายหรืออ่านให้เด็กฟังสัก ๑ ครั้ง แล้วอธิบายถึงวิธีการประพันธ์ให้เห็นว่านักเขียนมีความคิดอย่างไร ซึ่งเรื่องสั้นอาจใช้วิธีการชำระให้เด็กเข้าใจถึงเหตุผลหรือเจตนาอ้อมของนักเขียน ช่วยเผยให้เห็นเทคนิคหรือชั้นเชิงว่าเพราะเหตุใดจึงนำผลงานนี้มาเป็นตัวอย่าง... ผมจะแนะนำหนังสือให้เด็กอ่านด้วยการบอกว่าให้ไปขอนักเขียนเป็นเพื่อนในเฟซบุ๊ก เพราะเห็นเขาโพสต์บทกวีดี ๆ เสมอ เด็กจะได้ไปติดตามอ่าน แต่เด็กที่กระตือรือร้นจะเป็นครู ซึ่งเขารัก ชอบ และมุ่งมั่น สิ่งเหล่านี้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานด้วย หากพื้นฐานที่บ้านชอบอ่านหนังสือจะทำให้เด็กชอบอ่านเช่นกัน เมื่อมาด้านวรรณกรรมก็อยากเป็นนักเขียน เรื่องการอ่านของเขาจะนิ่งมาก เพราะไม่ได้โดนบังคับให้อ่าน บางครั้งเด็กก็อยากอ่านงานเขียนที่ทำขายขึ้น ผลงานที่เคยอ่านแล้วจะไม่อยากอ่านซ้ำ อยากอ่านผลงานที่บรรเจิดกว่าเดิม สิ่งเหล่านี้จะเกิดหากเด็กรักการอ่านจริง ซึ่งขึ้นอยู่กับระดับการอ่านของเด็กด้วย” หรือสมศักดิ์ ชุนชำนาญ (๒๕๖๒) แนะนำว่า “สมัยนี้หนังสือเยอะ สามารถใช้โซเชียลติดตามข้อมูลได้ แต่สมัยก่อนไม่ได้มีโซเชียลทำให้จับหนังสืออ่านอย่างเดียว”

บทเรียนข้างต้น จะเห็นมุมมองการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มนาครที่สร้างบทเรียนการจัดค่ายแบบหลักสูตรไม่เป็นแบบแผนตายตัว หากต้องตั้งอยู่บนหลักคิดที่เน้นความสนุกสนานและความเป็นกันเอง เพื่อหล่อหลอมความสนิทสนมระหว่างคณะวิทยากรและสมาชิกค่าย ทำให้วิทยากรเข้าถึงตัวตนของสมาชิกค่าย และสมาชิกค่ายฯ มีความมั่นใจและกล้าเขียนงานหรือแสดงออกจนสามารถเปิดเผยความรู้สึก ออกมา ตลอดจนมีความเชื่อใจที่จะบอกเล่าเรื่องราวดีร้ายในชีวิต และจุดเด่นอีกประการคือการสอนให้สมาชิกค่าย เขียนงานโดยไม่เน้นหรือยึดติดทฤษฎีหรือหลักการทางวิชาการเป็นกรอบในการเขียน แต่มุ่งให้เขียนงานออกมาจากความคิดและความรู้สึกอย่างเป็นธรรมชาติ และเรียบง่าย ด้วยกลวิธีการเขียนที่ไม่เคร่งครัดระเบียบแบบแผนจนเกินไป โดยได้บูรณาการให้สมาชิกค่ายฯ ที่ไม่ถนัดการเขียนงาน สามารถทำกิจกรรมอื่น ๆ ร่วมกับ การเรียนรู้วรรณกรรม ทั้งยังผลักดันการอ่านของสมาชิกค่าย โดยการจุดประกายความสนใจผ่านการนำหนังสือตัวอย่างมาตีความเนื้อหาสาระให้สมาชิกค่าย รับรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ช่วยให้สมาชิกค่ายเกิดความเพลิดเพลินและนึกสนุกอยากอ่านหนังสือด้วยตนเอง

๓.๓.๒ การจัดการระบบระเบียบค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน

๑) สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่

สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่มีการจัดการระบบระเบียบค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนเป็นแบบแผนชัดเจน โดยใช้หลักสูตรที่คณะวิทยากรออกแบบเป็นมาตรฐานหลักในการจัดค่ายแต่ละครั้ง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการจัดค่ายที่เน้นการเขียนอย่างมีความสุข ดวงแก้ว กัลยาณิ(๒๕๖๒) กล่าวถึงโครงสร้างกระบวนการการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนไว้ว่า “การตัดสินใจรับจัดค่ายมักได้รับโจทย์ที่สำคัญจากผู้จัดค่ายคือสมาชิกค่ายต้องเขียนงานได้ทุกคน ซึ่งการสอนสมาชิกค่ายเขียนงานจะใช้วิธีการแบบนักเขียน เป็นการฝึกให้สมาชิกค่ายเขียนในสิ่งที่อยากเขียน วิทยากรจะเป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษาและควรอ่านงานเขียนของทุกคน เพื่อให้สามารถวิจารณ์และแนะนำงานเขียนแต่ละชิ้นได้ว่าต้องแก้ไขอย่างไรบ้าง สุดท้ายให้สมาชิกค่ายนำเสนอผลงาน ทั้งหมดนี้เป็นการวางระบบระเบียบกระบวนการหลักในการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของกลุ่มคลื่นใหม่”

เมื่อเริ่มต้นกิจกรรม กลุ่มคลื่นใหม่จะให้สมาชิกค่ายทำกิจกรรมแรกคือ จากจินตนาการสู่งานเขียน เพื่อประเมินพื้นฐานการเขียนของสมาชิกค่าย ก่อนลงมือเขียนงานจริงตามโจทย์ที่ผู้จัดค่ายมอบหมาย ซึ่งกิจกรรมจากจินตนาการสู่งานเขียนมีขั้นตอนไม่ซับซ้อน สมาชิกค่ายสามารถเข้าใจและปฏิบัติได้ง่าย ดังที่ ดวงแก้ว กัลยาณิ (๒๕๖๒) อธิบายว่า “จะให้สมาชิกค่ายทดสอบทักษะการเขียนด้วยการเขียนว่าฉันคืออะไรและใช้จินตนาการสร้างสรรค์เป็นงานเขียน โดยจินตนาการอะไรก็ได้ที่ออกมาจากหัวใจอย่างไม่มีทฤษฎี หลักการ หรือกรอบใด ๆ กำหนดไว้ ช่วยฝึกฝนให้สมาชิกค่ายรู้ว่าการเขียนควรเริ่มต้นด้วยการจินตนาการอย่างอิสระ เพราะการเขียนไม่มีถูกผิด ไม่จำเป็นต้องกลัวอะไรทั้งสิ้น เขียนเรื่องราวในหัวใจออกมาได้อย่างเต็มที่ หลายค่ายที่จัดปรากฏว่าสมาชิกเขียนได้หมดทุกคน จึงตอบโจทย์ในแง่ที่ว่าเขียนอย่างมีความสุข ผลงานจากกิจกรรมนี้จะประเมินศักยภาพการเขียนของสมาชิกค่ายได้ว่าอยู่ในระดับใดและควรพัฒนาทักษะการเขียนอย่างไร เพื่อต่อยอดสู่การทำตามโจทย์ของผู้จัดค่ายที่ต้องการให้สมาชิกค่ายเขียนงานของตนเอง ส่วนใหญ่สมาชิกที่ผ่านกิจกรรมจากจินตนาการสู่งานรู้สึกว่าการเขียนไม่ใช่เรื่องยาก เพราะเขียนสิ่งที่อยู่ในหัวใจ แล้วนำเรื่องราวมาจัดวางเป็นบทกวี เรื่องสั้น หรือ ความเรียง”

การประเมินพื้นฐานการเขียนของสมาชิกค่าย จึงมีความสำคัญต่อการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนทุกครั้ง เพราะกิจกรรมจากจินตนาการสู่งานเขียนเป็นกระบวนการปรับความรู้สึก หรือทัศนคติที่ว่า การอ่านการเขียนนั้นเป็นเรื่องยากของสมาชิกค่าย ให้เปลี่ยนไปในทางที่ดี ทำให้สามารถปรับวิธีการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น กลุ่มคลื่นใหม่พบว่าบางค่ายเตรียมความพร้อมไว้ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ แต่ผลสะท้อนผ่านกิจกรรมจากจินตนาการสู่งานเขียนประกอบกับพฤติกรรมบางอย่างของสมาชิกค่าย จำเป็นต้องปรับความยากลงมาเหลือสัก ๘๐ เปอร์เซ็นต์ หรือ ๗๐ เปอร์เซ็นต์ เพื่อให้เข้าถึงศักยภาพของสมาชิกค่ายได้ อีกส่วนหนึ่ง กรณีที่สมาชิกค่ายมาจากหลากหลายสถาบันรวมกันในค่ายเดียว กิจกรรมจากจินตนาการสู่งานเขียนจะช่วยคัดกรองให้เห็นว่าสมาชิกค่ายคนใดมีพื้นฐานน้อยหรือไม่แน่นมาก ส่งผลให้แบ่งกลุ่มได้ง่ายขึ้น การแบ่งกลุ่มเด็กจะไม่คละระหว่างสมาชิกค่ายที่เก่งมากกับสมาชิกค่ายที่พื้นฐานน้อยกว่า แต่ใช้วิธีจัดกลุ่มให้สมาชิกค่ายที่มีพื้นฐานเหมือนกันอยู่ระดับเดียวกัน แบ่งเป็น ๓ ระดับ ได้แก่ พื้นฐานระดับสูง พื้นฐานระดับกลาง และพื้นฐานระดับอ่อน เพื่อให้การสอนของวิทยากรแต่ละคนเป็นระบบและสอนได้ง่าย เหตุที่วิทยากรต้องทำถึงขนาดนี้ เพราะค่ายของกลุ่มคลื่นใหม่เน้นความสุขและไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง จึงต้องสร้างพื้นที่ให้ทุกคนอยู่ในค่ายอย่างมีความสุข แนวทางกระบวนการจัดค่ายแบบนี้ช่วยให้สมาชิกค่ายรู้สึกมีความสุขที่เขียนงานได้ แม้ไม่เก่งมากจนได้ออกไปนำเสนอเหมือนคนอื่น ทว่ากลับมีพื้นที่อยู่ในค่ายอย่างมีความสุข จุดนี้สำคัญมากต่อการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนทุกครั้ง

เนื่องด้วยการคัดเลือกสมาชิกค่ายมาร่วมกิจกรรมแต่ละสถาบันไม่เหมือนกัน จึงต้องสังเกตและเอาใจใส่สมาชิกค่ายทุกคนและทุกระดับให้อยู่ในค่ายอย่างมีความสุข ซึ่งสิ่งที่สนับสนุนการสร้างความสุขแก่สมาชิกค่าย คือ กิจกรรมสันทนาการแบบมีอาชีพ ที่สมาชิกค่ายต่างให้ความสำคัญ เช่น นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา (๒๕๖๓) ที่ร่วมถอดบทเรียนเมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๓ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา ต่างมีความเห็นตรงกันว่า “อยากให้มีการสันทนาการ อยากให้มีสันทนาการในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักศึกษาที่เข้าร่วมค่ายพัฒนาการอ่านและการเขียน”

การเขียนงานจริงตามโจทย์ของผู้จัดค่าย เป็นขั้นตอนที่คณะวิทยากรค่อนข้างเข้มงวด เพื่อให้บรรลุเงื่อนไขที่วางไว้ ซึ่งการสอนสมาชิกค่ายให้เขียนงานได้ ต้องมีวิธีการที่สามารถพัฒนาศักยภาพให้สัมฤทธิ์ผลได้จริง สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่จึงพัฒนาวิธีการสอนและต้องปรับให้สมสมัย จะไม่บรรยายเพียงอย่างเดียว เพราะสมาชิกค่ายรับรู้ไปตามเทคโนโลยีสมัยใหม่ นอกจากพูดคุยกับสมาชิกค่ายแล้วต้องมีสื่อประกอบด้วย เช่น พาวเวอร์พอยต์ คลิปวิดีโอ เพลง หรืออื่น ๆ การสอนทั้งบทกวี เรื่องสั้น และความเรียง จะฝึกฝนสมาชิกค่ายแบบที่นักเขียนเรียนรู้มา ซึ่งนักเขียนเวลาเขียนงานก็ไม่ได้ศึกษาทฤษฎีมาก่อนว่าบทกวีคืออะไร เรื่องสั้นคืออะไร หรือความเรียงคืออะไร จึงไม่เริ่มต้นงานเขียนด้วยวิธีนี้ สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่จึงอยากสอนให้สมาชิกค่ายเรียนรู้การเขียนแบบนักเขียน โดยเรียนรู้จากการอ่าน แต่การเข้าค่ายนอกสถานที่นั้น สมาชิกกลุ่มหรือเจ้าของโครงการไม่สามารถนำหนังสือทั้งหมดมาไว้ในค่ายได้ แต่สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่จะให้เรียนรู้จากตัวอย่างด้วยการอ่านงานเขียนแต่ละประเภทที่จะสอนให้สมาชิกค่ายได้เรียนรู้ แล้วให้สมาชิกค่ายศึกษาผ่านการค้นพบคำตอบด้วยตัวเองว่าบทกวีคืออะไร เรื่องสั้นคืออะไร หรือความเรียงคืออะไร ดังที่ ดวงแก้ว กัลยาณต์ (๒๕๖๒) ได้อธิบายรายละเอียดการสอนไว้ว่า “ด้านการอธิบายความรู้แก่สมาชิกค่ายนั้น ให้วิทยากรแต่ละคนไปสรุปสิ่งที่ตนเองสอนและทำเป็นพาวเวอร์พอยต์ ทุกคนต้องไปค้นหาว่าตนเองว่าจะสอนเด็กอย่างไร ควรฝึกให้สมาชิกค่ายใช้จินตนาการในการเขียนเป็นหลักและเสริมด้วยหลักวิชาการ แม้การสอนแบบนักเขียนไม่เห็นหลักวิชาการ ไม่ได้หมายความว่าไม่มีเลย เพราะหลักวิชาการยังสำคัญอยู่ เพื่อให้สมาชิกค่ายทราบว่บทกวีคืออะไร เรื่องสั้นมีองค์ประกอบอะไรบ้าง หรือโครงสร้างความเรียงเป็นอย่างไร การสอนในส่วนนี้ใช้วิธีการกำหนดเป็นหัวข้ออธิบายให้สั้น กระชับ และเข้าใจง่าย สมาชิกค่ายสามารถจดข้อมูลได้ มีการนำเสนอตัวอย่างให้สมาชิกค่ายเรียนรู้ผ่านตัวอย่าง โดยจะสอนเป็นลำดับขั้นตอน” การพัฒนาเกี่ยวกับรูปแบบหรือหลักสูตรการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ดังกล่าว มีความสอดคล้องกับความเห็นของผู้จัดโครงการซึ่งทำกิจกรรมร่วมกันมาหลายครั้ง เช่น ละไม ทองมี (๒๕๖๓) โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดปัตตานี (๓ ครั้ง) สมฤดี เรื่องแก้ว (๒๕๖๓) โรงเรียนนาทวีวิทยาคม จังหวัดสงขลา (๖ ครั้ง) สุจิตรา พิระพงค์ (๒๕๖๓) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา(๖ ครั้ง) สุวิรัช มุนเนียม (๒๕๖๓) โรงเรียนไชยวิทยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี (๓ ครั้ง) อุไรวรรณ พรน้อย (๒๕๖๓) โรงเรียนดาศิลปีระชาสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ (๘ ครั้ง) ปนัดดา อนันตพงศ์ (๒๕๖๓) โรงเรียนสะเดาซอรัลชัยกัมพลานนท์อนุสรณ์ จังหวัดสงขลา (๗ ครั้ง) จันทกานต์ เพชรเครือ (๒๕๖๓) โรงเรียนอำมาตย์พานิชนุกูล จังหวัดกระบี่ (๙ ครั้ง) เป็นต้น

หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมทั้งหมดตามหลักสูตร สมาชิกค่ายมีงานเขียนตามโจทย์ของผู้จัดค่ายและสามารถพัฒนาการอ่านการเขียนได้ทุกคนแล้ว คณะวิทยากรจะแจกกระดาษให้สมาชิกแสดงความรู้สึกต่อการร่วมกิจกรรมในค่าย ซึ่งความคิดเห็นที่สื่อผ่านกระดาษแสดงความรู้สึกมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะนำความคิดเห็นไปประเมินผลการจัดค่าย ว่าสมาชิกค่ายชอบหรือไม่ชอบอย่างไร เกิดผลดีอย่างไร มีปัญหาเล็กน้อยเพียงใด หรือต้องปรับปรุงตรงไหนบ้าง ผลการประเมินจะใช้ออกแบบกระบวนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนครั้งถัดไปให้เป็นระบบระเบียบยิ่งขึ้น ซึ่ง

สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ใส่ใจและพิถีพิถันกับกระบวนการจัดค่ายทุกขั้นตอน ทุกค่ายต้องมีการรวบรวมข้อมูล ประมวล ข้อมูล ประเมินผล และบันทึกหลักฐาน เพื่อสะดวกต่อการสืบค้นข้อมูลค่าย และสามารถนำข้อมูลมาพัฒนาหลักสูตรการจัดค่ายให้มีคุณภาพ

๒) สมาชิกกลุ่มนาคร

กลุ่มนาครยึดถือแนวทางการจัดระบบระเบียบค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนไม่เป็นแบบแผนแน่นอน ไม่เคร่งครัดลักษณะกิจกรรม สามารถปรับหลักสูตรการจัดค่ายตามสถานการณ์ สถานที่ และวัตถุประสงค์ของหน่วยงานผู้จัดค่าย และวุฒิภาวะของสมาชิกแต่ละค่าย การจัดกิจกรรมต้องสร้างบทเรียนให้สนุกสนานและเป็นกันเอง รูปแบบการทำกิจกรรมเน้นนั่งล้อมวง หรือแบ่งกลุ่มย่อยร่วมพูดคุยจากประสบการณ์ตรงระหว่างคณะวิทยากรและสมาชิกค่าย ก่อให้เกิดความสนิทสนมและความคุ้นเคย ทำให้สมาชิกค่ายกล้าแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับวิทยากรอย่างมั่นใจ

การเลือกรับจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนนั้น สมาชิกกลุ่มนาครพิจารณาจากหน่วยงานหรือผู้จัดค่ายที่เคยร่วมงานกันมาก่อน ส่วนใหญ่ผู้จัดค่ายเป็นหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนมากกว่าสถาบันการศึกษา โดยสนับสนุนให้ผู้จัดค่ายนำเยาวชนที่ขาดโอกาสหรือมีปัญหาชีวิตมาเข้าร่วมค่ายด้วย เพื่อพัฒนาการอ่านการเขียนแก่เยาวชนเหล่านั้น “เพราะเชื่อมั่นว่าพลังวรรณกรรมช่วยยกระดับศักยภาพการอ่านการเขียน ปรับทัศนคติการใช้ชีวิต และแก้ไขปัญหาวิตของสมาชิกที่เป็นเยาวชนได้ ซึ่งมีการวางเงื่อนไขไว้ว่า ผู้จัดค่ายต้องมีงบประมาณเพียงพอสำหรับการพิมพ์หนังสือรวมผลงานของสมาชิกค่าย เพราะการจัดทำหนังสือรวมผลงานมีความสำคัญ ทำให้สมาชิกค่ายเกิดความภาคภูมิใจที่ผลงานได้รับการเผยแพร่ ทั้งนี้ผู้จัดค่ายมักให้ความร่วมมืออย่างดี เนื่องจากเห็นถึงคุณค่าในการเก็บรวบรวมผลงานไว้เป็นหลักฐาน” (ประมวล มณีโรจน์. ๒๕๖๒)

กระบวนการจัดกิจกรรมพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มนาคร ไม่มีกิจกรรมทดสอบพื้นฐานการเขียนของสมาชิกค่าย ว่ามีศักยภาพเป็นอย่างไร แต่ให้สมาชิกค่ายเรียนรู้การเขียนงานเป็นกลุ่มย่อยและปฏิบัติการเขียนจริงด้วยตนเอง ขณะร่วมกิจกรรมในกลุ่มย่อยนั้นวิทยากรจะสร้างความสนุกสนานและความเป็นกันเอง เพื่อให้เข้าถึงตัวตนของสมาชิกค่ายมากที่สุด หากรู้จักตัวตนเองย่อมรับรู้ความต้องการและความรู้สึกนึกคิด สามารถแนะนำแนวทางการเขียนงานแก่สมาชิกค่ายได้ เมื่อลงมือเขียนผลงานจริง ๆ สมาชิกค่ายสามารถเลือกรูปแบบการเขียนงานได้ตามความถนัด แต่วิทยากรก็คอยให้คำปรึกษาว่าสมาชิกค่ายแต่ละคนเหมาะกับการเขียนงานแบบใด ดังที่ ประมวล มณีโรจน์ ได้กล่าวไว้ว่า “ถ้าสมาชิกค่ายมีทักษะการใช้ภาษาไทยน้อยหรือไม่ถนัดภาษาไทยควรเขียนบทกวี เพราะบทกวีใช้ทักษะการนำเสนอความคิดมากกว่าการร้อยเรียงภาษาให้ถูกระเบียบแบบแผนการเขียนบทกวีช่วยฝึกให้สมาชิกค่ายคิดและเขียนได้ จึงง่ายกว่าการเขียนเรื่องสั้นหรือความเรียง”

สมาชิกกลุ่มนาครเชื่อมั่นว่าการสอนให้สมาชิกค่ายเขียนงานได้จะต้องลดความเป็นวิชาการลง โดยฝึกเขียนงานจากความรู้สึก เพื่อบอกเล่าเรื่องราวออกมาอย่างเป็นธรรมชาติและเรียบง่าย พยายามกระตุ้นสมาชิกค่ายให้มีความมั่นใจกล้าแสดงตัวตนอย่างอิสระ ไม่จำเป็นต้องยึดติดกับทฤษฎีหรือแนวคิดมาเป็นกรอบการเขียนจนเคร่งครัด เพราะงานเขียนเชิงสร้างสรรค์สามารถประยุกต์ใช้กลวิธีการเขียนต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับเนื้อหางานได้ ระเบียบแบบแผนของงานเขียนแต่ละประเภทจึงยืดหยุ่นตามเจตนาในการเขียน หากสมาชิกค่ายไม่อยากเขียนงานหรือไม่ต้องการแสดงผลงานสามารถทำกิจกรรมที่ถนัดได้ เพราะสมาชิกกลุ่มนาครเน้นการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกค่ายทุกด้าน นับเป็นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทักษะอื่น ๆ ให้ปฏิบัติร่วมกับกิจกรรมทางวรรณกรรม เพื่อให้สมาชิกค่ายเห็นคุณค่าในตัวเองและศรัทธาต่อความรู้จักความสามารถที่มีของแต่ละคน

ทุกครั้งที่สิ้นสุดโครงการค่ายแต่ละครั้ง คณะวิทยากรจะตั้งกองบรรณาธิการขึ้นมา เพื่อทำหน้าที่รวบรวมผลงานเขียนของสมาชิกค่ายเป็นหนังสือประจำค่าย ถือว่าผลงานเขียนเป็นความสำเร็จซึ่งสะท้อนศักยภาพด้านการอ่านการเขียนได้เป็นอย่างดี เพราะปลายทางการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนคือสมาชิกค่ายสามารถเขียนงานได้ อย่างไรก็ตาม การจัดค่ายของสมาชิกกลุ่มนาครนั้น หลังจากเสร็จค่ายแล้ว จะไม่นิยมประเมินผลกิจกรรมและเก็บรวบรวมข้อมูลไว้เป็นหลักฐานเพื่อใช้ปรับปรุงหลักสูตรการจัดค่ายครั้งต่อไป เพราะสมาชิกกลุ่มนาครไม่ได้มีหลักสูตรการจัดค่ายแน่นอนตายตัว แต่อาศัยการเจรจาและตกลงร่วมกันระหว่างคณะวิทยากรกับหน่วยงานหรือผู้จัดค่ายเป็นหลัก รูปแบบหรือหลักสูตรค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนแต่ละครั้งจะเกิดจากข้อตกลงร่วมกันผนวกกับประสบการณ์การจัดค่ายของสมาชิกกลุ่มนาคร ซึ่งจะพิจารณาตามสภาพของค่ายครั้งนั้น ๆ เป็นสำคัญ

๓.๓.๓ คุณูปการของการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน

๓.๓.๓.๑ สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่

การจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่สร้างคุณูปการอันเป็นประโยชน์ไว้มากมาย จำแนกได้ ๓ ประการ ได้แก่ คุณูปการต่อสมาชิกค่าย คุณูปการต่อผู้จัดค่ายกับวิทยากร และคุณูปการต่อสังคม ดังนี้

๑) คุณูปการต่อสมาชิกค่าย

กระบวนการนำเสนอผลงานให้เพื่อนร่วมค่ายรับฟังมีผลดีต่อตัวสมาชิกค่าย ช่วยให้เกิดกล้าแสดงออก และมีความมั่นใจที่จะบอกเล่าประสบการณ์ชีวิตระหว่างกัน อย่างเช่นการเขียนความเรียงหรือเรียงความเป็นการเขียนเรื่องจริง หากสมาชิกค่ายไว้วางใจวิทยากรและมีความสุขในการร่วมกิจกรรม เพราะบรรยากาศค่ายเป็นกันเอง พบว่าสมาชิกค่ายจะตั้งใจเขียนเรื่องราวต่าง ๆ ที่อยู่ในใจออกมา “ตรงนี้สำคัญมากและปรากฏในหลาย ๆ ค่ายว่าการเขียนความเรียงหรือเรียงความเป็นกระบวนการบำบัดจิตใจให้คลายทุกข์และมีสุข” (ดวงแก้ว กัลยาณี, ๒๕๖๒) ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของนักเรียนที่เข้าร่วมค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนกับสมาชิกกลุ่มนาคร เช่น นักเรียนโรงเรียนสะเดาซอรรค์ชัยกัมพลานนท์อนุสรณ์ (๒๕๖๓) มีความเห็นตรงกันว่า “ในค่ายสามารถตอบรับความคาดหวังได้อย่างครบถ้วน ทั้งประสบการณ์ใหม่ พบปะคนแปลกหน้าจนเป็นมิตรใหม่ รวมถึงสิ่งที่คาดหวังมากที่สุด คือ เทคนิควิธีการ ก็ได้ตามหวัง เพราะมีเทคนิควิธีการเขียนที่น่าสนใจมากมายทั้งของมิตรใหม่และของอาจารย์ผู้อบรม” หรือนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา (๒๕๖๓) ยืนยันว่า “หลังจากเข้าร่วมค่ายแล้ว เป็นไปตามความคาดหวัง เนื่องจากกระบวนการถ่ายทอดความรู้และกิจกรรมที่ทางค่ายจัดเตรียม สามารถนำไปพัฒนาและต่อยอดกระบวนการอ่านและเขียนได้ อีกทั้งผู้เข้าร่วมกิจกรรมหรือค่ายสามารถปรึกษาและเข้าถึงวิทยากรได้ จึงทำให้ความคาดหวังบรรลุผล” เป็นต้น

นอกจากนั้น สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ยังมีการติดตามผล ติดตามความเป็นอยู่ของสมาชิกค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนบางส่วนอย่างต่อเนื่อง ให้ความช่วยเหลือทั้งด้านการพัฒนาการอ่าน การเขียน ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ช่วยแก้ปัญหาชีวิต ตลอดจนติดต่อเสาะหาทุนการศึกษาเพื่อช่วยเหลือสมาชิกค่ายบางส่วนที่ประสบปัญหาเรื่องทุน สมาชิกค่ายหลายคนจากค่ายต่าง ๆ ตั้งอดีตจนถึงปัจจุบัน ยังคงติดต่อกัน ไปมาหาสู่กันฉันท์ญาติมิตร และมีความผูกพันกับครอบครัวจนถึงรุ่นลูกของสมาชิกค่ายรุ่นแรก ๆ “ด้วยความที่บรรยากาศในค่ายมีความสุขและมีความผูกพันกัน หรือแม้สมาชิกค่ายหลายคนไม่ได้พูดคุยกันนาน เพราะสิ้นสุดค่ายต่างคนต่างแยกย้ายไปใช้ชีวิตของตนเองเวลาผ่านไปแล้วได้มาเจอกันในค่ายอีกครั้ง ปรากฏว่าสมาชิกค่ายบางคนกลายเป็นผู้จัดค่าย เป็นครูอาจารย์ โดยเชิญ

สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่มาเป็นวิทยากร สมาชิกบางคนก็เรียนจบแล้วเป็นครูสอนภาษาไทยพาลูกศิษย์มาร่วมค่าย” (ดวงแก้ว กัลยาณ. ๒๕๖๒)

คุณูปการในการพัฒนาการอ่านการเขียนยังจุดประกายความคิดและความฝันของสมาชิกค่ายตลอดจนเพิ่มโอกาสให้สมาชิกค่ายเห็นโลกภายนอกผ่านการอ่านการเขียน ประสบการณ์จากโลกภายนอกจะช่วยเติมเต็มโลกภายในจิตใจ ถ้าสมาชิกค่ายรักการอ่านย่อมทำให้สติปัญญาแตกฉาน เพราะได้เรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์ตรงจากนักเขียน ยิ่งสมาชิกค่ายมีโอกาสพบเจ้าของหนังสือจะเป็นแรงบันดาลใจอย่างมาก “กระบวนการจัดค่ายของกลุ่มคลื่นใหม่เริ่มต้นด้วยการสร้างสมาชิกค่ายกลุ่มหนึ่งใหม่พื้นฐานการอ่านการเขียน โดยฝึกฝนสมาชิกค่ายที่อ่านหนังสือไม่ออกจนอ่านหนังสือได้และเขียนเป็น ถ้าจบค่ายต้องต่อยอดความรู้ที่ได้รับจากค่าย สมาชิกค่ายกลุ่มแรก ๆ บางคนอ่านหนังสือไม่ออก ต่อมากลายเป็นนักวิชาการ แพทย์ หรือบรรณนิกร สิ่งสำคัญต้องตระหนักว่าต้นทุนชีวิตคือชีวิต ควรนำความไม่มีความทุกข์ยาก และความลำบากของตัวเองหรือคนอื่นมาเป็นต้นทุนพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้น หากอ่านหนังสือมากการมองชีวิตจะมีวิสัยทัศน์กว้างขวางขึ้น” (รณณา โรชา. ๒๕๖๒)

๒) คุณูปการต่อผู้จัดค่ายกับวิทยากร

ค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนหลายค่าย พบว่า ผู้จัดค่ายรู้สึกประทับใจกับสมาชิกค่ายที่นำเสนอผลงานได้ดี เพราะไม่เคยได้เห็นพฤติกรรมเช่นนี้ในโรงเรียน ส่งผลให้ทัศนคติของผู้จัดค่ายเปลี่ยนไป จากความรู้สึกไม่ดีต่อสมาชิกค่ายเหล่านี้ กลับชื่นชมและประทับใจ เหตุการณ์เช่นนี้ช่วยสอนผู้จัดค่ายไปด้วยว่าศักยภาพของสมาชิกค่ายสามารถพัฒนากันได้ “หลังจากนั้นจะรู้สึกหรือปฏิบัติต่อสมาชิกค่ายเหล่านี้ก็อีกแบบหนึ่งไปเลย กล่าวคือการส่งเสริมทักษะการอ่านการเขียนสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกค่ายที่ทุกคนเห็นว่าไม่เอาไหนหรือแย่มากที่สุดให้ดีขึ้นได้อย่างรวดเร็ว สิ่งที่เกิดขึ้นดังกล่าวทำให้ผู้จัดค่ายเปิดใจและให้โอกาสสมาชิกค่าย จะเป็นผลดีต่อการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา” (ปรีชชา ทศนา. ๒๕๖๒)

การนำเสนอผลงานของสมาชิกค่ายจะปรับทัศนคติให้วิทยากรมองศักยภาพของสมาชิกค่ายด้วยใจเป็นกลาง เมื่อได้คัดเลือกสมาชิกค่ายที่เขียนผลงานดีให้ออกไปนำเสนอ ส่วนสมาชิกค่ายที่เหลือก็ตั้งใจเขียนมากขึ้นกันแต่ไม่ได้ออกไปนำเสนอ วิทยากรจึงต้องรักษาความรู้สึกของสมาชิกค่ายทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน เมื่อสมาชิกค่ายนำเสนอแล้ว วิทยากรจึงควรแจ้งว่าเป็นเพียงตัวอย่างผลงานที่วิทยากรอ่านแล้วเห็นว่าดี เหมาะแก่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเท่านั้น การนำเสนอผลงานเป็นอีกกระบวนการหนึ่งที่คณะวิทยากรให้ความสำคัญมาก เพราะสมาชิกค่ายจะได้เรียนรู้วิธีการเขียนจากตัวอย่างผลงาน “วิทยากรต้องชื่นชมและขอบคุณทุกคนที่เขียนงานให้อ่านและตั้งใจอ่าน แล้วให้สมาชิกค่ายปรบมือให้ตัวเอง ช่วยให้ผู้รู้ว่ามีตัวตนอยู่ในค่ายนี้ ไม่ใช่เฉพาะสมาชิกค่ายที่นำเสนอผลงานจะได้รับการยอมรับจากวิทยากรเท่านั้น แต่ทุกคนล้วนมีฝีมือ เพราะการที่สมาชิกค่ายเขียนงานได้ถึงที่สุดยอดแล้ว” (ดวงแก้ว กัลยาณ. ๒๕๖๒) นอกจากนั้น การจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนทำให้วิทยากรเรียนรู้ร่วมกับสมาชิกค่ายด้วย เพราะองค์ความรู้บางอย่างที่ใช้พัฒนางานเขียนก็ได้มาจากความรู้สึกและการพูดคุยกับสมาชิกค่าย ดังเช่นบทกวีเล่มใหม่ของปรีชชา ทศนา ได้คำที่น่าสนใจจากสมาชิกค่ายมาตั้งชื่อผลงานเขียนเล่มใหม่ เป็นต้น “การจัดค่ายทุกครั้งมีความคาดหวังว่านอกจากสมาชิกค่ายมีความสุขกับกิจกรรม วิทยากรก็จะมีมีความสุขกับการจัดค่ายด้วย ทั้งยังได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จากสมาชิกค่าย ทำให้เปิดโลกทัศน์แก่วิทยากรในแง่มุมที่หลากหลายมากขึ้นด้วย” (ปรีชชา ทศนา. ๒๕๖๒) และภายหลังสิ้นสุดค่ายยังสร้างความผูกพันระหว่างผู้จัดค่ายกับวิทยากร จนกลายเป็นครอบครัวเดียวกัน เมื่อได้จัดค่ายร่วมกันหลายครั้งจะมีความรักและความเกื้อกูลต่อกัน ช่วยสร้างบรรยากาศแห่งมิตรภาพที่ต่างเป็นแรงบันดาลใจแก่กัน “เพราะผู้จัด

ค่ายจะเป็นกำลังใจสำคัญให้คณะวิทยากรมีพลังในการทำงานต่อไป วิทยากรเองก็มีกำลังใจมอบให้ผู้จัดค่ายเช่นกัน เพื่อให้สามารถพัฒนาการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ” (ดวงแก้ว กัลยาณี. ๒๕๖๒)

๓) คุณูปการต่อสังคม

การจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และเยาวชนรักการอ่าน หากเด็กและเยาวชนได้เข้าร่วมค่ายจะเห็นคุณค่าของการอ่านว่าความรู้จากตัวอักษรทำให้เข้าใจความหมายสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตและสร้างเป้าหมายที่เข้มแข็ง ทั้งนี้ต้องมีความแข็งแกร่งมากพอต่อการขจัดปัญหาชีวิตด้วยตนเอง ดังที่ รมณา โรชา (๒๕๖๒) ได้สรุปความคิดร่วมสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่เกี่ยวกับความมุ่งมั่นพัฒนาการอ่านแก่เด็กและเยาวชนว่า “ถ้าไม่อ่านหนังสือก็ไม่อาจก้าวไปถึงสิ่งเหล่านี้ได้ ทักษะการอ่านจึงยกระดับศักยภาพของบุคคลส่งผลให้ขีดความสามารถเพิ่มสูงขึ้น เกิดประสิทธิภาพด้านการทำงานและการดำเนินชีวิต การอ่านหนังสือจัดเป็นกิจกรรมที่ไม่ซับซ้อนมากจนเกินไปที่เติมข้อมูลในสมองให้มีสติปัญญา ช่วยให้มีคลังข้อมูลประกอบการคิดเพื่อไตร่ตรองเรื่องราวในชีวิตอย่างถูกต้อง จะเห็นว่าวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ที่คนไทยต้องเผชิญเสมือนการต่อสู้กับความมืดบางอย่าง ซึ่งความมืดชนิดนี้ได้ครอบงำอยู่ทั่วไป จำเป็นต้องอาศัยปัญญาของคนในสังคมเท่านั้นที่จะคลี่คลายได้ ดังนั้น การสนับสนุนการอ่านสามารถสร้างวิจักษณ์ญาณให้เยาวชนรู้จักคิดและวิพากษ์วิจารณ์ด้วยเหตุผล ยิ่งเยาวชนอ่านหนังสือมากยิ่งพัฒนาสังคมไทยให้ก้าวหน้าอย่างยั่งยืน”

คุณูปการด้านนี้ของค่ายการพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ ยืนยันได้ด้วยจำนวนครั้งของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่จัดค่ายฯ ในระยะเวลา ๑๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๖๐) เช่น โรงเรียนสวนศรีวิทยา อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร จำนวน ๑๑ ครั้ง โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย 2 อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำนวน ๖ ครั้ง สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน ๘ คน องค์การบริหารส่วนตำบลท้ายสำเภา อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน ๒ ครั้ง โรงเรียนเทศบาล ๔ บ้านแหลมทราย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา จำนวน ๘ ครั้ง โรงเรียนอนุบาลกระบี่ อำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่ จำนวน ๕ ครั้ง โรงเรียนบ้านไสยาสน์ อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน ๔ ครั้ง มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา จำนวน ๓ ครั้ง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา จำนวน ๖ ครั้ง เป็นต้น

ดังนั้น คุณูปการจากการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ ซึ่งได้สร้างคุณูปการอันเป็นประโยชน์ไว้มากมายทั้ง ๓ ประการ ได้แก่ คุณูปการต่อสมาชิกค่าย คุณูปการต่อผู้จัดค่ายกับวิทยากร และคุณูปการต่อสังคมนั้น จึงถือเป็นบทบาทที่สำคัญของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ซึ่งเป็นกลุ่มวรรณกรรมที่เริ่มต้นการก่อตั้งกลุ่มด้วยการทำงานวรรณกรรมในฐานะนักเขียน ต่อมาได้ใช้ประสบการณ์จากการเขียนอย่างยาวนานและความสนใจต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านการอ่านการเขียนหันมาจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ สร้างคุณูปการเป็นที่ประจักษ์อย่างน้อยก็ตลอดระยะเวลา ๑๐ ปีที่ผ่านมา

๓.๓.๓.๒ สมาชิกกลุ่มนาคร

การจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มนาครสร้างคุณูปการที่เป็นประโยชน์หลายด้าน เช่นเดียวกัน ในที่นี้จะได้จำแนกเป็น ๓ ประการ ได้แก่ คุณูปการต่อสมาชิกค่าย คุณูปการต่อวิทยากร และคุณูปการต่อสังคม มีสาระสำคัญดังนี้

๑) คุณูปการต่อสมาชิกค่าย

การเข้าร่วมค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนช่วยให้สมาชิกค่าย ได้เรียนรู้และฝึกเขียนงานจากการลงมือปฏิบัติจริง โดยเน้นการเขียนด้วยความรู้สึกมากกว่าการยึดติดกับทฤษฎีหรือหลักการใด ๆ มาจำกัดความคิด ทำให้

สมาชิกค่าย สร้างงานเขียนที่สะท้อนตัวตนอย่างเป็นธรรมชาติและพัฒนาทักษะการเขียนในชีวิตประจำวันจนสามารถเขียนงานได้ดีขึ้น ดังที่ พิณพิพัฒน์ ศรีทวี (๒๕๖๒) ได้สรุปถึงคุณูปการด้านนี้ของค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มนาคว่า “เมื่อสมาชิกเรียนจบก้าวสู่โลกการทำงานจะเขียนงานของตนเองได้อย่างเสรี สุดท้ายมักนึกถึงสิ่งที่ได้ฝึกฝนจากค่ายว่าสามารถสร้างสรรค์รูปแบบ งานเขียนอย่างอิสระ ไม่ได้คาดหวังมากกว่าสมาชิกค่ายควรเขียนงานหรือทำตามสิ่งที่สอนได้ทันที ต้องรอเวลาให้ค่อย ๆ เติบโต” เพราะบรรยากาศค่ายที่เน้นความสนุกสนานและเป็นกันเองทำให้สมาชิกค่ายไว้วางใจวิทยากร จึงเข้าถึงตัวตนของสมาชิกค่ายได้ รับรู้เรื่องราวทุกซอกทุกซอในชีวิตอย่างเปิดเผย ซึ่งสมาชิกค่ายได้ถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ผ่านงานเขียน จะช่วยเยียวยาความรู้สึก อาจกล่าวได้ว่าวรรณกรรมเป็นโอสถชั้นดีที่จะบำบัดโรคทางใจให้ทุเลาได้ นอกจากนี้ การเข้าค่ายยังเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกค่ายกับวิทยากรให้ผูกพันกัน ก่อเกิดมิตรภาพที่ดีต่อกัน หลังจากจบค่ายก็ยังติดต่อและไปมาหาสู่กันเสมอ โดยคณะวิทยากรกลุ่มนาคได้สะท้อนถึงคุณค่าทางใจกรณีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในค่าย เช่น สุนันทวงศ์ เทพชู (๒๕๖๒) เล่าว่า “มีเด็กอยู่คนหนึ่งอยู่กลุ่มเดียวกับผมบอกว่าวันที่จบค่ายอยากขอถ่ายรูปด้วย แต่หาจังหวะถ่ายรูปไม่ได้ จึงตามมาขอเป็นเพื่อนในเฟซบุ๊ก แล้วบอกว่าตอนอยู่ค่ายอยากถ่ายรูปด้วยก็ไม่ได้ถ่าย ทำให้รู้สึกว่าการได้ทำกิจกรรมในค่ายได้ใช้เวลาด้วยกันกับเด็ก ซึ่งเด็กมองว่าการได้ผ่านงานการอ่านการเขียนร่วมกับวิทยากร ทำให้มีความสัมพันธ์ต่อกันจึงอยากมีภาพสักภาพเก็บไว้ เพื่อว่าวันข้างหน้าถ้าได้เขียนหนังสือก็อาจส่งให้วิทยากรดูได้และยังคงติดต่อกันได้อยู่ เพื่อเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ไม่ให้ขาดหาย ทั้งนี้การร่วมค่ายช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันได้จริง ๆ เด็กก่อนเข้ารู้สึกผูกพันกับวิทยากร บางครั้งการติดต่อกันไม่จำเป็นต้องพูดคุยเรื่องงานเขียนก็ได้” หรือ พิณพิพัฒน์ ศรีทวี (๒๕๖๒) บอกว่า “บางคนหัดมาหาว่าคิดถึงจัง...ในกลุ่มผมนั้นเด็กที่มาต่างโรงเรียน พอจบค่ายก็มาอยู่ในกลุ่มแชทเดียวกัน จนกลายเป็นเพื่อนสนิทกันทั้งหมด ผมเคยไปแอบอ่านจากที่พูดคุยกันเฉพาะเรื่องงานเขียน ภายหลังก็เปลี่ยนเป็นความผูกพัน เป็นความสัมพันธ์ที่สร้างเครือข่ายได้มากเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่” หรืออีกกรณี สุนันทวงศ์ เทพชู (๒๕๖๒) บอกถึงความประทับใจของสมาชิกค่ายว่า “หรือถามว่าเมื่อไหร่จะจัดค่ายอีก หนูอยากไปค่ะ บางครั้งเด็กเห็นเราไปจัดค่ายที่ต่าง ๆ มักเปรยว่าหนูอยากไปค่าย เมื่อไหร่จะมีค่ายแบบนี้อีก” ค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนจึงทำให้สมาชิกค่ายบางส่วนได้มีที่ปรึกษาเรื่องการอ่านการเขียนและเรื่องชีวิตด้วย

๒) คุณูปการต่อวิทยากร

การจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนเป็นโอกาสที่คณะวิทยากรกลุ่มนาคได้พบปะสังสรรค์กันเพื่อแลกเปลี่ยนเรื่องราวในวงวารวรรณกรรม ตลอดจนเรื่องราวในชีวิต การทำงาน ครอบครัว เพราะในยามปกติอาจจะไม่ได้พบปะกัน เพราะต่างคนต่างมีภาระหน้าที่ที่แตกต่างกัน ไม่มีเวลาจะติดต่อหรือพบปะกันอย่างจริงจัง ซึ่งการได้มาพบปะกันด้วยภารกิจของวิทยากรในค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน และอยู่ด้วยกันเป็นเวลา ๓ วัน ๒ คืน ก็จะมีเวลาพูดคุยเพื่อสร้างกำลังใจและเป็นแรงบันดาลใจแก่กันในเรื่องต่าง ๆ ทั้งการเขียน ชีวิตและการทำงาน ช่วยให้มีพลังในชีวิต โดยเฉพาะต่อการผลิตผลงานวรรณกรรมขับเคลื่อนสังคมต่อไป

ทั้งนี้การพบปะกันในค่ายฯทำให้สมาชิกกลุ่มนาคซึ่งเป็นวิทยากรแต่ละคนได้มีโอกาสนำผลงานของตัวเองมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกค่ายฯด้วย เพื่อเปิดโลกทัศน์สำหรับการเขียนงานให้กว้างขึ้นทั้งในส่วนของวิทยากรและสมาชิกค่าย ดังที่ ประมวล มณีโรจน์ (๒๕๖๒) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า “ถ้าเรามีค่ายเราก็จะได้พบกัน เอกวิใหม่ฯ มาอ่าน ถึงแทนที่จะอ่านให้เราฟัง ก็อ่านให้เด็กฟัง เราก็ได้ฟังด้วย มันมีกิจกรรมในค่ายฯอยู่แล้ว” ลักษณะเช่นนี้เป็นวิถีชีวิตปกติของสมาชิกกลุ่มนาค ซึ่งยึดถือกันมายาวนานนับแต่กลุ่มวรรณกรรมนี้ได้ก่อตั้งขึ้นมา เมื่อสมาชิกแต่ละ

คนมีภารกิจในชีวิตเปลี่ยนแปลงไป วิธีดังกล่าวของกลุ่มนาครก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย การกลับมาพบปะกันในค่าย พัฒนาการอ่านการเขียนต่าง ๆ จึงถือเป็นโอกาสที่สำคัญที่จะได้พูดคุยแลกเปลี่ยนเรื่องราวต่าง ๆ ต่อกัน ได้ฟื้นฟูบรรยากาศของมิตรภาพทางวรรณกรรมของกลุ่มนาครไปด้วยในขณะเดียวกัน

๓) คุณูปการต่อสังคม

เมื่อเยาวชนเข้าร่วมค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนยิ่งสร้างโอกาสให้ใกล้ชิดวรรณกรรมมากขึ้น หากส่งเสริมให้เยาวชนรู้จักเขียนงานก็จะพัฒนาทักษะการเขียนและมีผลงานวรรณกรรมอันเป็นคลังความรู้เพิ่มขึ้น ซึ่งงานเขียนจากค่ายจะสะท้อนปัญหาทางสังคมของเยาวชน เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาการเรียน ปัญหาเศรษฐกิจ เป็นต้น ถ้านักปกครองนำงานเขียนเหล่านี้มาศึกษาย่อมเกิดการรับรู้ เข้าใจปัญหา และต่อยอดสู่การแก้ไขปัญหาให้หมดไป ดังกรณีที่ พิณพิพัฒน์ ศรีทวี (๒๕๖๒) ยกตัวอย่างสมาชิกค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนที่จัดร่วมกับอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ซึ่งมีชาวพม่าที่เขียนเรื่องราวซึ่งเป็นปัญหาของตนเองเป็นเด็กไม่มีนามสกุล เขียนเรื่อง คนไม่มีนามสกุล กระทั่งงานเขียนเผยแพร่จนได้รับการแก้ไขปัญหาว่า “เด็กที่ได้รางวัลความเรียงที่ ๑ ระดับนักเรียน ซึ่งเขียนออกมาเหมือนกันในแนวเดียวกัน เป็นเด็กพม่าที่เขียนเรื่องของตนเอง เรื่อง คนไม่มีนามสกุล เป็นเรื่องของเด็กเขียนเรื่องตนเองที่อยู่ในใจที่ไม่รู้จะเล่าให้ใครฟัง ซึ่งค่ายของเราที่เปิดให้เด็กได้เขียนเพื่อเยียวยาตัวเองและเยียวยาวิทยากรด้วยเช่นกัน ในตอนหลังวัฒนธรรมกับนายอำเภอ โดยวัฒนธรรมไปช่วยผลักดันให้มีนามสกุล ในตอนหลังเด็กคนนี้ก็ได้นามสกุล จากงานเขียนของเด็กเองที่เขียนจากค่ายนักเขียน ค่ายนักเขียนจึงเป็นเหตุการณ์ที่ทำให้เด็กได้มีโอกาสได้นามสกุล” ลักษณะเช่นนี้ มักจะเกิดขึ้นเสมอในกิจกรรมของค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน ซึ่งสมาชิกกลุ่มนาครได้ใช้ประสบการณ์ทางวรรณกรรมในฐานะวิทยากรของค่าย แก้ไขปัญหาให้สมาชิกค่าย โดยการเชื่อมโยงกิจกรรมในค่ายฯ กับภารกิจของหน่วยงานผู้ร่วมจัดเพื่อยกระดับความสำคัญของปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนให้มีความชัดเจนขึ้น จนสามารถนำไปสู่การแก้ไขในระดับนโยบายของหน่วยงาน ซึ่งประเด็นนี้ยืนยันด้วยจำนวนครั้งและความต่อเนื่องในการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนที่สมาชิกกลุ่มนาครจัดร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง จัดค่ายเขียนโลกด้วยมือเรา ติดต่อกันตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๕๓-๒๕๕๙ จำนวน ๗ ครั้ง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา จัดค่ายเรื่องเล่าจากบ้านเรา จำนวน ๒ ครั้ง ที่ว่าการอำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ จัดค่ายต้นกล้านักเขียน จำนวน ๒ ครั้ง ที่ว่าการอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา จัดค่ายต้นกล้านักเขียน จำนวน ๒ ครั้ง หมอวิชาภาษาไทย โรงเรียนตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง จัดค่าย Yung พัทลุง จำนวน ๓ ครั้ง โรงเรียนบางแก้วพิทยาคม อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง จัดค่ายช่อวรรณศิลป์ถิ่นบางแก้ว จำนวน ๒ ครั้ง เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับคุณูปการของการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มนาคร ซึ่งได้แสดงให้เห็นสาระสำคัญทั้ง ๓ ประการ ได้แก่ คุณูปการต่อสมาชิกค่ายฯ คุณูปการต่อวิทยากร และคุณูปการต่อสังคม นั่น จึงถือเป็นคุณูปการที่สำคัญของสมาชิกกลุ่มนาคร นอกจากการทำหน้าที่สร้างสรรค์งานวรรณกรรมในฐานะนักเขียนหรือบทบาทอื่นที่สมาชิกแต่ละคนได้ยึดถือปฏิบัติกันมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เห็นคุณค่าของวรรณกรรมผ่านการอ่านการเขียน ซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญและยากยิ่งในยุคปัจจุบัน แม้ปริมาณการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มนาครจะมีไม่มากนักเมื่อเทียบกับสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ในรอบ ๑๐ ปี(พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๖๐) แต่ก็ไม่ใช่น้อยสำหรับยุคที่การอ่านการเขียนได้กลายเป็นกิจกรรมใกล้ตัวของเด็กและเยาวชน รวมทั้งผู้ใหญ่ในสังคมไทยด้วย

บทที่ ๔

รูปแบบการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนแบบบูรณาการ

การจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่และกลุ่มนาครนั้น เมื่อได้ถอดบทเรียนโดยอาศัยการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) พลังอำนาจแห่งการเล่าเรื่อง (Storytelling) การวิเคราะห์หลังปฏิบัติการ (After Action Review: AAR) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยอาศัยประสบการณ์ของผู้มีส่วนร่วมทั้งสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่และกลุ่มนาคร เจ้าของโครงการค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน ผู้บริหาร ครู นักเรียน นิสิตหรือนักศึกษา และอื่นๆ ปรากฏผลดังนี้

๔.๑ รูปแบบการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่

การถอดบทเรียนเกี่ยวกับการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่จากประสบการณ์ของผู้มีส่วนร่วมทั้งสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ เจ้าของโครงการค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน ผู้บริหาร ครู นักเรียน นิสิตหรือนักศึกษา และอื่นๆ เมื่อสังเคราะห์บทเรียนโดยอาศัยทฤษฎีการจัดการความรู้ซึ่งเป็นการผสมผสานและเกื้อกูลกันระหว่างองค์ประกอบ ๓ ส่วน คือ ความรู้ที่บันทึกเป็นทางการ (Explicit Knowledge) ความรู้ความสามารถที่ฝังแฝงอยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) และโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) เมื่อสังเคราะห์ตามองค์ประกอบสำคัญ ๓ ส่วนดังกล่าวของการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน พบว่า กลุ่มคลื่นใหม่และหน่วยงานหรือองค์กรเจ้าของโครงการค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน ได้บันทึกความรู้เป็นทางการอย่างเป็นระบบ ในรูปเอกสารแสดงข้อมูลการจัดค่ายฯ ต่าง ๆ เช่น ข้อมูลวันเวลา ข้อมูลวิทยากร ข้อมูลผู้เกี่ยวข้อง ข้อมูลสมาชิกค่ายฯ ข้อมูลการประเมินผล ข้อมูลผลงาน เป็นต้น จากองค์ประกอบส่วนนี้นำไปสู่ข้อมูลการแสดงความรู้ความสามารถที่แฝงฝังอยู่ในตัวบุคคลทุกฝ่าย โดยเฉพาะสมาชิกค่ายฯ ซึ่งถือเป็นผลผลิตที่สำคัญของค่ายฯ และสามารถวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างพื้นฐานในการจัดค่ายฯ จากข้อมูลขององค์ประกอบทั้งสองส่วนนั้นได้ด้วย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์บทเรียนด้วยการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) พลังอำนาจแห่งการเล่าเรื่อง (Storytelling) การวิเคราะห์หลังปฏิบัติการ (After Action Review: AAR) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ปรากฏผลตามรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

องค์ประกอบในการจัดค่ายฯ	ลักษณะการดำเนินการ
๑. วิทยากร	๑. ด้านความรู้ พยายามลดความเป็นวิชาการที่เป็นทฤษฎีลง แต่ควรเน้นการนำประสบการณ์ของแต่ละคนมาเล่าและฝึกฝนสมาชิกค่ายแทน ๒. ด้านความสัมพันธ์กับสมาชิกค่าย คือ เน้นการเขียนอย่างมีความสุข เนื่องจากสมาชิกค่ายส่วนใหญ่มีทัศนคติว่า การอ่านการเขียนเป็นเรื่องยาก ๓. การเลือกวิทยากรแต่ละครั้งต้องปรับตามความเหมาะสมของค่ายเป็นสำคัญ

	<p>และสามารถปรับตัวเข้ากับสมาชิกค่ายได้ เนื่องจากส่วนมากจะเป็นนักเรียน ประถมศึกษาจนถึงนิสิตหรือนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อลดช่องว่างระหว่างวัย ควรเน้นความเป็นครอบครัวมากกว่า</p> <p>๔. ด้านนันทนาการเป็นอีกด้านที่สำคัญ เนื่องจากมีการประยุกต์ใช้บทเพลงที่ สะท้อนความเป็นค่ายและเกมที่สามารถย่อยองค์ความรู้ทางด้านการอ่านการ เขียนโดยผ่านกระบวนการเหล่านี้</p> <p>๕. เน้นวิทยากรที่มีพลังคิดหรือปฏิบัติเชิงบวกด้วยการสื่อสารผ่านคำพูดสามารถ เชื่อมความสัมพันธ์กับสมาชิกค่ายให้รู้สึกสนุกสนานและมีความสุขต่อการร่วม กิจกรรมในบรรยากาศค่าย</p>
<p>๒. หลักสูตรและรูปแบบ</p>	<p>๑. เป้าหมายการจัดค่ายจะเน้นการอ่านการเขียนอย่างมีความสุข</p> <p>๒. รูปแบบ</p> <p>-ระยะแรก เน้นการบรรยายเนื้อหาบนเวที สมาชิกค่ายนั่งฟังและปิดท้าย ด้วยการเขียนงานของสมาชิกค่าย แต่แทบจะไม่มีเวลาในการวิจารณ์ผลงาน หรือไม่มีข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการปฏิบัติ</p> <p>-ปัจจุบัน มีกระบวนการจัดค่ายรูปแบบใหม่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ เน้นการ จัดกิจกรรมแบบเข้าถึงตัวสมาชิกค่าย การแบ่งช่วงเวลาให้สมาชิกค่ายร่วม กิจกรรมพัฒนาการอ่านการเขียนมากขึ้น ทางคณะวิทยากรมีกำหนดกิจกรรม สำคัญ ดังนี้</p> <p>เวลา ๐๖.๐๐ น. สมาชิกค่ายจะตื่นนอนและเตรียมตัวให้เรียบร้อย บางครั้ง อาจยืดหยุ่นเวลาได้</p> <p>เวลา ๐๗.๓๐ น. รับประทานอาหารเช้า</p> <p>เวลา ๐๘.๓๐ น. เริ่มเข้าสู่กิจกรรมต่าง ๆ</p> <p>-สร้างบรรยากาศในค่าย ละลายพฤติกรรมสมาชิกค่าย เปิดกิจกรรม นันทนาการด้วยการเล่นเกมและร้องเพลงประมาณ ๑๕ หรือ ๒๐ นาที ทักทาย สร้างบรรยากาศความเป็นกันเองโดยวิทยากรหลักซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ คือ ปรัชชา ทศนา</p> <p>-กิจกรรมการสอนประมาณ ๑ ชั่วโมง ๑ ชั่วโมงครึ่งหรือ ๔๕ นาที ขึ้นอยู่กับ สถานการณ์แต่ละค่าย แต่ละบทเรียนวิทยากรช่วยกัน ประกอบด้วยกานติ ฅ ศรีธธา วรภ วรภา รมณา โรชา ดวงแก้ว กัลยาณี และปรัชชา ทศนา</p> <p>-กิจกรรม ‘จากจินตนาการสู่งานเขียน’ เป็นการฝึกฝนให้สมาชิกค่ายมี ความรู้ความเข้าใจว่าการเขียนนั้นควรเริ่มต้นด้วยจินตนาการอย่างอิสระ</p> <p>-กิจกรรม ‘เขียนตามใจทัย’ วิทยากรจะสอนวิธีเขียนงานแต่ละประเภท ประกอบด้วยบทกวี เรื่องสั้น หรือความเรียงแล้วแต่ความสนใจของสมาชิกค่ายฯ แต่ละคน พร้อมด้วยการแบ่งกลุ่มย่อยโดยมีวิทยากรประจำกลุ่มคอยดูแลอย่าง</p>

	<p>ใกล้ชิด</p> <p>-กิจกรรมที่สำคัญมาก คือ ช่วงที่ให้สมาชิกค่ายสร้างสรรค์ผลงาน โดยกำหนดเวลาประมาณ ๒ ชั่วโมง เพราะสมาชิกค่ายฯ แต่ละคนต้องใช้เวลาในการเขียนงาน ขณะที่สมาชิกค่ายกำลังเขียนงานก็จะมาปรึกษาหรือคณบดีวิทยากรซึ่งจะคอยแนะนำแนวทางอย่างเป็นกันเอง</p> <p>เวลา ๑๒.๐๐ น. พักรับประทานอาหารกลางวัน</p> <p>เวลา ๑๓.๐๐ น. สมาชิกค่ายสร้างสรรค์ผลงานเขียนกันต่อไป</p> <p>เวลา ๑๖.๓๐ น. สมาชิกค่ายต้องมาเข้าห้องประชุม คนที่ยังเขียนงานไม่เสร็จค่อยมาตกลงร่วมกันว่าจะจัดการอย่างไร</p> <p>-ขณะดำเนินกิจกรรมค่ายอยู่ สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ซึ่งเป็นวิทยากรมักจะประชุมเพื่อแก้ไขปัญหา ข้อบกพร่องหรือตรวจสอบความเรียบร้อยของรูปแบบกิจกรรมไปด้วย</p> <p>เวลา ๑๘.๐๐ น. รับประทานอาหารเย็น</p> <p>-หลังจากการจัดค่ายยุติลงแต่ละครั้ง กานติ ฌ ศรัทธา กัปดวงแก้ว กัลยาณั ก็จะต้องวิเคราะห์หลักสูตรกันใหม่ทุกครั้ง เพื่อรองรับการจัดกิจกรรมในค่ายถัดไป ทุกครั้งที่จัดค่ายจะแจ้งข้อมูลให้วิทยากรแต่ละคนทราบว่าจะกระบวนการจัดค่ายเป็นอย่างไรเพื่อการพัฒนาในลำดับต่อไป</p>
<p>๓. วัตถุประสงค์</p>	<p>๑. เพื่อตอบสนองความต้องการของเจ้าภาพหรือเจ้าของโครงการหรือหน่วยงานต่าง ๆ ในกรณีที่ต้องการจัดกิจกรรมในรูปแบบค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน</p> <p>๒. เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ประสบการณ์การอ่านการเขียนอย่างมีความสุข</p>
<p>๔. ปัญหาที่พบ</p>	<p>๑. การคัดเลือกเด็กและเยาวชนมาเข้าค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนขาดความเอาใจจริงอาจจากเจ้าของโครงการหรือเจ้าภาพหรือหน่วยงานต่าง ๆ</p> <p>๒. สถานที่จัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินกิจกรรมให้บรรลุตามกระบวนการที่กำหนด</p> <p>๓. ผู้เกี่ยวข้องบางส่วนไม่ได้เห็นความสำคัญของค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนอย่างจริงจัง เช่น จัดตามนโยบาย จัดเพื่อการประเมิน เป็นต้น</p> <p>๔. ความอ่อนแอด้านการอ่านของเด็กและเยาวชน รวมทั้งครู-อาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญ</p> <p>๕. ขาดแคลนหนังสือที่ส่งเสริมการอ่าน</p>
<p>๕. อื่นๆ</p>	<p>๑. จำนวนวันที่จัดค่าย ตามปกติจะจัดเป็นเวลา ๓ วัน ๒ คืน และเป็นช่วงเปิดภาคเรียน เพราะสะดวกในการติดต่อประสานงานทุกฝ่าย</p> <p>๒. สถานที่ซึ่งเหมาะสมสำหรับการจัดค่าย คือ ในโรงเรียนหรือนอกโรงเรียน เช่น โรงแรม สถานที่ทางธรรมชาติ เป็นต้น แนวโน้มเห็นว่าควรเป็นสถานที่เชิง</p>

	<p>ธรรมชาติ เพราะจะช่วยสร้างแรงบันดาลใจในการเขียน</p> <p>๓. ระยะเวลาตามหลักสูตรควรเพิ่มช่วงเวลาฝึกการเขียนงานให้มากขึ้น</p> <p>๔. พิธีเปิด-พิธีปิด ต้องประสานงานกับประธานในพิธีให้ชัดเจนเกี่ยวกับเวลา เพื่อไม่ให้กระทบกิจกรรมอื่น ๆ มากจนเกินไป</p> <p>๕. คุณสมบัติของวิทยากร ตามปกติวิทยากรจะเป็นสมาชิกของกลุ่มคลื่นใหม่ที่มีประสบการณ์การจัดค่าย มาอย่างต่อเนื่อง หากมีการเชิญวิทยากรเพิ่มเติมต้องพิจารณาคุณสมบัติให้สอดคล้องกับกิจกรรมสำคัญในค่าย เช่น ต้องเป็นกันเองกับสมาชิกค่าย มีความรู้ความเข้าใจหรือประสบการณ์เฉพาะที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ค่ายแต่ละครั้ง เป็นต้น</p> <p>๖. หลักสูตร สมาชิกของกลุ่มคลื่นใหม่จะมีการปรับปรุงหลักสูตรค่ายอยู่อย่างต่อเนื่อง และปรับให้สอดคล้องกับความต้องการของเจ้าของโครงการหรือเจ้าภาพหรือหน่วยงานนั้น ๆ และการนำหลักสูตรไปใช้ก็จะดำเนินการให้เป็นไปตามที่กำหนด</p> <p>๗. จำนวนสมาชิกค่าย มีความเห็นหลายแนวทาง เช่น ถ้าเป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษา จำนวนสมาชิกค่ายจะขึ้นอยู่กับลักษณะสถานที่ หากสถานที่มีความเหมาะสมหรือมีความพร้อมสามารถรับสมาชิกค่ายได้ถึง ๔๐-๖๐ คน โดยมีการปรับจำนวนวิทยากรตามจำนวนสมาชิกค่าย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคุณภาพของนักเรียนและสถานที่ประกอบกัน</p>
--	--

ตัวอย่างที่ ๑ รูปแบบการจัดค่ายของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ (กรณี ๓ วัน ๒ คืน)

ชื่อโครงการ “ค่ายเยาวชนพหุวัฒนธรรมจังหวัดนราธิวาส”

ชื่อรอง “กิจกรรมค่ายเยาวชนสานฝันนักเขียน ‘พหุวัฒนธรรมบ้านฉัน’ รุ่นที่ ๑ (ประถมศึกษา)”

ระหว่างวันที่ ๘-๑๐ มกราคม ๒๕๖๓

ณ โรงแรมต้นหยง ตำบลบางนาค อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส

วันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๓

๐๘.๓๐-๑๐.๐๐ น.	ลงทะเบียน
๑๐.๐๐-๑๐.๓๐ น.	พิธีเปิด กล่าวรายงาน โดย นางอุษณีย์ ฐูโชติ วัฒนธรรมจังหวัดนราธิวาส กล่าวเปิด โดย นายเอกรัฐ หลีเส็น ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส
๑๐.๓๐-๑๑.๐๐ น.	แนะนำวิทยากร, นันทนาการ, บทกวีต้อนรับสู่ค่ายฯ โดย นิพล รัตนพันธ์, กานติ ณ ศรีทธา, ดวงแก้ว กัลยาณ
๑๑.๐๐-๑๒.๐๐ น.	บรรยายเรื่อง “จากจินตนาการสู่งานเขียน”

๑๒.๐๐-๑๓.๓๐ น.	โดย กานติ ฌ ศรีทธา, ดวงแก้ว กัลยาณ์ รับประทานอาหารเที่ยง/ละหมาด
๑๓.๓๐-๑๔.๐๐ น.	ศึกษาตัวอย่างผลงาน “จากจินตนาการสู่งานเขียน” โดย นิพล รัตนพันธ์
๑๔.๐๐-๑๖.๓๐ น.	สร้างสรรค์ผลงาน ๑ (เขียนเรื่องและวาดภาพตามจินตนาการ) ดูแลและให้คำปรึกษาโดย คณะวิทยากร
๑๖.๓๐-๑๘.๐๐ น.	เข้าที่พัก, ปฏิบัติภารกิจส่วนตัว
๑๘.๐๐-๑๙.๐๐ น.	รับประทานอาหารเย็น
๑๙.๐๐-๒๐.๐๐ น.	นำเสนอผลงาน, นันทนาการ โดย คณะวิทยากร
๒๐.๐๐ น.	เข้านอน

วันที่ ๙ มกราคม ๒๕๖๓

๐๗.๓๐-๐๘.๓๐ น.	รับประทานอาหารเช้า
๐๘.๓๐-๐๙.๐๐ น.	นันทนาการ
๐๙.๐๐-๑๐.๐๐ น.	บรรยายเรื่อง “พหุวัฒนธรรมกับการสร้างงานเขียน” โดย นิพล รัตนพันธ์
๑๐.๐๐-๑๒.๐๐ น.	บรรยายเรื่อง “การเขียนความเรียง” โดย กานติ ฌ ศรีทธา, ดวงแก้ว กัลยาณ์
๑๒.๐๐-๑๓.๓๐ น.	รับประทานอาหารเที่ยง/ละหมาด
๑๓.๓๐-๑๔.๑๕ น.	สนทนากลุ่มย่อยกับวิทยากร กลุ่มที่ ๑ โดย นิพล รัตนพันธ์ กลุ่มที่ ๒ โดย กานติ ฌ ศรีทธา กลุ่มที่ ๓ โดย ดวงแก้ว กัลยาณ์
๑๔.๑๕-๑๖.๓๐ น.	สร้างสรรค์ผลงาน (ความเรียง) เรื่อง “สังคมพหุวัฒนธรรมบ้านฉัน” ดูแลและให้คำปรึกษาโดย วิทยากรประจำกลุ่ม
๑๖.๓๐-๑๘.๐๐ น.	ปฏิบัติภารกิจส่วนตัว
๑๘.๐๐-๑๙.๐๐ น.	รับประทานอาหารเย็น
๑๙.๐๐-๒๐.๐๐ น.	แนะนำหนังสืออ่าน, นันทนาการ โดย คณะวิทยากร
๒๐.๐๐ น.	เข้านอน

วันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๓

๐๗.๓๐-๐๘.๓๐ น.	รับประทานอาหารเช้า
----------------	--------------------

๐๘.๓๐-๑๐.๐๐ น.	วิจารณ์ผลงานนักเรียน โดย วิทยาการประจำกลุ่ม
๑๐.๐๐-๑๑.๓๐ น.	พบวิทยาการประจำกลุ่มเพื่อปรับปรุงผลงาน โดย วิทยาการประจำกลุ่ม
๑๑.๓๐-๑๒.๐๐ น.	ความรู้สึกรู้สึกจากการเข้าค่ายฯ
๑๒.๐๐-๑๓.๓๐ น.	รับประทานอาหารเที่ยง/ละหมาด
๑๓.๓๐-๑๔.๐๐ น.	นำเสนอผลงาน (ความเรียง) เรื่อง “สังคมพหุวัฒนธรรมบ้านฉัน” โดย นิพล รัตนพันธ์
๑๔.๐๐-๑๕.๐๐ น.	มอบเกียรติบัตรและพิธีปิด โดย นางอุษณีย์ ชูโชติ วัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา
๑๕.๐๐ น.	เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

- หมายเหตุ**
๑. พักรับประทานอาหารว่าง เวลา ๑๐.๐๐ น. และเวลา ๑๔.๓๐ น.
  ๒. กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

ตัวอย่างที่ ๒ รูปแบบการจัดค่ายของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ (กรณี ๒ วัน ไม่ค้างคืน)

ชื่อโครงการ “ค่ายพัฒนาทักษะภาษาไทย”

โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย

ระหว่างวันที่ ๖-๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

ณ สยามนครินทร์คอมเพล็กซ์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

๐๘.๐๐-๐๘.๓๐ น. พิธีเปิด

๐๘.๓๐-๑๐.๑๕ น. แนะนำวิทยากร, บทเพลง, บทกวีต้อนรับสู่ค่าย, นันทนาการ

โดย วรภา วรภา, กานติ ณ ศรีธธา, ดวงแก้ว กัลยาณ, ขวัญตา ทวีสุข

๑๐.๑๕-๑๐.๓๐ น. รับประทานอาหารว่าง

๑๐.๓๐-๑๑.๓๐ น. บรรยายเรื่อง “การเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์”

โดย กานติ ณ ศรีธธา

๑๑.๓๐-๑๒.๐๐ น. ศึกษาดูอย่างความเรียงเชิงสร้างสรรค์

โดย ดวงแก้ว กัลยาณ, ขวัญตา ทวีสุข

๑๒.๐๐-๑๓.๐๐ น. รับประทานอาหารเที่ยง

๑๓.๐๐-๑๓.๓๐ น. พบวิทยาการประจำกลุ่ม

กลุ่มที่ ๑ วรภา วรภา

กลุ่มที่ ๒ กานติ ณ ศรีธธา

กลุ่มที่ ๓ ดวงแก้ว กัลยาณ

กลุ่มที่ ๔ ขวัญตา ทวีสุข

๑๓.๓๐-๑๖.๐๐ น. สร้างสรรค์ผลงาน (ความเรียงเชิงสร้างสรรค์และวาดภาพประกอบ)
ดูแลและให้คำปรึกษาโดย วิทยากรประจำกลุ่ม
๑๖.๐๐ น. เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

๐๙.๐๐-๐๙.๑๕ น. นันทนาการและบทเพลง
โดย กานติ ฌ ศรีธธา, วรภ วรภา
๐๙.๑๕-๑๐.๑๕ น. นำเสนอผลงาน (ความเรียงเชิงสร้างสรรค์, ภาพวาด)
โดย ดวงแก้ว กัลยาณ, ชวัญตา ทวีสุข
๑๐.๑๕-๑๐.๓๐ น. รับประทานอาหารว่าง
๑๐.๓๐-๑๒.๐๐ น. บรรยายเรื่อง “การเขียนกาพย์ยานี ๑๑”
โดย วรภ วรภา
๑๒.๐๐-๑๓.๐๐ น. รับประทานอาหารเที่ยง
๑๓.๐๐-๑๔.๔๕ น. สร้างสรรค์ผลงาน (กาพย์ยานี ๑๑)
ดูแลและให้คำปรึกษาโดย วิทยากรประจำกลุ่ม
๑๔.๔๕-๑๕.๐๐ น. รับประทานอาหารว่าง
๑๕.๐๐-๑๕.๓๐ น. นำเสนอผลงาน (กาพย์ยานี ๑๑)
โดย วรภ วรภา
๑๕.๓๐-๑๖.๐๐ น. พิธีปิด
๑๖.๐๐ น. เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

รูปแบบการจัดค่ายดังกล่าวข้างต้น เป็นพัฒนาการและการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม สอดคล้องกับทั้งเป้าหมายของผู้จัดหรือเจ้าภาพ สภาพของสมาชิกค่าย สถานที่และวันเวลา ซึ่งสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ได้ใช้รูปแบบดังกล่าวในการจัดค่ายต่าง ๆ ในระยะหลังนี้ (ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๖๓)

๔.๒ รูปแบบการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มนาคร

การถอดบทเรียนเกี่ยวกับการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มนาครจากประสบการณ์ของผู้มีส่วนร่วมทั้งสมาชิกกลุ่มนาคร เจ้าของโครงการค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน ผู้บริหาร ครู นักเรียน นิสิตหรือนักศึกษา และอื่นๆ เมื่อสังเคราะห์บทเรียนโดยอาศัยทฤษฎีการจัดการความรู้ซึ่งเป็นการผสมผสานและเกื้อกูลกันระหว่างองค์ประกอบ ๓ ส่วน คือ ความรู้ที่บันทึกเป็นทางการ (Explicit Knowledge) ความรู้ความสามารถที่ฝังแฝงอยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) และโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) เมื่อสังเคราะห์ตามองค์ประกอบสำคัญ ๓ ส่วนดังกล่าวของการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน พบว่า กลุ่มนาครและหน่วยงานหรือองค์กรเจ้าของโครงการค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน ไม่ได้บันทึกความรู้เอาไว้อย่างเป็นทางการและอย่างเป็นระบบ ดังนั้นจึงต้องอาศัยความรู้ความสามารถที่ฝังแฝงอยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) เกือบทั้งหมดเพื่อนำเสนอข้อมูลการจัดค่ายต่าง ๆ เช่น

ข้อมูลวันเวลา ข้อมูลวิทยากร ข้อมูลผู้เกี่ยวข้อง ข้อมูลสมาชิกค่ายฯ ข้อมูลการประเมินผล เป็นต้น แต่สมาชิกกลุ่มนาครจะมีข้อมูลซึ่งเป็นผลผลิตจากการเข้าค่ายฯ บันทึกไว้อย่างชัดเจน นั่นคือ ผลงานเขียนของสมาชิกค่ายฯ ซึ่งมักจะพิมพ์เป็นหนังสืออย่างสวยงามและเผยแพร่ทั่วไป สามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบได้อย่างดี และสามารถวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างพื้นฐานในการจัดค่ายฯ ซึ่งสมาชิกกลุ่มนาครให้ความสำคัญแก่เรื่องนี้อย่างมาก มักจะกำหนดเป็นเงื่อนไขในการเจรจาข้อตกลงกับเจ้าภาพหรือเจ้าของโครงการหรือหน่วยงานนั้น ๆ จากการสังเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ผ่านการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม(Non-Participant Observation) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสนทนากลุ่ม (FocusGroup Discussion) พลังอำนาจแห่งการเล่าเรื่อง (Storytelling) การวิเคราะห์หลังปฏิบัติการ (After Action Review: AAR) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เช่นเดียวกัน ปรากฏผลตามรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

องค์ประกอบในการจัดค่าย	ลักษณะการดำเนินการ
<p>๑. วิทยากร</p>	<p>๑. สมาชิกกลุ่มนาครที่ติดต่อกันมาร่วมจัดกิจกรรมเป็นหลักตั้งแต่ต้น คือประมวล มณีโรจน์ อุตถากร บำรุง หรือสมาชิกกลุ่มนาครคนอื่น ๆ ที่สามารถมาร่วมจัดกิจกรรมได้ในบางโอกาส เช่น สมคิด ทองสง สมใจ สมคิด รัตนชาติตา แก้วพรหม เป็นต้น</p> <p>๒. สมาชิกใหม่ซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่และพร้อมที่จะทำงานเพื่อสังคม เป็นการอาสาสมัครมาร่วมจัดกิจกรรมโดยอาศัยความสนิทสนม ความสามารถเฉพาะตัวที่บ่งบอกถึงศักยภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และประการสำคัญ คือ รักและเชื่อมั่นในพลังของวรรณกรรม เน้นการทำกิจกรรมเพื่อสังคม ซึ่งบางคนเคยเป็นผลผลิตจากการจัดค่ายฯ ของสมาชิกกลุ่มนาคร คณะวิทยากรรุ่นใหม่ประกอบด้วย โสพล อักษรเนียม สมศักดิ์ ชุนชำนาญ พิณพิพัฒน์ ศรีทวี สุนันท์หวงค์ เทพชู และชาคริต แก้วทันคำ</p> <p>๓. การจัดกิจกรรมค่ายฯ ในแต่ละครั้ง ถือเป็นกาได้มาพบปะสังสรรค์เพื่อพูดคุยถึงเรื่องราวในแวดวงวรรณกรรมระหว่างมิตรน้ำหมึก ทำความเข้าใจชีวิตผู้อื่นด้วยฝ้ามองปรากฏการณ์ทางสังคม ดังนั้น การพบปะกันในลักษณะเช่นนี้จึงมีคุณค่าทางจิตใจ</p> <p>๔. บางครั้งมีการเชิญวิทยากรรับเชิญที่เป็นคนในพื้นที่ โดยเฉพาะการนำนักเขียนในท้องถิ่นที่ได้รับการยอมรับจากส่วนกลางและมีผลงานเป็นที่ประจักษ์มาร่วมพูดคุยสร้างสีสันในค่ายเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้แก่สมาชิกค่ายฯ เช่น จำลอง ฝั่งชลจิตร จรรยา อำนาจพันธุ์พงศ์ เป็นต้น</p>
<p>๒. หลักสูตรและรูปแบบ</p>	<p>๑. เป้าหมายการจัดค่ายฯ ซึ่งเน้นการอ่านการเขียนอย่างมีอิสระและเป็นการเยียวยาบาดแผลทางจิตใจของสมาชิกค่ายฯ</p> <p>๒. รูปแบบค่ายของสมาชิกกลุ่มนาครที่มี ประมวล มณีโรจน์ เป็นแกนนำหลัก มี</p>

	<p>ความยืดหยุ่นสูงในการจัดการระบบ ไม่มีแบบแผนที่ตายตัว และที่สำคัญมุ่งเน้นให้สมาชิกค่ายมีความสนุกสนานโดยเน้นความเป็นกันเองระหว่างวิทยากรกับสมาชิกค่าย พยายามไม่เน้นการบรรยายบนเวที ต้องการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อสมาชิกค่าย ด้วยความคุ้นเคย เป็นกันเอง และเปิดโอกาสให้สมาชิกค่ายพูดคุยกับวิทยากรมากขึ้น แบ่งออกเป็น ๓ ระดับประกอบด้วย</p> <p>๑) การละลายพฤติกรรมด้วยการสนทนาการ เพื่อให้สมาชิกรู้สึกปลดปล่อยจากกรอบความคิดที่ทางโรงเรียนคาดหวังและบังคับให้เป็น มีกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการสร้างจินตนาการทั้งการวาดภาพ เล่นดนตรี</p> <p>๒) การนำผลงานตัวอย่างวรรณกรรมมาสาธิตให้เห็นโครงสร้าง เช่น โครงเรื่องจาก ตัวละคร แก่นเรื่อง เป็นต้น</p> <p>๓) การดูหนังเพื่อให้สมาชิกค่ายมองเห็นโครงสร้างภายใน เช่น หนังเรื่องนี้ตัวละครมีใครบ้าง ใช้ฉากอย่างไร หรือโครงเรื่องเป็นอย่างไร เพื่อเรียนรู้องค์ประกอบเบื้องต้นว่าวรรณกรรมกับหนังนั้นมีลักษณะร่วมกันบางประการ</p> <p>การจัดค่ายของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่เน้น ส่วนใหญ่ใช้เวลา ๓ วัน ๒ คืน โดยมีรายละเอียดดังนี้</p> <p>วันที่ ๑</p> <p>เวลา ๐๘.๓๐ น. เริ่มกิจกรรมค่าย เน้นการละลายพฤติกรรมจากนั้นสลับกับการเล่นเกม หรือการเล่นดนตรีให้สมาชิกค่ายรู้สึกผ่อนคลาย</p> <p>เวลา ๐๙.๐๐ น. จะนำวรรณกรรมตัวอย่างมาให้สมาชิกดูและให้ความรู้เรื่องการเขียน เช่น เรื่องสั้น เป็นต้น เพื่อเพิ่มทักษะให้สมาชิกค่าย</p> <p>เวลา ๑๐.๓๐ น. แบ่งกลุ่มย่อย ทำให้วิทยากรกับสมาชิกค่ายสนิทสนมกันพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน</p> <p>เวลา ๑๒.๐๐ น. พักรับประทานอาหารกลางวัน</p> <p>เวลา ๑๓.๐๐ น. กลุ่มย่อยกลุ่มเดิมฝึกเขียนต่อ</p> <p>เวลา ๑๘.๐๐ น. รับประทานอาหารเย็น</p> <p>วันที่ ๒</p> <p>เวลา ๐๗.๓๐ น. รับประทานอาหารเช้า</p> <p>เวลา ๐๘.๓๐ น. เริ่มกิจกรรมค่าย เน้นการละลายพฤติกรรม จากนั้นสลับกับการเล่นเกม การเล่นดนตรีหรือดูหนังให้สมาชิกค่ายรู้สึกผ่อนคลาย</p> <p>เวลา ๑๐.๓๐ น. แยกย้ายไปฝึกเขียนงานตามกลุ่มของตัวเองที่ได้รับมอบหมาย โดยมีวิทยากรประจำกลุ่มย่อยคอยให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด ถือได้ว่าเป็นการให้อิสระแก่สมาชิกได้ฝึกเขียนงานอย่างเต็มที่</p> <p>-หัวใจสำคัญของการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของกลุ่มนาครอยู่ที่กระบวนการแบ่งกลุ่มย่อย เนื่องจากสมาชิกค่ายเริ่มสนิทสนมกับวิทยากร ด้วยการ</p>
--	--

	<p>เปิดใจเล่าเรื่องราวหรือผลกระทบบางอย่างในชีวิตตัวเองหรือครอบครัว ซึ่งปกติเมื่ออยู่ในสถานศึกษาจะไม่กล้าเปิดเผยเรื่องราวต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องที่มีลักษณะเป็นปมด้อยในชีวิต</p> <p>เวลา ๑๒.๐๐ น. พักรับประทานอาหารกลางวัน</p> <p>เวลา ๑๓.๐๐ น. กลุ่มย่อยเดิมฝึกเขียนต่อ</p> <p>เวลา ๑๔.๐๐ น. รับประทานอาหารเย็น</p> <p>เวลา ๑๕.๓๐ น. อ่านบทกวี หรือสมาชิกค่ายแสดงความสามารถตามความถนัด</p> <p>วันที่ ๓</p> <p>เวลา ๐๗.๓๐ น. รับประทานอาหารเช้า</p> <p>สมาชิกเริ่มปรับตัวและมีความสนิทสนมกับวิทยากร</p> <p>เวลา ๐๘.๓๐ น. เมื่อสมาชิกค่ายเขียนผลงานเสร็จก็นำมาพูดคุยแลกเปลี่ยนกันในกลุ่มใหญ่</p> <p>- หลังจากนั้นจะเป็นกระบวนการติดตามผล หลังปิดค่ายยังคงติดต่อสื่อสารกันอยู่เสมอ</p> <p>รูปแบบเฉพาะกลุ่ม</p> <p>บางค่ายของสมาชิกกลุ่มนาคร จะมีลักษณะเน้นการอ่าน คือ ค่ายการอ่านล้อมเมือง เป็นการเปิดโอกาสให้นักอ่านทุกคนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกัน จึงนำรูปแบบนี้มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรม คล้ายบรรยากาศการนั่งล้อมเป็นวงกลม ขึ้นตอนไม่ได้เป็นทางการ แต่จะเน้นประเด็นในการพูดคุย แลกเปลี่ยน สอบถามหรือโต้แย้ง และนักเขียนที่เป็นผู้เขียนหนังสือเล่มนั้นก็มีหน้าที่รับฟังความคิดเห็นจากผู้อ่านโดยตรง ทำให้นักเขียนได้เรียนรู้วิธีคิด มุมมอง ทักษะคิดของนักอ่านที่สนใจงานของตน ลักษณะรูปแบบเฉพาะเช่นนี้ถือได้ว่าเป็นจุดเด่นที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้นักเขียนเจ้าของผลงานกลุ่มนี้ทำงานเขียนได้ผลสำเร็จในภาคีได้</p>
<p>๓. วัตถุประสงค์</p>	<p>๑. เพื่อสร้างนักเขียนรุ่นใหม่</p> <p>๒. เพื่อให้สมาชิกค่ายฯ สนใจการอ่านการเขียนมากขึ้น</p> <p>๓. เพื่อให้งานเขียนช่วยเยียวยาบาดแผลในชีวิตแก่สมาชิกค่าย</p>
<p>๔. ปัญหาที่พบ</p>	<p>๑. โรงเรียนมักพบปัญหาเด็กเกเร มีพฤติกรรมก้าวร้าวที่ทางโรงเรียนไม่สามารถแก้ไขได้ มีการลงโทษตามระบบของโรงเรียน แต่ทางกลุ่มนาครพบว่า ปัญหาเด็กเกเรสามารถเยียวยาและพัฒนาได้ด้วยการเข้าค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน มีกรณีตัวอย่างที่ยืนยันได้ชัดเจนหลายกรณี เช่น โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ของจังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นสถานศึกษาขยายโอกาสสู่ท้องถิ่น ซึ่งมีครูภานุวัตร ชุนปราบ เป็นผู้ดูแลนักเรียนไปเข้าค่าย แล้วเกิดความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดี เป็นต้น</p> <p>๒. สมาชิกค่ายส่วนใหญ่มีทัศนคติแง่ลบต่อการเข้าค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน เนื่องจากมองว่าค่ายเป็นกิจกรรมทางปัญญา หนักวิชาการเฉพาะกลุ่มคนเก่ง ซึ่งหาก</p>

	<p>เข้าร่วมจะสื่อสารระหว่างกันไม่เข้าใจ ดังนั้น ทำให้เกิดความเข้าใจผิดตลอดมา ในปัจจุบันกลุ่มนาคพยายามนำเสนอรูปแบบค่ายที่เป็นกันเอง และเห็นการมีส่วนร่วมของสมาชิก</p> <p>๓. ปัญหาด้านทักษะการเขียนของสมาชิกค่าย</p> <ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มนาคมักจะประสบปัญหาระหว่างเจ้าภาพหรือผู้จัดโครงการหรือหน่วยงานในการวางกรอบความคิดเกี่ยวกับการเขียน ซึ่งมองว่าอาจจะเป็นการปิดกั้นความคิดของสมาชิกค่ายมากจนเกินไป - สมาชิกค่ายมักจับประเด็นสำคัญในการเขียนไม่ได้ ไม่สามารถจัดระบบความคิดหรือบูรณาการรูปแบบและเนื้อหาให้เป็นหนึ่งเดียวกัน - สมาชิกค่ายไม่มีสมาธิ ไม่สามารถอยู่นิ่ง ๆ กับตัวเองได้ อาจเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาแต่ละแห่งของสมาชิกค่ายมักจะนั่งจับกลุ่มคุยกันหรืออยู่ด้วยกันตลอดเวลา <p>๔. ปัญหาด้านกระบวนการจัดค่ายฯ</p> <ul style="list-style-type: none"> - กระบวนการจัดค่ายมีสิ่งที่จะต้องตระหนัก คือ ผลลัพธ์ที่สมาชิกค่ายควรจะได้รับ ซึ่งแต่ละค่ายมักเกิดปัญหาตรงที่สมาชิกมักจะไม่ฟังหรือไม่สนใจวิทยากร - ทักษะคติในการจัดค่ายของเจ้าภาพหรือผู้จัดโครงการหรือหน่วยงาน ซึ่งไม่ได้มองเห็นคุณค่าของวรรณกรรมอย่างแท้จริง เพียงแต่จัดเพื่อให้เป็นไปตามธรรมเนียมปฏิบัติอย่างหนึ่งที่เป็นต้องจัดเท่านั้น <p>๕. ปัญหาด้านการอ่านที่พบจากสมาชิกค่าย เนื่องจากกรณีทัศนคติในเชิงลบต่อการอ่าน จึงมักจะมุ่งเน้นไปที่จุดมุ่งหมายของการอ่านที่เป็นรูปธรรม เช่น อ่านไปเพื่ออะไร หรือการอ่านถูกมองว่าไม่สามารถต่อยอดในสายวิชาที่ตลาดแรงงานต้องการ เป็นต้น ทัศนคติแบบนี้ย่อมเป็นปัญหาสำคัญที่แก้ไขได้ยาก</p>
<p>๕. อื่น ๆ</p>	<p>๑. จำนวนวันที่จัดค่าย ปกติจะใช้เวลา ๓ วัน ๒ คืน เป็นช่วงเปิดภาคเรียน เพราะสะดวกในการประสานงาน</p> <p>๒. สถานที่จัดค่าย ควรจัดในโรงเรียนหรือนอกโรงเรียน เช่น โรงเรียน โรงแรม หรือสถานที่ตามธรรมชาติ เป็นต้น แต่กลุ่มนาคกำหนดสถานที่จำกัดเฉพาะในพื้นที่จังหวัดสงขลา พัทลุง สตูล และภูเก็ต</p> <p>๓. ควรเพิ่มเวลาการฝึกเขียนงานให้มากขึ้น</p> <p>๔. คุณสมบัติของวิทยากร กลุ่มนาคมักประสบปัญหาเรื่องวิทยากรซึ่งมักจะมีข้อจำกัดเรื่องเวลาและอาชีพ ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการจัดค่าย จึงต้องเปลี่ยนวิทยากรอยู่ตลอดเวลา</p> <p>๕. หลักสูตร เน้นการบูรณาการ คือเด็กไม่จำเป็นต้องเขียนงานได้เท่านั้น แต่สามารถพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ ตามความถนัดของเด็กได้ด้วย และมีการทำ</p>

	<p>หนังสือรวมเล่มผลงาน โดยตั้งบรรณธิการเฉพาะเล่ม</p> <p>๖. การนำหลักสูตรไปใช้ควรดำเนินการให้เป็นไปตามที่กำหนด</p> <p>๗. จำนวนสมาชิกค่าย การคัดเลือกสมาชิกค่ายของกลุ่มนครไม่ได้เน้นคนที่มีคุณภาพด้านการอ่านการเขียนเท่านั้น แต่มุ่งเปิดโอกาสให้เด็กที่มีลักษณะพิเศษ เช่น เด็กต่างด้าว เด็กครอบครัวมีปัญหา เด็กที่โดนข่มขืน เด็กเกเร เป็นต้น ได้เข้าร่วมค่ายด้วย เพื่อพัฒนาศักยภาพการอ่านการเขียน และปรับเปลี่ยนพฤติกรรม</p> <p>๘. การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายในการจัดค่าย กลุ่มนครจะเห็นการรับเฉพาะหน่วยงานหรือองค์กรที่เคยร่วมงานกันมาก่อน มีความสนิทสนมกับเจ้าหน้าที่หรือบุคลากร หรือมีความคิดเห็นตรงกันเป็นสำคัญ</p>
--	---

ตัวอย่างที่ ๑ รูปแบบการจัดค่ายของสมาชิกกลุ่มนคร (กรณี ๓ วัน ๒ คืน)

ชื่อโครงการ “การจัดกิจกรรมอบรมการสร้างสรรค้งานเขียนเรื่องเล่าจากบ้านเรา”

(การสร้างสรรค้งานเขียนและเรียนรู้ศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่น) จังหวัดสงขลา

ระหว่างวันที่ ๒๖-๒๘ มีนาคม ๒๕๖๒

ณ สถาบันทักษิณคดีศึกษา ตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๒ (อบรมการสร้างสรรค้งานเขียน)

- ๐๘.๓๐-๐๙.๐๐ น. ลงทะเบียน
- ๐๙.๐๐-๐๙.๓๐ น. พิธีเปิด
- ๐๙.๓๐-๑๐.๓๐ น. การบรรยาย “คุณธรรมจริยธรรม ๓ ประการ”: การช่วยเหลือผู้อื่น การตอบแทนผู้มีพระคุณ และการให้อภัย
- ๑๐.๓๐-๑๒.๐๐ น. การเสวนา “แรงบันดาลใจในการเขียนเรียงความ” จากผู้ชนะการประกวดเรื่องดีๆ ที่บ้านเรา ปี ๒๕๕๕-๒๕๖๑
- ๑๒.๐๐-๑๓.๐๐ น. รับประทานอาหารกลางวัน
- ๑๓.๐๐-๑๖.๐๐ น. การบรรยาย “เทคนิคการสร้างสรรค้งานเขียนเรื่องเล่าจากบ้านเรา”
-เรียงความ
-เรื่องสั้น
-กวีนิพนธ์
- ๑๖.๐๐-๑๘.๐๐ น. แบ่งกลุ่มฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
- ๑๘.๐๐-๑๙.๐๐ น. รับประทานอาหารเย็น
- ๑๙.๐๐-๒๑.๐๐ น. วิทยากรพบปะกลุ่มอบรมเชิงปฏิบัติการ
- ๒๑.๐๐ น. พักผ่อน

วันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๒ (เรียนรู้ศิลปะวัฒนธรรม ณ พิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา)

๐๗.๓๐-๐๙.๐๐ น.	รับประทานอาหารเช้า
๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น.	นำผู้เข้าร่วมอบรมและอาสาสมัครช่างภาพเรียนรู้พิพิธภัณฑ์คติชนวิทยาของสถาบันทักษิณคดีศึกษา
๑๒.๐๐-๑๓.๐๐ น.	รับประทานอาหารกลางวัน
๑๓.๐๐-๑๖.๐๐ น.	เรียนรู้พิพิธภัณฑ์คติชนวิทยาของสถาบันทักษิณคดีศึกษา (ต่อ)
๑๖.๐๐-๑๘.๐๐ น.	วิทยากรพบปะผู้เข้าอบรมแนะนำการสร้างสร้งงานเขียน
๑๘.๐๐-๑๙.๐๐ น.	รับประทานอาหารเย็น
๑๙.๐๐-๒๑.๐๐ น.	แนะนำแนวทางสำหรับการสร้างสร้งงานเขียน (ต่อ) อาสาสมัครช่างภาพนำเสนอภาพถ่ายในการไปเรียนรู้งานศิลปะวัฒนธรรม
๒๑.๐๐ น.	พักผ่อน

วันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๒ (การอบรมการสร้างสร้งงานเขียน)

๐๗.๓๐-๐๙.๐๐ น.	รับประทานอาหารเช้า
๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น.	ผู้เข้าอบรมเสนอผลงานของผู้เข้าอบรม
๑๒.๐๐-๑๓.๐๐ น.	รับประทานอาหารกลางวัน
๑๓.๐๐-๑๕.๐๐ น.	ผู้เข้าอบรมเสนอผลงานของผู้เข้าอบรม (ต่อ)
๑๕.๐๐-๑๕.๓๐ น.	พิธีมอบเกียรติบัตร และปิดการอบรม

หมายเหตุ ๑. เวลา ๑๐.๓๐ น. และ ๑๔.๓๐ น. รับประทานอาหารว่าง

๒. กำหนดการนี้อาจปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม

ดังนั้น เมื่อพิจารณาบทเรียนเกี่ยวกับรูปแบบการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่และกลุ่มนาคร น่าจะสามารถสังเคราะห์รูปแบบกลางที่สามารถใช้จัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนได้สอดคล้องกับเป้าหมายที่มีความหลากหลายของเจ้าภาพผู้จัดหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งนี้จะต้องเป็นค่ายที่อาศัยการอ่านการเขียนเป็นกิจกรรมสำคัญ ส่วนค่ายใดจะเน้นการอ่านหรือการเขียนประเภทใด ก็สามารถปรับกำหนดการหรือหลักสูตรให้เป็นไปตามเป้าหมายของเจ้าภาพ ผู้จัดหรือหน่วยงานต่าง ๆ นั้นได้ ขณะเดียวกันบรรยากาศของค่าย หรือเทคนิควิธีในการทำให้สมาชิกค่ายบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดจะเป็นอย่างไร ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ความคิด ความเชื่อ และแนวคิดของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่และกลุ่มนาคร รวมทั้งวิทยากรที่ทำงานร่วมกันในค่ายนั้น ๆ ในที่นี้จะนำเสนอรูปแบบกลางสำหรับการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน โดยอาศัยบทเรียนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ดังนี้

ชื่อโครงการ “ค่าย.....”

ชื่อรอง “(อาจจะมี).....”

ระหว่างวันที่ .....

ณ .....

วันที่ .....

- ๐๘.๓๐-๐๙.๐๐ น. ลงทะเบียน
- ๐๙.๐๐-๐๙.๓๐ น. พิธีเปิด
กล่าวรายงาน โดย .....
กล่าวเปิด โดย .....
- ๐๙.๓๐-๑๐.๐๐ น. แนะนำวิทยากร, นันทนาการ, บทกวีต้อนรับผู้ค่ายฯ
โดย .....
- ๑๐.๐๐-๑๑.๐๐ น. บรรยายเรื่อง “.....”
โดย .....
- ๑๑.๐๐-๑๒.๐๐ น. ศึกษาตัวอย่างผลงาน “.....”
โดย .....
- ๑๒.๐๐-๑๓.๐๐ น. รับประทานอาหารเที่ยง หรือ
- ๑๒.๐๐-๑๓.๓๐ น. รับประทานอาหารเที่ยง/(ละหมาด-กรณีสมาชิกค่ายฯมีมุสลิม)
- ๑๓.๐๐-๑๖.๓๐ น. สร้างสรรค์ผลงาน ๑ (ระบุประเภทตามเป้าหมาย.....)
- (๑๓.๓๐-๑๖.๓๐น.) ดูแลและให้คำปรึกษาโดย คณะวิทยากร
- ๑๖.๓๐-๑๘.๐๐ น. เข้าที่พัก, ปฏิบัติภารกิจส่วนตัว
- ๑๘.๐๐-๑๙.๐๐ น. รับประทานอาหารเย็น
- ๑๙.๐๐-๒๐.๐๐ น. นำเสนอผลงาน, นันทนาการ
โดย คณะวิทยากร
- ๒๐.๐๐ น. เข้านอน

วันที่ .....

- ๐๗.๓๐-๐๘.๓๐ น. รับประทานอาหารเช้า
- ๐๘.๓๐-๐๙.๐๐ น. นันทนาการ
- ๐๙.๐๐-๑๐.๐๐ น. บรรยายเรื่อง “(ความรู้เรื่องประเภทการเขียน).....”
โดย .....
- ๑๐.๐๐-๑๒.๐๐ น. บรรยายเรื่อง “(ประเด็นที่จะเขียน).....”
โดย .....
- ๑๒.๐๐-๑๓.๐๐ น. รับประทานอาหารเที่ยง หรือ

๑๒.๐๐-๑๓.๓๐ น. รับประทานอาหารเที่ยง/(ละหมาด-กรณีสมาชิกค่ายฯมีมุสลิม)
๑๓.๐๐-๑๔.๐๐ น. สันทนาการย่อยกับวิทยากร
(๑๓.๓๐-๑๔.๑๕ น.) กลุ่มที่ ๑ โดย .....
กลุ่มที่ ๒ โดย .....
กลุ่มที่ ๓ โดย .....
ฯลฯ

๑๔.๐๐-๑๖.๓๐ น. สร้างสรรค์ผลงาน (.....) เรื่อง “.....”
(๑๔.๑๕-๑๖.๓๐ น.) ดูแลและให้คำปรึกษาโดย วิทยากรประจำกลุ่ม
๑๖.๓๐-๑๘.๐๐ น. ปฏิบัติภารกิจส่วนตัว
๑๘.๐๐-๑๙.๐๐ น. รับประทานอาหารเย็น
๑๙.๐๐-๒๐.๐๐ น. แนะนำหนังสือที่น่าสนใจ, นันทนาการ
โดย คณะวิทยากร
๒๐.๐๐ น. เข้านอน

วันที่ .....

๐๗.๓๐-๐๘.๓๐ น. รับประทานอาหารเช้า
๐๘.๓๐-๑๐.๐๐ น. วิจารณ์ผลงาน.....
โดย วิทยากรประจำกลุ่ม
๑๐.๐๐-๑๑.๓๐ น. พบวิทยากรประจำกลุ่มเพื่อปรับปรุงผลงานเขียน
โดย วิทยากรประจำกลุ่ม
๑๑.๓๐-๑๒.๐๐ น. ความรู้สึกจากการเข้าค่ายฯ
๑๒.๐๐-๑๓.๐๐ น. รับประทานอาหารเที่ยง หรือ
๑๒.๐๐-๑๓.๓๐ น. รับประทานอาหารเที่ยง/(ละหมาด-กรณีสมาชิกค่ายฯมีมุสลิม)
๑๓.๐๐-๑๔.๑๕ น. นำเสนอผลงาน (.....) เรื่อง “.....”
(๑๓.๓๐-๑๔.๑๕ น.) โดย .....
๑๔.๑๕-๑๕.๐๐ น. มอบเกียรติบัตรและพิธีปิด โดย .....
๑๕.๐๐ น. เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

- หมายเหตุ**
๑. พักรับประทานอาหารว่าง เวลา ๑๐.๐๐ น. และเวลา ๑๔.๓๐ น.
  ๒. กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม
  ๓. สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่และกลุ่มนาคสามารถปรับรายละเอียดไปตามทัศนะของแต่ละกลุ่ม

บทที่ ๕

บทสรุปและอภิปรายผล

บทสรุป

งานวิจัย เรื่อง ถอดบทเรียนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน : กรณีศึกษาสมาชิกกลุ่มวรรณกรรมคลื่นใหม่และกลุ่มนาคร มีวัตถุประสงค์เพื่อถอดบทเรียนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มวรรณกรรมคลื่นใหม่และกลุ่มนาคร และเพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนที่บูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้จากการจัดค่ายพัฒนาการเขียน ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๕๐ จนถึง พ.ศ.๒๕๖๐ เป็นเวลา ๑๐ ปี โดยประมาณ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่กลุ่มคลื่นใหม่ฟื้นตัวขึ้นมาและจัดค่ายพัฒนาการอ่านอย่างต่อเนื่อง และเป็นช่วงเวลาที่สมาชิกกลุ่มนาครเริ่มลดบทบาทการเขียนไปสู่บทบาททางสังคมรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น รวมทั้งเพิ่มบทบาทการพัฒนาการอ่านการเขียนแก่นักเรียนและเยาวชนชัดเจนมากยิ่งขึ้น การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาข้อมูลเชิงลึกของค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มวรรณกรรมคลื่นใหม่และกลุ่มนาคร ซึ่งรวบรวมประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มวรรณกรรมคลื่นใหม่และกลุ่มนาคร การดำเนินการประกอบด้วย การศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร(Documentary Analysis) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) พลังอำนาจแห่งการเล่าเรื่อง (Storytelling) การวิเคราะห์หลังปฏิบัติการ (After Action Review: AAR) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ภายใต้กรอบแนวคิด คือ ๑) วิธีการถอดบทเรียน ๓ ประสาน คือ ความรู้ที่บันทึกเป็นทางการ (Explicit Knowledge) ความรู้ ความสามารถที่ฝังแฝงอยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) และโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) อาศัยการสังเกตการจัดค่ายจากวิดีโอ การสัมภาษณ์ การเล่าเรื่อง ทั้งการพูดและการเขียน การล้อมวงสนทนา ศึกษาเอกสาร โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ สมาชิกกลุ่มวรรณกรรมคลื่นใหม่และกลุ่มนาคร สมาชิกค่ายต่าง ๆ ครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดค่าย ผู้บริหารหน่วยงานหรือองค์กรผู้สนับสนุนงบประมาณการจัดค่าย ๒) สังเคราะห์และประยุกต์แนวคิดการถอดบทเรียนการจัดค่ายงานวิจัยระบบสุขภาพ ของสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) เพื่อเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยครั้งนี้ โดยการเพิ่มวิธีการศึกษา(ตามข้อ ๑) แบบคู่ขนานระหว่างสิ่งที่ทำ(กิจกรรม)กับสิ่งที่เกิด(ผล) ๓) นำเสนอรูปแบบการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนที่บูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพ สรุปผลการวิจัยดังประเด็นต่อไปนี้

๑) ถอดบทเรียนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน

สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่

ผลจากการถอดบทเรียนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ตลอด

ระยะเวลาประมาณ ๑๐ ปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๐ จนถึง พ.ศ. ๒๕๖๐ เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลมานำเสนอรูปแบบการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ ซึ่งได้บูรณาการการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนให้สอดคล้องกับเจตนาที่สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ได้วางไว้โดยนำองค์ความรู้ที่ได้จากการถอดบทเรียนไปสาธิตการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนตามโครงการวิจัยนี้ ชื่อค่าย “อ่าน-เขียน เปลี่ยนชีวิต” ระหว่างวันที่ ๒๕-๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ ณ โรงเรียน

ชุมชนบ้านสะพานไม้แก่น ตำบลสะพานไม้แก่น อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา สรุปผลการถอดบทเรียนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ได้ดังนี้

๑. การคัดเลือกคณะวิทยากรและการแบ่งหน้าที่ในค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน

คณะวิทยากรของกลุ่มคลื่นใหม่ที่ร่วมมือกันจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนจะใช้เกณฑ์การคัดเลือกโดยอาศัยความสัมพันธ์เชิงกลุ่มเพื่อนสนิทที่ได้จัดค่ายร่วมกันมาอย่างยาวนาน กับเป้าหมายหลักของค่ายที่เน้นการเขียนอย่างมีความสุข การคัดเลือกคณะวิทยากรจึงมีแนวทางที่ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายหลัก คือ ให้สมาชิกค่ายได้เขียนงานอย่างมีความสุข ทั้งนี้จะไม่ละเลยความต้องการของสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานเจ้าของโครงการ เช่น ต้องการนักเขียนรางวัลซีไรต์ หรือศิลปินแห่งชาติมาเป็นวิทยากร เป็นต้น การกำหนดนักเขียนพิเศษเหล่านั้นต้องสัมพันธ์กับหลักสูตรหรือกิจกรรมที่จัด บทบาทสำคัญและผู้ตัดสินใจที่แท้จริงในการคัดเลือกคณะวิทยากรคือสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ที่เป็นแกนนำการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน ซึ่งสมาชิกคนสำคัญของกลุ่มคลื่นใหม่ที่มีบทบาทนี้มาตั้งแต่ต้น คือ กานติ ฅรัทธา และ ดวงแก้ว กัลยาณั ต่อมา มี วรภา วรภา เป็นสมาชิกที่สำคัญอีกคนหนึ่ง ที่ร่วมบทบาทในการคัดเลือกคณะวิทยากรด้วยเช่นกัน

สำหรับารจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนที่โรงเรียนชุมชนบ้านสะพานไม้แก่นนั้น วิทยากรหลักผู้ดำเนินกิจกรรมมีเพียง วรภา วรภา เท่านั้น เนื่องจากกานติ ฅรัทธา กับ ดวงแก้ว กัลยาณั ติดภารกิจ ไม่สามารถมาร่วมค่ายได้ แต่ก็ยังมีวิทยากรเสริมมาช่วยสร้างสีสันให้กับค่ายนั้นคือ รมณา โรชา กับ ปรัชชา ทศนา ทำให้กิจกรรมต่าง ๆ สามารถขับเคลื่อนต่อไปได้จนบรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดค่ายครั้งนี้ แม้สมาชิกหลักในการจัดค่ายทั้งกานติ ฅรัทธา กับ ดวงแก้ว กัลยาณั จะมาร่วมค่ายในวันจริงไม่ได้ แต่ก็ทำให้อุปสรรคที่ขัดขวางการทำงานกิจกรรมภายในค่าย เพราะก่อนการจัดค่ายวิทยากรแต่ละคนได้มีการวางแผนกระบวนการทำกิจกรรมและแบ่งหน้าที่กันอย่างเรียบร้อย เมื่อถึงวันจัดค่าย วรภา วรภา กับรมณา โรชา สามารถทำหน้าที่เป็นวิทยากรหลักแทนกานติ ฅรัทธา กับ ดวงแก้ว กัลยาณั ได้เป็นอย่างดี โดยมี ปรัชชา ทศนา ทำหน้าที่นันทนาการด้วยการเล่นดนตรี ร้องเพลง และเล่นเกม เพื่อสร้างบรรยากาศค่ายให้มีความสุขสนุกสนาน และผ่อนคลายแก่สมาชิกค่าย ช่วยให้สมาชิกค่ายมีแรงบันดาลใจในการสร้างงานเขียนต่อไป

๒. รูปแบบและหลักสูตรของการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน

กระบวนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของกลุ่มคลื่นใหม่มีรูปแบบยึดตามหลักสูตรที่คณะวิทยากรได้กำหนดอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เป้าหมายการจัดค่ายซึ่งเน้นการเขียนอย่างมีความสุขประสบความสำเร็จตามที่ตั้งหวัง การเขียนด้วยความสุขนั้นต้องสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในหมู่สมาชิกค่าย และปฏิบัติกิจกรรมในค่ายด้วยหัวใจที่เป็นสุข ช่วยให้สมาชิกค่ายเรียนรู้ว่าการเขียนไม่ได้เป็นเรื่องยาก โดยคณะวิทยากรได้หาวิธีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้ตอบสนองการเขียนอย่างมีความสุข จึงเกิดกระบวนการจัดค่ายตามรูปแบบที่กำหนดขึ้นอย่างมีอัตลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งทุกค่ายจะยึดหลักสูตรการจัดค่ายที่เป็นแบบแผนเดียวกัน แต่อาจปรับบางกิจกรรมหรือระยะเวลาให้เหมาะสมไปตามสถานการณ์นั้น ๆ เช่นเดียวกับการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนที่โรงเรียนชุมชนบ้านสะพานไม้แก่น ระหว่างวันที่ ๒๕ - ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ เป็นระยะเวลา ๓ วัน ๒ คืน

ก่อนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนที่โรงเรียนชุมชนบ้านสะพานไม้แก่น ทางคณะวิทยากรหลักทั้ง กานติ ฅรัทธา ดวงแก้ว กัลยาณั และวรภา วรภา ได้ร่วมกันออกแบบกระบวนการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรการจัดค่ายที่วิเคราะห์รายละเอียดการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับระยะเวลาและช่วงวัยของสมาชิกค่ายซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โดยยังคงเน้นการเขียนอย่างมีความสุขเป็นจุดประสงค์หลัก และพยายามลดความเป็นวิชาการลง แต่เสริมความรู้เชิง

ประสบการณ์จริงของวิทยากรแต่ละคนมาเล่าสู่กันฟังเพื่อฝึกฝนสมาชิกค่ายให้มีแรงบันดาลใจในการเขียน อย่างไรก็ตาม การที่สมาชิกค่ายจะเกิดทักษะการเขียนอย่างมีความสุขได้นั้น อารมณ์และความรู้สึกต้องเพลิดเพลินกับการเขียนงานด้วย ฉะนั้น ความบันเทิงจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง ทุกช่วงตอนในการจัดกิจกรรมต้องคั่นจังหวะด้วยความบันเทิง เพื่อให้สมาชิกค่ายรู้สึกผ่อนคลาย กระตือรือร้น และสนุกสนานกับการทำกิจกรรม

การจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของกลุ่มคลื่นใหม่ทุกครั้งที่ผ่านมา จะมี กานติ ฌ ศรัทธา และดวงแก้ว กัลยาณิ เป็นแกนนำหลักในการจัดกิจกรรมเสมอ ทว่าการจัดค่ายครั้งนี้ทั้ง กานติ ฌ ศรัทธา และ ดวงแก้ว กัลยาณิ ติดภารกิจสำคัญไม่อาจมาร่วมค่ายในวันจริงได้ ทำให้วรภ วรภา ต้องทำหน้าที่วิทยากรหลักแทนและมีรมณา โรชา กับ ปรัชชา ทัศนาศ เป็นวิทยากรเสริม เพื่อให้กิจกรรมสามารถดำเนินไปตามกระบวนการจัดค่ายที่วางแผนกันไว้

การจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนปรากฏผลว่า กระบวนการจัดค่ายบรรลุผลตามเป้าหมาย คือ การเขียนอย่างมีความสุข ด้วยการให้สมาชิกค่ายใช้จินตนาการสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างเต็มที่ เพื่อเสริมทักษะการอ่านการเขียนให้มุ่งสู่โลกวรรณกรรมที่กว้างขึ้น จุดน่าสนใจของการจัดค่ายครั้งนี้ พบว่า มีการให้สมาชิกค่ายปฏิบัติกิจกรรมทั้งในสถานที่และนอกสถานที่ ซึ่งหลัก ๆ จะจัดภายในสถานที่เป็นส่วนใหญ่ แต่บางช่วงตอนวิทยากรได้พาสมาชิกค่ายออกไปทำกิจกรรมนอกสถานที่ด้วย โดยใช้บริเวณลานใต้ร่มไม้ใหญ่ประจำโรงเรียน เพื่อกระตุ้นจินตนาการของสมาชิกค่ายโดยการเล่น เกม ควบคู่กับการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเพื่อกระตุ้นความคิดอันเป็นจินตนาการบริสุทธิ์ออกมา เพราะสิ่งนี้สำคัญต่อการสร้างงานเขียนอย่างมีความสุข

ก่อนให้สมาชิกค่ายลงมือเขียนงานจะเปิดโลกทัศน์ด้วยการเกลาจินตนาการผ่านกิจกรรมจากจินตนาการสู่งานเขียน เพื่อให้สมาชิกค่ายมีความมั่นใจและกล้าที่จะถ่ายทอดเรื่องราวอันเกิดจากจินตนาการ ซึ่งสะท้อนตัวตนของตนเองออกมา ซึ่งกิจกรรมนี้รวมทั้งกิจกรรมอื่น ๆ ต่างได้รับแรงสนับสนุนจากบุคลากรภายในโรงเรียนอย่างเต็มที่ สังเกตได้ว่าการเตรียมเครื่องเขียนให้สมาชิกค่ายได้ใช้อย่างครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็นกระดาษ ดินสอ ปากกา หรือสีไม้ โดยมีวรภ วรภา กับ ปรัชชา ทัศนาศ เป็นวิทยากรหลักดำเนินกิจกรรม จะเห็นว่าการสร้างพลังเชิงสร้างสรรค์ทางจินตนาการเป็นทักษะอันสำคัญเบิกทางให้สมาชิกค่ายรู้จักคุณค่าและเชื่อในศักยภาพการอ่านการเขียนของตนเองว่าสามารถพัฒนาไปได้และจะเป็นอุปสรรคช่วยชี้นำชีวิตยามประสบปัญหาใด ๆ ก็ตาม ซึ่งผลของกิจกรรมจากจินตนาการสู่งานเขียนประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย เพราะสุดท้ายแล้วสมาชิกค่ายสามารถผลิตผลงานสร้างสรรค์ที่เป็นไปตามธรรมชาติโดยไม่ต้องประดิษฐ์มากนัก เพื่อสื่อผ่านงานเขียนจากจินตนาการของสมาชิกค่ายอย่างแท้จริง

กลุ่มคลื่นใหม่ยังมีจุดเด่นอีกประการในการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน คือ การปลูกฝังระเบียบวินัยแก่สมาชิกค่าย โดยมีวิทยากรประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่สมาชิกค่ายเห็นถึงแบบอย่าง ดังเช่นเรื่องการตรงต่อเวลา มีการวางกำหนดการจัดกิจกรรมตลอดระยะเวลา ๓ วัน ๒ คืนอย่างเป็นระบบ ซึ่งไม่มีการนอนค้างคืนที่โรงเรียน ทั้งยังสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปตามกำหนดการทุกประการและสมาชิกค่ายก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี นอกจากนี้วิทยากรได้อบรมให้สมาชิกค่ายรู้จักมารยาททางสังคมว่าควรปฏิบัติตนอย่างไรให้มีเกียรติสุภาพนอบน้อมและรู้จักกาลเทศะ เช่น การพูดสุภาพ การกล่าวสวัสดิ์หรือขอบคุณ การเก็บขยะ เป็นต้น มารยาทเหล่านี้เป็นการกระทำซึ่งวิทยากรกลุ่มคลื่นใหม่พยายามสั่งสอนให้สมาชิกค่ายที่มีโอกาสได้ไปจัดค่ายทุกค่ายตระหนักถึงความสำคัญและลงมือปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างอุปนิสัยที่ดีต่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้

๓. ปัญหาที่พบระหว่างการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน

การจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของกลุ่มคลื่นใหม่ที่โรงเรียนชุมชนบ้านสะพานไม้แก่นนั้นทางโรงเรียนได้ให้ความร่วมมือและสนับสนุนอย่างเต็มที่ ซึ่งได้เตรียมความพร้อมด้านสถานที่ อุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการจัดกิจกรรม คณะครูที่คอยเอื้อเฟื้อดูแล ตลอดจนอาหารคาวหวานไว้อย่างเรียบร้อย บรรดาสมาชิกค่ายต่างให้ความร่วมมือต่อการทำกิจกรรมเป็นอย่างดีและมีความสุขสนุกสนานในทุกกิจกรรม มีข้อที่น่าชื่นชมว่าสมาชิกค่ายที่โรงเรียนแห่งนี้ได้รับการปลูกฝังกิจกรรมมาจากครูบาอาจารย์มาอย่างดีเยี่ยม เพราะสมาชิกค่ายแต่ละคนมีความอ่อนน้อมถ่อมตน กล้าคิดกล้าแสดงออกอย่างรู้จักกาลเทศะ มีสมาธิในการทำงานสูง ไม่ดื้อหรือซุกซน และมีน้ำใจแก่กัน แต่ปัญหาที่ปรากฏคือ แนวคิดในการทำงานของวิทยากรที่อาจจะมึนงงหรือปฏิบัติกิจกรรมแตกต่างกันบ้างในบางเรื่อง ยกตัวอย่างเช่นปัญหาการจัดรูปแบบการนั่งของสมาชิกค่าย มีการจัดเก้าอี้ให้สมาชิกค่ายนั่งเป็นรูปตัวยูเพื่อสะดวกต่อการเข้าถึงตัวบ้าง จัดเก้าอี้เป็นแถวหน้ากระดานเพื่อให้สมาชิกค่ายมองเห็นได้ถนัดบ้าง ทำให้ต้องใช้เวลาสลับจัดเก้าอี้กันไปมาขณะเปลี่ยนกิจกรรม รวมถึงปัญหาโปรเจกเตอร์ฉายภาพไม่ชัดเท่าที่ควร เป็นผลให้สมาชิกค่ายมองข้อมูลที่วิทยากรนำเสนอได้ไม่ถนัด ส่วนปัญหาอีกประการคือปัญหาวิทยากรมาไม่ครบทั้งคณะจึงต้องทำงานทดแทนวิทยากรที่มาไม่ได้ ทำให้บางจังหวะหมุนเวียนหน้าที่กันไม่ทัน เมื่อเผชิญสถานการณ์ฉุกเฉินทุกจึงขาดการระดมความคิดเห็นในการปรึกษาหารือ เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านการเขียนของสมาชิกค่าย หรือบางกิจกรรมอาจประสานงานกันไม่ทันท่วงที

๔. ความคาดหวังในการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน

ทุกครั้งที่กลุ่มคลื่นใหม่จัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนทั้งคณะวิทยากร สมาชิกค่าย และบุคลากรในสถานศึกษาย่อมคาดหวังผลในทิศทางที่สามารถพัฒนาศักยภาพของสมาชิกค่ายได้อย่างสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่ระยะเวลาจะเอื้ออำนวย เช่นเดียวกับการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนที่โรงเรียนชุมชนบ้านสะพานไม้แก่นทุก ๆ ฝ่ายต่างมีความคาดหวังเชิงบวกเหมือนกัน ทางด้านวิทยากรนั้นมีความคาดหวังต่อผลสัมฤทธิ์ที่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ด้านบุคลากรของโรงเรียนมีความคาดหวังที่จะให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะการอ่านการเขียนอันเป็นทักษะสำคัญในการเรียนวิชาภาษาไทยได้ดีขึ้น ซึ่งที่ผ่านมายังไม่เคยมีการจัดค่ายการอ่านการเขียนมาก่อน ครั้งนี้นับเป็น การจัดค่ายเกี่ยวกับภาษาไทยครั้งแรก ดังที่ โสภณ ชูช่วย(๒๕๖๓) ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านสะพานไม้แก่น กล่าวว่า “การจัดค่ายนี้น่าจะเป็นแรงบันดาลใจให้เด็กกล้าคิดและกล้าเขียนเพิ่มขึ้นจากที่ครูสอนในห้องเรียน เหมือนที่ได้ฟังการจัดกิจกรรมทำให้เห็นว่าเด็กกล้าคิดสิ่งที่ต่างออกไป ถือว่าค่ายครั้งนี้ประสบความสำเร็จ เพราะเด็กน่าจะรักการอ่านการเขียนมากขึ้น” ซึ่งสุนันท์ บุญเรืองรุ่ง (๒๕๖๓) ครูในโรงเรียนได้อธิบายความคิดเห็นเสริมว่า “ในฐานะที่สอนชั้น ป.๓ สามารถนำเทคนิคต่าง ๆ ของวิทยากรไปใช้กับเด็กในชั้นเรียนของตนเองได้ เช่น การร้องเพลง การถามคำถามลวง เปิดยูทูบให้เด็กฟังเพลง เขียนเรื่องสั้น ๆ เป็นต้น เทคนิคเหล่านี้จะนำไปใช้ได้เพื่อกระตุ้นให้เด็กอยากเรียนเพิ่มขึ้น เพราะจากที่สอนในชั้นเรียนปกติจะสอนแบบนิ่ง ๆ จึงนำเทคนิคของวิทยากรไปเสริมการจัดการเรียนการสอนได้” สำหรับมุมมองของสมาชิกค่ายที่มีต่อค่ายนั้นล้วนมีทัศนะแตกต่างกันออกไป แต่โดยภาพรวมทุกคนต่างมีความสุขกับทุกกิจกรรม ภูมิใจในผลงานของตัวเอง และต้องการให้จัดค่ายอีกในโอกาสต่อไป ดังที่ กมลชนก ชัยแก้ว (๒๕๖๓) นักเรียนคนหนึ่งที่มาเข้าค่ายกล่าวถึงความประทับใจว่า “ขอขอบคุณพวกพี่ ๆ วิทยากรทุกท่าน รู้สึกว่าการอ่านเขียนช่วยเปลี่ยนชีวิตและช่วยเปลี่ยนความคิดของเด็กคนหนึ่งจากที่ไม่เคยรู้อนาคตหรือเส้นทาง แต่ตอนนี้มันแตกต่างรู้สึกที่พี่ ๆ คอยให้คำปรึกษาต่าง ๆ อย่างมากมาย ทำให้สนุกและแฝงด้วยข้อคิดมากมาย ได้ร่วมมองความรู้สึกและความคิดของเพื่อน ๆ แต่ละคน พี่ ๆ วิทยากรทำทุกอย่างเพื่อให้พวกเราได้รับความรู้ ยินดีที่ครั้งหนึ่งในชีวิตได้ทำอะไรหลาย ๆ อย่าง เปลี่ยนสิ่งที่เคยคิด และเปลี่ยนความรู้สึกต่าง ๆ สุดท้ายสิ่งที่อยากบอกวิทยากรกลุ่มคลื่นใหม่คือขอบคุณค่ะ”

เมื่อประเมินความคาดหวังของทุกฝ่ายแสดงให้เห็นว่าการจัดค่ายการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ในครั้งนี้ บรรลุจุดมุ่งหมายในการจัดค่ายที่เน้นให้สมาชิกค่ายใช้จินตนาการเขียนผลงานด้วยความสุข สามารถพัฒนาศักยภาพการอ่านการเขียนให้ดีขึ้น และช่วยปรับเปลี่ยนให้ทัศนคติที่ดีในการมองหรือใช้ชีวิต การที่สมาชิกค่ายมีพัฒนาการเป็นไปตามแนวทางที่มีระบบ การเรียนรู้ที่กำหนดกว่าเดิมน้อมสร้างความพึงพอใจให้แก่คณาจารย์ได้เชื่อมั่นว่าสามารถต่อยอดทักษะการอ่านการเขียนของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น โดยการนำวิธีการสอนเชิงสร้างสรรค์ของคณะวิทยากรไปบูรณาการกับวิธีการสอนเชิงวิชาการในห้องเรียน ก็จะทำให้การจัดการเรียนการสอนภายในระบบโรงเรียนเข้มแข็งยิ่งขึ้น

สมาชิกกลุ่มนาคร

๑. วิทยากร

กลุ่มนาครเป็นกลุ่มวรรณกรรมซึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มย่อย ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ในภาคใต้ เช่น ชมรมดอกไม้นครศรีธรรมราชของรัตนธาดา แก้วพรหม โอภาส สอดจิตต์ กลุ่มประกาศของ ประมวล มณีโรจน์ รุณ ระโนด ธัชธาดา ปอพอ ศรีออน ทศนวิไล มาบหัวทิง กลุ่มสถานแสงทองของ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ เจน สงสมพันธุ์ กลุ่มประกายพริกของ ไพฑูรย์ ธัญญา ยงยุทธ ชูแว่น เป็นต้น มีความเคลื่อนไหวด้านการสร้างสรรค์วรรณกรรมมายาวนาน บทบาทอีกประการหนึ่งที่กลุ่มนาครทำให้สังคมรับรู้มาโดยตลอด คือ กิจกรรมค่ายวรรณกรรมทั้งในฐานะผู้จัดและผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ ที่เป็นการส่งเสริมการอ่านการเขียนแก่คนรุ่นใหม่ เป็นการเพาะสร้างหรือผลิตแนวคิด ความเชื่อ ความศรัทธา บางประการ หรืออาจจะเรียกว่า “ตัวตนของกลุ่มนาคร” ที่แสดงออกผ่านกิจกรรมทางวรรณกรรม เช่น กิจกรรมค่ายวรรณกรรม กิจกรรมค่ายอนุรักษ์ธรรมชาติ กิจกรรมค่ายวัฒนธรรมท้องถิ่น หลังจากวาระครบรอบ ๒๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๐) เป็นต้นมา บทบาทของกลุ่มก็ลดลงตามลำดับ เพราะสมาชิกต่างแยกย้ายกันไปตามวิถีทางของตน แม้จะยังมีการติดต่อและทำกิจกรรมกันอยู่บ้างก็ตาม แต่สมาชิกหลายคนกลับมีบทบาทโดดเด่นด้านอื่น ๆ มากยิ่งขึ้นตามอาชีพและความสนใจเฉพาะของแต่ละคน

สมาชิกบางส่วนสนใจการสร้างโอกาสด้านการอ่านการเขียนแก่เด็กและเยาวชนในรูปแบบการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน ทั้งในหน้าที่การงาน และเป็นวิทยากรสนับสนุนกิจกรรมของเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม รวมทั้งสนับสนุนกิจกรรมของสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานอื่น ๆ บทบาทด้านนี้เริ่มปรากฏอย่างจริงจังชัดเจนขึ้นหลัง พ.ศ. ๒๕๕๐ จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๖๒)

เริ่มต้นจากประมวล มณีโรจน์ ในฐานะผู้จัดกิจกรรมหลัก ซึ่งในขณะนั้นยังเป็นข้าราชการครู ได้จัดค่ายตามโรงเรียนต่าง ๆ ในจังหวัดพัทลุง การจัดกิจกรรมแต่ละครั้งจะแบ่งออกเป็นพื้นที่ที่รับผิดชอบ ประกอบด้วย รุณ ระโนด จังหวัดสงขลา บุญเสริม แก้วพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช และประมวล มณีโรจน์ จังหวัดพัทลุง จะจัดกิจกรรมไปตามสถานที่ต่าง ๆ นักเขียนกลุ่มนาครบางส่วนมาร่วมกิจกรรมด้วย เป็นการจัดกิจกรรมที่ไม่ได้จัดขึ้นเป็นทางการ แต่ขึ้นอยู่กับโอกาสที่บรรดานักเขียนมีเวลาวางตรงกัน เนื่องจาก แต่ละคนล้วนมีภาระหน้าที่การงานต้องปฏิบัติ เป็นการทำงานโดยผ่านความสัมพันธ์แบบสนิทสนม เห็นได้ชัดว่า หากสมาชิกคนใดที่เป็นครูสอนประจำโรงเรียนสามารถดำเนินกิจกรรมสร้างสรรค์ทางด้าน การอ่านการเขียน มักเชิญชวนเพื่อนสมาชิกร่วมกิจกรรมด้วย หลังจากนั้นจึงจัดในรูปแบบที่เป็นทางการมากขึ้น เนื่องจากมีการขยายพื้นที่การจัดค่าย มีองค์กรภาครัฐและเอกชนติดต่อเพื่อจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์

ค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน มีทั้งค่ายที่จัดขึ้นโดยสถาบันการศึกษาในแต่ละระดับ ประกอบด้วย ระดับประถมศึกษา เช่น โรงเรียนวัดวิหารเบิก จังหวัดพัทลุง โรงเรียนบ้านควนโอ จังหวัดกระบี่ เป็นต้น ระดับมัธยมศึกษา เช่น โรงเรียนบางแก้วพิทยาคม จังหวัดพัทลุง โรงเรียนปาพะยอมพิทยาคม จังหวัดพัทลุง โรงเรียนสะเดาซรรค์ชัยกัมพลานนท์

อนุสรณ์ จังหวัดสงขลา เป็นต้น และระดับอุดมศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เป็นต้น อีกทั้งจัดโดยหน่วยงานอื่น ได้แก่ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล ที่ว่าการอำเภอตะโหมด ที่ว่าการอำเภอเสเดา และกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ

การจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนสาธิต ตามโครงการวิจัยนี้ จัดขึ้นภายใต้ชื่อค่ายว่า “อ่าน-เขียน เปลี่ยนชีวิต” โดยสมาชิกกลุ่มนาคร ระหว่างวันที่ ๗-๙ สิงหาคม ๒๕๖๓ ณ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พัทลุง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง มีนักเรียนของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พัทลุงเป็นหลัก และเปิดโอกาสให้นักเรียนโรงเรียนอื่นจำนวนหนึ่ง มาร่วมกิจกรรมด้วย คือ โรงเรียนพัทลุง โรงเรียนสตรีพัทลุง โรงเรียนบ้านวังบึง วิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง เป็นค่ายแบบไป-กลับ เพราะอยู่ในช่วงสถานการณ์โรคระบาดโควิด-๑๙ โดยมีวิทยากร เช่น ประมวล มณีโรจน์ อรรถกร บำรุง กับคณะวิทยากรประกอบ คือ สมศักดิ์ ขุนชำนาญ พิณพิพัฒน์ ศรีทวี สุนันทวงศ์ เทพชู และชาคริต แก้วทันคำ ค่ายนี้พยายามลดความเป็นวิชาการที่เป็นทฤษฎีลง เน้นการนำประสบการณ์ของแต่ละคนมาแล้วและฝึกฝนสมาชิกค่ายแทน ตามแนวทางที่ยึดถือมาโดยตลอด จะเห็นได้จากในกำหนดการช่วงกิจกรรมประสบการณ์งานเขียน โดยมี พิณพิพัฒน์ ศรีทวี กับ ชาคริต แก้วทันคำ เป็นผู้บอกเล่าจุดเริ่มต้นของการอ่านการเขียน ผ่านการฝึกฝนในแต่ละช่วงวัยซึ่งในกิจกรรมดังกล่าวทำให้การจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนมีความเป็นกันเองมากยิ่งขึ้น แต่ด้านความรู้ไม่ได้หมายความว่าไม่ให้ความสำคัญเพียงแต่วิธีการนำเสนอเน้นการสอดแทรกความสนุกสนานและการนำมาผูกตลกที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในปัจจุบันเชื่อมโยงสู่งานเขียนได้อย่างมีชั้นเชิง เพราะในอีกด้านหนึ่งการจัดค่ายลักษณะนี้ ถือเป็นกาได้มาพบปะสังสรรค์เพื่อพูดคุยถึงเรื่องราวในแวดวงวรรณกรรมระหว่างมิตรน้ำหมึก ทำความเข้าใจชีวิตผู้อื่นด้วยการเฝ้ามองปรากฏการณ์ทางสังคม ดังนั้น การพบปะกันในลักษณะเช่นนี้จึงมีคุณค่าทางจิตใจของสมาชิกกลุ่มนาครด้วย

ด้านความรู้ความสามารถของวิทยากรนั้นถือได้ว่าเป็นที่ยอมรับในวงการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นรางวัลด้านวรรณกรรมที่วิทยากรแต่ละคนเคยได้รับ ซึ่งถือได้ว่าเป็นรูปธรรมที่บ่งบอกถึงศักยภาพและทักษะด้านการเขียนได้เป็นอย่างดี แต่จุดเด่นอีกอย่างของกลุ่มนาครที่เห็นได้จากค่าย “อ่าน-เขียน เปลี่ยนชีวิต” คือ กระบวนการถ่ายทอดความรู้ที่มีความสร้างสรรค์แตกต่างจากค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนอื่น ๆ

ลักษณะการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มนาครนั้นมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมให้แก่สมาชิกค่ายทุกระดับชั้นตั้งแต่ประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา แต่จะเน้นกลุ่มที่ด้อยโอกาสหรือสมาชิกค่ายที่มีปัญหาในชีวิต แต่มีความตั้งใจ มุ่งมั่นในการร่วมกิจกรรมการอ่านการเขียน เห็นได้จากในครั้งหนึ่งที่มุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายที่โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พัทลุงซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสแบบอยู่ประจำ ดังนั้น การเลือกจัดค่ายจึงมองเห็นความสำคัญของเด็กกลุ่มนี้ และสามารถที่จะเสริมศักยภาพในด้านกาอ่านการเขียนได้อย่างเต็มที่ เป็นการสร้างพื้นที่ให้แก่สมาชิกค่ายหลากหลายแบบ ไม่ว่าจะมาจากโรงเรียนอื่น ๆ ที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับความคิดเห็นของสมาชิกค่ายอย่างจันทกานต์ ชูทอง (๒๕๖๓) ว่า “ฉันประทับใจในการเข้าค่ายครั้งนี้ได้มีประสบการณ์ในชีวิตเพิ่มขึ้น ได้พบปะกับนักเขียน เพื่อนๆ จากสถาบันต่างๆที่ หลากหลาย และได้สร้างสัมพันธ์ไมตรีที่ดี ฉันมีความสุขมาก ตื่นเต้นกับกิจกรรมสนุกสนานมากมาย เป็นครั้งหนึ่งในชีวิตที่ได้มีความประทับใจเก็บไว้เป็นความทรงจำ และฉันคาดหวังว่า กิจกรรมแบบนี้ต้องจัดขึ้นอีก”

๒. หลักสูตรและรูปแบบ

เป้าหมายการจัดค่าย ซึ่งเน้นกาอ่านการเขียนอย่างมีอิสระและเป็นการเยียวยาบาดแผลทางจิตใจของสมาชิกค่ายด้วย รูปแบบค่ายของกลุ่มนาครที่มีประมวล มณีโรจน์ เป็นแกนนำหลัก จึงมีความยืดหยุ่นสูงในการจัดการระบบ ไม่มีแบบแผนตายตัว และที่สำคัญมุ่งเน้นให้สมาชิกค่ายมีความสุขสนุกสนานโดยเน้นความเป็นกันเองระหว่างวิทยากรกับ

สมาชิกค่าย พยายามไม่เน้นการบรรยายบนเวที ต้องการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อสมาชิกค่ายด้วยความคุ้นเคยเป็นกันเอง และเปิดโอกาสให้สมาชิกค่ายพูดคุยกับวิทยากรมากขึ้น

ลักษณะรูปแบบของกลุ่มนี้มักมีความยืดหยุ่นสูงขึ้นอยู่กับสถานการณ์ สถานที่ วิทยากรหรือสมาชิกที่เข้าร่วมค่าย ซึ่งถือว่าเป็นค่ายที่แก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี ทำให้บรรยากาศไม่มีความตึงเครียด มีลักษณะเป็นกึ่งทางการ เพราะวิถีคิดและความเชื่อของกลุ่มที่ยึดถือในการฝึกฝนด้านความคิด เปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความคิดเห็น บอกเล่าเหตุการณ์ผ่านวิทยากรกลุ่มย่อยมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับความคาดหวังของ ซาลี คงเควีจ (๒๕๖๓) ครูโรงเรียนพัทลุงที่กล่าวว่า “คุณครูมองในสามประเด็น คือ หนึ่งความสุข สองเด็กจะต้องมีความหวัง สามพลังความคิด คืออันดับแรกที่เราให้เข้ามาด้วยความสุขก่อนเพราะการเดินทางของตัวอักษร มันจะต้องทำให้เค้าเห็นว่าการเดินทางของตัวอักษรนั้นมีความหมาย มีหัวใจที่ซ่อนอยู่ข้างใน ไม่ใช่แค่ว่า ต้องสรรคำการใช้มาใช้ได้มากกว่าในชั้นเรียน ถ้าหากว่าเขาได้นำอักษรแต่ละตัวได้มาสร้างแรงบันดาลใจให้เขามันก็จะเป็นมูลค่าเพิ่ม ก็เคยถามเขาว่าตัวอักษรในมือเขากับตัวอักษรในมือสุนทรภู่เท่ากัน ไหม มันก็มีเท่ากันนะ ไม่ได้ต่างเลยนะ ภาษาไทยในมือสุนทรภู่จึงสรรคเป็นวรรณคดีที่ยิ่งใหญ่ของโลก แล้วภาษาไทยในมือเขาจะทำอะไรได้บ้าง เค้าต้องมาด้วยความสุขนะ คุณครูมองยั้งนั้น ต่อมาความหวัง เขาต้องรู้ว่าความหวังมีอะไรบ้าง เพราะในกระบวนการค่ายบางที่มันก็มีจุดเติมเต็ม มีสีสัน มีรอยยิ้ม มีเสียงหัวเราะ บางที่เราเป็นครูภาษาไทยเราก็มีแค่ในจุดพื้นฐาน แต่ความลุ่มลึก ความซาบซึ้ง บางที่เราอาจจะพาเขาไปไม่ถึง แต่พอเขาได้มาเจอกับมืออาชีพ นักเขียน ได้เทคนิคสามต่อเติมพลังความคิด คือจุดที่สำคัญ ใช้ภาษาเป็นสื่อที่สะท้อนความคิด สะท้อนจินตนาการ”

การเน้นถึงวิทยากรย่อยนั้นถือเป็นหัวใจหลักอีกอย่างหนึ่งของกลุ่มที่สามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นชีวิตประจำวันหรือบาดแผลในจิตใจ กระบวนการนี้ขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถที่ฝังแฝงอยู่ในตัวบุคคล การพูดคุยทำความเข้าใจกัน เมื่อสนิทสนมจนเชื่อใจในระดับหนึ่ง ทำให้วิทยากรกลุ่มย่อยจะได้รับฟังเรื่องราวที่สมาชิกพร้อมที่จะแลกเปลี่ยน ซึ่งเห็นได้จากการสัมภาษณ์ประมวล มณีโรจน์ ยังคงเน้นถึงความสำคัญของวิทยากรกลุ่มย่อย เนื่องจากสมาชิกค่ายเริ่มสนิทสนมกับวิทยากร ด้วยการเปิดใจเล่าเรื่องราวหรือผลกระทบบางอย่างในชีวิตตัวเองหรือครอบครัว ซึ่งปกติเมื่ออยู่ในสถานศึกษาจะไม่กล้าเปิดเผยเรื่องราวต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องที่มีลักษณะเป็นปมด้อยในชีวิต

การจัดค่ายสาธิตในครั้งนี้จึงเลือกสถานที่จัดเป็นโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พัทลุง เนื่องจากเป็นโรงเรียนขยายโอกาสสู่ท้องถิ่นที่พบว่า มีเด็กจำนวนหนึ่งที่สนใจการอ่านหนังสือโดยมีครูภานุวัตร ขุนปราบ เป็นแกนนำสำคัญในการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยน พูดคุยกันในกลุ่มนี้อยู่เป็นประจำ และมักพบปัญหาเด็กเกรง มีพฤติกรรมก้าวร้าวที่ทางโรงเรียนไม่สามารถแก้ไขได้ มีการลงโทษตามระบบของโรงเรียน แต่ทางกลุ่มนาครพบว่า ปัญหาเด็กเกรงสามารถเยียวยาและพัฒนาได้ด้วยการเข้าค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน มีกรณีตัวอย่างที่ยืนยันได้ชัดเจนหลายกรณี เช่น โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ของจังหวัดพัทลุง เป็นต้น

การจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มนาคร ได้กำหนดรูปแบบของค่ายซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น ๓ ระดับประกอบด้วย

๑) ระดับที่ ๑ การละลายพฤติกรรมด้วยการสนทนาการ เพื่อให้สมาชิกรู้สึกปลดปล่อยจากกรอบความคิดที่ทางโรงเรียนคาดหวังและกำหนดให้มีกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการสร้างจินตนาการทั้งการวาดภาพ เล่นดนตรี ตามกำหนดการของค่าย “อ่าน-เขียน เปลี่ยนชีวิต” มีกิจกรรมตั้งชื่อค่าย เลือกรับการนำเสนอของสมาชิกค่าย มีการแบ่งกลุ่ม แจกผ้าด้ายดิบตัดเป็นท่อน ๆ ยาวท่อนละประมาณ ๑ เมตร จำนวน ๕ ท่อน พร้อมสี่เทียนवादเขียนชื่อป้าย ซึ่งสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของดวงลดา ขวัญนิมิต(๒๕๖๓) ครูพี่เลี้ยงโรงเรียนบ้านวังปริง ตำบลชะรัด อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง ว่า

“สำหรับการจัดค่ายครั้งนี้ รู้สึกว่ามีความแตกต่างจากค่ายอื่น ๆ ตรงที่นักเรียนได้ปรึกษากับวิทยากรได้อย่างเต็มที่ รวมถึงการตั้งชื่อค่ายในวันแรก นักเรียนบางคนอาจมาค่ายครั้งแรก ไม่คุ้นชินกับกิจกรรมค่าย เมื่อถึงเวลาตั้งชื่อค่าย อาจต้องใช้เวลา เพราะเด็กคิดไม่ทัน วิทยากรได้จัดให้เป็นกลุ่ม ๆ และให้แต่ละกลุ่มเสนอคำที่ชอบมา แล้วเลือกเอาที่ชอบที่สุด จากนั้นนำมาเรียงลำดับ จนได้ใจความที่เหมาะสมและมีความหมาย เป็นสร้างศิลป์ สร้างสรรค์ สานฝัน นักเขียน ซึ่งเป็นความหมายที่ดี”

จากการละลายพฤติกรรมที่อาศัยกระบวนการสร้างสรรค์ เพื่อต้องการให้สมาชิกได้ฝึกการคิด เนื่องจากการเริ่มต้นที่เปิดรับการเรียนรู้บางอย่างนั้นควรเริ่มจากขั้นต่อน่าย ๆ เช่น การตั้งชื่อค่าย ทำให้สมาชิกค่ายได้ร่วมกันระดมความคิดที่จะตั้งชื่อค่ายในครั้งนี้ เมื่อทุกคนรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกับค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน สมาชิกจะรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น การจัดกิจกรรมในขั้นตอนนี้จะเป็นไปในทิศทางที่ดี

๒) ระดับที่ ๒ การนำผลงานตัวอย่างวรรณกรรมมาสาธิตให้เห็นโครงสร้าง เช่น โครงเรื่อง จาก ตัวละคร แก่นเรื่อง เป็นต้น

๓) ระดับที่ ๓ การดูหนังเพื่อให้สมาชิกค่ายมองเห็นโครงสร้างภายใน เช่น หนังเรื่องนี้ตัวละครมีใครบ้าง ใช้ฉากอย่างไร หรือโครงเรื่องเป็นอย่างไร เพื่อเรียนรู้องค์ประกอบเบื้องต้นว่าวรรณกรรมกับหนังนั้นมีลักษณะร่วมกันบางประการ

การจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มนาคร ทั้ง ๓ ระดับนั้น ถือได้ว่าบรรลุวัตถุประสงค์ เนื่องจากครูมีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำนักเรียนมาเข้าค่าย ได้แสดงความคิดเห็นในทิศทางที่เห็นด้วยกับกระบวนการจัดกิจกรรมในรูปแบบนี้ อย่างเช่น ซาลี คงเควีจ(๒๕๖๓) ครูโรงเรียนพหุประสงค์พร้อมเสนอแนะว่า “ครูมองว่ารูปแบบการจัดค่ายโอเค คณะทำงานก็ดี แต่ว่ามีจุดหนึ่งถ้าทำได้ก็ดี เหมือนว่าการสร้างความสัมพันธ์ ไม่อยากให้ค่ายจบแล้วเราจบกัน อยากให้มีเครือข่ายต่อเนื่อง สร้างเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ถ้าหากมีนิทรรศการเล็กๆ ฐานอะไร กำหนดการที่ชัดเจน แล้วมันจะเห็นโลกของเรียนรู้ ณ ที่เข้าค่ายตรงนั้น หลังจากจบค่ายแล้วมันจะมีงานเขียนในค่ายที่ส่งต่อกลับมาให้เด็กด้วย”

๓. ปัญหาที่พบระหว่างการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน

กรณีการถอดบทเรียนเกี่ยวกับการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนกลุ่มนาคร ผู้วิจัยได้ลงไปพื้นที่ไปตามโรงเรียนต่าง ๆ พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้บริหาร ครู และนักเรียน ต่างนำเสนอประเด็นการอ่านออกเขียนได้ ซึ่งเป็นปัญหาหลักที่พบเห็นได้ในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าระบบการศึกษาจะพัฒนาหลักสูตรเพื่อสร้างเสริมทักษะการอ่านการเขียนในรายวิชา แต่ไม่สามารถพัฒนาเด็กได้อย่างทั่วถึง จึงมีเด็กนักเรียนจำนวนหนึ่งที่จะกลายเป็นเด็กหลังห้องมักถูกละเลย ปล่อยปละละเลย หรือปัญหาเด็กเกเรมีพฤติกรรมก้าวร้าวที่ทางโรงเรียนไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยการลงโทษตามระบบของโรงเรียน

กระบวนการค่ายสามารถช่วยขัดเกลาจิตใจให้สมาชิกค่ายมีความประพฤติที่ดีขึ้น ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของสมาชิกค่ายบางคน เช่น คิษย์เก่าของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จังหวัดพัทลุง ปัจจุบันเป็นข้าราชการครูอยู่ในจังหวัดพัทลุง นอกจากนี้ยังมีอดีตสมาชิกค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของกลุ่มนาครอีกหลายคน ที่มีลักษณะเช่นเดียวกัน

๑) ปัญหาด้านการเขียนงานที่ถูกปิดกั้นทางความคิด

กลุ่มนาครมักจะประสบปัญหาระหว่างผู้จัดงานเกี่ยวกับการวางกรอบความคิดในการเขียน เพราะวิทยากรมองว่า การเขียนเป็นงานสร้างสรรค์ที่ต้องให้อิสระทางความคิด เมื่อสมาชิกค่ายเหล่านั้นมีโอกาสมาเข้าค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน จึงควรเปิดโอกาสให้ได้ฝึกจัดระบบความคิด วิเคราะห์ หรือเรียนรู้วิธีการทำงานกับตัวเองจากวิทยากร ซึ่งถือได้ว่า

เป็นการเรียนรู้นอกห้องเรียน ถึงแม้การจัดค่ายในลักษณะแบบนี้มักจะมีกรอบกำหนดมาจากผู้จัดงาน แต่การตัดสินใจอย่างแท้จริงขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของกลุ่มนาคร ต้องอ้างอิงภูมิหลังและลักษณะของสมาชิกค่ายเป็นหลัก

๒) ปัญหาสมาชิกค่ายวิเคราะห์ประเด็นหลักในการเขียนไม่ได้

กลุ่มนาครตั้งข้อสังเกตว่า หลายครั้งที่พบว่าสมาชิกค่ายไม่สามารถจัดระบบความคิด หรือบูรณาการทั้งรูปแบบและเนื้อหาให้เป็นหนึ่งเดียวกันได้ ซึ่งปัญหานี้ถือได้ว่าเป็นปัญหาหลักของสมาชิกค่าย การเขียนงานต้องอาศัยการจับประเด็นหลักได้ เพราะจะทำให้การเล่าเรื่องมีมิติลุ่มลึก มีความน่าสนใจ ไม่ใช่การนำเสนอในภาพรวมด้วยการนำประเด็นย่อย ๆ มาเรียงต่อกัน แต่ต้องลงรายละเอียดให้ลึกกลงในงานเขียน สะท้อนให้ถึงปัญหาการปลูกฝังวิถีคิดบางอย่างในสถานศึกษาที่ทำให้นักเรียนไม่กล้าคิดที่จะสร้างสรรค์งานเขียนออกมา เนื่องจากเกรงว่าจะผิดไปจากที่เคยศึกษามา

การจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนเพียงเป็นกรณีศึกษาหนึ่งที่ทำให้มองเห็นปัญหานี้ การที่สมาชิกค่ายได้มาเรียนรู้วิถีคิด มุมมองที่แตกต่างจากการมาเข้าค่าย ไม่ใช่เพื่อไปปลงล้างหรือต่อต้านระบบการศึกษา เพียงแต่จะได้รับวิถีคิดหรือการจัดระบบความคิดที่ทำให้สมาชิกสามารถแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างได้ในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง และในขณะเดียวกันต้องเป็นผู้รับฟังที่ดีด้วยเช่นกัน

๓) ปัญหาสมาชิกค่ายขาดสมาธิ

การที่สมาชิกค่ายไม่สนใจกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดได้อย่างต่อเนื่อง ไม่สามารถควบคุมตนเองให้มีสมาธิ และสงบนิ่งกับตัวเองได้ จัดเป็นปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ทั้งนี้ อาจเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของสมาชิกค่ายกลุ่มนี้ที่มักจะนั่งจับกลุ่มคุยกัน ดังนั้น เมื่อเข้าสู่ค่ายลักษณะแบบนี้ วิทยากรจำเป็นต้องกำหนดให้มีช่วงเวลาสำหรับการเขียนงาน ซึ่งส่วนใหญ่ต่างแยกย้ายไปตามสถานที่ต่าง ๆ ในบริเวณค่าย เพื่อต้องการให้สมาชิกค่ายอยู่กับตัวเอง พยายามทำความเข้าใจกับสิ่งรอบข้างและทบทวนเรื่องเล่าของตัวเอง นับว่าเป็นกระบวนการที่ค่อนข้างยาก การอยู่กับตัวเองในบางช่วงเวลาอาจจะทำให้สมาชิกค่ายสามารถตั้งศักยภาพในการเล่าเรื่องผ่านวิถีคิดที่ได้รับคำแนะนำมาจากวิทยากรออกมาสร้างเป็นงานเขียนที่ดีได้ ซึ่งเท่ากับจะเป็นการสร้างประสบการณ์ที่ดีในการเขียนด้วย

๔) ปัญหาด้านกระบวนการจัดค่าย

กระบวนการจัดค่ายเป็นหัวใจสำคัญที่จำเป็นจะต้องตระหนัก โดยเฉพาะผลลัพธ์ที่สมาชิกค่ายควรจะได้รับ ซึ่งแต่ละค่ายมักเกิดปัญหาตรงที่สมาชิกมักจะไม่ฟังหรือไม่สนใจวิทยากร ทางกลุ่มจึงจำเป็นต้องหาวิธีการมาสอดแทรกในกิจกรรมที่สามารถทำให้สมาชิกค่ายสนุกสนานและพร้อมต่อการเรียนรู้ ต้องใช้ความสามารถเฉพาะตัวของวิทยากร ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของการพูดตลกไปกษา เล่นเกม ร้องเพลงเพื่อให้กระบวนการจัดค่ายดำเนินไปได้ ซึ่งจะเห็นได้จากค่าย “อ่าน-เขียน เปลี่ยนชีวิต” โดยสมาชิกกลุ่มนาคร ระหว่างวันที่ ๗-๙ สิงหาคม ๒๕๖๓ ณ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พัทลุง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง เป็นการเปิดพื้นที่ให้สมาชิกค่ายบางคนที่มีความสามารถทางด้านการเล่นเพลงหรือความสามารถทางด้านดนตรีขึ้นมาแสดงร่วมกับวิทยากรได้อย่างมีศักยภาพแทน เนื่องจากวิทยากรมองเห็นคุณค่าของทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

ปัญหาอีกประการหนึ่งที่สำคัญ คือ ทักษะคิดในการจัดค่ายของทางผู้จัดซึ่งไม่ได้มองเห็นคุณค่าของวรรณกรรมอย่างแท้จริง เพียงแต่เป็นธรรมเนียมปฏิบัติอย่างหนึ่งที่ต้องจัด เพื่อแสดงออกให้ว่า องค์กรนี้สนับสนุนกิจกรรมทางปัญญา หรือบางกิจกรรมมักต้องการนักเขียนที่มีชื่อเสียง เพื่อต้องการประชาสัมพันธ์องค์กรว่าสามารถจัดกิจกรรมเช่นนี้ได้ และในการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของกลุ่มนาครนั้นในบางครั้งมักจะถูกกำหนดกรอบความคิดบางอย่าง ทำให้ขาดอิสระในกระบวนการจัดค่าย

๕) ปัญหาต้านการอ่านของสมาชิกค่าย

ปัญหาการอ่านเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการจัดการค่ายการอ่านการเขียน เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการสื่อสารผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งต้องยอมรับว่าทำให้สมาชิกค่ายส่วนใหญ่หันมาให้ความสนใจการอ่านหนังสือลดน้อยลง ปัจจัยสำคัญที่สุดของการเขียนก็คือ การอ่าน จำเป็นต้องผ่านกระบวนการนำเข้าหรือการอ่านเสียก่อน เนื่องจากการมีทัศนคติในเชิงลบต่อการอ่าน มักจะมุ่งเน้นไปที่จุดมุ่งหมายของการอ่านที่เป็นรูปธรรม เช่น อ่านไปเพื่ออะไร หรือการอ่านถูกมองว่าไม่สามารถต่อยอดในสายวิชาที่ตลาดแรงงานต้องการ ทัศนคติแบบนี้ย่อมเป็นปัญหาสำคัญที่แก้ไขได้ยาก เนื่องจากถูกปลูกฝังมายาวนาน แต่การเข้าค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของกลุ่มคนนั้น พยายามทำให้สมาชิกค่ายได้มองเห็นคุณค่าทางจิตใจของการอ่านการเขียนวรรณกรรมที่สามารถช่วยเยียวยาบาดแผลชีวิตของผู้คนได้และมีคุณประโยชน์ที่ส่งผลให้เห็นเป็นรูปธรรมบางอย่าง เช่น การเติบโตเป็นครูที่มีวิสัยทัศน์ในการปลูกฝังเรื่องการอ่านการเขียนให้ลูกศิษย์ การเป็นเจ้าของรัฐที่ทำหน้าที่ปกครองคนในพื้นที่ เล็งเห็นว่าการจัดค่ายในแต่ละครั้ง ทำให้องค์กรสามารถรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงผ่านเรื่องเล่าในงานเขียนของสมาชิกค่าย ต้องยอมรับว่ากระบวนการค่ายไม่สามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติสมาชิกค่ายในเชิงลบได้อย่างรวดเร็ว แต่ต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการอ่านการเขียนอยู่เสมอ

๕. ความคาดหวังในการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน

สมาชิกกลุ่มคนต่างมีความเชื่อในคุณค่าของการอ่านการเขียน โดยเฉพาะการอ่านการเขียนอย่างมีอิสระสามารถสร้างสรรค์งานเขียนประเภทใดก็ได้ที่สามารถที่จะช่วยเยียวยาบาดแผลในจิตใจได้ จึงทุ่มเทบทบาทด้านการพัฒนาการอ่านการเขียนอย่างหนักมาต่อเนื่องยาวนาน ด้วยความคาดหวังว่าการจัดค่ายเป็นวิธีการหนึ่งที่จะร่วมสร้างบรรยากาศของการอ่านการเขียนที่สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันหรือหน้าที่การงาน โดยมีเด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญ ดังนั้น พอจะสรุปถึงความคาดหวังในการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคนได้ ดังนี้

๑) เพื่อสร้างนักเขียนรุ่นใหม่

การสร้างนักเขียนรุ่นใหม่ ถือเป็นเป้าหมายหลักในการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนในตอนเริ่มต้น เพื่อต้องการผลิตนักเขียนที่สามารถต่อยอดให้กลายเป็นนักเขียนที่มีคุณภาพของสังคม เนื่องจากในอดีตการรวมกลุ่มของกลุ่มคนเองก็มีเป้าหมายชัดเจนเพื่อขับเคลื่อนสังคมด้วยวรรณกรรม ซึ่งเป็นอุดมการณ์สำคัญที่หล่อหลอมความเป็นหนึ่งเดียวของกลุ่ม ต่อมาจึงกลายมาเป็นแรงผลักดันสำคัญในการจัดค่าย

๒) เพื่อให้สมาชิกค่ายสนใจการอ่านการเขียนมากขึ้น เนื่องจากการอ่านการเขียนเป็นพื้นฐานของการสื่อสาร กับคนอื่น การเป็นนักสื่อสารที่ดีได้นั้นจะทำให้การประกอบอาชีพใดก็ตามในอนาคต สามารถนำเรื่องการอ่านการเขียนไปประยุกต์ใช้ได้ เพราะวัตถุประสงค์สำคัญที่สุดของการสื่อสาร คือ ต้องการให้รับสารเข้าใจสารที่สื่ออย่างถูกต้อง ความเห็นของสมาชิกค่ายอย่างณัฐวรา เศรษฐสุข (๒๕๖๓) ว่า “ในวันที่ฉันได้ไปเข้าค่ายอ่านเขียน-เปลี่ยนชีวิต ฉันรู้สึกว่าคุณได้ความรู้เพิ่มขึ้นจากวิทยากร และได้รู้จักพี่ๆ มากมาย ได้มีความรักใคร่ไม่ตรีต่อกัน ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เมื่อฉันกลับมาถึงที่โรงเรียนแล้วฉันคิดถึงบรรยากาศในวันนั้นมาก และถ้ามีโอกาสฉันอยากได้ไปเข้าค่ายเหมือนครั้งนี้อีก และท้ายสุดสิ่งที่วิทยากรกล่าวตักเตือนฉันก็จะนำไปปฏิบัติให้ดีขึ้นต่อไป”

๓) เพื่อให้งานเขียนช่วยเยียวยาบาดแผลในชีวิต เนื่องจากชีวิตแต่ละคนเคยผ่านเหตุการณ์หรือจุดต่ำสุดของชีวิต สมาชิกค่ายบางคนมีปมด้อยที่พยายามปิดบังหรือบาดแผลในช่วงวัยเด็ก แต่เมื่อสมาชิกค่ายได้ผ่านกระบวนการค่ายของกลุ่มคนแรกที่แบ่งกลุ่มย่อยเน้นการเปิดใจและความเป็นกันเอง ทำให้สมาชิกเหล่านั้นได้แลกเปลี่ยนเรื่อง

เล่ากับวิทยากร ถือเป็น การเยียวยาทางด้านจิตใจได้อีกทางหนึ่ง แสดงให้เห็นว่าค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนเป็นทางออกของชีวิตสมาชิกค่ายอีกทางหนึ่ง โดยอาศัยการอ่านและการเขียนเยียวยาบาดแผลในชีวิต โดยมีวิทยากรในค่ายต่าง ๆ เป็นที่ปรึกษาได้อย่างต่อเนื่อง

บทเรียนองค์กรร่วม

ทัศนะใหม่ของการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของกลุ่มคลื่นใหม่ ผู้วิจัยพบว่า มีการศึกษา ประมวลผล และสรุปผลการจัดค่ายแต่ละครั้ง จนค้นพบแนวทางการจัดค่ายอันเป็นบทเรียนสำคัญที่เน้นการอ่านการเขียนอย่างมีความสุข โดยสร้างสรรค์กิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับหลักสูตรการจัดค่าย เพื่อผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ก่อเกิดรูปแบบการจัดค่ายที่บูรณาการองค์ความรู้จากประสบการณ์ตรงของคณะวิทยากรผู้เป็นนักเขียนและนักกิจกรรม ซึ่งผ่านการจัดค่ายมาอย่างหลากหลาย จึงเข้าใจว่ากระบวนการจัดค่ายแบบใดสามารถพัฒนาศักยภาพของสมาชิกค่ายได้อย่างแท้จริง โดยนำหลักคิดเกี่ยวกับการมีความสุขต่อสิ่งที่ทำมาสร้างบทเรียน การเขียนงานด้วยความสุข เมื่อหัวใจมีความสุขจะไม่มีอะไรมาปิดกั้นจินตนาการ นอกจากนี้ยังเล็งเห็นความสำคัญด้านการอ่านที่เน้นพัฒนาศักยภาพของสมาชิกค่ายให้รักการอ่านควบคู่กับการเขียนอย่างมีความสุข

การจัดการระบบระเบียบค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนนั้น สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่มีการจัดการระบบระเบียบค่ายอย่างเป็นแบบแผนชัดเจน โดยใช้หลักสูตรที่คณะวิทยากรออกแบบเป็นมาตรฐานหลักในการจัดค่าย แต่ละครั้ง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการจัดค่ายที่เน้นการเขียนอย่างมีความสุข เมื่อเริ่มต้นกิจกรรมวิทยากรจะให้สมาชิกค่ายทำกิจกรรมแรกคือ จากจินตนาการสู่งานเขียน เพื่อประเมินพื้นฐานการเขียนของสมาชิกค่าย ก่อนลงมือเขียนงานจริงตามโจทย์ที่ผู้จัดค่ายมอบหมาย หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมทั้งหมดตามหลักสูตร สมาชิกค่ายต้องมึงานเขียนตามโจทย์ของผู้จัดค่ายและสามารถพัฒนาการอ่านการเขียนได้ทุกคน จากนั้นวิทยากรจะแจกกระดาษให้สมาชิกค่ายแสดงความรู้สึกต่อการร่วมกิจกรรมในค่าย ซึ่งความคิดเห็นที่สื่อผ่านกระดาษแสดงความรู้สึกมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะนำความคิดเห็นไปประเมินผลการจัดค่ายว่าสมาชิกค่ายชอบหรือไม่ชอบอย่างไร เกิดผลดีอย่างไร มีปัญหาเล็กน้อยเพียงใด หรือต้องปรับปรุงตรงไหนบ้าง ผลการประเมินจะใช้ออกแบบกระบวนการจัดค่ายครั้งถัดไปให้เป็นระบบระเบียบยิ่งขึ้น ซึ่งสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ให้ความใส่ใจและพิถีพิถันกับกระบวนการจัดค่ายทุกขั้นตอน ทุกค่ายต้องมีการรวบรวมข้อมูล ประมวลข้อมูล ประเมินผล และบันทึกหลักฐาน เพื่อสะดวกต่อการสืบค้นข้อมูลค่ายและสามารถนำข้อมูลมาพัฒนาหลักสูตรการจัดค่ายให้มีคุณภาพ

คุณูปการของการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน ปรากฏให้เห็นว่า กระบวนการนำเสนอผลงานให้เพื่อนร่วมค่ายรับฟังมีผลดีต่อตัวสมาชิกค่าย ช่วยให้กล้าแสดงออกและมีความมั่นใจที่จะบอกเล่าประสบการณ์ชีวิตระหว่างกัน จุดประกายความคิดและความฝันของสมาชิกค่าย ตลอดจนเพิ่มโอกาสให้สมาชิกค่ายเห็นโลกภายนอกผ่านการอ่านการเขียน ซึ่งการส่งเสริมทักษะการอ่านการเขียนสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกค่ายที่ทุกคนเห็นว่าไม่เอาไหนหรือแย่ที่สุดให้ดีขึ้นได้อย่างรวดเร็ว สิ่งที่เกิดขึ้นดังกล่าวทำให้ผู้จัดค่ายเปิดใจและให้โอกาสสมาชิกค่าย ถือเป็นผลดีต่อการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา การนำเสนอผลงานของสมาชิกค่ายจะปรับทัศนคติให้วิทยากรมองศักยภาพของสมาชิกค่ายด้วยใจเป็นกลาง อีกทั้งการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนยังส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และเยาวชนรักการอ่าน หากเยาวชนได้เข้าร่วมค่ายจะเห็นคุณค่าของการอ่านว่าการเสพความรู้จากตัวอักษรทำให้เข้าใจความหมายสิ่งต่าง ๆ ในชีวิต และสร้างเป้าหมายที่เข้มแข็ง แต่ก็ต้องมีความแข็งแกร่งมากพอต่อการขจัดปัญหาชีวิตด้วยตนเอง ขณะที่การจัดค่ายการอ่านการเขียนของกลุ่มนาครนั้นเกิดบทเรียนสำคัญ ดังนี้

๑) ทัศนะใหม่ของการพัฒนาการอ่านการเขียน จะเห็นมุมมองการพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิก กลุ่มนาครที่สร้างบทเรียนการจัดค่าย แบบไม่มีหลักสูตรเป็นแบบแผนตายตัว หากต้องตั้งอยู่บนหลักคิดที่เน้นความ สนุกสนานและความเป็นกันเอง เพื่อหล่อหลอมความสนิทสนมระหว่างคณะวิทยากรและสมาชิกค่าย ทำให้วิทยากรเข้าถึง ตัวตนของสมาชิกค่าย และสมาชิกค่ายมีความมั่นใจและกล้าเขียนงานหรือแสดงออกจนสามารถเปิดเผยความรู้สึกออกมา ตลอดจนมีความเชื่อใจที่จะบอกเล่าเรื่องราวดีร้ายในชีวิต

จุดเด่นอีกประการ คือ การสอนให้สมาชิกค่ายเขียนงานโดยไม่เน้นหรือยึดติดทฤษฎีหรือหลักการทาง วิชาการเป็นกรอบในการเขียน แต่มุ่งให้เขียนงานออกมาจากความคิดและความรู้สึกอย่างเป็นธรรมชาติและเรียบง่าย ด้วย กลวิธีการเขียนที่ไม่เคร่งครัดระเบียบแบบแผนจนเกินไป โดยได้บูรณาการให้สมาชิกค่าย ที่ไม่ถนัดการเขียนงาน สามารถทำ กิจกรรมอื่น ๆ ร่วมกับการเรียนรู้วรรณกรรม ทั้งยังผลักดันการอ่านของสมาชิกค่าย โดยการจุดประกายความสนใจผ่านการ นำหนังสือตัวอย่างมาตีความเนื้อหาสาระให้สมาชิกค่าย รับรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ช่วยให้สมาชิกค่าย เกิด ความเพลิดเพลินและนึกสนุก อยากรอ่านหนังสือด้วยตนเอง

๒) การจัดการระบบระเบียบค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน กลุ่มนาครมีการจัดการระบบระเบียบค่าย พัฒนาการอ่านการเขียนไม่เป็นแบบแผนแน่นอน ไม่เคร่งครัดลักษณะกิจกรรม สามารถรับหลักสูตรการจัดค่ายตาม สถานการณ์ สถานที่ วัตถุประสงค์ของหน่วยงานผู้จัดค่าย และวุฒิภาวะของสมาชิกแต่ละค่าย การจัดกิจกรรมต้องสร้าง บทเรียนให้สนุกสนานและเป็นกันเอง รูปแบบการทำกิจกรรมเน้นนั่งล้อมวง หรือแบ่งกลุ่มย่อยร่วมพูดคุยจากประสบการณ์ ตรงระหว่างคณะวิทยากรและสมาชิกค่าย ก่อให้เกิดความสนิทสนมและความคุ้นเคย ทำให้สมาชิกค่ายกล้าแลกเปลี่ยนความ คิดเห็นกับวิทยากร การเลือกรับจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนนั้น สมาชิกกลุ่มนาครพิจารณาจากหน่วยงานหรือผู้จัดค่ายที่ เคยร่วมงานกันมาก่อน

สมาชิกกลุ่มนาครเชื่อมั่นว่าการสอนให้สมาชิกค่ายเขียนงานได้จะต้องลดบทบาทความเป็นวิชาการลง โดย ฝึกเขียนงานจากความรู้สึก เพื่อบอกเล่าเรื่องราวออกมาอย่างเป็นธรรมชาติและเรียบง่าย การจัดค่ายของสมาชิกกลุ่มนาคร นั้น หลังจากเสร็จค่ายแล้ว จะไม่นิยมประเมินผลกิจกรรมและเก็บรวบรวมข้อมูลไว้เป็นหลักฐานเพื่อใช้ปรับปรุงหลักสูตรการ จัดค่ายครั้งต่อไป เพราะสมาชิกกลุ่มนาครไม่ได้มีหลักสูตรการจัดค่าย แน่หนอนตายตัว แต่อาศัยการเจรจาและตกลงร่วมกัน ระหว่างคณะวิทยากรกับหน่วยงานหรือผู้จัดค่ายเป็นหลัก รูปแบบหรือหลักสูตรค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนแต่ละครั้งจะ เกิดจากข้อตกลงร่วมกัน ผนวกกับประสบการณ์จัดค่ายของสมาชิกกลุ่มนาคร ซึ่งจะพิจารณาตามสภาพของค่ายครั้งนั้น ๆ เป็นสำคัญ

๓) คุณูปการของการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน ประกอบด้วยคุณูปการต่อสมาชิกค่าย การเข้าร่วม ค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนช่วยให้สมาชิกค่ายได้เรียนรู้และฝึกเขียนจากการลงมือปฏิบัติจริง โดยเน้นการเขียนด้วยความรู้สึกมากกว่าการยึดติดกับทฤษฎีใด ๆ มาจำกัดความคิด ทำให้สมาชิกค่ายสร้างงานเขียนที่สะท้อนตัวตนอย่างเป็น ธรรมชาติและพัฒนากิจกรรมเขียนในชีวิตประจำวัน จนสามารถเขียนได้เชี่ยวชาญขึ้น นอกจากนี้ การเข้าค่ายยังเชื่อม ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกค่ายกับวิทยากรให้ผูกพันกัน ก่อเกิดมิตรภาพที่ดีต่อกัน หลังจากจบค่ายก็ยังติดต่อและไปมา หาสุ่กันเสมอ โดยคณะวิทยากรกลุ่มนาครได้สะท้อนถึงคุณค่าทางใจกรณีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในค่าย ประการที่สองคือ คุณูปการต่อผู้จัดค่ายกับวิทยากร เพราะการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนเป็นโอกาสที่คณะวิทยากรกลุ่มนาครได้พบปะ สัมผัสกัน เพื่อแลกเปลี่ยนเรื่องราวในวงการวรรณกรรม ตลอดจนเรื่องราวในวิถีชีวิต เพราะยามปกติอาจไม่ได้พบปะกัน เพราะต่างคนต่างมีภาระหน้าที่ ไม่มีเวลาติดต่อหรือพบปะอย่างจริงจัง ซึ่งการได้มาพบปะกันด้วยภารกิจของวิทยากรในค่าย

พัฒนาการอ่านการเขียน และอยู่ด้วยกันเป็นเวลา ๓ วัน ๒ คืน ก็จะมีเวลาพูดคุยเพื่อสร้างกำลังใจและเป็นแรงบันดาลใจแก่กันในเรื่องต่าง ๆ ทั้งการเขียน ชีวิตและการทำงาน ช่วยให้สัมพันธ์ในชีวิต โดยเฉพาะต่อการผลิตผลงานวรรณกรรมขับเคลื่อนสังคม ลักษณะเช่นนี้เป็นวิถีชีวิตปกติของสมาชิกกลุ่มนาคกร ซึ่งยึดถือกันมาช้านานนับแต่กลุ่มวรรณกรรมนี้ได้ก่อตั้งขึ้นมา เมื่อสมาชิกแต่ละคนมีภารกิจในชีวิตเปลี่ยนแปลงไป วิถีดังกล่าวของกลุ่มนาคกรก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย การกลับมาพบปะกันในค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนต่าง ๆ จึงถือเป็นโอกาสที่สำคัญที่จะได้พูดคุยแลกเปลี่ยนเรื่องราวต่าง ๆ ต่อกัน ประการสุดท้าย คุณูปการต่อสังคม เมื่อเยาวชนเข้าร่วมค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนยิ่งสร้างโอกาสให้เกิดชีวิตวรรณกรรมมากขึ้น หากส่งเสริมให้เยาวชนรู้จักเขียนงานก็จะพัฒนาทักษะการเขียนและมีผลงานวรรณกรรมอันเป็นคลังความรู้เพิ่มขึ้น ซึ่งงานเขียนจากค่ายจะสะท้อนปัญหาทางสังคมของเยาวชน เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาการเรียน ปัญหาเศรษฐกิจ ถ้านักปกครองนำงานเขียนเหล่านี้มาศึกษาเพื่อเกิดการรับรู้ เข้าใจปัญหา และต่อยอดสู่การแก้ไขปัญหา ลักษณะเช่นนี้ก็จะเกิดขึ้นเสมอในกิจกรรมของค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน ซึ่งสมาชิกกลุ่มนาคกรได้ใช้ประสบการณ์ทางวรรณกรรมในฐานะวิทยากรของค่ายแก้ปัญหาให้สมาชิกค่าย โดยการเชื่อมกิจกรรมในค่ายกับภารกิจของหน่วยงานผู้ร่วมจัดเพื่อยกระดับความสำคัญของปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนให้มีความชัดเจนขึ้น จนสามารถนำไปสู่การแก้ไขในระดับนโยบายของหน่วยงาน

การจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่และกลุ่มนาคกรนั้น แม้ว่าจะมีความแตกต่างกันบางประการ กล่าวคือ กลุ่มคลื่นใหม่จะมีกระบวนการจัดค่ายที่เน้นแบบแผนกิจกรรมหรือหลักสูตรอย่างชัดเจน ขณะที่กลุ่มนาคกรนั้นจะเน้นกระบวนการที่ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ แต่ค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของทั้งสองกลุ่มกลับมีเป้าหมายและแนวคิดแบบเดียวกันคือ ต้องการให้สมาชิกค่ายมีความสุขในการเขียน ลดความเข้มข้นของความรู้หรือทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเขียนลง และเน้นกิจกรรมที่สร้างความใกล้ชิดระหว่างวิทยากรกับสมาชิกค่าย กำหนดกิจกรรมให้สมาชิกค่ายได้เรียนรู้และฝึกเขียนงานจากการลงมือปฏิบัติจริง โดยเน้นการเขียนด้วยความรู้สึกรู้สึกหรือเขียนจากจินตนาการ มากกว่าการยึดติดกับทฤษฎีหรือหลักการแบบเข้มงวดมาจำกัดความคิด

๒) นำเสนอรูปแบบการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนที่บูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่

รูปแบบการจัดค่ายการอ่านการเขียนของกลุ่มคลื่นใหม่เกิดจากการบูรณาการสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นอย่างลงตัว ระหว่างความรู้เกี่ยวกับรูปแบบ ภาษา แนวทางการเขียน แนวทางการอ่าน จินตนาการ กิจกรรมการอ่านและเขียน นันทนาการ ระเบียบวินัย การวิพากษ์วิจารณ์ การชื่นชม จำนวนสมาชิกค่าย ลักษณะและจำนวนวิทยากรลักษณะสถานที่และระยะเวลา โดยอาศัยประสบการณ์อย่างยาวนานมากกว่าสองทศวรรษ จากจำนวนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนเกือบสามร้อยครั้ง ซึ่งรูปแบบที่กำหนดนั้นสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้เมื่อผ่านการประชุมพิจารณาอย่างรอบด้านจากคณะวิทยากรและผู้เกี่ยวข้อง ลักษณะของรูปแบบการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนจากการถอดบทเรียนครั้งนี้ มีดังนี้

ชื่อโครงการ “สาธิตค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของกลุ่มวรรณกรรมคลื่นใหม่”

ชื่อรอง “การอ่าน การเขียน เปลี่ยนชีวิต”

ระหว่างวันที่ ๒๕-๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๓

ณ โรงเรียนชุมชนบ้านสะพานไม้แก่น ตำบลสะพานไม้แก่น อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา

วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๓

๐๘.๓๐-๐๙.๐๐ น.	ลงทะเบียน
๐๙.๐๐-๐๙.๔๕ น.	พิธีเปิด กล่าวรายงาน โดย ผอ.รร.ชุมชนบ้านสะพานไม้แก่น กล่าวเปิด โดย ผอ.เขตพท.สพป.๓ สงขลา
๐๙.๔๕-๑๐.๐๐ น.	รับประทานอาหารว่าง
๑๐.๐๐-๑๐.๓๐ น.	แนะนำวิทยากร, นันทนาการ, บทเพลงต้อนรับสู่ค่ายฯ โดย วรรก วรรภา, รมณา โรชา
๑๐.๓๐-๑๒.๐๐ น.	บรรยายเรื่อง “การอ่านการเขียนเปลี่ยนชีวิต” โดย รมณา โรชา
๑๒.๐๐-๑๓.๐๐ น.	รับประทานอาหารเที่ยง
๑๓.๐๐-๑๔.๐๐ น.	บรรยายเรื่อง “การเขียนกลอนสี่” โดย วรรก วรรภา
๑๔.๐๐-๑๔.๔๕ น.	สร้างสรรค์ผลงาน (กลอนสี่) ดูแลและให้คำปรึกษาโดย คณะวิทยากร
๑๔.๔๕-๑๕.๐๐ น.	รับประทานอาหารว่าง
๑๕.๐๐-๑๖.๐๐ น.	สร้างสรรค์ผลงาน (กลอนสี่) (ต่อ)
๑๖.๐๐ น.	เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

วันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๓

๐๘.๓๐-๐๘.๔๕ น.	นันทนาการ
๐๘.๔๕-๐๙.๑๕ น.	นำเสนอผลงาน (กลอนสี่) โดย วรรก วรรภา
๐๙.๑๕-๑๐.๓๐ น.	บรรยายเรื่อง “จากจินตนาการสู่งานเขียน” โดย ปรัชชา ทัดนา
๑๐.๓๐-๑๐.๔๕ น.	รับประทานอาหารว่าง
๑๐.๔๕-๑๑.๑๕ น.	ศึกษาตัวอย่างงานเขียนเรื่อง “จากจินตนาการสู่งานเขียน” โดย วรรก วรรภา

๑๑.๑๕-๑๒.๐๐ น.	สร้างสรรค์ผลงาน (เขียนเรื่องและวาดภาพจากจินตนาการสู่งานเขียน) ดูแลและให้คำปรึกษาโดย คณะวิทยากร
๑๒.๐๐-๑๓.๐๐ น.	รับประทานอาหารเที่ยง
๑๓.๐๐-๑๔.๔๕ น.	สร้างสรรค์ผลงาน (เขียนเรื่องและวาดภาพจากจินตนาการสู่งานเขียน)(ต่อ)
๑๔.๔๕-๑๕.๐๐ น.	รับประทานอาหารว่าง
๑๕.๐๐-๑๖.๐๐ น.	บรรยายเรื่อง “อ่านหนังสือสนุกกว่าที่คิด” โดย ปรัชชา หัตถ์นา
๑๖.๐๐ น.	เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๓

๐๘.๓๐-๐๘.๔๕ น.	นันทนาการ โดย ปรัชชา หัตถ์นา
๐๘.๔๕-๐๙.๑๕ น.	นำเสนอผลงาน “จากจินตนาการสู่งานเขียน” โดย ปรัชชา หัตถ์นา
๐๙.๑๕-๑๐.๑๕ น.	บรรยายเรื่อง “การเขียนความเรียง” โดย วรรก วรรภา
๑๐.๑๕-๑๐.๓๐ น.	รับประทานอาหารว่าง
๑๐.๓๐-๑๑.๐๐ น.	ศึกษาตัวอย่างความเรียง โดย วรรก วรรภา, ปรัชชา หัตถ์นา
๑๑.๐๐-๑๒.๐๐ น.	สร้างสรรค์ผลงาน (ความเรียง) ดูแลและให้คำปรึกษาโดย คณะวิทยากร
๑๒.๐๐-๑๓.๐๐ น.	รับประทานอาหารเที่ยง
๑๓.๐๐-๑๓.๑๕ น.	นันทนาการ
๑๓.๑๕-๑๓.๔๕ น.	นำเสนอผลงาน (ความเรียง) โดย วรรก วรรภา
๑๓.๔๕-๑๔.๑๕ น.	ความรู้สึกรู้สึกจากการเข้าค่าย
๑๔.๑๕-๑๕.๐๐ น.	มอบเกียรติบัตรและพิธีปิด โดย ผอ.ร.ชุมชนบ้านสะพานไม้แก่น
๑๕.๐๐ น.	เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

รูปแบบการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มนคร

รูปแบบการจัดค่ายการอ่านการเขียนของกลุ่มนคร แม้ว่าจะมีความยืดหยุ่นสูงมาก เพราะมีความเชื่อและเป้าหมายสำคัญคือ ถ้าสมาชิกค่ายมีความสุขจะเป็นปัจจัยให้เกิดการสร้างงานเขียนที่ดี จึงต้องการให้สมาชิกค่ายมีความสุขในขณะร่วมกิจกรรม แต่กลุ่มนครก็มีกระบวนการที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาการอ่านการเขียนได้ การกำหนด

รูปแบบค่ายของกลุ่มนาครก็ได้วิเคราะห์ความเหมาะสมระหว่างความเชื่อและประสบการณ์การจัดค่ายมานานนับสิบปี โดยบูรณาการสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นจริง ๆ เป็นฐานสำหรับกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ประกอบด้วย การสร้างความสัมพันธ์ การกระตุ้นความคิด จินตนาการ แนวทางการเขียน แนวทางการอ่าน กิจกรรมการอ่านและเขียน ลักษณะงานเขียนที่ควรจะเป็น นันทนาการ การวิพากษ์วิจารณ์ การชื่นชม จำนวนสมาชิกค่าย ลักษณะและจำนวนวิทยากรลักษณะสถานที่ และระยะเวลา โดยอาศัยประสบการณ์การอ่านการเขียน การเป็นวิทยากร และการจัดค่ายมายาวนานนับสิบปี ซึ่งรูปแบบที่กำหนดนั้นสามารถยืดหยุ่นได้มาก ตามสถานการณ์ทั้งก่อนจัดค่ายและขณะที่ค่ายกำลังดำเนินอยู่ ทั้งนี้คำนึงถึงความเชื่อพื้นฐานของคณะวิทยากรและความเป็นไปได้ที่จะบรรลุเป้าหมาย ลักษณะของรูปแบบการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของกลุ่มนาครจากการถอดบทเรียนครั้งนี้ มีดังนี้

ชื่อโครงการ “สาธิตค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของกลุ่มวรรณกรรมนาคร”

ชื่อรอง “การอ่าน การเขียน เปลี่ยนชีวิต”

ระหว่างวันที่ ๗-๙ สิงหาคม ๒๕๖๓

ณ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พัทลุง อ.เมืองพัทลุง จ.พัทลุง

วันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๖๓

๐๙.๐๐-๐๙.๔๕ น.

ลงทะเบียน/พิธีเปิด

กล่าวรายงาน โดย รอง ผอ.รร.ศึกษาสงเคราะห์พัทลุง

กล่าวเปิด โดย ผอ.รร.ศึกษาสงเคราะห์พัทลุง

๐๙.๔๕-๑๐.๑๕ น.

แนะนำวิทยากร, นันทนาการ, บทกวีต้อนรับสู่ค่ายฯ

โดย พิณพิพัฒน์ ศรีทวี

๑๐.๑๕-๑๑.๐๐ น.

บรรยายเรื่อง “จากจินตนาการสู่งานเขียน”

โดย ประมวล มณีโรจน์/สุนันทวงศ์ เทพชู

๑๑.๐๐-๑๒.๐๐ น.

ศึกษาตัวอย่างผลงาน “ตัวอย่างที่ดีมีคุณค่า”

โดย สมศักดิ์ ชุนชำนานู/ชาคริต แก้วทันคำ

๑๒.๐๐-๑๓.๐๐ น.

รับประทานอาหารเที่ยง

๑๓.๐๐-๑๖.๓๐ น.

สร้างสรรค์ผลงาน ๑ (ความเรียง)

ดูแลและให้คำปรึกษาโดย คณะวิทยากร

๑๖.๓๐-๑๘.๐๐ น.

เข้าที่พัก, ปฏิบัติภารกิจส่วนตัว

๑๘.๐๐-๑๙.๐๐ น.

รับประทานอาหารเย็น

๑๙.๐๐-๒๐.๐๐ น.

นำเสนอผลงาน, นันทนาการ

โดย คณะวิทยากร

๒๐.๐๐ น.

เข้านอน

วันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๓

๐๗.๓๐-๐๘.๓๐ น.	รับประทานอาหารเช้า
๐๘.๓๐-๐๙.๐๐ น.	นันทนาการ
๐๙.๐๐-๑๐.๐๐ น.	บรรยายเรื่อง “บทกวี” โดย ประมวล มณีโรจน์/สุนันทวงศ์ เทพชู
๑๐.๐๐-๑๒.๐๐ น.	บรรยายเรื่อง “เรื่องสั้น” โดย พิณพิพัฒน์ ศรีทวี/สมศักดิ์ ชุนชำนาญ
๑๒.๐๐-๑๓.๐๐ น.	รับประทานอาหารเที่ยง
๑๓.๐๐-๑๔.๐๐ น.	สนทนากลุ่มย่อยกับวิทยากร กลุ่มที่ ๑ โดย ประมวล มณีโรจน์ กลุ่มที่ ๒ โดย สุนันทวงศ์ เทพชู/พิณพิพัฒน์ ศรีทวี กลุ่มที่ ๓ โดย สมศักดิ์ ชุนชำนาญ/ชาคริต แก้วทันคำ
๑๔.๐๐-๑๖.๓๐ น.	สร้างสรรค์ผลงาน เรื่อง “ตัวเองในงานเขียน” ดูแลและให้คำปรึกษาโดย วิทยากรประจำกลุ่ม
๑๖.๓๐-๑๘.๐๐ น.	ปฏิบัติภารกิจส่วนตัว
๑๘.๐๐-๑๙.๐๐ น.	รับประทานอาหารเย็น
๑๙.๐๐-๒๐.๐๐ น.	แนะนำหนังสืออ่าน, นันทนาการ โดย คณะวิทยากร
๒๐.๐๐ น.	เข้านอน

วันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๖๓

๐๗.๓๐-๐๘.๓๐ น.	รับประทานอาหารเช้า
๐๘.๓๐-๑๐.๐๐ น.	วิจารณ์ผลงานเขียนนักเรียน โดย วิทยากรประจำกลุ่ม
๑๐.๐๐-๑๑.๓๐ น.	พบวิทยากรประจำกลุ่มเพื่อปรับปรุงผลงานเขียน โดย วิทยากรประจำกลุ่ม
๑๑.๓๐-๑๒.๐๐ น.	ความรู้สึกรู้สึกจากการเข้าค่ายฯ
๑๒.๐๐-๑๓.๐๐ น.	รับประทานอาหารเที่ยง
๑๓.๐๐-๑๔.๑๕ น.	นำเสนอผลงานเขียน เรื่อง “ตัวเองในงานเขียน” โดยนักเรียน
๑๔.๑๕-๑๕.๐๐ น.	มอบเกียรติบัตรและพิธีปิด โดย ผอ.ร.ร.ศึกษาสงเคราะห์
๑๕.๐๐ น.	เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ ๑. พักรับประทานอาหารว่าง เวลา ๑๐.๐๐ น. และเวลา ๑๔.๓๐ น.

๒. สมาชิกกลุ่มนาครสามารถปรับรายละเอียดไปตามทัศนะของกลุ่ม แต่คงกระบวนการไว้

รูปแบบการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของกลุ่มคลื่นใหม่และกลุ่มนครทั้ง ๒ รูปแบบนั้น เป็นรูปแบบค่ายสาธิตของโครงการวิจัยที่เกิดจากการถอดบทเรียนของทั้งสองกลุ่ม ซึ่งแต่ค่ายได้ดำเนินการตามแนวทางของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่และสมาชิกกลุ่มนครตามลำดับ จนกระทั่งเกิดผลที่สอดคล้องกับบทเรียนดังได้นำเสนอไว้แล้วเป็นฐานในการกำหนดรายละเอียดของค่ายสาธิตทั้งที่โรงเรียนชุมชนบ้านสะพานไม้แก่น และโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พัทลุง

อภิปรายผล

การถอดบทเรียนการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของทั้งสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่และกลุ่มนครนั้นพบว่า สมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่ได้แสดงบทบาทด้านการจัดค่ายพัฒนาการอ่านเขียนมานานนับสองทศวรรษ เมื่อพิจารณาจากห้วงเวลาย้อนหลัง ๑๐ ปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๐ จนถึง พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้แสดงให้เห็นประสพการณ์ด้านนี้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะค่าย “อ่าน-เขียน เปลี่ยนชีวิต” ระหว่างวันที่ ๒๕-๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ ณ โรงเรียนชุมชนบ้านสะพานไม้แก่น ตำบลสะพานไม้แก่น อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นค่ายสาธิตของโครงการวิจัยที่กำหนดรูปแบบค่ายจากการถอดบทเรียนของกลุ่มคลื่นใหม่ตลอด ๑๐ ปีที่ผ่านมา เป็นการต่อยอดแนวทางตามความคิด ความเชื่อและประสพการณ์เกี่ยวกับการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน โดยเฉพาะประเด็นความจริงจังและรอบคอบในการคัดเลือกคณะวิทยากรและการแบ่งหน้าที่ในค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมตามหลักสูตรที่กำหนดอย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงประโยชน์ที่สมาชิกค่ายจะได้รับเป็นสำคัญ ส่วนเรื่องอื่นเป็นเรื่องรองลงไป ส่วนประเด็นด้านรูปแบบและหลักสูตรของการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนนั้น กลุ่มคลื่นใหม่ยึดรูปแบบและหลักสูตรที่กำหนดอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งการเขียนอย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวัง จึงเกิดกระบวนการจัดค่ายตามรูปแบบที่กำหนดขึ้นอย่างมีอัตลักษณ์เฉพาะตัว เน้นกระตุ้นจินตนาการ และปลูกฝังระเบียบวินัยแก่สมาชิกค่าย แต่สามารถปรับบางกิจกรรมหรือระยะเวลาให้เหมาะสมไปตามสถานการณ์นั้น ๆ เช่น บางค่ายจะอยู่ประจำตลอดช่วงเวลาของค่าย บางค่ายจะมาตอนเช้าและกลับตอนเย็นจนครบตามช่วงเวลาที่กำหนด หรือบางค่าย ๒ วัน บางค่าย ๓ วัน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้การจัดค่ายการอ่านการเขียนแต่ละครั้งบรรลุจุดมุ่งหมายคือ สมาชิกค่ายใช้จินตนาการเขียนผลงานด้วยความสุข สามารถพัฒนาศักยภาพการอ่านการเขียนให้ดีขึ้น และช่วยปรับเปลี่ยนให้มีทัศนคติที่ดีในการมองหรือใช้ชีวิต ตลอดจนสามารถนำวิธีการสอนอ่านเขียนเชิงสร้างสรรค์ของคณะวิทยากรไปบูรณาการกับวิธีการสอนเชิงวิชาการในห้องเรียน ก็จะทำให้การเรียนรู้ในระบบโรงเรียนเข้มแข็งยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีความรอบคอบในการดำเนินการ แต่ก็ยังพบปัญหาระหว่างการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน เช่น ความร่วมมือและการสนับสนุนไม่เต็มที่จากผู้จัดโครงการ ความคาดหวังที่สวนทางกันระหว่างผู้จัดและวิทยากร ความไม่พร้อมด้านสถานที่ อุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการจัดกิจกรรม ตลอดจนอาหารการกิน เป็นต้น

ส่วนการถอดบทเรียนของสมาชิกกลุ่มนครในการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน ซึ่งมีประสพการณ์มายาวนาน ในฐานะกลุ่มวรรณกรรมเก่าแก่ของภาคใต้ที่ก่อตั้งมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๕ และเริ่มมีบทบาทการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนอย่างจริงจังในช่วงหลัง พ.ศ. ๒๕๕๐ จนถึงปัจจุบัน(พ.ศ. ๒๕๖๒) โดยมีประมวล มณีโรจน์ ซึ่งเป็นแกนนำคนสำคัญของกลุ่มเป็นผู้มีบทบาทในด้านนี้ โดยมีสมาชิกกลุ่มดั้งเดิมจำนวนหนึ่ง เช่น อรรถากร บำรุง สมคิด ทองสง สมใจ สมคิด รัตนธาดา แก้วพรหม เป็นต้น และคนรุ่นใหม่บางคนที่เข้ามาร่วมขับเคลื่อนบทบาทนี้ให้เข้มแข็งและชัดเจนมากยิ่งขึ้น เช่น โสพล อักษรเนียม สมศักดิ์ ชุนชำนานู พิณพิพัฒน์ ศรีทวี สุนันท์ทวงศ์ เทพชู เป็นต้น โดยสมาชิกบางส่วนสนใจการสร้างโอกาสด้านการอ่านการเขียนแก่เด็กและเยาวชนในรูปการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน ทั้งในหน้าที่การงาน และเป็น

วิทยากรสนับสนุนกิจกรรมของเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม รวมทั้งสนับสนุนกิจกรรมของสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานอื่น สำหรับการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนซึ่งเป็นค่ายสาธิตตามโครงการวิจัยนี้ จัดขึ้นภายใต้ชื่อค่ายว่า “อ่าน-เขียน เปลี่ยนชีวิต” โดยสมาชิกกลุ่มนาคร ระหว่างวันที่ ๗-๙ สิงหาคม ๒๕๖๓ ณ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พัทลุง อ.เมือง จ.พัทลุง โดยมีวิทยากรทั้งที่เป็นสมาชิกดั้งเดิม เช่น ประมวล มณีโรจน์ อุตถากร บำรุง กับสมาชิกใหม่ที่เป็นคณะวิทยากรประกอบ สมศักดิ์ ขุนชำนาญ พิณพิพัฒน์ ศรีทวี สุนันทวงศ์ เทพชู และชาคริต แก้วทันทำ ซึ่งลักษณะการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มนาครนั้น ยึดมั่นความเชื่อและแนวทางจากประสบการณ์จัดค่ายมายาวนาน คือ มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมให้แก่สมาชิกค่ายทุกระดับชั้นตั้งแต่ประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา แต่จะเน้นกลุ่มที่ด้อยโอกาสหรือสมาชิกค่ายที่มีปัญหาในชีวิต แต่มีความตั้งใจ มุ่งมั่นในการร่วมกิจกรรมการอ่านการเขียน ดังนั้น หลักสูตรและรูปแบบจึงมีเป้าหมายการจัดค่าย ซึ่งเน้นการอ่านการเขียนอย่างมีอิสระและเป็นการเยียวยาบาดแผลทางจิตใจของสมาชิกค่ายด้วย รูปแบบค่ายของสมาชิกกลุ่มนาครจึงมีความยืดหยุ่นสูงในการจัดการระบบ ไม่มีแบบแผนที่ตายตัว รวมทั้งเรื่องอื่นด้วยขึ้นอยู่กับสถานการณ์ สถานที่ จำนวนวิทยากรหรือจำนวนสมาชิกค่าย และที่สำคัญมุ่งเน้นให้สมาชิกค่ายมีความสุขสนุกสนานโดยเน้นความเป็นกันเองระหว่างวิทยากรกับสมาชิกค่าย พยายามไม่เน้นการบรรยายบนเวที ต้องการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อสมาชิกค่ายด้วยความคุ้นเคยเป็นกันเอง และเปิดโอกาสให้สมาชิกค่ายพูดคุยกับวิทยากรมากที่สุด คือ เน้น “การบอกเล่าเรื่องตัวเอง” ของสมาชิก เพราะจะทำให้ผ่อนคลายและได้รู้จักกันมากขึ้น เป็นข้อมูลอย่างดีสำหรับวิทยากรที่จะใช้เป็นแนวทางสำหรับแนะนำการเขียนที่สามารถเยียวยาชีวิตของสมาชิกค่ายจำนวนหนึ่งได้ อาจจะเป็นเรื่องส่วนตัว เรื่องครอบครัว หรือเรื่องเรียน ซึ่งปกติเมื่ออยู่ในสถานศึกษาจะไม่กล้าเปิดเผยเรื่องราวต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องที่มีลักษณะเป็นปมด้อยหรือปัญหาในชีวิต ทำให้กระบวนการของค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มนาคร แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ คือ ระดับที่ ๑ การละลายพฤติกรรมด้วยการสนทนาการ เพื่อให้สมาชิกรู้สึกปลดปล่อยจากกรอบความคิดที่ทางโรงเรียนคาดหวังและกำหนดให้มีกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการสร้างจินตนาการทั้งการวาดภาพ เล่นดนตรี ตามกำหนดการของค่าย ระดับที่ ๒ การนำผลงานตัวอย่างวรรณกรรมมาสาธิตให้เห็นโครงสร้าง เช่น โครงเรื่อง ฉาก ตัวละคร แก่นเรื่อง เป็นต้นและระดับที่ ๓ การดูหนัง เพื่อให้สมาชิกค่ายมองเห็นโครงสร้างภายใน เช่น หนังเรื่องนี้ตัวละครมีใครบ้าง ใช้ฉากอย่างไร หรือโครงเรื่องเป็นอย่างไร เพื่อเรียนรู้องค์ประกอบเบื้องต้นว่าวรรณกรรมกับหนังนั้นมีลักษณะร่วมกันบางประการ

อย่างไรก็ตาม สมาชิกกลุ่มนาครก็พบปัญหาระหว่างการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียน คือ ปัญหาด้านการเขียนงานที่ถูกปิดกั้นทางความคิดของสมาชิกที่ติดมาจากโรงเรียน รวมทั้งการจัดค่ายที่เจ้าของโครงการได้วางกรอบความคิดในการเขียนเอาไว้ ซึ่งคณะวิทยากรต้องพูดคุยหารือกับเจ้าของโครงการจนได้ข้อยุติที่เหมาะสม ต่อมาคือ ปัญหาสมาชิกค่ายวิเคราะห์ประเด็นหลักในการเขียนไม่ได้ คณะวิทยากรจึงต้องทำความเข้าใจในส่วนนี้ให้ชัดเจนเสียก่อน

กลุ่มนาครตั้งข้อสังเกตว่า หลายครั้งที่พบว่าสมาชิกค่ายไม่สามารถจัดระบบความคิด หรือบูรณาการทั้งรูปแบบและเนื้อหาให้เป็นหนึ่งเดียวกันได้ ซึ่งปัญหานี้ถือได้ว่ากลายเป็นปัญหาหลักของสมาชิกค่าย การเขียนงานต้องอาศัยการจับประเด็นหลักได้ เพราะจะทำให้การเล่าเรื่องมีมิติลุ่มลึก มีความน่าสนใจ ไม่ใช่การนำเสนอในภาพรวมด้วยการนำประเด็นย่อย ๆ มาเรียงต่อกัน แต่ต้องลงรายละเอียดให้ลึกลงในงานเขียน สะท้อนให้ถึงปัญหาการปลูกฝังวิถีคิดบางอย่างในสถานศึกษาที่ทำให้นักเรียนไม่กล้าคิดที่จะสร้างสรรค์งานเขียนออกมา เนื่องจากเกรงว่าจะผิดไปจากที่เคยศึกษามา นอกจากนั้นยังมี ปัญหาสมาชิกค่ายขาดสมาธิ ปัญหาด้านการอ่านของสมาชิกค่าย และปัญหาด้านกระบวนการจัดค่าย ทางกลุ่มจึงจำเป็นต้องหาวิธีการมาสอดแทรกในกิจกรรมที่สามารถทำให้สมาชิกค่ายสนุกสนานและพร้อมต่อการเรียนรู้ ต้องใช้ความสามารถเฉพาะตัวของวิทยากร ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของการพูดตลกขบขัน เล่นเกม ร้องเพลง เพื่อให้กระบวนการจัด

ค่ายดำเนินไปได้ ทั้งนี้ เพื่อให้มีความคาดหวังในการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของกลุ่มนาคร คือ เพื่อสร้างนักเขียนรุ่นใหม่ เพื่อให้สมาชิกค่ายสนใจการอ่านการเขียนมากขึ้น เนื่องจากการอ่านการเขียนเป็นพื้นฐานของการสื่อสาร กับคนอื่น การเป็นนักสื่อสารที่ดีได้นั้นจะทำให้การประกอบอาชีพได้ก็ตามในอนาคต สามารถนำเรื่องของการอ่านการเขียนไปประยุกต์ใช้ได้ เพราะวัตถุประสงค์สำคัญที่สุดของการสื่อสาร คือ ต้องการให้รับสารเข้าใจสารที่สื่ออย่างถูกต้อง และเพื่อให้งานเขียนช่วยเยียวยาบาดแผลในชีวิต เนื่องจากชีวิตแต่ละคนเคยผ่านเหตุการณ์หรือจุดต่ำสุดของชีวิต สมาชิกค่ายบางคนมีปมด้อยที่พยายามปิดบังหรือบาดแผลในช่วงวัยเด็ก แต่เมื่อสมาชิกค่ายได้ผ่านกระบวนการค่ายของกลุ่มนาครที่แบ่งกลุ่มย่อยเน้นการเปิดใจและความเป็นกันเอง ทำให้สมาชิกเหล่านั้นได้แลกเปลี่ยนเรื่องเล่ากับวิทยากร ถือเป็นการเยียวยาทางด้านจิตใจได้อีกทางหนึ่ง

บทเรียนของครุรวมจากทัศนะใหม่ของการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่และสมาชิกกลุ่มนาคร มีการศึกษา ประมวลผล และสรุปผลการจัดค่ายแต่ละครั้ง จนค้นพบแนวทางการจัดค่ายอันเป็นบทเรียนสำคัญที่เน้นการอ่านการเขียนอย่างมีความสุข โดยสร้างสรรค์กิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับหลักสูตรการจัดค่าย เพื่อผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ก่อเกิดรูปแบบการจัดค่ายที่บูรณาการองค์ความรู้จากประสบการณ์ตรงของคณะวิทยากรผู้เป็นนักเขียนและนักกิจกรรม ซึ่งผ่านการจัดค่ายมาอย่างหลากหลาย จึงเข้าใจว่ากระบวนการจัดค่ายแบบใดสามารถพัฒนาศักยภาพของสมาชิกค่ายได้อย่างแท้จริง โดยนำหลักคิดเกี่ยวกับการมีความสุขต่อสิ่งที่ทำมาสร้างบทเรียน การเขียนงานด้วยความสุข เมื่อหัวใจมีความสุขจะไม่มียะไรมาปิดกั้นจินตนาการ นอกจากนี้ยังเล็งเห็นความสำคัญด้านการอ่านที่เน้นพัฒนาศักยภาพของสมาชิกค่ายให้รักการอ่านควบคู่กับการเขียนงานอย่างมีความสุข

รูปแบบการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของกลุ่มคลื่นใหม่และกลุ่มนาครทั้ง ๒ รูปแบบนั้น เป็นรูปแบบที่เกิดจากการถอดบทเรียนของทั้งสองกลุ่ม และผู้วิจัยร่วมกับสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่และกลุ่มนาครได้นำมาสาธิตและได้รับผลสำเร็จที่น่าพอใจเรียบร้อยแล้ว ดังนั้นสถาบันการศึกษาต่าง ๆ รวมถึงหน่วยงานหรือองค์กรที่สนใจการพัฒนาการอ่านการเขียนในรูปแบบค่าย สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางหรือประยุกต์ให้เหมาะสมแก่ภารกิจหรือปัจจัยรองรับได้เป็นอย่างดี.

ข้อเสนอแนะ

๑. ควรมีการศึกษาเฉพาะกรณีซึ่งเป็นสมาชิกค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของกลุ่มวรรณกรรมคลื่นใหม่หรือกลุ่มนาครอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีพัฒนาการในเส้นทางของการเขียนจนกลายเป็นนักเขียนรุ่นใหม่ เช่น โรสณี, อัญญาวุธไชยวรรณ, รังสิมันต์ จุลทริก เป็นต้น

๒. ควรศึกษาผลการถ่ายโยงความรู้หรือประสบการณ์ของสมาชิกค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่สำหรับสถาบันที่จัดค่ายแล้วถึง ๕ ครั้ง ที่ส่งผลต่อการเรียนเรื่องของการอ่านหรือการเขียนตามหลักสูตร

หอการค้าไทย.

วัฒนา พองโนนสูง. (๒๕๕๘). การถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่ผู้รู้จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน กรณีศึกษาคณะสองต้นหญ้า. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิจารณ์ พานิช. (๒๕๕๐). การบริหารงานวิจัย แนวคิดจากประสบการณ์. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : ดวงกมล.

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. (๒๕๕๗). ถอดบทเรียนการจัดการงานวิจัยระบบสุขภาพ. นนทบุรี : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

สนธิ ตั้งทวี. (๒๕๕๕). การใช้ภาษาเชิงปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (๒๕๕๙). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (๒๕๖๐). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๕. กรุงเทพฯ :

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๕๕). การถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑. กรุงเทพฯ : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สิทธิเดช โรหิตสุข. (๒๕๕๒). กลุ่มศิลปินวัฒนธรรมในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : โครงการศูนย์ศิลปกรรมแห่งประเทศไทย-มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา. (๒๐๐๖). สืบค้นเมื่อ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑. จาก

<https://isicasean.weegbly.com>.

อนงค์ วรพันธ์. (๒๕๕๕). ศึกษาพัฒนาการอ่านและการเขียนของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบการทำสมุดเล่มเล็ก. ปริญญาโท กศ.ม. การศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์. (๒๕๖๐). เขียนไว้เมื่อเป็นไม้ไผ่ผึ่ง (แปลจาก Out Of My Later Years โดย กำพล วัชรพล). กรุงเทพฯ : ทัพบกหนังสือ.

อุไรวรรณ มาตมุงคุณ. (๒๕๕๔). พัฒนาการด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะจากงานกระดาษ. ปริญญาโท กศ.ม. การศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

บุคลากรกรม

กมลชนก ชัยแก้ว. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๓. ณ โรงเรียนชุมชนบ้านสะพานไม้แก่น ตำบลสะพานไม้แก่น อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา.

กาญจนา ฉิมมณี. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๓. ทางโทรศัพท์โดยอักษฎาฐ ไชยวรรณ.

กานติ ณ ศรีธา. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒. ณ หน้าที่ราชวังริสอร์ท อำเภอทุ่งสง จังหวัด นครศรีธรรมราช.

ขวัญหทัย ขวัญทอง. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒. ณ หน้าที่ราชวังริสอร์ท อำเภอทุ่งสง จังหวัด นครศรีธรรมราช.

จันทกานต์ ชูทอง. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๓. ณ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พัทลุง อ.เมือง จ.พัทลุง.

จันทกานต์ เพชรเครีอ. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๓. ทางโทรศัพท์โดยอักษฎาฐ ไชยวรรณ.

เจรจา บุญวรรณโณ. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๒. ณ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา.

ชาคริต แก้วทันคำ. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒. ณ หน้าที่ราชวังริสอร์ท อำเภอทุ่งสง จังหวัด นครศรีธรรมราช.

ชาลี คงเควีจ. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๓. ณ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พัทลุง อ.เมือง จ.พัทลุง.

ชวลีพร สุทธิบุญย์. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๓. ทางโทรศัพท์โดยอักษฎาฐ ไชยวรรณ.

ณัชชา สุราตะโก. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๓. ทางโทรศัพท์โดยอักษฎาฐ ไชยวรรณ.

ณัฐวรา เศรษฐสุข. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๓. ณ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พัทลุง อ.เมือง จ.พัทลุง.

ดวงแก้ว กัลยาณ. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒. ณ หน้าที่ราชวังริสอร์ท อำเภอทุ่งสง จังหวัด นครศรีธรรมราช.

ดวงลดา ขวัญนิมิต. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๓. ทางโทรศัพท์โดยอักษฎาฐ ไชยวรรณ.

ทศศิยาภรณ์ สุขสง. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒. ณ หน้าที่ราชวังริสอร์ท อำเภอทุ่งสง จังหวัด นครศรีธรรมราช.

ธัชชนท์ เสงฆ์. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๓. ทางโทรศัพท์โดยอักษฎาฐ ไชยวรรณ.

ธารรัตน์ ศรีสุวรรณ. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๓. ทางโทรศัพท์โดยอักษฎาฐ ไชยวรรณ.

นวรรตน์ ตรังรัฐพิทย. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๓. ทางโทรศัพท์โดยอักษฎาฐ ไชยวรรณ.

นักเรียนโรงเรียนเทศบาล ๔ บ้านแหลมทราย. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๓. ณ โรงเรียนเทศบาล ๔ บ้านแหลม ทราย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา.

นักเรียนโรงเรียนสะเดาซรรค์ชัยกัมพลานนท์อนุสรณ์. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๖๓. ณ โรงเรียนสะเดาซรรค์ ชัยกัมพลานนท์อนุสรณ์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา.

นักเรียนโรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย ๒. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๓. ณ โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย ๒ อำเภอ หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา.

นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๓. ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา อำเภอเมือง ยะลา จังหวัดยะลา.

นักศึกษามหาวิทยาลัยหาดใหญ่. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๒. ณ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา.

นิสิตมหาวิทยาลัยทักษิณ. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๖๓. ณ มหาวิทยาลัยทักษิณ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัด สงขลา.

โนรียาน มุทานิ. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๓. ทางโทรศัพท์โดยอักษฎาฐ ไชยวรรณ.

ปนัดดา อนันตพงศ์. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๓. ทางโทรศัพท์โดยอักษฎาฐ ไชยวรรณ.

ประภาส ปานเจียง. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๒. ณ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา.

ประมวล มณีโรจน์. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๓. ณ โรงเรียนศึกษาศาสตร์พัทลุง อ.เมือง จ.พัทลุง.

ประมวล มณีโรจน์. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒. ณ หน้าตาช่วงรีสอร์ต อำเภอทุ่งสง จังหวัด

นครศรีธรรมราช.

ปรัชชา ทศนา. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒. ณ หน้าตาช่วงรีสอร์ต อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

พิณพิพัฒน์ ศรีทวี. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒. ณ หน้าตาช่วงรีสอร์ต อำเภอทุ่งสง จังหวัด

นครศรีธรรมราช.

ภาณุวัตร ขุนปราบ. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๒. ณ ร้านกาแฟหลักเมือง อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง.

รมณา โรชา. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๓. ณ โรงเรียนชุมชนบ้านสะพานไม้แก่น ตำบลสะพานไม้แก่น

อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา.

รมณา โรชา. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒. ณ หน้าตาช่วงรีสอร์ต อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

รุ่งทิพย์ ปราโมทย์พันธุ์. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๒. ณ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัด

สงขลา.

โรสนี แกสมาน. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๓. ทางโทรศัพท์โดยอักษฎาฐ ไชยวรรณ.

ละไม ทองมี. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๓. ทางโทรศัพท์โดยอักษฎาฐ ไชยวรรณ.

รวก วรภา. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๓. ณ โรงเรียนชุมชนบ้านสะพานไม้แก่น ตำบลสะพานไม้แก่น

อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา.

รวก วรภา. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒. ณ หน้าตาช่วงรีสอร์ต อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

สมฤดี เรืองแก้ว. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๓. ทางโทรศัพท์โดยอักษฎาฐ ไชยวรรณ.

สมศักดิ์ ขุนชำนาญ. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒. ณ หน้าตาช่วงรีสอร์ต อำเภอทุ่งสง จังหวัด

นครศรีธรรมราช.

สุจิตรา พิระพงศ์. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๓. ทางโทรศัพท์โดยอักษฎาฐ ไชยวรรณ.

สุนันท์ บุญเรืองรุ่ง. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๓. ณ โรงเรียนชุมชนบ้านสะพานไม้แก่น ตำบลสะพานไม้

แก่น อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา.

สุนันท์ ทวงค์ เทพชู. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒. ณ หน้าตาช่วงรีสอร์ต อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

สุวิษฐ์ มุนเณียม. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๓. ทางโทรศัพท์โดยอักษฎาฐ ไชยวรรณ.

โสภณ ชูช่วย. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๓. ณ โรงเรียนชุมชนบ้านสะพานไม้แก่น ตำบลสะพาน

ไม้แก่น อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา.

อุไรวรรณ พรน้อย. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๓. ทางโทรศัพท์โดยอักษฎาฐ ไชยวรรณ.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.
ภาพถ่ายการวิจัยและการถอดบทเรียนบางส่วน

รูปถ่ายการวิจัยและการถอดบทเรียนบางส่วน (๑)

รูปถ่ายการวิจัยและการถอดบทเรียนบางส่วน (๒)

รูปตามการวิจัยและการถอดบทเรียนบางส่วน (๓)

รูปถ่ายการวิจัยและการถอดบทเรียนบางส่วน (๔)

รูปถ่ายการวิจัยและการทดลองเรียนนางสาว (๕)

รูปถ่ายการวิจัยและการถอดบทเรียนบางส่วน (๖)

ภาคผนวก ข.

ภาพถ่ายการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่

ภาพถ่ายการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่

ระหว่างวันที่ ๒๕-๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๓

ณ โรงเรียนชุมชนบ้านสะพานไม้แก่น อ.จะนะ จ.สงขลา

ภาพชุดที่ ๑ แสดงพิธีเปิดและกิจกรรมต่างๆในค่ายกลุ่มคลื่นใหม่

ภาพชุดที่ ๒ แสดงผู้วิจัยพบสมาชิกค่ายกลุ่มคลื่นใหม่และกิจกรรมต่างๆ

ภาพชุดที่ ๓ แสดงกิจกรรมต่างๆในค่ายฯ วิทยาการและผู้บริหาร พิธีปิด และเกียรติบัตร

ภาคผนวก ค.

ภาพถ่ายการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มคลื่นใหม่

ภาพถ่ายการจัดค่ายพัฒนาการอ่านการเขียนของสมาชิกกลุ่มนาค
ระหว่างวันที่ ๗-๙ สิงหาคม 2563
ณ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พัทลุง อ.เมืองพัทลุง จ.พัทลุง

ภาพชุดที่ ๑ แสดงพิธีเปิด กิจกรรมต่าง ๆ ในค่ายกลุ่มนาค

ภาพชุดที่ ๒ แสดงบรรยากาศและกิจกรรมต่างๆในค่ายกลุ่มนาคร

ภาพชุดที่ ๓ แสดงกิจกรรมต่าง ๆ และภาพหมู่สมาชิกค่ายกลุ่มนาค